

**DELICIAE
ERVDITORVM.**

*Monasterii
S. Michaelis
de Muriano
Venetiar. ad
usum D. Ioh.
Benedicti Mit-
tarelli Abba-
tis Benedicti-
no-Camaldulen-*

204-9-C-12

DELICIAE

ERVEDITORVM

SEV

VETERVM

ANEKΔOTΩN

OPVSCVLORVM
COLLECTANEA

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΙΟ. ΛΑΜΙΟΥ

Collegit, illustravit, edidit.

FLORENTIAE. MDCCXXXVI.

Ex Typographio PETR. CAIET. VIVIANII
ad Insigne D. THOMAE AQUINATIS.

Cum approbatione.

32.5.B.4
6.40.B.38

ΜΙΧΑΗΛ ΓΛΥΚΑΕ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΡΩΝ
ΠΡΩΤΗ.

NOBILISSIMO ET AMPLISSIMO VIRO
BERNARDIN. RICCARDIO
 CLANNIS ET RVPIS ALTAE MARCHIONI
 EQVESTRIS DIVI STEPHANI ORDINIS
 PRIORI
 SERENISSIMI MAGNI ETRVRIAE DVCIS
 CVBICVLI PRAEPOSITO
 COH. PRAET. GERMANORUM EQVIT.
 CATAPHRACTAE PRAEFECTO
 DOMINO MVNIFICENTISSIMO
 HOC QVALECVMQVE OBSEQVII ET
 VENERATIONIS MONVMENTVM
I O. L. A. M. I. V. S.
 DEDICO. CONSECROQVE

IBI potissimum ha-
 sce Collectaneo-
 rum meorum pri-
 mitias, **VIR AMPLISSIME**, tam-
 ††† ††† quam

prodierint, accepta iure optimo referenda sint, par quoque erat ut isthuc ipsum manifesta aliqua grati memorisque animi significatione testatissimum facerem. Quid quod eae ipsae Commentationes, quae hoc primo volumine continentur, ex instructissima & ornatissima tua Bibliotheca erutae sunt; adeoque TIBI, etiam alia facie ac cultu conspicuae, hac saltem ratione restituendae videantur? Excipe igitur pacato vultu hoc munusculum, illudque respice veluti maioris moliminis Prodigium, quo ulterius TVI gloriosi NOMINIS, TVAEQUE GENTIS illustrissimae laudes, titulos, decora, efferre, ac celebrare non desinam. Vale, VIR NOBILISSIME, TEQUE

Deus Opt. Max. diu incolumem
felicitati temporum seruet. Da-
bam Florentiae IX. Kal. Januar.
A. R. S. MDCCXXXVI.

CANDIDO LECTORI

I O. L A M I V S S. D.

*Q*Uum peregre iamdudum profectus, nobiles quasdam, & maxime celebres, Europae regiones haud incuriose lustrarem, GERMANIAM vero in primis ac GALLIAS; & varias eximiasque dotes, quibus eas Natura prodige auxit ac exornavit, & laudata studia ac mores, quibus solertes & industrii incolae excellunt, quadam percussus admiratione & iucunditate subspexi. Sed quod praecipua meum animum suavitatem delinivit, & incredibilis voluptatis illecebris potenter attraxit, gentium illarum fuit in litteras bonasque artes proclivitas singularis, & in eruditione comparanda, liberalibusque disciplinis illustrandis perficiendisque, labor indefessus atque admiranda sedulitas. In hac autem cura, atque negotio, digno profecto quod laudibus qui-

quibusque feratur , studium ac diligentiam illam probavi vehementer , qua omnes Bibliothecarum pluteos , omnes Archivorum angulos , excutiunt & lustrant , vetustos codices evolvunt , disiectas & situ squallidas chartas , corrosasque membranas , vestigant ac colligunt , ut tandem aliquod inde eruant docti alicuius Scriptoris , cultique ingenii , monumentum , quod vel antiquae historiae , & rebus praeclare gestis , memoriaeque dignissimis , lux nova sinceriorque feneretur ; vel doctrinae ceterae , egregiaeque artes , incrementum accipiant , & numeris omnibus absolvantur . Heinc enim , ut elucet atque eminet , eos progressus scientia nostris temporibus fecit , ut non densa tantum atque horrens barbariae , quae dudum invaluerat , caligo penitus discussa fuerit ; verum etiam aethere , ut ita dicam , largiore , & nitidissimo solidioris litteraturae , & castigationis eruditionis , meridie perfrueremur . Heinc quoque laus eximia & immortalis ingeniis nobilissimis iure optimo parta est , SCALIGERO , CASAVEBONO , SALMASIO , GROTIUS , MEYRSIO , CANISIO , BIGOTIO , RIVINARTO , MABILLONIO , MARTENIO , ACHERIO , DURANTIO , MONTIFALCONIO , SIRMVNDIO , SCHOTTO , PONTANO , BOLLANDO , PAPEBROCHIO , PISTORIO , FREHERO , GVDIO , MEIBOMIO , VOSSIO , VSSERIO , GRUTERO , PETZIO , sexcentisque aliis , qui hac ratione & litterariam Remp. maximo beneficio obli-

obligavere, & patrias regiones fama, titulisque praeclarissimis, decorantes, se in GLO-
 RIAE quodammodo atque AETERNITATIS aede
 consecraverunt. At illustria quoque exempla in
 antecessum mea mihi ITALIA suppeditaverat,
 inque meum animum quaedam aemulationis se-
 mina iecerat: quare illorum fulgore captus iam
 & incensus; quum in felicibus tantorum Virorum
 sedibus peregrinus deinde versarer, insanas
 nescio quas pectore flammās ardoremque con-
 ceperam, cuius scintillae carceris & angustia-
 rum impatientes erumpebant idemtidem, &
 cum apertis desiderii mei significationibus undi-
 que absistentes exsiliabant. Nam ille divini no-
 minis vir CAES. BARONIVS, doctrina nescio an
 dignitate sublimior, & eruditissimus LVD. ANT.
 MYRATORIVS, nostri saeculi decus & ornamen-
 tum, ut ceteros bene multos silentio praetere-
 am, facies mihi ignem iam correpturo mature
 subdiderant, acresque in stadium descensuro
 addiderant stimulos. Sed quod proclivem ani-
 mum, & suo quodammodo pondere illo se fe-
 rentem, vebementius urgebat, mea ipsa FLO-
 RENTIA erat, Vrbs illa acrium feliciūque in-
 geniorum feracissima, & amplissimum litterarum
 egregiarumque artium theatrum, quae mihi
 etiam absenti saepius ante oculos obversata,
 eximia civium suorum decora, & studia in-
 cluta, in memoriam adsidue revocabat. Non-
 ne vides, mihi eam dicentem audire videbar,
 ubi

ubi primum litterae, artes, doctrinae, disciplinaeque liberales, intermortuae dudum, excitatae fuerint ac restituae? Vbi praeclara veterum monumenta, docta volumina, eminentissimorum Virorum eruditi labores, in lucem iterum revocati sint, & publico usui, & commoditati, patuerint? Quisnam ante illos Διοκλήλους MEDICES, COSMAM & LAVRENTIVM, Bibliothecam pretiosis cuiusque doctrinae, linguae cuiusque, voluminibus instructissimam communi populorum utilitati sequioribus hisce saeculis dedicavit? Vnde nam, nisi e meo sinu, docti illi atque absolutissimi, planeque admirandi, Graecorum Sapientum commentarii chalcographico opere descripti in vulgus primitus prodire? Quomodo typis excusae, Orientalium Scriptorum, exotico prorsus & apud nos insueto sermone, exaratae lucubrationes Europae toti innotuissent, nisi mei illi iidem MEDICES, laudatissimo ausu, ac regio plane sumtu, & typos eiusmodi fabricandos curavissent, & describenda commentaria; atque ita splendida memorabiliaque exempla praebuissent, quibus in laude consequenda, litterisque iuvandis, posteris deinceps, gloriose ac magnificenter, insisterent? Veniat tibi in mentem tot meorum praestantissimorum civium, FICINI, NERLIORVM, VICTORII, DONII, CORBINELLII, ZACHAGNII, BONAROTII, SALVINIORVM, BONAVENTURII, COCCHII, BISCIONII, VRSII, Go-

GORII, BOCTARII, MARTINII, MANNII, LVPII, qui delitescencia veterum scripta, & sepulta in tenebris atque oblivione monumenta, in lucem hanc liquidam eduxere, & magna cum laude, eruditorumque hominum approbatione, ejusmodi perampla scientiae ac disciplinarum incrementa, publici iuris esse voluerunt. Haec, atque his similia, dilecta Vrbs adfari videbatur, & quo sui hortatus maiori me efficientia ac virtute propellerent, ipsa etiam se conceptae iam meo in pectore flammae alimenta ministraturam promte liberaliterque promittebat. Patentes mihi suas ostentabat Biblioshecas, omnigenis codicibus MSS. & iis quidem eximiiis & praecellentibus, locupletissimas, RICARDIANAM, STROCTIANAM, AD D. MARCI, AD S. CRUCIS, AD D. MARIAE, aliasque permultas, quarum tamen omnium princeps est & clarissima REGIA MEDICEA AD D. LAVRENTII, cuius codicum MSS. copia, dignitas, atque praestantia singularis, notior est atque celebrior, quam ut heic commemorare, & praedicare, opus sit: Domesticis igitur exemplis excitatus, & peregrinis impulsus, vitamque per egregias artes excolendi, & rem litterariam pro virili iuvandi, desiderio usque flagrans, horum veterum auctorum Commentariorum editioni animum lubenter adplicui, sero tamen, & longo iam tempore elapso, quam isthuc ipsum in animum meum induxeram, eo quod

mul-

multa mihi obcurrerint, quae obici atque impedimento essent, & aestuantis cupiditatis impatientiam veluti certis vinculis coercerent. Primum quidem in causa fuere longae ac difficiles quinque annorum per varias, ut dixi, Europae provincias peregrinationes: in quibus tamen uberem mihi pro meo captu cognitionum veluti sponte se obferentium copiam comparare facillime licuit, atque iterum incommodis superiori & opera Theologica, & Historica, & Critica, & Latina Etruscaeque Poemata, commentari; quae partim typis excusa iam edidi, partim vero in praesens tempus opportune emittenda reservantur. Quum autem prolixis peregrinationum laboribus defunctus prospere in patriam quodam veluti postliminio redissem, Fortunam quoque reducam haudquaquam experto, praesidia quaeque statim, quibus mea consilia facile exsequerer, penitus defuere; nullamque opem in salebroso atque arduo studiorum meorum cursu reperire fuit; adeo ut prope iam patriis finibus, alio titulis honestissimis evocatus, iterum excedere, & solum vertere coactus fuisssem, nisi splendidum ac munificum Heroum RICCARDIORUM patrocinium tempestive intercessisset, effecissetque, & ut Florentiae remanerem, & eorum Bibliothecae praeficerer, & Historiae Ecclesiasticae Cathedram in Florentina Academia, licet sterilem, obtinerem. Interea vero Bibliothecae, cuius mihi

hi

hi cura ab illis aeterni nominis VIRIS deman-
data fuerat, in ordinem redigendae pro meo
munere sedulo incumbens, et locupletissimo, eo-
demque exactissimo, codicum cum MSS. tum
χαλχογραπτῶν catalogo, qui mihi in primis
cordi erat, contexendo contente assidueque occu-
patus, tantum mihi otii haud superesse intellige-
bam. quantum laboriosa haec & difficilis ἀνέδο-
τα doctorum hominum Opuscula vulgandi provin-
cia, quid ferre mei humeri valerent diu versan-
ti, casusque omnes serio expendenti, requirere vi-
debatur. Nam ceteris difficultatibus & illud ac-
cedebat incommodi, quod non evulgandas Com-
mentationes recensere tantum, & cum primige-
nio contextu conferre, & illustrare, & e Grae-
co, vel alio idiomate, in Latinum, ubi opus
fuerat, convertere ipse deberem; verum etiam
ex vetustis, & male aetatem ferentibus codi-
cibus, & scriptura plerumque fugitiva & eva-
nida, vel saltem intellectu aliquando difficil-
lima, nocturno diurnoque, eodemque improbo,
labore, exscribere eas moleste compellerer. Si-
quidem in ea urbe versor, in qua neminem,
quem codicibus Graecis MSS. emendate ex-
scribendis iusta mercede conducas, invenire
est: paucos vero admodum, qui Latinos etiam,
& Italicos, libros manu exaratos tibi exacte
castigateque transcribant. Nibilo tamen minus
postremum, quum ea ipsa negotiorum turba ac
tumultus, quibus undique circumfluebar, ar-
dens

dens huius editionis desiderium refrigere minime paterentur (nam in codicibus Riccardianae Bibliothecae evolvendis, digerendisque, antiqua egregiaque cuiuscumque artis ac disciplinae inedita monumenta mihi idemtidem obcurrerant, & novis usque stimulis animum interquiescere non sinebant, sed ad provinciam tandem capeffendam mirabiliter incitabant) forte fortuna usuvenit, ut consilii mei eruditum virum Ios. MAR. MECACTIVM participarem, qui, ut est ad quaeque audenda fiduciae & alacritatis admirabilis, rem praeclaram & maxime laudabilem, dixit, me animo volutare, nec comperendinatione amplius, aut ulla haesitatione, sed mature facto opus esse; quin & moras omnes praecipitandas: se paratum operam omnem, qua pote, indefinenter praestare; variosque codices exscribendi, multaque alia proposito conducentia procurandi, laborem suscipere. Tunc ipse improviso praesidio laetus, & in spem certam successus erectus, moras rumpere animum induxi meum: adeoque ambo convenimus, & concorditer quibusdam veluti orgiis foederati conspiramus, arduumque opus manus admoventes molimur: et solus ipse non amplius, nec denso circumstantium negotiorum agmine, nec ulla alia rei difficultate, deterreor. Eoque magis meis coeptis minime diffidebam, quod probe nossem MECACTIVM, hominem facilem, & impigrum, popularibusque notissimum; quod-

que

que multo optabilius fuerat atque opportunius, litteris adprime instructum, & qui praeter alia ingenii sui & eruditionis specimina, elegans etiam atque utile Florentinae Historiae Breviarium condidisset, brevi ab eo typis evulgandum. Itaque, ut iam ἐγκυκλίῳς datis litteris pollicitus fui, xxiiii plus minus voluminibus praeclaras atque eximias virorum eruditorum, qui ante xvi Christiani nominis saeculum floruerunt, commentationes ἀνεδότῃς certo ordine ac ratione comprehendam, atque ita prodituras in lucem digeram, ut singulis voluminibus diversi argumenti, aut linguae, aut generis compositionis, opera quoad fieri potest minime contineantur: sed eiusdem stili, & idiomatis, & materiae, omnes. Nam, ut opportune iam edixi, cuiuscumque disciplinae, & facultatis opuscula, & differentibus etiam linguis exarata, colligere, & publicare fert animus, ut non praeceptis tantum illustribus, & documentis gravissimis, novisque oblatis cognitionibus, blande ad sui lectionem viros litterarum amantes adli-
 ciant; sed ipsa etiam rerum, argumentorum, & orationis varietate legentium animos iucunde detineant, oblectentque suaviter. Breves quidem, & compendiariae eiusmodi lucubrationes seliguntur, quod quidem voluminum forma, & magnitudo exigere videatur: ampliores enim, prolixioresque commentarios, quos etiam, egregios, & publica luce dignissimos, memoratae Biblio-

thecae abunde sufficiunt, in maioris molis volumina olim, si Deus faxit, includendos consulto reservamus. Quamquam vero potissima propositi mei pars fuerit opuscula ea edere, quae in Florentinis Bibliothecis ignota hactenus, aut neglecta, delituerant: non tamen ita hac veluti lege obligabimur, ut si qua ex aliis Etruriae, Italiaeque, aliarumque etiam remotiorum Provinciarum Bibliothecis a viris doctrina & humanitate conspicuis ad nos transmissa liberaliter fuerint, generali huic collectioni apte & tempestive inserere recusaturi simus: sed gratiam potius aeternam ornatissimis viris habebimus, qui huiusmodi nos muneribus auxerint, eorumque virtutis & eruditionis laudes praedicare non omitemus. Simili quoque exceptione usuri prudenter sumus in eo, quod nihil nos, quod saeculo xv. posterius sit, edituros recepimus: si quod enim occurrat viri scientia & iudicio praestantissimi ineditum commentarium, quodque non exiguam Litterariae Reip. utilitatem & ornamentum adlaturum esse videatur, aetate licet paulo recentius, nihilo tamen minus suum in his Collectaneis locum iure optimo habebit. Illud quoque indictum nolim, vos, etsi vetusta omnigenae doctrinae opera congerere hac decreverimus, carmina tamen, & orationes exclusuros, cum quia innumerae iam id genus lucubrationum a viris literatis editiones adornatae fuerint, tum quia
cam

eam utilitatem minime adlaturas esse existimavimus, quam nostri huius laboris. atque operae scopum esse volumus. Quamobrem ubi non mediocre emolumentum legentibus ex huiusmodi etiam commentationibus proventurum manifeste elucebit, ita ut vel ad historiae supplementum & illustrationem, vel ad aliarum liberalium artium & disciplinarum ornatum & incrementum, non parum conlaturas esse intelligatur, nostri operis & curae illae etiam pars erunt, & una cum aliis seriis magis, gravioribusque commentariis, typis excusa vulgabuntur. Haec autem omnia adeo ornate diligenterque composita edentur, & eo cultu instruentur, ceterisque praesidiis invabuntur, ut Auctoris cuiuslibet vita compendiarie oratione conscripta Commentarios ipsius antecedit, indiceturque insuper Bibliotheca, ex qua illi prodierint, codicumque MSS. ex quibus exscripti fuerint, brevis historia concinetur. Variantes quoque Lectiones adscribentur, ubi plures ejusdem operis Codices offendantur; & scholia erudita, criticaeque animadversiones, eaque omnia luculentissima, adposite atque opportune adicientur. Ceterum mea haec Collectanea DELICIAS ERUDITORVM inscribere visum est, non tantum ut quae nam & quales cultorum honestissimorumque hominum deliciae sint, & suavissimae voluptates, manifesto indicio ac qui rerum aestimatores perspicue comprehendant, & tandem maleferiati quidam ac

lividi viros doctos, & ardenti virtute supra communem sortem evectos, exagitare hoc nomine vereantur; quantum ut titulo significantissimo proderetur ea, quae illis obfertur, novae & insuetae lectionis sincera iucunditas, & florida, ac blanda selectae & multiingis eruditionis amoenitas. Nec aliud profecto ex hisce meis laboribus sibi proventurum honestos viros, & litterarum amantes speravisse iam video, dum certatim, ante omnem etiam tituli lenocinantis illecebram, ad hanc *Analectorum* editionem promovendam collatis in antecessum sumtibus concurrere; quorum ut virtus, humanitas, atque liberalitas, perpetua famae adclaminatione perennent, perque universas terrarum orbis regiones aeternum celebranda circumferantur, eorum nomina haec in certam seriem digesta describentur.

CATALOGVS EORVM

*Qui horum voluminum pretia in antecessum
contulerunt.*

* *

A Q V I S S E X T I I S.

Thomassin de Mafaugues. Illustrissimus Dominus
Praefes.

B E R G O M I.

Lupi. Illustris. D. Comes Alexander .

B O N O N I A E.

Fiacchi. Adm. Rev D. Maria Angelus Monachus
Camaldulensis, Classensis Monasterii Bibliothecarius.

C A S T R I F L O R E N T I N I.

Baldi. Adm. Rev. D. Collegiatae Ecclesiae Praepositus.

E M P O R I I.

Tempesti. Perillustis Dom. Petrus I. V. Doctor .

✠ † 3

F A-

XXII

F A N I F O R T V N A E.

Flavi Costanzi. Illustris. Dom. Antonius.

F E R R A R I A E.

Bentivogli. Illustris. & Excellentis. Dom. Guido
Marchio ex Hispaniae Optimatibus.

Borsetti. Illustris. D. Ferrantes I. V. Doctor, ac
Illustrissimae Civitatis Ferrariæ Secretarius.

Marchionni. Reverendis. D. Casimirus Cisterciensis
Abbas S. Bartholi ad Ferrariam.

Riminaldi. Illustris. D. Comes Ioannes Baptista.

F E S V L I S.

Reverendissimi Patres S. Dominici Ordinis Praed.

F L O R E N T I A E.

Acciaiuoli Torriglioni. Illustris. & Claris. D. Sen.
& Marchio Antonius Franciscus Eques D. Stephani.

Albizzi. Illustris. Dom. Lucas Casimirus Marchio.

Allegri. Adm. Rev. D. Albericus Monachus Cister-
ciensis.

Altoviti. Illustris. & Reverendis. Dom. Antonius
Metropolitanae Ecclesiae Canonicus.

Antinori. Illustris. & Claris. D. Senator Vincen-
tius Prior Equestr. Ord. Divi Stephani.

Aquilanti. Perillustris & Rev. Dom. Cosmus.

Avanzini. Illustris. D. Ioseph Medicinæ Professor.
Bac-

- Baci . Adm. Rev. Dom. Alexander .
 Baccioni . Adm. Rev. Dom. Ioannes Dominicus .
 Baccioni . Perillustriſ Dom. Ioseph Romulus .
 Bagnuoli . Perillustriſ Dom. Cancellarius Ioannes Ba-
 ptista I. V. Doctor .
 Baldacci . Adm. Rev. Dom. Philippus .
 Baldi . Adm. Rev. Dom. Ioannes Baptista .
 Baldigiani . Illustriſ Dom. Ioannes Dominicus .
 Banderi . Perillustriſ Dom. Philippus I. V. Doctor .
 Barberini . Adm. Rev. Dom. Marcus .
 Bargiacchi . Illustriſ Dom. Nicolaus .
 Bartholommei . Illustriſ Dom. Marchio Matthias .
 Becielli . Adm. Rev. Dom. Ioannes Baptista .
 Belucci . Perillustriſ & Rev. Dom. Ioannes Baptista .
 Beni . Perillustriſ Dom. Ioseph I. V. Doctor .
 Benini . Perillustriſ Dom. Dominicus .
 Benini . Perillustriſ Dom. Ioseph Doctor Medicus .
 Bebbzi . Adm. Rev. D. Augustinus Canonicus Lateranen .
 Bini . Adm. Rev. Dom. Ioseph Clemens .
 Bordelmonti . Illustriſ Dom. Ioseph .
 Borghigiani . Adm. Rev. Dom. Benedictus Maria
 Prior S. Stephani in Pane .
 Borghigiani . Adm. Rev. Pater Vincentius Maria
 O'd. Praedicat .
 Branchi . Perillustriſ Dom. Philippus .
 Brandi . Perillustriſ Dom. Abbas Antonius Franciscus .
 Bresciani . Illustriſ Dom. Benedictus Regiae Cel-
 situdinis Mag. Etrur. Ducis Secretarius , & Bi-
 bliothecarius , &c .
 Brocchi . Adm. Rev. Dom. Ioseph. S. Theol. Do-
 ctor , & Seminarii Florentini Rector .
 Bruni . Adm. Rev. Dom. Ioannes Baptista .
 Canigiani . Illustriſ Dom. Thomas Commendator
 S. Ioannis Ierosolymitani .

XXIV

- Canini. Perillustriſ Dom. Cancellarius Caietanus
I. V. Doctor.
- Capaſſi. Reverendiſ. P. Gerardus ex Generalis Cr-
dinis Servorum B. M. V.
- Carneſecchi. Illuſtriſ. Dom. Franciſcus.
- Cerretani. Illuſtriſ. & Reverendiſ. Auguſtinus,
Eccleſiae Metropolitanæ Canonicus.
- Chiari. Adm. Rev. Dom. Ioseph
- Civinini. Perilluſtriſ Dom. Ioannes Dominicus Do-
ctor Medicus.
- Collini. Perilluſtriſ Dom. Laurentius.
- Compagni. Illuſtriſ. Dom. Ioannes.
- Cremoncini. Adm. Rev. Dom. N N.
- Da Galaffo. Perilluſtriſ Dom. Philippus.
- De Florentia. Reverendiſ. Pater Coſmus Antoni-
us Ord. Min. Obſer.
- Della Stufa. Illuſtriſ. & Clariſ. Senat. Marchio
Sigismundus.
- Del Monte. Illuſtriſ. Dom. Marchio Andreas.
- Del Sera. Illuſtriſ. Dom. Aloyſius I. V. Doctor.
- De Sancta Cruce. Reverendiſ. Pater Ioannes Ant.
Commiſſarius Generalis Ord. Min. Obſ.
- Doglioſi. Adm. Rev. Dom. Ioseph Maria.
- Dolci. Adm. Rev. Dom. Alexander Clericorum S. Io-
annis Magiſter.
- Dolci. Perilluſtriſ Dom. Xaverius Coſmus.
- Doni. Illuſtriſ. Dom. Andreas Advocatus.
- Fabri. Admod. Rev. Dom. Coſmus Plebanus S. Pe-
tri in Boſſolo.
- Fabri. Perilluſtriſ Dom. Laurentius Doctor Medicus.
- Fagioli. Perilluſtriſ Dom. Ioannes Baptiſta.
- Fancelli. Adm. Rev. Pater Ioannes Petrus Prior Ser-
vorum B. M. V. Florentiae.
- Federighi. Illuſtriſ. Dom. Ioannes.

- Feroni . Illuftrifs. Dom. Marchio Francifcus Antonius.
 Fiacchi . Perilluftris Dom. Cancellar. Francifcus
 I. V. Doctor.
 Ficini . Perilluftris Dom. Antonius Francifcus I. V.
 Doctor.
 Finazzi . Perilluftris Dom. Philippus.
 Franceschi . Illuftrifs. Dom. Baro Francifcus Eques
 D. Stephani.
 Franchi . Adm. Rev. D. N N S. Theologiae Doctor,
 & in Seminario Florent. humaniorum Literarum
 Profeflor.
 Franchi . Adm. Rev. Dom. Nicolaus Severus I. V.
 Doctor.
 Fratini . Adm. Rev. P. Dominicus Maria ex Mi-
 nimis S. Francifci de Paula.
 Frescobaldi . Illuftrifs. Dom. Francifcus.
 Galilaei . Illuftrifs. Dom. Philippus.
 Galli . Illuftriffima Dom. Comes Catharina.
 Gambaffini . Adm. Rev. Dom. Thomas Plebanus
 S. Iuliani ad Septimum Proton. Ap. I. V. Doctor.
 Gerini Bonciani . Illuftrifs. D. Hieronymus.
 Gherardi . Perilluftris Dom. Cancellarius Caietanus
 I. V. Doctor.
 Giraldi . Illuftrifs. Dom. Ioannes Eques D. Stephani.
 Giuntini . Perilluftris D. Hieronymus Doctor Medicus.
 Gondi . Illuftrifs. & Clarifs. Dom. Senator Ioannes
 Francifcus.
 Gori . Adm. Rev. Dom. Antonius Francifcus S.
 Theolog. Doctor, ac in Florentina Academia Hi-
 ftoriae Profeflor.
 Gori . Perilluftris Dom. Iofeph Doctor Medicus.
 Guicciardini . Illuftrifs. Dom. Comes Francifcus.
 Guidi . Illuftrifs. & Clarifs. Dom. Iacobus Sena-
 tor, & Comes.

XXVI

- Lessi .** Adm. Rev. Dom. Ioseph .
Libri . Illustris. Dom. Laurentius .
Lucattelli . Adm. Rev. Dom. Bernardus S. Theologiae
Doctor .
Luzzi . Perillustris Dom. Laurentius I. V. Doctor .
Magrini . Adm. Rev. Dom. Sanctes Prior S. Zenobii
ad Casignanum .
Malaspina . Illustris. & Claris. Marcellus Senator
& Marchio .
Malaspina . Illustris. Dom. Marchio Ioannes Fran-
ciscus .
Manetti . Illustris. & Reverendis. Dom. Bonaiun-
cta Metropolitanae Ecclesiae Canonicus .
Manni . Perillustris Dom. Dominicus Maria Stroctia-
nae Bibliothecae Bibliothecarius, & Etruscae Lin-
guae in Semin. Florent. Lector .
Mannini . Perillustris Dom. Octavius .
Marchi . Perillustris Dom. Franciscus Doctor Me-
dicus .
Marchionni . Illustris. Dom. NN .
Martelli . Illustris. Dom. Nicolaus Bailivus Divi
Stephani .
Martellucci . Perillustris Dom. Ioannes Baptista .
Martini . Admod. Rev. Dom. Antonius .
Martini . Perillustris Dom. Hieronymus .
Mataffi . Adm. Rev. Dom. Ioannes Baptista .
Mazzei . Adm. Rev. Dom. Petrus Maria Prior S.
Martini de Gangalandi .
Mazzei . Adm. Rev. P. Lector Ioseph Maria Carmelita .
Mellini . Adm. Rev. Dom. Alexander .
Minerbetti . Illustris. Dom. Horatius Eques Divi
Stephani .
Monaldi . Adm. Rev. Dom. NN Plebanus S. Petri
in Mercatu .

Mo-

- Moniglia. Illustris. Dom. Ioseph Andreas Publicus Iuris Pontificii Professor.
 Morandini. Perillustris & Rev. Dom. Ioseph Maria.
 Morosi. Adm. Rev. Dom. Alexander.
 Neri. Adm. Rev. Dom. Romulus Prior S. Bartholomaei a Quarata.
 Nobili. Illustris. D. Ioannes Laurentius.
 Niccoli. Perillustris & Rev. Dom. Raimundus.
 Niccolini. Illustris. Dom. Marchio Antonius.
 Paoli. Adm. Rev. P. Thomas Maria, ex Ministris Infirmorum.
 Paperini. Illustris. Dom. Bernardus Aurei Calcaris Eques.
 Pasquali. Illustris. Dom. Cosmas Eques D. Stephani.
 Pasquali. Illustris. Dom. Ioseph.
 Patriarchi. Adm. Rev. Dom. Petrus.
 Pellegrini. Adm. Rev. Dom. Petrus.
 Peruzzi. Illustris. Dom. Simon Bindus in Academia Florentina Etruscae Linguae Professor.
 Pescetti. Adm. Rev. Dom. Ascanius Plebanus S. Romuli ad Gavillas.
 Picchianti. Adm. Rev. Dom. Philippus Plebanus S. Petri ad Ripolim.
 Pigri. Perillustris D. Cancellar. Angelus I. V. Doctor.
 Pittoreggi. Adm. Rev. Dom. Franciscus Prior S. Bartholomaei ad tres Sanctos.
 Pomi. Perillustris Dom. Hiacynthus.
 Popoleschi. Illustris. Dom. Rodolphus Eques Divi Stephani.
 Postini. Perillustris Dom. Vincentius.
 Pucci. Illustris. & Claris. Dom. Laurentius Senator, & Marchio.
 Querci. Illustris. Dom. Stephanus Advocatus.
 Ricci. Illustris. Dom. Vincentius.

XXVIII

- Ridolfi . Illuftrifs. Dom. Iofeph Marchio .
Rota . Illuftrifs. Dom. Philippus Advocatus .
Ruota . Adm. Rev. Dom. Ioannes Baptifta Monachus
Caffinenfis .
Saller . Perilluftris Dom. Cancellarius Petrus I. V.
Doctor .
Salvatici . Perilluftris Dom. Lucas Antonius .
Salvemini . Perilluftris Dom. Cancellarius Ioannes
Francifcus I. V. Doctor .
Salvini . Illuftrifs. ac Reverendifs. Salvinus, Ecclefiae
Metropolitanae Canonicus .
Sandonnini . Illuftrifs. Dom. Comes Iachinus I. V.
Doctor .
Sarchi . Illuftrifs. Dom. Ioannes Dominicus I. V.
Doctor .
Saffi . Illuftrifs. Dom. Martialis .
Sensi . Perilluftris Dom. Iofeph Doctor Medicus .
Serriftori . Illuftrifs. Dom. Andreas .
Squarcialupi Minerbetti . Illuftrifs. Dom. Aleander .
Tartaglia . Adm. Rev. Dom. Iacobus .
Tazzi . Perilluftris & Rever. Dom. Dominicus .
Tofanari . Adm. Rev. Dom. Francifcus .
Torrighiani . Illuftrifs. Dom. Marchio Ioannes Vin-
centius .
Tofi . Adm. Rev. Dom. Caietanus .
Taviani . Adm. Rev. Dom. Sanctus .
Veneziani . Adm. Rev. Dom. Caietanus .
Veraci . Adm. Rev. Dom. Petrus .
Veracini . Adm. Rev. Dom. Thomas .
Vernaccia . Illuftrifs. Dom. Dominicus .
Vghi . Illuftrifs. Dom. Petrus Vicedominus perpe-
tuus Archiepifcopat. Florentin .
Vguccioni . Illuftrifs. Dom. Antoninus .
Vguccioni . Illuftrifs. D. Ricoverus Eques D. Stephani .
Vguc-

Vguccioni. Illustris. & Claris. Dom. Senator
Ioannes.

Vinci. Perillustris Dom. Petrus I. V. Doctor.

Vitelli. Adm. Rev. P. Fulgentius Ord. Min. Obser.

Zanobetti. Perillustris Dom. Paulus.

Zagri. Illustris. Dom. Philippus.

Zerli. Adm. Rev. Dom. Franciscus Sac. Theolog.
Doctor, & in Seminario Florent. Philosophiae
Professor.

G E N V A E.

Borgo. Perillustris Dom. Nicolaus.

L I B V R N I.

Gentili. Reverendis. Dom. Pamphilus Canonicus
Collegiatae Ecclesiae & I. V. Doctor.

Mornini. Perillustris Dom. Arnaldus.

Reverendissimi Patres Trinitarii.

MONTE POLITIANO.

Samuelli. Illustrissimus Dominus Abbas Claudius
Eques D. Stephani.

M V T I N A E.

Grassetti. Illustris. Dom. Thomas.

Molinari. Perillustris Dom. Rupertus I. V. Doctor.
P I-

P I E N T I A E.

Ciani. Reverendiss. Dom. Ioan. Baptista Canonici Cathedralis Ecclesiae I. V. Doctor.

P I S A V R I.

Brigi. Illustriss. Dom. Franciscus Maria.
De Abbatibus Olivieri. Illustriss. D. Annibal.

P I S C I A E.

Baldasseroni. Perillustris Dom. Ioannes I. V. Doctor.
Flori. Illustriss. Dom. Antonius Eques D. Stephani.

P I S T O R I I.

Gori. Perillustris Dom. Ioseph Paulus.
Sozzifanti. Illustriss. Dom. Octavius Ecclesiae Cathedralis Canonicus.
Tani Comandi. Perillustris Dom. Franciscus Maria Doctor Medicus.

P R A T I.

Bettazzi. Adm. Rev. Dom. Iacobus Plebanus.
Bianchini. Adm. Rev. D. Ioseph Plebanus I. V. D.

R O M A E.

Acciaiuoli. Illustriss. & Reverendiss. Praesul Philippus Proton. Apost. &c. Florentinus.

Bo-

- Bonaccorfi. Illustris. & Reverendiss. Praesul Simon
Maceratensis, Ferrariae Vicelegatus.
Feroni. Illustris. & Reverendiss. Praesul Ioseph Ma-
ria Archiep. Damascenus, Sac. Congregat. Im-
munit. Eccles. Secretarius, Canonicus S. Ioannis
in Laterano, Abbas S. Galgani, Florentinus.
Moraldi. Illustris. Dom. Ioseph Auditor Nuntii
Apostolici Florentiae.
Riccardi. Illustris. & Reverendiss. Praesul Franciscus
Maria Protonot. Apostol. Florentinus.
Stoppani. Illustris. Excellentiss. & Reverendiss. Prae-
sul Ioannes Franciscus Archiep. Corinthi-Aposto-
licus apud Magnum Etruriae Ducem Orator, Me-
diolanensis.

SANCTA CRUCE.

- Scaramucci. Perillustris Dom. Hippolytus I. V.
Doctor.

SANCTO MINIATE.

- Gucci. Perillustris Dom. Carolus Episcopalis Curiae
Cancellarius.

S E N I S.

- Borghesi. Illustris. Dom. Ioannes.
Careggio. Adm. Rev. P. Petrus Thomas, Carmelita.
Lami. Adm. Rev. P. Magister, & Prior, Aloysius
Dominicus, Carmelita.

Mar-

XXXII

Martinozzi. Illustriss. Dom. Fulvius Eques D. Stephani.

Masini. Adm. Rev. P. Magister Ioannes Baptista Carmelita.

V E N E T I I S .

Mitarelli. Adm. Rev. Dom. Ioannes Benedictus Monachus Camaldulensis Lector in Coenobio S. Michaelis.

Tiepolo. Excellentissima N. Dom. Angela.

V T I N I .

Freschi. Illustriss. Dom. Comes Carolus .

Illorum vero nomina , qui in hoc Album referri in posterum volent , voluminibus insequentibus eodem ordine recensentur , editis opportune Catalogi huius supplementis . Nondum enim viris litterarum fautoribus id expetituris aditus praecclusus est .

I O. L A M I

D E

MICHAELE GLYCA
EIVSQUE SCRIPTIS
DISSERTATIO.

MICHAEL cognominatus est
Glycas, quod ex Glycetorum
familia esset, ut versus, qui in
variis Codicibus ejus Annalium
MSS. occurrunt, manifeste in-
dicant: in iis enim habetur:

Ὅς ἐκ γένους ἔσχηκε γλυκετῶν λᾶχος
Ὁ συγγεγραφὼς Μιχαὴλ τὸ βιβλίον.
*Qui ex genere habuit Glycetorum sortem
Is, qui conscripsit, Michael, hunc libellum.*
Quare fallitur Io. Alb. Fabricius, qui co-
gnomen illud ab eo adscitum, quum mona-
sticum habitum induisset, nullo antiquitatis
monumento, nulla historiae fide, arbitratur.

A

Si-

Siculus autem natione fuit, quod ex Codicibus MSS. elucet: eum enim Σικελιώτην constanter adpellant, ut eruditissimus *Phil. Labbeus* in *Annalium Glycae* Praefatione testatur. Nec abluderet τοῦ γλυκᾶ cognomen, si qua is vixit aetate, Siculos Dorica adhuc dialecto: usos fuisse constaret; quod tamen cur non credamus nulla causa subest. In *Calabria* enim, & in aliis *Neapolitani* regni regionibus, atque in *Sicilia*, ad proxima usque saecula *Graeca* lingua obtinuit, ut non plebeio solum usu, sed etiam *Ecclesiastico*, in officiis suis *Graeca* lingua frequentaretur, donec *Sixti IV* jussu ac decreto, omnibus ut *Latine* persolverent officia provisum est; quae sunt verba doctissimi *Montisfalconii* *Diar. Ital. Capite XV*. Simile tamen cognomentum etiam *Byzantii* fuit; nam *Ioannes Glycys Byzantinus*, huius urbis Patriarcha, claruit Anno *MCCCXVI*, de quo videndus *Rob. Gerius Append. ad Hist. Litter. Script. Eccles. Gul. Cavei*: quamquam *Ioannes Glycas*, *Dufresnio* dicitur.

Privatus an in Magistratu, laudatus *Labbeus* inquit, aut dignitate aliqua publica, militari, aulica, forensive ornatus; coniugatus, an caelebs vixerit, plane nescio: nec adpersa singulis fere paginis υιοῦ, τέκνου, καὶ ἀγαπντῆ vocabula, patrem potius, quam se-

seniorem ac magistrum, discipuli aut amici juvenis gratia opus illud elucubrantem, designat. Grammaticum tamen professione fuisse argumento est inscriptio Epistolae primae, ut in Codice Riccardiano, quo usi sumus, habetur; quae quidem ea est quae sequitur: Γραμματικὸς Μιχαὴλ τῷ γλυκῷ τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ καὶ στυλίτῃ κυρῷ Ἰωάννῃ τῷ σιναίτῃ κτλ. *Michaelis Glycae Grammatici, ad maxime venerandum Monachum, & Stylitam Ioannem Sinaitam &c.* Quod quidem Grammatici nomen professionis esse non est cur dubitemus, & quod, etiam postquam Monasticam vitam amplexus esset, retinere potuit; siquidem eam umquam amplexus est: nam, ut dixi, omni historiae auctoritate destitutus id, una cum *Fabricio*, quis crederet. Et quidem Monachi passim, aliique in eminenti dignitate constituti, super Theologicis, gravissimisque controversiis, eum consulebant, ut ex Epistolis, seu Dissertationibus, quas edimus, certum exploratumque est. Quis autem facile opinetur, hominem sacris & castioris alicuius sectae institutis minime addictum, sed e medio populo, quum tot Episcopi, Ecclesiasticique praeceptores, vulgo suppetrent, ab eis in Religionis, dogmatumque Christianorum, negotio, consultum adeo frequenter fuisse? Non me quidem.

latet, mere etiam laicos aliquando in Ecclesia docuisse, & habuisse conciones, ut ex *Eusebio* de Origene adhuc iuvene liquet; & *Prosper Aquitanus*, multa, quae ipsis Ecclesiastici ordinis Magistris ardua, & salebrosa, videri poterant, in re Theologica docte, & praeclariter, pertractavit; attamen isthuc ipsum in re tam obscura & ambigua nescio quid subspicionis inducere dissimulandum haudquaquam existimo. Confirmari id etiam posset animadvertendo in Codice Caesareo *Κυρὸν Glycan* adpellari; quo vocabulo contracto Monachi praesertim, sequioribus saeculis, indigetabantur: non secus quidem atque nos *Domnos* Monachos honoris causa nuncupamus, quod latius ac dilucidius in scholiis ad Dissertationem primam expeditur, & classicorum Scriptorum testimoniis in medium adductis comprobamus. Quid quod Codex MSS. Annalium *Glycae* Vallicellanus huiusmodi titulum praefert? Τοῦ λογιωτάτου καὶ μακαριωτάτου κυροῦ Μιχαὴλ τῆ γλυπαᾶ χρονικόν, κτλ. *Eloquentissimi, & beatissimi domni Michaelis Glycae Chronicon &c.* qui forte non tam morum probitatem, & sanctitudinem, quam Monasticam professionem, designare posse videatur. Codex quoque Monasterii Fontisebraldensis paucis mutatis sic incipit: τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαριωτάτου &c. *Sapientissimi, & beatissimi &c.*

Quid-

Quidquid autem sit, illud exploratae fidei est, Virum hunc litterarum studiis maxime deditum, φιλόπονον καὶ φιλομαθῆ, fuisse, cunctisque adeo fere disciplinis eruditum: passim enim in suis operibus Theologum simul, sacrarum litterarum interpretem, Medicum, naturalisque scientiae indagatorem solertissimum, peritissimumque se prodit Historicum. Nec eloquentiae quidem laude caret, & facili quadam ac plana dicendi ratione Lectorem oblectat, ac detinet, ita ut eloquentia cum ingenii felicitate certare videatur. Itaque ob ejus doctrinae praestantiam merito λογιώτατος καὶ σοφώτατος adpellatus est, ut ex ejus Epistolarum generali inscriptione in Codice Caesareo apud *P. Lambecium Cod. Theolog. CLIX.* intelligitur, est enim ea, quae sequitur: τοῦ σοφωτάτε καὶ λογιωτάτου Μιχαὴλ τοῦ γλυκᾶ κτλ. *Sapientissimi, & eloquentissimi Michaelis Glycae &c.* & ex inscriptionibus Codicum Annalium Vallicellani, & Fontisebraldensis, quas paulo superius attulimus. Et quidem in magna ob doctrinam existimatione fuisse indicant etiam luculenter ejus epistolae, quae Monachis passim, aliisque, qui eum de quaestionibus difficillimis consulebant, mittuntur, ut per ea tempora omnes fere ad eum doctrinae causa, seu accessu, seu litteris, confluxisse videantur.

Qua aetate *Glycas* noster vixerit, post novam eruditissimi *Leon. Allatii* opinionem, quam *Casim. Oudinus* suo calculo comprobavit, in sententiis est. Plerique tamen omnes Saeculi XII Scriptorem eum existimant, *Io. Zonarae*, *Georgii Cedreni*, *Const. Manassis σύγγραφον*, aliorumque similium. Et quidem suam historiam, quam ab orbe condito exorditur, usque ad obitum Alexii Comneni, & annum Christi MCXVIII, deducit. Heinc a *G. Io. Vossio Lib. II. De histor. Graec. Cap. XXVII* ad annum MCXX refertur; quemadmodum & a *Guliel. Caveo in Hist. Litter. Script. Eccles. Ph. Labbeo* verisimile est, eum circa annum MCL floruisse: cui epochae alii quoque adstipulantur, si *Allatium* & *Oudinum* laudatos exceperis. Ille enim *Glycam* saeculi XV Scriptorem esse, & anno MCCCXXX ac deinceps claruisse, pertendit, ratioque, qua innititur, est, quod ex *Glycae* epistolis plures ad Maximum Smeriotem, & Esaiam Cyprium Monachum, qui tunc temporis vivebant, scriptae sunt. *Oudinus* addit *Glycae* syntagma historicum olere Graeciam recentissimam, quod ille vel morte vel negotiis occupatus ultra annum MCXIIIX non extendere. Itaque iuxta memoratos Scriptores *Glycas σύγγραφος* fuisset *Macarii Ancyrani Metropolitae*, *Nicolai Sclangiae*, *Io. Durac*, aliorum.

rum.

rumque hujus aetatis virorum, qui lucubrationibus editis nomen suum posteritati commendaverunt. Verum id, quod litem omnem dirimit, sunt Epistolae *Glycae* XXXV, XXXVI, & XXXXI, quae ad Imperatorem Constantinum Palaeologum scriptae sunt; constat autem ex verioribus Chronologis Constantinum Palaeologum non ante annum MCCCCXXXV, vel iuxta alios MCCCCXXXVIII imperium suscepisse Orientis, quod anno MCCCCLIII, in Constantinopolitana clade extinctus, amisit, quum annis VIII, vel iuxta alios V, etsi non integris, imperasset. Iam memoratarum Epistolarum inscriptiones in alio volumine una cum aliarum titulis adferemus, & ex iis veritas illa, quam adstruimus, evidenter elucebit. *Carol.* quidem *Dufresnius* Vir doctissimus, in Praefatione, quam operibus *Io. Zonaræ* praemisit, quum in eam sententiam discessisset, quae vult hasce Epistolas esse *Io. Zonaræ* foetum, ut evincat eas, vel earum saltem aliquas, esse scriptas ea aetate, qua ille vivebat, clarum perspectumque esse ait, nonnullarum auctorem, si non omnium, vixisse sub Manuele Comneno: nam Epistolam XXXVIII in indice Lambeciano Manuelis Comneni Imperatoris esse arbitrat, quare & subsequens *Antapologeticum*, quod quidem statim subditur in Codice

Caesareo & in Regio Parisiensi, eodem tempore scriptum esse infert. Eam aetatem etiam arguit ex viris primariis Aulae Constantinopolitanae, quibus aliquot Epistolae inscribuntur: atque in iis Ioanne Duca Magno Hetaeriarcha & Sebasto, cuius prae ceteris mentio occurrit apud *Nicetam* in *Alexio Manuelis F.* & Manuele Comneno Sebasto Oratore, qui non alius est ab eo, cuius pariter *Cinnamus* meminit *Lib. V.* Sed recte observat *Cas. Oudinus* falsum esse *Dufresnium*, dum censuit Epistolam XXXVIII ad Alypium Monachum esse Manuelis Comneni, quum vere *Glycae* sit Monachum illum ab Astrologiae studio dehortantis: concedit tantum *Antapologeticum* esse Manuelis Comneni, cuius quidem nomen praefert, & numero XXXVIII collocatur. Quum enim Alypius in Astrologiae studium toto pondere ferretur, nec *Glycae* consiliis & hortationibus adquiesceret, ut studium suum defenderet, nihil ipse regessit, sed aliena scriptione usus est, mittens pro responsione *Antapologeticum* Manuelis Comneni ab annis circiter CCC in gratiam Astrologiae, qua delectabatur, conscriptum; vel alium Manuelem Comnenum fuisse subspicatur. Ad ea vero quae *Dufresnius* de primariis Aulae Constantinopolitanae viris adducit, ita laudatus *Oudinus* respondet: *Non*
his

his nominibus veteres hi intelliguntur, sed recentiores ejusdem nominis, & dignitatis, qui anno circiter MCCCCL in Imperio Orientali sub Constantino Palaeologo, ultimo Graecorum Imperatore, dignitatibus his fungebantur: ut constat ex Ioanne Duca, cujus historiam in manibus habemus: qui Michaelis Glycae σύγ-
 γρῳν quum fuerint, ad illos epistolas dedisse nihil mirum videbitur. Atque ita quidem ille. Et, ut videtur, Io. Ducas, ille idem est, qui scripsit historiam Constantinopolitanam, quando Constantinopolis a Mahumete II Turcarum Rege expugnata est, eaque illis imperii esse sedes coepit, quod fuit anno Hegirae DCCCLVII, Christi autem MCCCCLIII, quo vivebat ille Ducas ex inclita Ducarum familia oriundus. Hic de gestis Turcarum adversus Graecos, & Constantinopoli subacta, commentarius exstat MSS. Graece in Bibliotheca Christianissimi Francorum Regis, quem una cum interpretatione sua Latina Ism. Bullialdus in corpore Byzantinae historiae edendum curavit, & de quo Ger. Io. Vossius Lib. IV. de Histor. Graec. Cap. XIX. Exstant inter Epistolas Michaelis Glycae Epistolae duae ad hunc Ioannem Ducam nempe XXI & LII. De Ioanne autem Duca plura videnda apud Cas. Oudinum ad annum MCCCCCLX, & in Io. Zonara.

Opera, quae Glycas scripsit, sunt in primis Annales, Patriarcharum, Regum, atque Imperatorum res gestas, historiamque omnem Iudaicam, Romanam, ac Constantinopolitanam, ita complectentes, ut eodem contextu controversas inter Theologos, Philosophosque, quaestiones agitaverit, ac de rebus omnibus, quae in Coelo, Aere, Terra, ac Mari, fiunt, de avibus, piscibus, animalibus, homine, atque Angelis, disseruerit, sequutus veterum Patrum *Eustathii, Basilii, Nysseni, Chrysostomi, Sinaitae, Pisidae*, aliorumque vestigia ac pene verba: qui quidem omnes opus sex dierum, quod Graeca voce Hexaemeron dicere solemus, singulari diligentia concinnarunt. Sed quia notatur a *Tb. Dempstero Lib. I. Paralip. ad Rosinum Cap. i.* quasi leges historico praescriptas non servaverit, heic tempestive describenda videntur verba *Leunclavii* Prooemio in *Glycae Annales*: *Quod si quis arbitratur, inquit; hisce de rebus minime differendum vel in historia, vel in adnotatione temporum: is sciat, primum haec junioribus esse perscripta, quorum animos rectis sententiis (ut paulo ante significabamus) imbui permagni refert. Deinde velim Glycae nostro vel illam ob causam sit aequior, quod pleraque non ita prolixè, nec confuse, tradiderit, ut Cedrenum & alios factitasse videmus: qui com-*
pen-

pendia quaedam promittentes, volumina prorsus ingentia, quaeque sine taedio perlegi nequeunt, posteris reliquere. Huius Operis titulus in Codicibus Vallicellano, & Fontisebraldensi ita habet: Τοῦ λογιωτάτου καὶ μακαριωτάτου κυροῦ Μιχαήλ τῆ γλυκᾶ χρονικὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου συνοπτικὸν, διεξιὸν κατ' ἐπιτομὴν περίτε τῆ ἑρανῆ καὶ τῆς γῆς, περίτε τοῦ φωτός αὐτῆς, καὶ πάντων ἀπλῶς τῷ ὑπὸ Θεοῦ δημιουργηθέντων ἐν ἡμέραις 5. περίτε τῆς πλάσεως τῆ Ἀδὰμ, καὶ τῷ λοιπῶν καθεξῆς. *Eloquentissimi, & beatissimi domni Michaelis Glycae Chronicon compendiarium ab orbe condito, breviter percurrens ea, quae attinent coelum, & terram, lucemque ejus, & omnia, ut uno verbo dicam, a Deo sex diebus fabrefacta, Adamique fictionem, & cetera, quae deinceps contigerunt. Sequuntur aliquot versus cum titulo: Σίχοι ἱamboi εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον. Versus Iambi in praesentem librum.* Qui quidem integre & emendate leguntur in Codice Claromontano, & quibusdam aliis, & sunt qui sequuntur.

Βίβλος χρονικὴ σύνθεσις τεχνουργίας
 Εἰς τὸ γλυκὺ σύνταγμα σχεδασθεῖσα
 Ἔργοις παρέστω κλῆσις ἡ γεγραφότος
 Ὅς ἐκ γένεος ἔχκε γλυκεῖον λάχος
 Ὁ συγγεγραφὼς Μιχαήλ τὸ βιβλίον
 Θεῶν λόγων ἔννοιαν περιλαμβάνων.

Liber

Liber chronicus , compositio artificii

In dulcem contextum concinnata ,

Re adesto adpellatio ejus , qui scripsit ,

Qui ex genere habuit Glycetarum sortem ,

Ille scilicet , qui conscripsit , Michael , libellum ,

Divinorum sermonum intelligentiam comprehendens .

Omnium primus *Glycae* annales in Latinam linguam a se conversos edidit *Io. Leunclavius* Amelburnus , & eos quidem in quatuor partes distributos *Philip. Labbeus* deinde una cum primigenio textu Graeco , castigationibus , variantibus lectionibus , scholiis , & supplementis , Lutetiae Parisiorum publici juris fecit . *Io. Meursius* tertiam istorum Annalium partem separatim edidit , sub Historiae Romanae titulo , cum sua Latina interpretatione & scholiis , & *Theodoro Metochitae* perperam attribuit . Qua de causa ita vir doctus falsus sit , & multos in fraudem induxerit , difficile est expiscari . Nisi forte a Graeculo quodam delusus est , qui ipsi hoc *Glycae* fragmentum , aut *And. Schotto* , a quo se accepisse fatetur , tamquam a *Theod. Metochita* concinnatum , venditaverit : sive possessoris nomen , quod titulus Θεοδοῦρος Μετοχίτης praeferebat , in veri Auctoris , quae , ut fere fit , in MS. forte deerat , adpellationem transferit .

Prae-

Praeter Annales scripsit *Glycas* Epistolas plurimas, interrogatus a diversis super variis quaestionibus Theologicis, dubiisque ad coelestium Scripturarum enarrationem resolvendis; quas solita dicendi facilitate, & multiugis eruditionis illecebra, & amoenitate, conscripsit. Quae quidem earum exstant, quod sciam, LVI numerum expleant. *Lambecius* tamen in *Codice Theolog.* CCXXXII. *Lib. V. Comm.* observat in hoc Codice aliter Epistolas *Glycae* disponi, tam numero, quam ordine, adeo ut ea, quae in aliis Codicibus est xxxv, in hoc Codice sit LXIII & ultima. Hae omnes enim quinque Codicibus MSS. Bibliothecae Caesariae continentur, ut apud *Pet. Lambecium Codicib. Theolog.* CLIX. CLX. CCXXXII. CCXXXIII. & CCCXXXIII videre est. *Glycae* quidem Epistolae magno in pretio habitae sunt a Viris doctis, & plerique etiam publici iuris facere conati sunt; sed vel integris Codicibus destituti, vel morte praeventi, vel alia de causa impediti, id praestare non potuerunt. Earum quidem Codicem *Georg. Doussa* Constantino- poli attulerat, sed recenti, & parum fida, manu, ut ipse testatur, exscriptum: immo & mutilum interdum, ut ex Epistola xiii, quam ex eo Codice *Bon. Vulcanius* edidit, patet. Nam *Bon. Vulcanius*, quum *Doussae* Codicem nactus esset, tres ex illis Epi-
sto-

stolis edidit una cum sua Latina interpretatione in Notis ad *S. Cyrillum Contra Anthropomorphitas*, quum interim omnium harum Epistolarum editionem meditaretur, ut in laudatis Notis adfirmat. Tres autem Epistolae, quas typis mandavit *Vulcanius*, ordine sunt x. xiii. xxxii. *Iac.* quoque *Pontanus* duas ex hisce litteris, quas ab *Andrea Schotto* habuerat, Latine a se conversas excudendas curavit, quae hodie in *Maxima Patrum Bibliotheca*, & in *Annalium Glycae* editione *Parisiensi* a *Philippo Labbeo* adornata, habentur; sed nec textum Graecum adposuit, & alterius vix dimidia pars est, quam edidit, adeo mancum & detruncatum fuisse oportet Codicem, quo usus est. Tandem *Leo Allatius* *De Consensu utriusque Ecclesiae. Contra Creightonem. De Libris Ecclesiasticis Graecor. Lib. de Purgator. & Lib. adversus Hottingerum*, hasce epistolas saepe laudat, & fragmenta plurima, nec contemnenda quidem, earum adducit; immo in quibusdam locis, nonnullas etiam integras describit.

Nos igitur horum virorum praestantissimorum propositum laudabile sequuti, nonnullas *Glycae* Epistolas in lucem edere animum induximus, nostraeque ἀνecdότων Collectionis velut in ipsa fronte constituere; cum ob argumentum nobile, & excellens, utpote Theologicum; tum in memoratorum

rum

rum Scriptorum laudis & venerationis argumentum. Quum enim in MS. Bibliothecae Riccardianae, cui praesum, Codicem quintodecimo quidem, ut videtur, saeculo, sed egregie, exacteque, descriptum incidissem, quo harum Epistolarum quatuordecim continentur, has saltem publico non invidere mecum ipse deliberavi, adeoque exscripsi mea manu diligenter, & in Latinam linguam sedulo pro virili, accurateque, converti. Huius autem meae editionis specimen dederam in Appendice illorum Commentariorum, quibus *De recta Christianorum in eo, quod Mysterium Divinae Trinitatis attinet, sententia* titulum feci, memoratarum Epistolarum tertia Graece ac Latine publici iuris facta: ibique iam me olim ceteras quoque, quas habuisssem, editurum receperam: quare nunc fidem libero. Inter has quidem non eas tantum proferam, quae *ἀνέκδοτοι* sunt, sed ut opus perfectum & absolutum, quoad fieri potest, existat, iis suo loco & illas, quae ab aliis editae fuerunt, interseram: fragmenta etiam, undecumque corradere licuerit, adiciam: & ubi plus praestare non dabitur, saltem reliquarum nudos titulos, ut eos *Lambecius* recenset & exhibet, in medium adducam. Quamquam & eas, quae alias editae fuere, *ἀνέκδοτοι*, & nunc primum, in publicum pro-

prodire visum iri prudentioribus spero; nam vel exactiores, & emendatiores; vel integriores; vel primigenia sua lingua, qua exaratae fuerunt, emittentur. Ecce enim *Pontanus* Latino tantum, alteramque mutilam excudit: ipse Graecum contextum adponam, & quaecumque desunt ex Codice Riccardiano supplebo. *Bonavent. Vulcanius* Graece quidem ac Latine suas vulgavit, sed mendoso Codice usus, unam etiam ἀκέφαλον edere coactus est: in hac editione & emendatae omnes, & integrae, perlegentur. Denique fragmentis earum, & titulis, illud novi saltem accedet, quod cum Latina interpretatione prodibunt. Adde quod opportuna scholia identidem adscripsimus, & perpetuum prope commentarium attexuimus. Id quod novum saltem erit in iis, quas *Leo Allatius* edidit: nam eas & Graece & Latine, & castigatissimas, quae fuit viri diligentia & eruditio, evulgavit. Non quod nostri propositi pars sit, adeo frequentia, & proluxiora etiam, scholia ad ea opera, quae in Collectione nostra publici iuris facturi sumus, commentari: sed in editione harum Epistolarum id necessarium esse arbitratus sum. Quum enim *Glycas* noster sequioribus saeculis vixerit, & quando Graeci homines sine nugis, & ineptiis, vix quidquam scribere adgressi sunt, eius opinionum

li-

licentiam, & τὸ παράδοξον, compescere interdum oportuit, ac certis fraenis coercere, Theologorum melius sapientiusque opinantium consulta, e regione, ut ita dicam, statuendo, tamquam adversus eum aciem instructissimam, atque ita legentium rectae sententiae, & securitati, consulere. Non enim semper optimas, rataeque sententias, & antiquorum Patrum placita, seligere & amplexari videtur; sed de regia opinionum via ita quaedam ad divortia deflectere aliquando, ut facile possit a delicatoribus quibusdam novitatis & αὐτομολίας insimulari. Ad hoc igitur saltem meae observationes inservient, ut recta *Glycae* sententia apertius dilucidiusque percipiatur, & non facile cuiuscumque criminationibus, in his, in quibus minime meretur, obnoxius evadat. In quibusdam excusari aut defendi non potest, utpote Graeci schismatis homo, & erraticarum illius gentis opinionum aliquando propugnator, ut ostendetur inferius. Non tamen ideo spernendus Auctor hic videatur, nam & ex his sequioris aevi Scriptoribus Graecis magnam Catholicae Ecclesiae utilitatem provenire cognoscitur, sive ut historia Ecclesiastica locupletior exactiorque habeatur: sive ut Graeci schismatis errores facilius refellantur: sive ut nostrorum temporum Sectarii falsarum opinionum, certorumque delira-

mentorū, rei manifeste revincantur : id quod aperte elucet ex *Io. Morini*, *Leon. Allatii*, *Pet. Arcudii*, *Fr. Combesii*, aliorumque doctissimorum hominum lucubrationibus, quos inter memorandus praecipue *Nicol. Comnenus Pappadopolus*, qui anno MDCXCVII librum typis mandavit Patavii, ita inscriptum : *Praenotiones Mystagogicae ex Iure canonico, sive Responsa sex, in quibus una proponitur Ecclesiae utriusque, Graecae, & Latinae, suffragium de iis, quae omnino praemittenda sunt ordinibus sacris, atque obiter & Graecia adversus calumniatores defenditur, & praecipuae Photianorum ineptiae refelluntur*. Ibi innumeri Scriptores Graeci, proximioris praesertim aetatis, in medium adferuntur, qui maxima pars ignoti nobis erant, ut scribit praestantissimus *Monsfalconius Diar. Ital. Cap. xxviii*.

Ceterum nunc monendum est, in quibusdam Codicibus hasce Epistolas non *Michaeli Glycae*, sed *Io. Zonarae* tribui, ut in Codice Regio, cujus meminit *Dufresnius*, quamquam recentiori manu scripto, anno scilicet Mundi iuxta Graecos M M M M M D C C C C L X X X X V I (Christi M C C C C L X X X V I I I) Indiſt. VI. Hunc enim titulum praefert: *Επιστολαὶ κυρῆ Ἰωάννου Ζωνα-
ρᾶ καὶ πρωτοασκητῆς καὶ Δρεγγαρίου τῆς Βί-
γλης. Epistolae Domni Ioannis Zonarae, &
Protoascretis, & Praefecti Vigilum. Zonarae quoque has Epistolas adscribebat. Co-
dex,*

dex, quem *Georg. Douza* Constantinopoli
 attulerat, exstatque modo in Bibliotheca
 Lugduno-Batava; quare & illae, quas ex
 eo edidit *Bonav. Vulcanius*, eidem *Zonarae*
 tribuuntur. *Zonarae* pariter vindicat Index
 Graecorum librorum ex Codice MS. Regio
 2813. *Philippus* quoque *Labbeus* Tom. I. de
Scriptor. Eccles in *Georg. Cedreno* hasce Epi-
 stolas *Zonarae* potius esse existimat, quas
 exstare tantum numero XLVI adfirmat, &
 subspicatur eis additas aliquot fuisse alicuius
 Scriptoris *Glyca* recentioris Epistolas. Qui
 enim fieri potuit, inquit, ut de *Cedreno* ne
 verbum quidem fecerit in *Annalibus* suis *Gly-*
cas, qui *Ioannem Scylitzen*, *Ioannemque Zo-*
naram, tam saepe adpellat? Quae quidem ra-
 tio mihi languidula videtur, ac inutilis.
Labbeus usus videtur Codice MS. Claromon-
 tani Collegii Parisiensis Societatis Iesu, qui
 Epistolas XLVI continet *Zonarae* tributas.
 Hinc factum est, ut promiscue hasce Epi-
 stolas sub nomine *Zonarae*, aut *Glycae*, lau-
 det *Allatius*; quamquam contra *Creigtho-*
num scribens in eam concedere sen-
 tentiam videtur, ut *Glycae* potius, quam
Zonarae illas attribuat: ibi enim ita scribit:
Haec, & alia Michael Glycas, Epistola sa-
tis prolixa ad Ioannicium Monachum &c. Et
 idem quoque facit passim in Opere *De per-*
petuo consensu utriusque Ecclesiae &c. & in

Dissertationibus *De Libris Ecclesiasticis Graecorum*, quoque ut plurimum *Glycae* eas vindicat. Et recte quidem, ut arbitror, ita sentit vir ille doctissimus. Quomodo enim *Io. Zonarae* adferri possunt illae Epistolae, quas Constantini Palaeologi aetate scriptas fuisse exploratae fidei est, ut superius ostendimus? *Zonaras* enim non sub hoc Principe, neque saeculo xv, sed sub Alexio Comneno, xii videlicet saeculo, ab anno mxx ad mcxx floruit, ac paucis post annis Ioanne Alexii F. imperante naturae concessit. Insuper duo Caesarei Codices, quos *Lib. IV Commentariorum* laudat *Lambecius*, quorum prior Epistolas L, alter Lvi continet, *Michaellem Glycam* auctorem praeferunt, hoc lemmate: Τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ εἰς τὰς ἀπορίας τῆς θείας γραφῆς. *Sapientissimi, & eloquentissimi domni Michaelis Glycae in divinae Scripturae dubitationes.* Et ad calcem Codicis posterioris haec scribuntur: Τὸ βιβλίον ὑπάρχει Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ. *Hic libellus est Michaelis Glycae.* Sed & Codex Riccardianus, quo utimur, ita inscribitur: Γραμματικῷ Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ. *Grammatici Michaelis Glycae.* Laudantur etiam a Gesnero sub nomine *Glycae*, ut & ab Hoeschelio ex Bibliotheca Augustana eodem titulo Cqd. Lxv. & a Iac. Pontano, qui prio-

res

res duas Latine convertit atque edidit. Sed & has sub *Glycae* nomine citant *Casaubonus Exercit. in Baron. XVI. n. XLIX. Antonius Possevinus Tom. II. Adparatus sacri, & Io. Baptista Cotelerius* in Notis ad Opera SS. Patrum, qui temporibus Apostolicis floruerunt, ubi inquit: *Quae etiam citat Michael Glycas in libro posteriore operis eius τὰ ἀποκατῆς γραφῆς Cap. XXXII. Exstat id opus MS. in Bibliotheca Thuana, compositumque est ex Orthodoxa fide S. Ioannis Damasceni, adiectis nonnullis aliorum Patrum.* Sed & *Gul. Caveus* in *Ioanne Zonara* eas *Glycae* potius adiucandas existimat. Ex his, quae haecenus disse-ruimus, constitit arbitror, non tantum has Epistolas genuinum esse *Michaelis Glycae* foetum; verum etiam, quem eae in diversis Codicibus titulum praefereant. Quibus addi potest inscriptio Codicis Augustani LVII. quae ita habet: *Michaelis Glycae explicationes obscurorum locorum Sacrae Scripturae.*

Ceterum aliquot alios tractatus haecenus ineditos recenset *Leo Allatius de Consensu utriusque Ecclesiae Lib. II. Cap. XVIII.* nempe, *Librum ad Maximum Smeriotem de processione Spiritus sancti*, cuius fragmentum habet ibidem *Lib. III. Cap. II. Ad eundem, an Christus Azymo in suprema coena usus sit. Ad Esaiam Monachum de animabus a corpore separatis.* Verum hi omnes Tractatus,

nihil aliud mihi cum *Oudino* esse videntur, quam Epistolae *Michaelis Glycae*, in quibus Scripturae loca quaedam obscura, vel controversa, ille explicat.

Sed quia ad calcem Codicis Regii describuntur eorum nomina, quorum auctoritate usus est Epistolarum Scriptor, eam hic describere operae pretium esse existimaui. Συγγράφοντες καὶ συμμάρτυρες τῆς βίβλου αὐτοί, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης, Ἰωάννης ὁ χυσορρήμων, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Κύριλλος, ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Γρηγόριος ὁ Διάλογος, Ἀνδρέας Κρήτης, Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι, Νικηφόρος Πατριάρχης, σὺν τούτοις καὶ Μωσῆς καὶ Δαβὶδ, καὶ τις ὁ φωτίζων τέτους, καὶ μάρτυς ἀψευδὴς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. *Qui simul scripserunt, simulque testes huius libri fuere, sunt hi: Gregorius Theologus, Magnus Basilius, Gregorius Nissenus, Ioannes Auristius, Magnus Athanasius, Cyrillus, Magnus Epiphanius, Anastasius Sinaites, Ioannes Damascenus, Gregorius Dialogus, Andreas Cretensis, Petrus & Paulus Apostoli, Nicephorus Patriarcha, cumque his Moses & David, &, qui hosce illuminat, testisque est mentiri nescius, Spiritus sanctus.*

Verum antequam de *Glycae* Epistolis agere desinamus, de Codice Riccardiano

Le-

Lectorem edocere fert animus. Codex hic Chartaceus est, notatus numero XIX. Pluteo K. Ordine I. inter Graeca Manuscripta. Continet primum Epistolas *Glycae* nonnullas, deinde *Christoduli Monachi*, seu *Ioannis Cantacuzeni*, Dialogos VIII adversus Iudaeos manu diversa exaratos. Primi autem titulus ita habet: Χρυσόδουλος μοναχὸς κατὰ Ἰουδαίων λόγος Α'. *Christoduli Monachi adversus Iudaeos Sermo I.* Incipit vero: Οὐκ οἶδ' ὁπότερον κάλλιον φαῖεν ἄντινες, ἐπιγράψας τῷ τοιούτῳ συντάγματι κατὰ Ἰουδαίων ἄρα, ἢ μᾶλλον ὑπὲρ αὐτῶν κτλ. Est in fine & aliud perbreve opusculum, alia quoque manu, ut videtur, exscriptum, cui praefigitur. Δόγματα ὀρθόδοξα, ἅπερ ἐξέθεντο οἱ Ἄγιοι Ἀπόστολοι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες, καὶ οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι. *Dogmata Orthodoxa quae exprofuerunt Sancti Apostoli, & omnes Sancti Patres, & Oecumenici Doctores.* Initium autem eius est: Πιστεύομεν καθὼς ἐβαπτίσθημεν εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὸν ἓνα Θεόν κτλ. Omnia tamen haec opera faculo XV. descripta esse videntur, etsi nullibi anni, vel temporis, quo scripta fuerunt, adnotatio pareat. *Glycae* autem Epistolae omnes, quae hoc Codice habentur, XIV tantum sunt, quarum prima ad Ioannem Sinaitam scripta est, prout in Indice Lambeciano, & ceterae etiam eodem ordine,

ac serie, qua in memorato Indice, progrediuntur. Vnum tantum singulare habet hic Codex, quod numeri adnotatio indicat, eam Epistolam non esse *Glycae* primam, sed tertiam; ita ut quartadecima decimasexta, numero adscripto, significetur. Ceterum est admodum correctus, & emendatus; integer quoque, & eleganter exaratus, ut plurimi faciendus esse videatur.

Sed iam in alia *Glycae* opera inquiremus, deque iis loquentem audiamus *Cas. Ondinum* in *Glyca: Inter MSS. Codices*, inquit, *Bodleianae Oxonii in Anglia Bibliothecae Cod. DCCXX. in MSS. Codicibus Guilelmi Laudi litt. C. Cod. 77. Graece exstant Michaelis Glycae sermones varii: & ibidem Cod. DCCXXIII in Manuscriptis Codicibus eiusdem ibidem Cod. XCI. n. 2. exstat Michaelis Glycae Tractatus*, qui in varia Capita dividitur &c. qui liber anno aerae Graecanicae 6978 scriptus esse dicitur, hoc est, anno Christi nati 1470. Denique in Catalogo Bibliothecae Marquardi Gudii, qui Regiae Maiestatis Daniae Consiliarius fuit in supremo Tribunali Ducatus Slesuicensis, anno 1706 Kilonii edito in 4. apud Bartholdum Reutherum pag. 533. inter MSS. Codices Graecos in 4. Cod. L. Michaelis Glycae sermones, Chartaceo Codice bonae notae, quem titulus σοφώτατον καὶ λογιώτατον laudat, ubi ar-

argumenta sermonum recensentur summam, singulis per ordinem operi praemissis. Haec quidem ille. Sed haec fere omnia, nil aliud mihi esse videntur, quam ipsae *Glycae* Epistolae, quae λόγοι *Sermones* interdum inscribuntur, ut quidem aliquando fit in Codice Riccardiano. Guil. quidem *Caveus* in sua *Litteraria Scriptorum Ecclesiasticorum historia* scriptum reliquit, Codice Philosophico ciii Bibliothecae Caesariae, nonnulla *Glycae* Capita Philosophica adservari: sed eius inimicus & insectator acerrimus *Cas. Oudin*, id falsi arguit, adfirmatque, quum consuluisset, nihil se tale reperisse.

Iam tempus, quum de *Glycae* scriptis late egerimus, perscrutari, quibus ille Christianae religionis dogmatis censendus sit, quod quidem ex ipsius scriptis eruendum videtur. *Glycam* quidem Orthodoxum *Phil. Labbens* arbitratur: sed evidentia ipsa contrarium demonstravit. Antiquum enim schisma & ipse fovens, quaedam contra Latinos composuit. Nam scripsit primum ad Maximum Smeiotem, εἰ χρὴ προσέχειν τοῖς λέγουσιν, ὅτι λαβὼν ὁ Χριστὸς ἄζυμον ἐν τῇ ἑσπέρᾳ τῆς μεγάλης πέμπτῃς ὡς τῇ τῆς ἑορτῆς τῆ πάσχα, τηνικαῦτα δῆθεν τοῖς οἰκείοις τὸ πάσχα ἐτέλεσεν. An dicentibus attendendum sit Christum vespere magnae Feriae V, quum Pascha celebraretur, accepisse Azymum, & sic suis tum
Pa-

Pascha tradidisse. Principium autem est:
 Ο' περὶ τῷ ἁζύμων λόγος, ὃ θεῖα καὶ ἱερὰ
 κεφαλὴ, καὶ πολλοῖς ἔφθασε. Scripsit deinde
 eidem περὶ τινων χρήσεων, ὅτι ἐκ μόνου τοῦ
 πατρὸς, οὐ μὲν δὲ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται, καὶ ὅτι ἔταυτόν ἀποσο-
 λὴ καὶ ἐκπόρευσις. *De nonnullis Patrum testi-*
moniis, quibus probatur, ex solo Patre, non
autem & ex Filio, Spiritum sanctum procede-
re: & non esse idem missionem & processionem.
 Principium, τί δέ σοι καὶ περὶ τῆς ἀρρήτου
 τοῦ παναγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως. Ve-
 rum tamen est eum pro Latinis quoque con-
 tra suos Graecos scripsisse ad Esaiam Mo-
 nachum, περὶ τῷ ὁποῖον ἀπαντὰ τέλος ταῖς
 ψυχαῖς χωριζομέναις τῷ σώματος, καὶ ὅπου
 αὐταὶ ἀπέρχονται. *Quid sit de animabus,*
postquam fuerint a corpore separatae, & quo
illae abeant? Principium, Καὶ περὶ τῷ μὲν
 δικαίων, τί χρὴ καὶ λέγειν. Inibi probat lu-
 culentissime in coelum eas deferri, ideoque
 praesentes Deum manifeste intueri, atque
 ita summa beatitate gaudere: ut hinc arguas
 omnes Graecorum errores, ipsis etiam Grae-
 cis, qui schisma foverunt, non eodem loco
 fuisse. Hic postremus Sermo decimae octavae
 Epistolae locum obtinet in Indice Lambecia-
 no, a qua non multum dissimilis argumenti
 videtur esse ea, quae sequitur, undevicesima,
 eidem Monacho scripta. Alii autem duo tra-
 ἑτα-

status adversus Latinos sunt vigesima septima, & duodetrigesima, Epistolae in Indice memorato, quem post Epistolas ad Operis calcem, ut iam diximus, cum aliis fragmentis, tempestive exhibebimus.

Jam vero quid de Glycae eruditione, iudicio, diligentia, & opinionibus, dicendum & sentiendum sit, alibi, licet perfunctorie & obiter, enuntiavimus; quare haec in praesentia pluribus diducere pro inutili ac supervacaneo haberi posset. Hic tantum adscribere e re fore arbitror catalogum Auctorum, qui in Glycae operibus, cum Epistolis, tum Annalibus, citantur, & ex quibus omnia sua collegisse compilans ille videtur,

Floriferis ut Apes in saltibus omnia libant.

Hunc quidem praeter brevem illum Auctorum, qui in Epistolis laudantur, quem paulo superius descripsimus, alii quoque concinnarunt; sed, quem ipse contexui, copiosiore absolutioreque esse inficiabitur nemo.

AUCTORES, ET LIBRI

*Tam editi, quam ἀνέκδοτοι, ex quibus
MICHAEL GLYCAS sua collegit.*

Aelianus

Alexander Monachus

Ambrosius Mediolanensis

Amphilochius Iconiensis

Anabatianus. *S. Pauli Anabaticon*

Anastasius Sinaites

Anastasius Sinaites alter

Anaxagoras

Anaximander

Anaximenes

Andreas Cretenfis

Andromachus Medicus

Antoninus Augustus

Apollinarius Laodicensis

Apollonius Tyaneus

Aquila

Arcadii Responsum

Aristoteles

Athanasius

Athenodorus Philosophus

Auctor Quaestionum ad Antiochum

Augustinus

Barlaamus

Barfanuphius

Basilius Magnus

Basilius Medicus

Cac-

Caesarius Nazianzeni frater
 Caius Historicus
 Clemens Alexandrinus
 Concilium Carthaginiense
 Cosmas Ierosolymitanus Maiumae Episc.
 Cyrillus Alexandrinus
 Cyrillus Ierosolymitanus
 Damafus Papa
 Daniel Propheta
 David Propheta
 Democritus
 Diodorus Tarsensis
 Diogenes Cynicus
 Dionysius Areopagita
 Dionysius Corinthius
 Dioscorides
 Empedocles
 Ephraemus
 Epiphanius Episcopus
 Epiphanius Presbyter
 Eusebius Caesariensis
 Eustathius Antiochenus
 Eutyches Haereticus
 Eutychius Patriarcha
 Galenus
 Gennadius Patriarcha CP.
 Georgius Cedrenus Chronographus
 Georgius Syncellus
 Germanus Patriarcha CP.
 Gregorius Nazianzenus
 Gregorius Nyffenus

Gre-

Gregorius Magnus Papa
 Gregorius II. Papa
 Hadrianus Imperator
 Heracleae Episcopus
 Heraclitus
 Hermes Trismegistus
 Herodotus
 Hieronymus
 Hippocrates
 Hippolytus Martyr
 Hippolytus Thebanus
 Homerus
 Iamblichus
 Innocentius I. Papa
 Ioannes Chrysostomus
 Ioannes Climax
 Ioannes Damascenus
 Ioannes Scylitzes
 Ioannes Xiphilinus
 Ioannes Zonaras
 Iosephi Precatio
 Iosephus Flavius
 Isidorus Pelusiota
 Iulianus Halicarnasseus Haereticus
 Iulius Caesar
 Iustinus Martyr
 Iustinianus Augustus
 Iuvenalis Ierosolymorum Antistes
 Leo I. Papa
 Leo Archiepiscopus Thessalonicensis
 Leo Sapiens Augustus

Liber

Liber De Basilii miraculis, qui ab Amphilo-
chio scriptus putatur

Libanius Sophista

Macarius Aegyptius

Manes

Marcus Monachus

Maximus Monachus

Methodius Patriarcha CP.

Michael Cerularius

Michael Parapinacius Imperator

Michael Psellus

Nectarius Patriarcha CP.

Nestorius Patriarcha CP.

Nemesius Emesenus

Nicander Colophonius

Nicephorus Patriarcha CP.

Origenes

Papias Historicus

Parva Genesis

Patricius Prusensis

Paulus Samosatensis

Paulus Sinopenfis

Petrus ad Faustum

Philo Iudaeus

Philo Philosophus Historicus Ecclesiasticus

Philolaus

Photius

Pionius

Plato

Plotinus

Plutarchus

Por-

Porphyrius
 Proclus
 Procopius Caesariensis
 Προσευχὴ τῷ Ἰωσήφ
 Psellus. Vide, Michael
 Ptolemaeus Alexandrinus
 Pyrrhon Chronographus
 Pythagoras
 Rufus Scriptor Medicus
 Sabellius Haereticus
 Serapio Mathematicus
 Severianus Gabalorum Episcopus
 Severus
 Simeon Metaphrastes
 Sophocles
 Symmachus
 Tertullianus
 Theodoretus
 Theodorus Mopsuestenus
 Theodorus Studita
 Theophanes Confessor Chronographus
 Theophilus Alexandrinus
 Theophylactus
 Thucydides
 Timotheus Patriarcha Alexandrinus
 Valens Astronomus
 Valentinus Haeresiarcha
 Xenophanes Philosophus
 Zoroastres

F I N I S.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ GLYCA
ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ
Εἰς τὰς ἀπορίας τῆς Θείας Γραφῆς
ΛΟΓΟΙ.

SAPIENTISSIMI ET ELOQUENTISSIMI
DOMNI MICHAELIS GLYCAE (1)
GRAMMATICI (2)

In Divinae Scripturae dubia
DISPUTATIONES, sive EPISTOLAE.

Τῷ τιμιωτάτῳ Μοναχῷ,
καὶ Στυλίτῃ κυρῷ Ἰω-
άννῃ τῷ Σιναιίτῃ. Εἰ
χρή συγκραταβαίνεν τοῖς
πταίουσι καὶ μὴ κατὰ
λόγον αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν
ταῖ προσήκοντα.

Λόγος α΄.

Ad Dominum (3) Ioannem (4)
Sinaiten (5) Monachum, &
Stylitam (6) maxime vene-
randum. Utrum in pecca-
tum lapsis condescenden-
dum sit, an, prout ratio
postulat, increpandi sint?

Disputatio I.

Iac. Pontano S. I. Interprete.

Αἱ τῆς το με-
τὰ πῶν ἁλ-
λων, ὡς
θεία καὶ ἱε-
ρά κεφαλὴ,

τοῖς ἀρχαιοτέροις ἰσό-
ρη-

Oc etiam
inter alia
a veteri-
bus con-
signatum

est literis, o sacrum
di-

(1) Titulus praefixus Glycae Epistolis in Codice
Caesareo.

ρηται, τὴν γλαῦκα τὸ divinumque caput(7),
 ὄρνειον τὸ ἀμορφότατον avem Noctuam, de for-
 ζῶον mis-

(2) Ita adpellatur in Codice Riccardiano, quo nos
 usi sumus.

(3) *Domnum Κυρόν.*] A Graecis sequioris aevi
 Scriptoribus κυρός pro κύριος passim usurpatur, quem-
 admodum κύρ, & κύρις, & κύρης in eodem signi-
 ficatu. Itaque legitur Κύρ Κωνσταντῖνος apud Ano-
 nymum Combesianum in *Porphyrolog.* n. 4. Κύρ Λέων
 apud eundem *Porphyrolog.* in *Basilio num.* 100. Edit.
Combes. Κύρ Α'λεξῖος in *Pactō Boemundi* apud *An-
 nam Commenam Lib.* XIII. qui eodem libro etiam Κυ-
 ρός dicitur. Κύρ autem indeclinabiliter usurpabant,
 quare in *Typico S. Sabae Cap.* VII. legitur. κανὼν ὁ τῆ
 Κυρ Κοσμά, καὶ Κυρ Θεοφάνης. Κύρης occurrit non
 semel apud *Constantinum de Adm. Imp.* ὁ δὲ βασι-
 λεὺς ὁ Κύρης Π'ωμανός. Κύρης autem legitur in *Act.*
X. Concilii Chalcedonensis. Κύρης Εὐστάθιος λέγειν, &
 alibi; Apud *S. Ephraem in Actis S. Abramii*; *Grego-
 rium in Vita Basilii Iunioris*; *Theophanem in Copro-
 nymo*, & *Constantino filio Irenes*; *Dorotheum Doctrin.* II.
Iohan. Moschum in Limon. *Eustathium in Vita Euty-
 chii Patriarchae Constantinopolitani*; *In Vita S. Nili
 Iunioris*; *in Apophthegmatis Patrum*; *In Actis S. Ma-
 ximi Confessoris*; &, ut alios Scriptores brevitatis gra-
 tia praeteream, in *Vita MS. S. Euphrosynes*, ubi
 ita indigetantur Monachi. Apud *Montemfalconium
 Diar. Ital. Cap.* xv. in *Cod. MS. Biblioth. Monast.
 S. Basilii*, femineo genere Κυρά Γουαζρίς. Videtur
 tamen & ab antiquioribus Graecis aliquid huic ad-
 fine esse dictum, & vox Κύριος non integra inter-
 dum esse prolata apud quosdam. *Hesychius* enim scri-
 bit

ζῶον μέγα τι χρῆμα missimum (8) animal;
οἶεται ὁ αἰτὸς καὶ πα- Aquilae (9) eximium
ρά- C 2 quid-

bit Adonin a Laconibus κυρίς, & κυρίς fuisse nuncupatum. Non aliter Latini vocem *Domnus*, ex *Dominus* contractam, ad testandam venerationem adhibuerunt. Sed audiamus quid Vir eruditissimus *Carolus Du-Fresnius* super hoc in suo *Glossario* commentetur. *Apud Scriptores*, inquit, *aevi medii venerationem praecipuam debere adpellationem Domni, apice uno ex Domini voce rejecto, observarunt pridem Viri docti*, & tribui vulgo *Ecclesiastica dignitate fulgentibus, ac vitae sanctitate insignibus*. Ita passim *Episcopis* hanc tribuunt *Gregorius Magnus, Paulinus, Evodius, Fortunatus, Nicetius Trevirensis, Avitus Viennensis, Gregorius Turonensis, Ennodius, Ivo Carnotensis, & alii*. Summis primum Pontificibus peculiarem fuisse adpellationem contendit *Onuphrius*. *Constantinus Pogonatus Imperator* in VI Synhodo: Σάκρα δόμνη τῷ εἰσιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρεσβυτέρης Ρώμης. *Fulco Lib. I. Gestorum viae Ierosolymitanae.*

Prospiceret Domnus sapienti pectore Papa

Quid facto sit opus.

Postea *Abbatibus* etiam & *Claustralibus* attributa *Domni* adpellatio. *Iobannes de Ianua*: *Domnus & Domna*, per syncopen, proprie convenit *Claustralibus*; sed *Dominus, Domina*, mundanis. *Regula S. Benedicti Cap. LXIII. Abbas autem qui vices Christi creditur agere, Domnus, & Abbas, vocetur*. *Odilo in Vita S. Maioli. Et ab omnibus Domnus & Abba honoratur*. At ex *Casinensibus Constitutionibus* ad hoc Caput, aliis quoque *Monachis communis* erat &c. Id quod omne mirifice illustrat vocem illam κυρίς.

ράδοξον· καὶ κατ'ἄπειρ quidpiam, & admi-
 τινὰ φύσιν θαύματος rabile videri: quam
 ἀξίαν ut

(4) Quis hic sit Ioannes Sinaita me prorsus fugit. Alii certe fuerunt Ioannes Sinaitae, qui *Glycae* aetati minime conveniunt, ut Ioannes Sinaites, qui dictus est Climacus, & alius Ioannes Abbas Montis Sina, diversus, ut volunt, a Climaco, & qui in MSS. Codicibus perhibetur auctor germanus Historiae SS. Barlaam, & Iosaphat, ut scribit *Phil. Labbeus Dissertat. De Scriptorib. Eccles.* Ioannis cuiusdam Sinaitae sermones asceticos MSS. in Bibliotheca Iustiniana Venetiis adservari scribit *Monsfalconius Diar. Ital. cap. xxviii.* Fuit quoque Ioannes Montis Sinai Monachus, qui anno 1084. floruit, de quo *Caveus*; nisi idem est cum proxime memorato.

(5) *Sinaiten*] In Monte Sina Monachorum Coenobia & Monasteria erant, unde Anastasius ille Sinaita celeberrimus, qui in eo monte vitam monasticam agens philosophabatur, ut loquitur *Nicephorus Lib. xvii Hist. Eccl. Cap. xix. & Lib. xviii. Cap. xliv* Sed de Monachis & Monasteriis Montis Sina videnti *Simeon Metaphrastes in Vita Sanctorum Galaktionis, & Epistemes apud Surium*; *Everwinus Abbas Monasterii Dolienfis in Vita S. Simeonis Monachi Trevirensis*, qui quum Monachus Sinaites fuisset, anno 1035 diem obiit; quae vita pariter habetur apud *Surium*; *Sanctus Nilus Abbas libello De interemtione Sanctorum Patrum, qui erant in Sina, & Rhaiti regione apud laudatos Metaphrastem, & Surium*, quae quidem persecutio anno ix Anastasii Imperatoris indictione ii contigit. Plura quoque de Sinaitis referet *Anastasius* ille Monachus, cuius operis in *Cod. Colbertino 4726* hic exstat

αἰτίαν περιέπει ταύ- ut natura fuscipien-
την καὶ τέθνηπε, καὶ ταύ- dam honorabunda
τα C 3 pro-

stat titulus: Ἀνακασίου Μοναχοῦ διωγῆσεως διάφοροι πε-
ρὶ τῶν ἐν Σινᾷ ἁγίων πατέρων. *Ammonius* etiam Mo-
nachus, qui narrationem de Sanctis Patribus Sinaitis
a Barbaris peremtis, a doctissimo *Combesse* editam,
conscripsit. Saeculo xv quidem Monachi Sinaitae su-
pererant, ut ex Operibus *Gennadii Scholarii* intelligere
est. Quin Monasteria quaedam adhuc in Monte Sina
exsistunt, ut videre est apud *Thevenotium Lib. II. Iti-
ner. Cap. XXVI, & seqq.* & clarum praecipue est Mo-
nasterium Sanctae Catharinae, de quo laudatus *The-
venotius, & Monsfalconius Diar. Italic. Cap. xv.*

(6) *Stylitam*.] *στυλίτη* quidem deest in Co-
dice Riccardiano, sed Codex, quo *Pontanus* usus
est, illud habebat. Hoc nomine adpellatur Mo-
nachus, qui in columna vitam exigit. *Suidas*: *στυλίτης*
ὁ ἐπὶ κίονος ἱστάμενος. *Stylita*, qui super columnam
stat. Nam columna Graecis Grammaticis *σῦλος*, &
στήλη ab eadem origine, sive etiam *κίων* dicitur.
Unde *Georgius Hamartolus* in Constante Filio Con-
stantini post *Heraclonem* illos monachos vocat *κιο-
νιτάς*, *Cionitas*, idest, *Columnarios*. Sed a *στήλη* etiam
στυλίται dicti sunt, ut videre est in marginali nota
Eclogae Vniversi Iuris, quam *Leunclavius* edidit,
Lib. VII. Tit. VIII. Cap. II. Huius instituti auctor fuit
Sanctus *Simeon* cognomento *Stylita*. *Theodorus Lector*
Eccles. I. *Συμεὼν ἀπὸ κήμης ἦν Σιζᾶν καὶ πρῶτος τῶν*
κίωνων ἐπιγῆδευμα ἐπενόησεν. *Evagrius Lib. I. Cap. XIII.*
de eodem S. *Simeone*: *Πρῶτος τὴν ἐπὶ κίονος εἰσὶν*
ἐπιτηδεύσεις διήνηχεν μόλις ἐνδιαίτημα τὸ περίμε-
τρον. Adde *Lib. V. Cap. XXIII.* Adeundi *Nilus Mo-*

τα μηδ' τι ἕτερον οὐ- prosequatur, & ob-
σαν, ἢ γλαῦκα, δυσ- stupescat; quum ta-
ει- men

nachus Lib. II. Epist. CXIV ad Nicandrum εὐλίτην, & Epist. CXV. Vita S. Theodosii Coenobiarchae. Vita S. Lucae Iunioris, & Ioh. Moschus in Limon. Cap. XXVIII. XXIX. XXXVI. CXVIII. CXXIX. Niceph. Lib. XIV. Cap. xv. Eulogius Alexandrinus apud Photium Orat. IX. Theodorus Petraeorum Episcopus. Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum Cap. XXXVI. Suidas, Cedrenus. Vixit Simeon hic sub Theodosio, & Leone Imperatoribus, mortuus est anno IV Imperii Leonis.

(7) Caput sumitur pro persona. Euripides in Oreste.

Ἄκουε δι' νῦν, ὦ κασίγνητον κάρα,

Ἔως εἰσὶ σ' ἔφρονειν ἐριννύες

Audi vero nunc, o frater,

Donec sinunt te sapere Erinnyes

Et ex intervallo:

Καὶ νῦν ἀνακάλυπτ', ὦ κασίγνητον κάρα,

Ἐκ δακρύωντ' ἀπείλδε.

Et nunc retegē, o Soror,

Et abi a lacrimis.

Et ibidem pariter:

ὦ πρέσβυ χαῖρε, ζηνὸς ὁμόλεκτρον κάρα.

Salve Senex, cum Iove eandem coniungens habens.

Et mox:

Μενέλαε προσφδέγῃ νιν ἀνόσιον κάρα

Menelae, adloqueris ipsum pollutum caput.

Idem in Hippolyt. Coron.

ὦ κακὸν κάρα

○ scelestum caput.

Et in Rheso.

Ἀπολ-

εἰδῆ, καὶ καταφρόνητον men aliud nihil sit,
 τοῖς πολλοῖς, καὶ μή μοι nisi turpis, & vulgo
 λέγε C 4 despi-

Α'πολλον ὦ διὰ κεφαλὰ μόλε τοξήρης.
Apollo, o divinum Caput, venias
Arcitenens.

Et Sophocles in *Electra*.

Γέλωτι παιδρῶ τούμων ὅφεται κάρα
Laeta me videbit.

Eadem phrasis passim occurrit in divinis Scripturis,
 ut 1. Reg. Cap. II. v. 25. τὸ αἷμά σου ἔσται ἐπὶ τὴν
 κεφαλὴν σου. *Sanguis tuus erit super caput tuum.*
 iuxta LXX. II. Reg. Cap. I. v. 16. *Ezechielis Cap. XXXIII.*
v. 4. Actorum Cap. XVIII. v. 6. Et Latinis etiam Au-
 ctoribus usitata est. *Plaut. Epid. Act. I. Sc. 1.*

Plane hoc corruptum est caput.

Propertius Lib. II. Eleg. I.

Et sumta, & posita pace fidele caput.

Item Iurisconsultis, dum tributa in capita impera-
 re, succedere, vel dividere in capita, dicunt. Est
 autem sermo tropicus, synecdoche, scilicet membri.
 Caput enim pars princeps, & veluti arx est corporis
 humani. Hic idem *Michael* Epistola insequenti: ἐπί-
 γνωθι οὖν ὦ ἱερά κεφαλὴ. *Franciscus Philadelphus* Epi-
 stola ad Andreā apud *Montemfalc. Diar. Ital. C. XXV.*
 ἐρρώσον φιλάττη μοι κεφαλὴ.

(8) De avis Noctuae deformitate lepidissimos *Grego-*
gorii Nazianzeni Iambicos habemus *Carmine XXII.*

Τὴν γλαυκ' ἐπέσκωπτέ τις. ἢ δὲ ἐφύγγανε

Τῶν σκυμμάτων ἕκαστον ἄσάχῳ λόγῳ.

Ὅσον κάρηνον! τοῦ διός δὲ πηλικον.

Ἡ γλαυκότης δέ! τοῦτο τῆς γλαυκώπιδος.

Φθέγγῃ δύσηχον. ἢ δὲ χίττα καὶ πλέον.

Τὸ

λέγε τὴν ἰσθρίαν εἶναι despicibilis Noctua :
 † οὐδὲν, μηδὲ πρὸς ἡδὴ Nolim mihi obcur-
 νην ras,

Τὸ λεπτόπουν τῶς; † ἦρ δέ σοι τί φαίνεται;

Ἐπεὶ δὲ πάντα διέδρασε ραδίως,

Ἐνὶ κρατέεται καὶ σοφὴ δὲ ὅς ὅμως.

Ἀλλ' ὡς σαφὴ, σκόπησον ὥς τούτων μὲν ἐν

Ἐνὶ πρόεσι, σοὶ δὲ ἅπαντα καὶ λίαν.

Γλαυκὴ, δύσηχος, λεπτόπους, βαρύκρανος.

Τούτοις ἀπῆλθεν ἐντραπὴς ἡ φιλότατη.

Noctuum aliquis inridebat, illa autem eludebat

Unumquodque scommatum solerti sermone.

Quale caput! Iovis autem caput quale est.

Glaucedo autem? Hoc Deae caesiis oculis proprium.

Insuaviter cantas. Pica etiam insuavius.

Pedis tenuitas quomodo? De Sturno quid tibi vi-
 detur?

At postquam omnia facile diluisset

In uno victa est, quantumvis sapiens.

Sed ut sapiens animadvertit, harum quidem singula

Singulis inesse, in te vero omnia, & supra mo-
 dum;

Quum & glauca sis, & cantu rudis, & pede te-
 nuis, & capite gravis.

Ad quae verba pudore suffusa abiit bona noctua.

(9) Unde id acceperit Glycas fieri non potuit
 ut reperirem. Sed certum & exploratum est, videri
 hanc volucrem ceteris avibus stupori esse, & ad-
 mirationi. Timo Syllographus apud Laertium, & He-
 sychium Illustrem de Arcefilao.

Οἱ δὲ μὲν οὕτως γλαυκα περὶ σπίζαι τερατῶντο.
 Illum autem mirabantur, ut aviculæ, quæ no-
 ctuam circumstant.

νην τῶν ἀκούοντων μυ-
 θοπλάσθῃναι ταύτην
 ἀνέκαθεν. Ἐξ ἡμῶν
 γὰρ αὐτῶν ἐπιβεβαιῶν-
 ται πὰ κατ' αὐτήν, καὶ
 τὸ αὐτὸ πείσων ἔχουσιν.
 Ἰδου γὰρ ὁ ὑψιπέτης
 συκαὶ μετάρσιος ὁ δι-
 κην αἰετὴ τὸν αἶρα τέ-
 μνων, ὁ τὸν αἰθέρα
 ταῖς νοηταῖς ὑπερπτά-
 με-

ras, narrationem
 hanc, falsam atque
 ad voluptatem audi-
 entium iam olim ex-
 cogitatam esse fabu-
 lam: ex nobis enim
 ipsis, si alia argumen-
 ta desint firmitatem,
 probabilitatemque,
 sumit. Nam ecce al-
 tivolans⁽¹⁾ tu, & sub-
 limis

Dio Chrysostomus in Olympica sermone: Οἱ δὲ ἄνθρω-
 ποὶ φασιν, ὅτι θαυμάζει τὴν γλῶσσαν τὰ ὄρνια. Ho-
 mines autem dicunt aves mirari noctuam. Aristoteles
 Lib. IX. hist. Animal. Cap. I. πὰ ἄλλα ὀρνίδια τὴν γλῶσσαν
 περιπέτεται ὁ καλεῖται θαυμάζων. Ceterae aviculae no-
 ctuam circumvolant, quod mirari vocatur. Hujus au-
 tem rei rationem prorsus fabulosam adfert Servius
 in 1. Georgicorum. Nyctimene, postquam cum patre
 concubuit, & agnovit facinus, in silvis se abdidit,
 & lucem refugit, ubi Deorum voluntate conversa est in
 avem, quae tanto scelere omnibus avibus est admirationi.
 Aliam causam ex AEsopo tradit Dio laudatus in cita-
 to sermone, non minus fabulosam. Heinc Noctua
 Ebraeis תנשמת Thinsmeth dicta est, tamquam
 stupenda & mirabilis, doctissimo Sam. Bocharto au-
 ctore. Glycas videtur hoc initio imitatus Dionem Chry-
 sostomum in Oratione Olympica.

(1) Aquila volatu sublimius sese effert, quam ce-
 terae aves, unde altivolans ὑψιπέτης, & ὑπετήης.
 Poetis dicta est, ut Homero Iliad. μ', & ν', & χ',
 &

μενος πτέρυξιν, ὁ πρὸς ὑπαντὴν τοῦ οὐρανοῦ ἐλδσομένου πτώματος ἔτοιμος μέγα τι νομίζεις ἐμὲ, καὶ διὰ πολλοῦ τοῦ καύματος ἐ-
 χεις, : cor-

& Odyss. ὁ, & ὦ. & Nonno Dionysiacorum Lib. XL. Heinc & oraculum de Atheniensibus editum,

Αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεται

Aquila in nubibus fiet.

Scholiaſtes *Aristophanis* in *Avibus* significari ait illos ποσούτον ἀνξήθησεσθαι ὅσον αἰετὸς τῶν ἄλλων ὀρνέων ἐν ταῖς νεφέλαις προύχει. *Tantum augendos, quantum Aquila in nubibus supra ceteras aves eminent.* *Apuleius* Lib. I. *Floridorum.* *Aquila* enimvero quum se nubium tenuis altissime sublimavit; evecta alis totum istud spatium, quo pluitur, & ningitur, ultra quod cacumen nec fulmini nec fulguri locus, in ipso, ut ita dixerim, solo aetheris, & fastigio hiemis. Et *Horus* Lib. II. Cap. LIII. de *Aquila* scribit: ὑψηλότερον πάντων τῶν πετανῶν ἵπταται. *Omnium avium altissime volat.* qua de causa, si *Aristoteli* Lib. IX. *Hist.* Cap. xxxii. fides, eam homines avium solam divinam esse perhibuere. Non aliter de *Aquila* coelestes literae loquuntur. *Salomon* *Proverb.* XXIII. 5. *Ut Aquila volabit in coelum.* *Abdias* autem vers. 4. *Idumaeos* adloquens munitionum suarum altitudine superbientes: *Si extuleris tamquam Aquila, & inter stellas posueris nidum tuum, inde deiiciam te, ait Dominus.*

(1) Codex Riccardianus ὑπεριπτάμενος. supervolans. Pontanus legisse videtur ὑφιπτάμενος.

χεις, καὶ καθάπερ τι (1) corporis de (2) coe-
 λου
 χρῆ-

(1) Codex Riccardianus habet πτώματος. *Cadaveris*. Pontanus legisse videtur σώματος.

(2) Ἀλληγορίαν, quam inceperat, continuans, de Domino olim ad iudicandum venturo loquitur, ac si de quodam corpore coelitus descensuro loqueretur. Est enim quoddam Aquilarum genus, quod corporibus exanimis, aut cadaveribus, vescitur, ut est *Pernopterus*, vel *Gypaetus*, degeneris Aquilae genus, vulturina specie, quae sola Aquilarum exanima est corpora, ut ex *Aristotele Lib. IX. Hist. Cap. XXXII.* habet *Plinius Lib. X. Cap. III.* Generatim enim Aquilae cadavera non gustant, quare *Tzetzēs Chil. v. Cap. 9.*

Λέοντες θῆρες σὺν αὐτοῖς καὶ αἰτῶν τὸ γένος
 Νεκρῶν οὐκ ἀπογεύονται τὸ σύνολον σωματῶν.
Leones fere, & cum ipsis Aquilarum genus

Mortua corpora plane non gustant.

Quare de illis intelligenda veniunt, quae leguntur in *Iobo de Aquila Cap. XXXIX. 30.* Et ubi sunt confossi, ibi est, hoc est, confossorum, vel occisorum cadavera. Ad quem locum palam adludunt Christi verba *Matth. XXIV. 28. & Luc. XVII. 37. Ubicumque est cadaver, ibi congregabuntur & Aquilae.* Quae firmantur insuper ex verbis *Salomonis Proverb. XXX. 17. Oculum, qui patrem deridet, matrisque disciplinam spernit, hunc effodient Corvi vallis, & Aquilae pulli comedent.* Dixi autem cum Ἀλληγορίαν continuare, quod aperte his verbis iustorum occursum, quo Domino de coelo ad homines iudicandos descendentem isti in aera obviam ibunt, significet, iuxta illud *Appestoli I. Thessalon. Cap. IV. de Resurrectione agentis,*

χρήμα ἐράσμιον, παν-
ταχοῦ περιάγεις καὶ
τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς
ξένοις τισὶ καταγοι-
τεύεις ἀκούσμασι. καὶ
συ μὲν οὕτω πρὸς με
διάκισαι. ἐγὼ δὲ οὐ-
δὲν ἄλλο ἢ γλαύξ εἰμι,
ἀμορφίαντε πῖν ἐντὸς
περικείμενος αὐτὸ τὸ
τῆς ἡμέρας ἀμβλυώτ-
των ἀπαύγασμα ταύ-
τη τοι καὶ πρὸς ἔργα
φωτὸς ἡδὴ καλούμενος
ὀκνῶ καὶ ἀναδύομαι·
ἄτε τοῦ πράγματος
ὑπὲρ ἐμὴν ὄντως καὶ
φύσιν

lo quondam venturi
paratus & expeditus
es, me plurimi facis,
& magnopere admi-
raris; nec secus atque
amabile aliquid ubi-
que circumfers, mul-
torumque aures no-
vis quibusdam de me
commemorationibus,
ceu magico carmine
delinis atque demul-
ces. At tua quidem
de me talis est opi-
nio. Ego vero plane
nihil, praeter quam
Noctua⁽¹⁾ sum, intus
de-

tis. Nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul ra-
piemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera,
& sic semper cum Domino erimus.

(1) Viden apertam Dionis Chrysostomi imitationem?
In Olympica enim oratione sic ait: ὡς δὲ καὶ ὑμεῖς
τοσαῦτα θεάματα ἔχοντες τερπνά, τοσαῦτα δὲ ἀκρί-
ματα, τοῦτο ρήτορας δεινούς, τοῦτο δὲ ξυγγραφείς ἡδί-
στους ἐμμέτρων καὶ ἀμέτρων λόγων, τοῦτο δὲ παῖς
ποικίλους, τοῦτο δὲ ὡς πολλούς σοφιστὰς δόξη καὶ μα-
θηταῖς ἐπαυρομένους, οἷον πτεροῖς. ὑμεῖς δ' ἐμοὶ πρόσ-
ιτε καὶ βούλεσθε ἀκούειν τοῦ μηδὲ εἰδύτος μηδὲ φά-
σκοντος εἰδέναι. ἄρ' οὐκ ὀρθῶς ἀπηνάκζω τὴν σπουδὴν
ἐμὴν τῷ περὶ τὴν γλαῦκα γινόμενῳ, σχεδὸν οὐκ ἄ-

καὶ δύναμιν· μὴ τοίνυν
 τῷ περὶ ἡμᾶς φίλτρῳ
 νικῶμενος, μέγα τι νό-
 μιζε εἶναι τοὺς μηδὲν
 ὄντας ἡμᾶς. μηδὲ θεο-
 τέρων ἄπτεσθαι νοη-
 μάτων ἀνάγκᾳζε, τοὺς
 τε βίον ἀκάρτατον ἐ-
 χοντας, καὶ γλῶσσαν
 ὡσαύτως ἐν τοῖς τοι-
 ού-

deformis undequa-
 que, & ad ipsum hoc
 diei lumen caecuti-
 ens (1); quamobrem
 & nunc ad opera lu-
 cis invitatus tergi-
 verfor, & negotium
 supra ingenium, su-
 praque (2) vires meas,
 refugio. Quare noli
 amo-

νευ δαυμονίας τινὸς βουλῆσεως; κτλ. Sic vos quoque,
 quum tot amoena habeatis spectacula, tot quoque au-
 ditiones, partim quidem vehementes rethores, partim
 autem conscriptores iucundissimos & carminibus & pro-
 sa: partim autem varios pavones, nempe multos sophistas,
 gloria & discipulis elatos, quasi pennis; vos, inquam,
 his relictis me convenitis, & audire eum vultis, qui
 nihil scit, neque se scire adfirmat. An non recte ad-
 similo studium vestrum ei, quod noctuae accidere solet,
 fere haud absque divina quadam voluntate?

(1) Noctuam interdum omnino caecutire negat Ioh.
 Jonstonus Hist. de Avibus Tit. VI. Cap. v. Diurno ta-
 men splendore eius visum hebetari non inficiandum,
 ut scribit Ambrosius Lib. V. Hexaemeron. Cap. XXIV. Ex-
 orto autem die, & circumfuso splendore Solis, visus
 ejus hebetatur, quasi quibusdam erret in tenebris.

(2) Horatius in Arte:

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
 Viribus

Quare Ovidius II. Trist.

Divitis ingenii est immania Caesaris acta
 Condere, materia ne superetur opus.

τούτοις ἀπαίχοντον φέ-
ροντας. μηδὲ γὰρ εἰς
τοσοῦτον μανείημεν ὥς
τίνες τε ἡμεῖς ἐσμὲν καὶ
ὅπη κακῶν ἐληλάκει τὰ
καθ' ἡμᾶς ἡγροηκέναι
παντάπασιν. ἐγὼ δέ-
δοικα μὴ καθ' ἡμῶν ὁ
προφητικὸς ἐκεῖνος ὁ
ἐνεχθεῖν λόγος ὁ λέ-
γων. ἵνα τί σὺ ἐκδι-
ηγῇ τὰ δικαιώματά μου,
καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν
διαθήκην μου διὰ σό-
ματός σου; ὅθεν ἐγ-
κωμιάζειν ἡμᾶς ἄμει-
νον ἦν. οὐ μὲν ὅλως πα-
ριάζεσθαι καὶ τῶν ἰσχυ-
ρῶν ἀπερισκέπτως
κατατολμᾶν· ἀλλ' ἵνα
μὴ τὸ σὸν ἐπίταγμα
παρ

amore nostri victus
excellentes arbitra-
ri, qui nihil sumus:
nec velis ad divinos
sensus pertractandos
compellere, quorum,
& vita impura, &
lingua similiter ad
res istiusmodi expli-
candas imperita, in-
venitur. Haud enim
eo infaniae progredi-
emur, ut & (1) qui
simus, & quo malo-
rum peccando deve-
nerimus, funditus
nesciamus. Equi-
dem metuo, ne ad-
versum nos pro-
pheticum illud pro-
feratur. Quare (2) in-
enar-

(1) Iuvenalis:

De coelo descendit γυνῶδι σεαυτόν.

Socrates mortalium ominum sapientissimus Apollinis
oraculo declaratus est, quod seipsum noscens se ni-
hil scire professus sit, ut scribit Plato in *Apologia*.
Persius.

Nec te quaesiveris extra.

Hipparchus Pisistrati F. inter publica praecepta id
reponebat, teste Platone in *Hipparcho*.

(2) *Psa. m. xxxix.*

παρ' οὐδὲν θέμενοι τῷ
 τῆς ἀνηκοίας ἐγκλήμα-
 τι περιπέσωμεν, ἰδοὺ
 τῇ σῇ θάρρῃσαντες ὁ-
 σιότητι, καὶ τῶν ἀνε-
 φήκτων κατατολμῶ-
 μεν, καὶ ὡς δυνάμεις πε-
 ρὶ ὧν ἠρώτηκας ποιού-
 μεθα τὴν ἀπόκρισιν·
 ἐνθεν τοι καὶ ἄκε. Ὅτι
 μὲν οὖν, ὁσιώτατε, τοῖς
 ἐν ἀμαρτίᾳ ζῶσι πόρ-
 νη τυχόνῃ μοιχείᾳ συν-
 καταβαίνειν οὐκ ἐννο-
 μον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον
 ἐπιτιμήσεις ἐπάγειν
 αὐτοῖς, ἀφ' ὧν εἴωθε πᾶ
 ψυχικὰ θεραπείεσθαι
 τραύματα, δέδεικται
 μὲν ἀρκούντως ἀπὸ τε
 τῶν ἱερῶν γραφῶν· ἐχ
 ἥττον δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν
 τῶν σωματικῶν ἰατρῶν
 ἐνε-

*enarras iustitias meas,
 & adsumis testamen-
 tum meum per os tu-
 um? Itaque praeSta-
 ret nos laudationes
 scribere, quam adeo
 libere, & absolute,
 nihil recusare, & in-
 consulto viribus su-
 periora suscipere. Ve-
 rumenimvero, ne
 iussa tua aspernantes,
 inobedientiae culpam
 commereamur, ne
 confisi sanctitate tua
 audemus adgredi, ad
 quae pertingere ne-
 quimus, & ut possu-
 mus, quaesita tua dis-
 solvimus. Proinde
 heinc aures mihi da.
 In peccatis (1) se vo-
 lutantibus, vir san-
 ctif-*

(1) Vetus Ecclesiae disciplina iustam in huiusmo-
 di homines severitatem exercebat, nec iis tantum,
 qui frequenter in id genus peccata laberentur, sed
 etiam illis, qui semel vel adulterium, vel homici-
 dium, admisissent, vel ad Deorum cultum defecissent,
 aut reconciliationem omnino denegabat, aut in mor-
 te tantum communionem concedebat, aut nonnisi

ex-

ἐναργές σοι πρόκειται
τὸ ὑπόδειγμα. ὅρα γὰρ
ὅτι καὶ τέμνουσιν οὗτοι
κατὰ καιρὸς, εἴγε τέ-
μνειν ἀνάγκη, καυ-
τῆρί τε κέχρηνται, καὶ
πι-

atissime, ut in flu-
pris, ut in adulteriis,
protinus condescen-
dere non esse fas: sed
tales potius iis repre-
hensionibus conse-
cra-

expiatis longa poenitentia delictis resipiscentes absol-
vebat. Negatam esse alicubi, & aliquando, reconci-
liationem, vel in ipso mortis articulo, constat ex
*D. Cypriano Epist. LII. ad Antonianum, ex Concilio
Arelatensi I. Canonis ultimo, ex Innocentio I. Epist. III.
ad Exsuperium Tolosanum Cap. II.* Et id quidem in-
usu erat, non quod Novatiani deliramentis adque-
verint, sed ne Ecclesiastica disciplina labeficeret. Non
desperatione indulgentiae, sed rigore disciplinae, ut in
simili causa loquitur *Augustinus Epist. L.* Quod se-
cundo loco adseruimus, liquet ex *Gregorio Nysseno Epi-
stola Canonica ad Letoium Can. I. Ex Concilio Car-
thaginensi IV. Can. LXXVI & LXXVII, ex Concilio
Arausicano I. Can. III. ex Concilio Epaenensi Can.
xxxvi.* sed in primis ex *Concilio Illiberitano Can. I.
& II,* quibus quidem Eucharistia in vitae exitu de-
negatur, sed non absolutio interdicitur. De eo quod
tertio loco pronuntiavimus, nemo dubitaverit, qui
historiam Ecclesiasticam saltem a limine salutaverit,
& vel semel tot Canones poenitentiales, quorum
celeber in antiqua Ecclesia usus fuit, inspexerit. Sed
ex ipsis Haeresibus in Ecclesia exortis antiquae disci-
plinæ rigor elucet: nisi enim hunc nimis produce-
re & ampliare voluissent, non adeo desipuisset *Mon-
tanus*, & eius assecla *Tertullianus*; non adeo *Novat-
ianus* delirasset; non adeo *Donatistae* insanivissent;
non exitiale schisma *Lucifer Calaritanus* excitasset.

πικρὰ διδῶσι φάρμακα· τῇ νόσῳ τε πολ-
λάχις ἀπαγορεύουσι
καὶ τοῖς κάμνουσι μη-
ρύουσι θάνατον· τίνος
ἕνεκεν; ὥστε ποιῆσαι
προσδεκτικοτέρους αὐ-
τοὺς, καὶ μηδὲν τοι τέ-
ως ἐξ ἀγνοίας πάθω-
σιν ἀπροσδύκητον. εἰ
δὲ καὶ ἀταξία τού-
τους ἴδωσι καὶ ἀδια-
φορία χρωμένους περὶ
τὴν διαίταν, τί χρὴ καὶ
λέγειν, εἴτε πόρρῳ ποι-
ῶσιν αὐτοὺς ὡς ἰδιο-
ρῦθμους ὄντας, καὶ μὴ
κεχρῆσθαι πειθομένους
ταῖς ἰατρικαῖς παρα-
δόσεσι. πόρρῳ δὲ ποι-
οῦ-

standos, quibus ani-
mae vulnera sanari
consueverunt, Sacra
Scriptura fatis super-
que demonstravit: &
nihilominus idem
corporum Medici evi-
denti documento o-
stendunt. Vides enim
illos secare⁽¹⁾ aliquan-
do, quum necessitas
sectionem flagitat.
Praeterea ustiones,
& amara medicamen-
ta adhibent; valetu-
dinem saepe despe-
rant, & aegrotis mor-
tem augurantur. Cur
tandem? ut eos in
tuenda sanitate inpo-
ste-

(1) Ovidius 1. *Metamorph.*

Sed immedicabile vulnus

Ense recidendum est ne pars sincera trabatur.

Isidorus Lib. III. de summo Bono Cap. XLVI. Cum dolore
sunt abscindenda, quae leniter sanari non possunt.
Egregie de more Celsus Lib. VII. in Prooemio de
Chirurgo loquens. Immisericors sic, ut sanari velit
eum quem accipit, non ut clamore eius motus, vel
magis quam res desiderat, properet, vel minus quam
necesse est, secet: sed perinde faciat omnia, ac si nul-
lus ex vagitibus alterius adfectus oriatur.

οὔσιν, ἵνα μὴ καὶ μῶ-
 μος αὐτοῖς ἐπιβείη
 ἅτε δὴ κακοτέχνους, οὐ
 καὶ πονηρὸν ἐκ τούτου
 κτίσαιντο ὄνομα. διὰ
 τι τοῦτο καὶ ἐὰν τοῖς
 αὐτοῖς ἐπισαίη τις βα-
 ρεία μὲν νόσος κάτοχος
 ὢν, ἀναγκάζων ἢ ὁ-
 μοίως αὐτοῦς οὐ καιρῶ
 δέοντι κερᾶσθαι τι φάρ-
 μακον αὐτῶ, οὐ μόνον
 οὐδέχονται τὴν αἴτη-
 σιν εὐμενῶς, ἀλλὰ καὶ
 ὡς μεμνηνότες τοῦτον ἀ-
 ποδιώκουσιν· εἰ γὰρ
 καὶ συγκαταβαίνουσιν
 ἐσὶν ὅτε τῶ κάμνοντι
 καὶ παραμυθίας αὐτὸν
 ἀξιοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ
 τοσοῦτον, ὥστε καὶ φο-
 νέως ὄνομα δέχεσθαι
 διάγει τὴν ἐκείνου ἄκαι-
 ρον αἴτησιν. ὅτι ἢ τὸ
 σωτήριον φάρμακον ὁ-
 λέθριον οἷδε ποιεῖν ὁ
 μή προσήκων καιρὸς, ὁ
 σοφὸς ἐκεῖνος ἐδείξεν
 οὕτως εἰπῶν· ἀκαιρὴ
 ἐν μὲν ὑγείῃ νοῦσον ἢ
 νεγ-

sterum cautiores ef-
 ficiant, & ita nihil
 eis ignorantibus ino-
 pinum officiat. Quod
 si eos in victu nullum
 servare ordinem, &
 promiscue quidvis e-
 dere aut bibere vide-
 rint, quid opus est
 verbis? Ab iis visen-
 dis abstinent, ut qui
 ad suos ipsorum nu-
 meros vivant, & au-
 xilia medica usurpa-
 re negligent. Ideo au-
 tem se ab illis remo-
 vent, nequa labe
 ignominiae inuran-
 tur, quasi artem ma-
 le didicerint, & in-
 de nomen eorum in
 contemptu ponatur.
 Quocirca si quis etiam
 ad eos accesserit, dif-
 ficili morbo impedi-
 tus, & eos quamquam
 tempore parum op-
 portuno medicamen-
 tum sibi componere
 urgeat, non solum
 pre-

νεγκεν· ἐν δὲ νούσῳ θά-
νατον. Εἰ δὲ τοιαύτη
καὶ τοσαύτη πρόσσει
τοῖς τῶν σωμάτων ἡ-
μῶν ἰατροῖς ἀκρίβεια,
καὶ γὰρ οὐδέποτε συγ-
καταβαίνουσιν οὗτοι
τοῖς κάμνουσιν, ἔνθα
προφανὴς ὑπάρχει ὁ
κινδυνος. Πολλῶ μᾶλ-
λον οἱ τῶν ψυχικῶν
παθῶν ἰατροὶ καὶ ἀ-
κριβείας ἀνδιέξονται, καὶ
κατὰ τοὺς νόμους τοῦ
πνεύματος τοὺς κακῶς
ἔχοντας διαιτῆσουσι.
Καὶ οὕτω μὲν τῶν σω-
μα-

precibus eius benevo-
le non adnuunt; ve-
rum etiam, ut amen-
tem repellunt. Et si
enim nonnumquam
indulgeant aegrotan-
ti, eumque consola-
tione deliniant, non
tamen eo usque id fa-
ciunt, ut propter
intempestivam eius
petitionem homici-
dae (1) audire velint.
Salutarem porro me-
dicinam pestiferam
posse reddi, si alieno
tempore fiat, Sapiens

D 2

ille

(1) Scribit Plinius Lib. XXIX. Cap. 1. inscriptum
infelicitis cuiusdam monumento, Turba se Medicorum
periisse. Archagathum vero Medicum Peloponne-
sium, qui Romam anno V. C. DXXXV. venit, a
saevitia secandi, urendique, Carnificem fuisse vo-
catum. De Medicis Graecis Cato: *Iurarunt inter se
Barbaros necare omnes medicina*. Homicidae quidem
passim Medici audiunt. Plinius loco laudato: *Discunt
periculis nostris, & per experimenta mortes agunt,
Medicoque tantum hominem occidisse summa impunitas
est*. Heinc de Themisone Iuvenalis:

Quot Themison aegros autumnis occiderit uno.

Lex Attica, de qua Antiphon Orat. XII., Medicum,
si aegrum interfecisset, infontem iudicabat.

ματικῶν παθῶν ἰα-
τροὶ καὶ φρονέουσι πάν-
τα καὶ πράττουσι κα-
τάτε τοὺς νόμους τοὺς
ιατρικοὺς, καὶ ταῦτα,
σῶμα θεραπεύειν ἀ-
γωνιζόμενοι, πολλῶ
καταδέεσθον ὃν τῆς
ψυχῆς. Οἱ δὲ Κηδεμῶν
ἡμῶν καὶ Σωτὴρ ὁ κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χρι-
στὸς ἀριδιλότερον. ἔδει-
ξε εἴτε χρὴ συγκατα-
βαίνειν ἀνδρωπύνοις
τελήμασιν, εἴτε καὶ μή.
ἔφθασε γὰρ ἐν τῇ συν-
αγωγῇ καὶ τὰδε πρὸς
τοῖς ἄλλοις εἰπεῖν.

Εὐὰν

ille docuit his verbis,
ἀκαιρίη ἐν μὲν ὑγείῃ
νεῖσον ἤνεγκεν ἐν δὲ νε-
σῶ θάνατον. *Intempe-
stivitas in sanitate
morbum, in morbo
mortem attulit.* (1)
Iam si talis ac tanta
diligentia a corpo-
rum Medicis prae-
statur (neque e-
nim unquam indul-
gent aegrotis, ubi
manifestum pericu-
lum cernunt) mul-
to magis morborum
ad animam pertinen-
tium Medici, & cu-
ram

(1) Ovidius De Remedio Amoris :

Temporibus medicina valet : data tempore profunt,

Et data non apto tempore vina nocent.

Divus Augustinus memoriae prodidit, quum quidam aegrotus pharmaco, quod Medicus dederat, sumto convalesceret, evenisse ut, quum aliquanto post in eundem morbum incidisset, ad idem remedium, inconsulto Medico, confugeret. Miranti autem quod morbo non levaretur, Medicum respondisse, idem quidem pharmacum, sed non a se datum, ab aegroto sumtum fuisse : atque ita insinuavit Medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo danda sint.

Εἰ μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε τὸ αἷμα αὐτοῦ, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· καὶ τινικαὶ πολλοὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι περιεπάτουν μετ' αὐτοῦ λέγοντες. ὁ λόγος οὗτος σκληρὸς ἐστίν, τίς δύναται ἀκοῦειν αὐτοῦ; καὶ οὕτω μὲν ἐκείνοι. Τί δὲ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐπὶ τούτοις; οὐτε τὸν λόγον πρὸς τὸ μαλακώτερον ἔσρεψεν, οὐτε τῶν ἀποπηδόντων ὅλως ἐφρόντισεν. ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτοὺς ὑπάγειν, ὡς ὁ θεήγορος Ἰωάννης φησὶ. Τοῦτο δὲ πάντως ἐποίησεν, οὐχ ὅτι σωτηρίας ἐκείνους οὐκ ἤθελε τυχεῖν, ἀλλ' ὅτι τοιαύτης ἰατρείας δεόμενοι, καὶ μὴ συνιέντες, μηδὲ διδασκάλῳ πείθεσθαι μεμαθηκότες, ἀπελ-

ram praecipuam suscipient, & secundum leges spiritus male habentium diaetam moderabuntur. Sic igitur corporeis adfectibus medentes & sentiunt, & faciunt omnia ex medicinae praeceptis, idque ut corpus, quod multis partibus anima est inferius, ad sanitatem suo labore perducant. Curator autem, & Salvator noster Iesus Christus praeclarius ostendit, num voluntatibus humanis condescendere oporteat, necne. Dixit enim, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Tum vero multi discipulorum eius abibant retro, nec amplius am-

ἀπελθεῖν εἰς τὰ ὀπί-
σω καθῶς ἡρετίσαντο
συνεχωρήθισαν. Ὅτι
δὲ τοιαύτης ἰατρείας
ἐχρήζομεν ὁμολογεῖται
τοῦτο παντάπασιν. Εἰ-
πειδὴ γὰρ ὁ πολυμή-
χανος δράκων διὰ σό-
ματος ἡμῖν ἀρχῆθεν
ἐνήκε τὸν ὄλεθρον, διὰ
σώματος αὐτοῖς καὶ τὰ
τῆς θεραπέας ἐπινε-
νόνται. Κατὰ γὰρ τοῦ-
το καὶ πρὸς Ἰουδαίους
ὁ κύριος ἔλεγεν. Εἰ
μὴ φάγητε τὴν σάρ-
κα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ πίνητε τὸ
αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν
ἐν ἑαυτοῖς. τίνας ἐνε-
κεν; ὅτι πρὸ τοῦ νοήτου
ὄψεως ἰὼ νεκρωθῆναι
πρὸ χρόνων ἐφθάκει-

τε

bulabant cum eo, di-
centes, durus est hic
sermo; & quis potest
illum audire? Atque
illi quidem hoc mo-
do. Quid ad haec Sal-
vator noster? neque
mollius quidpiam lo-
quutus est; & sede se-
rentes nihil curavit
penitus; sed eos ab-
ire sivit, ut divinus
Ioannes ait. Hoc au-
tem fecit utique, non
quod eos salutem adi-
pisci nollet: verum
quod, quum tali medi-
cina indigerent, nec
intelligerent, nec
magistro obedire di-
dicissent, retro abire
pro ipsorum arbitrio
permisisti sunt. (1) In-

di-

(1) Horatius.

Ridebit monitor non exauditus, ut ille

Qui male parentem in rupem detruxit Asellum

Iratus: quis enim invitum servare laboret?

Zeno cuidam dicenti, Cur me unum omnium non con-
rigris? Non enim, inquit, tibi credo. Subindicans sibi
non esse spem, illum, si conriperetur, fore meliorem,
ut scribit *Lucretius in Vita*. Vide paulo inferius.

τε· εἰ δὲ ταῦτα οὕτως
 ἔχει, προκαθάρσειως
 ἀνάγκη λοιπόν· οἷδε
 γὰρ ἀκριβῶς ἢ σὴν ὁ-
 σιότης ὅτι καὶ οἱ θε-
 λοντες λαβεῖν ἀντίδο-
 τον, οὐχ ἀπλῶς καὶ
 ὥς ἐτυχέ τῷ φαρμάκῳ
 κέχρηται· πρὶν ἢ δη-
 λαθῇ τοὺς ἀπὸ μοχθέ-
 ρας διαίτης ἐπισυνα-
 χθέντας οὐκ ἀγαθούς
 χυμούς ἐκκαθάρωσιν.
 ἀλλὰ προλεπτύνον-
 ται, καὶ τότε τὸ φάρμα-
 κον δέχονται. τοῦτο δὲ
 ποιοῦσι πάντως ἵνα μὴ
 ἀντὶ χρηστοῦ φαρμάκου
 δηλητήριος ἢ ἀντίδοτος
 εὐρηθῇσεται. οὐκοῦν
 ἀσύμφορον ἐστὶ τοῖς μὴ
 φθάσαι προκαθα-
 ρῆναι καλῶς τῆς ἱε-
 ρᾶς ἀπογεύσασθαι κύ-
 λικος· ταῦτα δὲ λέγο-
 μεν οὐχ ἵνα ρίψουσιν
 ἑαυτοὺς εἰς ἀπόγνω-
 σιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς τρό-
 πους διδάξωμεν μάλ-
 λον, δι' ὧν ἡ ζωὴ καὶ ὁ
 θά-

digere autem nos ista
 medicina, constat
 omnimodis. Post-
 quam enim malorum
 multorum machina-
 tor Draco ille a prin-
 cipio exitium nobis
 in os inmiserit, vicif-
 sim curatio per os ex-
 cogitata, & inven-
 ta est. Hoc enim
 sensu etiam Iudaeis
 Dominus dixit: *Nisi*
manducaveritis car-
nem filii hominis, &
biberitis eius sangui-
nem, non habebitis vi-
tam in vobis. Quid
ita? Quoniam Ser-
pentis, quem men-
te percipimus, vene-
no ante tempus mor-
tui estis. Quod quum
ita sit, de cetero
praepurgatione opus
est. Novit enim pro-
be Sanctitas tua, &
iam volentes antido-
tum recipere, eo non
similiter, & fortuito
 D 4 uti.

θάνατος ἐπιφέρεισθαι εἴωθε. Εἰ μὲν ἐν ἐλέγῳ μὲν ὅτι καὶ μὴ τὸ καὶ νῶσαι τὰς ἐκ ἀγαθῶν χυμῶν, ἐντεῦθεν ἐπιτηδεύουσιν αὐτὰς ἀποκαταστῆσαι τῇ ποτηρίᾳ καταπολαύειν ἐσυχωρούμεθα, τότε χάραν ὁμολογούμενως εἶχε τὰ τῆς ἀπογνώσεως. Εἰ ὅποιον μὲν ἐκ ἑστίν ἐδὲν, μανθάνει δὲ μόνον ὁ προσερχόμενος ὅπως δεῖ προσέρχεσθαι, καὶ ἵνα μὴ θάνατος αὐτῷ μᾶλλον ἀντὶ ζωῆς εἴη τὸ κέρδος ἐκείθεν. Κατὰ γὰρ τὸν μακάριον παῦλον διὰ τῆτο ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς τε καὶ ἄρρώστοι, καὶ κοίμονται ἱκανοὶ, ποῖα τέτων ἀπόγνωσις εἰ μὴ καὶ μᾶλλον σωτηρίας ἐλπίς, ὡς ἡ τῆς ἀληθείας ἐπιφέρει ἐπίγνωσις. προσέχειν οὖν ἐπὶ τούτοις ἄξιον, ὅσον καὶ ἀγαθῶν, ἢ τοῦ

uti, priusquam videlicet malignis humoribus, a vitiosa viâ ratione collectis, sese purgaverint : sed attenuantur, & purgantur ante, & sic demum pharmacum accipiunt. Quod sine dubio idcirco faciunt, ne pro pharmaco utili, noxium accipiatur. Quare sacrum gustare calicem nihil prodest, nisi prius bene purgatus sit. (1) Hæc porro dicimus, non ut nos in desperationem abiiciamus; verum ut modos potius, ac rationes doceamus, per quas vita, & mors, invehī solet. Quod si adfirmaremus, etiam eiectis humoribus vitiosis, & inde nobis aptitudine conciliata, nondum

(1) Apostolus I. ad Corinth. Cap. XI.

δέοντος εὔρεσις· τοσοῦ-
 τον αὐτοῖς κακῶν, ἢ τοῦ
 συμφέροντος ἄγνοια.
 ὅρα ὅτι καὶ τῶν ἡρώ-
 σικῶτων οὐκ ὀλίγοι θά-
 νάτῳ περιπεσεῖν ἐκιν-
 δύνευσαν, ἐπεὶ δὲ κακο-
 τέχνοις ἐνκύρσαντες, ἰα-
 τροῖς φάρμακα τῇ νόσῳ
 κατάλληλα ἐκ ἐδέξαν-
 το. Εἰ δὲ ταῦτα ἔτως ἔ-
 χει, φείδεσθαι τινος ἔχ-
 ῶσιον, εἴγε προφανῶς
 ὑπάρχει καὶ μᾶλλον ὁ
 κίνδυνος, αὐτοῖς τε τὰ κα-
 κῶς ἔχοντι, καὶ τὰ φάρ-
 μακα ἐπιφέροντι. καὶ εἰ
 βούλει τῇ παραινεῖσι
 πρόσχεις ἦν ὁ μέγας
 βασιλεῖος ἱερεῖ πάντι
 παραίνει λέγων· ὅρα μὴ
 πτοηθεῖς ἀνδρωπονεῖς
 πτωσίνοισι· μὴ παρα-
 δὸς τὸ υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς
 χεῖρας ἀναξίων, μὴ ἐν-
 τραπῆς τινα τῶν ἐνδό-
 ξων τῆς γῆς ἐν τῇ ὥρᾳ
 ἐκείνῃ· καὶ ἀπλῶς εἰ-
 πεῖν οἷς οἱ Θεοὶ κανό-

νεις

dum permitti nos sa-
 cro poculo frui ,
 tum sequeretur ut
 desperandum esset .
 Quod si nihil est hu-
 iusmodi , & qui ac-
 cedit , tantummodo
 discit quomodo acce-
 dendum sit , ne in-
 de mortem pro vi-
 ta lucretur (nam iu-
 xta beatum Pau-
 lum ⁽¹⁾ *ideo inter nos*
multi infirmi , & im-
becilles , & dormiunt
multi) qualis est ista
 in hac re desperatio ?
 Immo potius salutis
 concipienda spes ,
 quam veritatis cogni-
 tio parit . Quam ob
 causam vigilandum
 est . Quantum enim
 habet boni eius quo
 facto opus est agni-
 tio , tantum contra
 habet mali eius quod
 conducibile est igno-
 ratio . Reputa enim

τε

(1) I. *Ad Corinth. Cap. XI.*

νές οὐκ ἐπιτρέπτουσι
 μὴ μεταδίδου· καὶ γὰρ
 ὡς ἐΐθνηκοι εὐλογίσθη-
 σαν· εἰ δὲ μὴ ἐπιστρέ-
 ψουσι, καὶ αὐτοῖς οὐαὶ,
 καὶ μεταδίδουσι αὐτοῖς.
 πρὸς δὲ γε τοῖς εἰρη-
 μένοις καὶ ὁ χρυσορρή-
 μων Ἰωάννης οὕτως εὖ-
 ρηται τοῖς τὰ θεῖα με-
 ταχειριζομένοις δῶρα
 λέγων· εἰ γὰρ συνιδό-
 τες τινὶ πονηρίαν συγ-
 χωρήσετε ταύτης μετὰ-
 σchein τῆς τραπέζης, τὸ
 αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χει-
 ρῶν ὑμῶν ζητηθήσεται.
 καὶ ἔσρατηγος προσίη
 λοιπὸν, καὶ ὕπαρχος
 καὶ αὐτὸς ὁ τὸ διάδη-
 μα περικείμενος, ἀνα-
 ξίως δὲ προσίη, κάλυ-
 σσι. μείζονα ἐκείνου
 τὴν ἐξουσίαν ἔχεις. Εἰ
 δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει,
 συγκαταβαίνειν ὡς οἶ-
 μαι οὐκ εὐλογον, ἐν-
 θα ψυχικὸς ὑπάρχει
 καὶ μᾶλλον ὁ κίνδυνος
 ἀλλ' ἐπιφέρειν ἐκείσε
 τὰ

tecum, non paucos
 infirmorum adiisse
 mortis periculum,
 quia, quum in medi-
 cos inexercitatos in-
 cidissent, congruentia
 morbo remedia non
 sunt adepti. Quod si
 istuc ita se habet,
 nulli rei parcere
 aequum videtur: si
 quid potius tum ipsi
 male valenti, tum
 pharmaca ministran-
 ti manifeste pericu-
 lum imminet. Ac si
 placet, admonitio-
 nem ausculta, qua
Basilius Magnus Sa-
cerdotem unum-
quemque compellat,
in haec verba. Vide
ne paveas hominem,
ad lapsum, & deli-
ctum tuum, neve tra-
das filium Dei in ma-
nus indignorum. Ne
revereare quemquam
gloriosum terrae in bo-
ra illa. Et ut paucis
 com-

τὰ φάρμακα κατάγε
 τοὺς νόμους τοῦ πνεύ-
 ματος, εἶγε καὶ μᾶλλον
 εὐπαιδοῦσιν οἱ κήρυον-
 τες. Οἱ δὲ σκληροί τι-
 νες οὗτοι καὶ ἰδιόρρυθ-
 μοι ὄντες ἀπαρέσκον-
 ται τῇ θεραπείᾳ, δι-
 σὶν ἐπὶ τούτοις θάτε-
 ρον· ἢ διορθοῦσθαι
 κατὰ μικρὸν αὐτοὺς,
 ἢ τῶν τοιούτων ἀφίστα-
 σθαι τέλος· ἐπεὶ δὲ
 ἀπειθεῖ λάφ καὶ ἀντι-
 λέγοντι, κατὰ φησιν
 ὁ μέγας βασίλειος ἐ-
 κείνο χρηρὴ λέγειν τὸ,
 σώζων σώζε τὴν σεαυ-
 τοῦ ψυχὴν. βαρὺς μὲν
 οὖν ὁ λόγος οὗτος εἶναι
 δοκεῖ καὶ σκληρὸς καὶ
 ἀπότομος, ἀλλ' οὐ πᾶ-
 σιν ἁπλως, ἐκείνοις δὲ
 μᾶλλον ὅσοι κατὰ Χρι-
 στὸν ἀθέλουσι ζῆν τὸν
 οὐ-

*comprehendami, quos
 sacri Canones exclu-
 dunt, ne illos fac
 participes. Insuper
 & Ioannem aurea fun-
 dentem flumina divina
 dona administrantes
 sic affatum constat.
 Si enim conscii nequi-
 tiae cuiuspiam, huius
 mensae cum participem
 fieri permiseritis, san-
 guis eius de manibus
 vestris requiretur. Si-
 ve ergo dux accesserit,
 sive praefectus, sive
 ipse diademate cin-
 ctus, indigne autem
 accesserit, prohibe;
 maiorem illo potesta-
 tem obtines. (1) His po-
 sitis non est, opinor,
 consentaneum con-
 descendere, ubi po-
 tius animae pericu-
 lum*

(1) Mirabile sanctae huius severitatis exemplum praebuit Ambrosius Mediolanensis, Theodosium Augustum ab Ecclesiae limine excludens, quod poenitentiam nondum impleffet. Adi Theodoretum Lib. V. *Hist. Eccles. Cap. XVII.*

οὕτω λέγοντα. Ο' ζύ-
 γος μου, χρῆσός ἐστι καὶ
 τὸ φορτίον μου ἔλα-
 φρον· εἴπερ οὖν ἔλα-
 φρατὰ τοῦ σωτῆρος ἡ-
 μῶν ἐντάλματα, τί
 ποιήσομεν ἡμεῖς εἴγε
 τῇ οἰκείᾳ ῥαθυμίᾳ
 βαρέα ταῦτα ποιούμεν
 καὶ φορτικά; μηδὲ τῆτο
 καὶ ἐννοῆσαι δυνήθεν-
 τες ὅτι τῷ μὲν ἰατρῷ
 τῶν σωματικῶν πα-
 θῶν ἐν οὐδένι ἀν-
 τιλέγομεν, ἀλλὰ

lum est; sed adhi-
 bendam illic medici-
 nam, secundum le-
 ges spiritus, si modo
 etiam obtemperent
 aegroti. Sin autem
 praefati, & suo ipso-
 rum se arbitrato re-
 gentes, curationem
 aegre sustinent, alte-
 rum e duobus in his
 faciendum; ut vel pe-
 detentim emenden-
 tur; (1) vel omnino (2)
 deferantur. Nam su-
 per

(1) Menander Comicus:

Πάντων ἰατρός ἢ ἀναγκαίων κακῶν
 Χρόνος ἐστίν, οὗτος καί σε νῦν ἰάσεται

Medicus omnium necessariorum malorum

Tempus est, quod tibi quoque nunc medebitur.

Ovidius IV. Tristium VI. de tempore loquens

Hoc etiam saevas paulatim mitigat iras,

Hoc minuit luctus, macsaeque corda levat.

Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas.

(2) Aliter tamen censuit Philo, qui libro de Sacri-
 ficio Abelis, & Caini, scripsit: Conandum est, ut etiam
 certo perdendos a suis vitiis servemus quantum possu-
 mus, imitando bonos Medicos, qui quamvis videant
 haud posse aegros a se servari, tamen libenter omnem
 curationem admovent, ne per eorum negligentiam vi-
 deatur res non successisse ex sententia. Ceterum me-

καὶ ὀδύνας ἑαυτοὺς
 ὑποβάλλομεν καὶ πι-
 κρῶν ἀνεχόμεθα πό-
 σεων, καὶ σιδήριον
 ἐκπυρωθὲν κατὰ σο-
 μάχου δεχόμεθα, καὶ
 ἄλλα δὲ τοιαῦτα
 καρτεροῦμεν πολλά
 διάγε τὴν θεραπείαν
 τοῦ σώματος· τῷ δὲ
 πνευματικῷ ἡμῶν ἰα-
 τρῷ οὐδαμῶς ὑποκεῖ-
 σθαι καταδεχόμεθα·
 παντάπασι δὲ τὰ ἐκεί-
 νου περιεργαζόμεθα,
 βαρὺν αὐτὸν εἶναι τοῖς
 ἐπιτιμίοις λέγοντες καὶ
 σοβαρὸν αὐτοῖς ἐν ὁμι-
 λίαις καὶ φορτικόν· μὴ
 λογιζόμενοι καθ' ἑαυ-
 τοὺς ὅτι κατὰ τὰ
 πρόσοντα ἡμῖν πάθη
 καὶ τὰς ἐμπλάστρους ὀ-
 φειλομεν δεχέσθαι· ὅτι
 μὲν γὰρ ὀφελεῖν οἶδε
 καὶ τὸ συγκαταβαίνειν
 ἐνίο-

per populo incredulo, & contradicente, ut ait Magnus Basilus, illud dicendum; *Servans serva animam tuam*. Molesta quidem adparet haec oratio, & dura, & severa; at non omnibus prorsus: verum illis magis, qui secundum Christum nolunt vivere, ita dicentem, *Iugum meum suave, & onus meum leve*. Si ergo levia sunt Servatoris nostri mandata, quid faciemus nos, qui ea per nostram sententiam gravia, & odiosa, reddimus? Nec istuc saltem cogitare possumus, nos Medicis corporum nusquam repugnare.

Quin

moriae proditum est *D. Benedictum*, quum Monachos salutaribus monitis minime parentes adspiceret, & de eorum emendatione desperaret, eos reliquisse. Vide Gregor. *Magnum Dialog.* II. Cap. III.

ἐνίοτε, τοῦτο καὶ ἡμῖν
ὁμολογεῖται, πλὴν ἐκ
ἐπὶ πᾶσιν καὶ διὰ πάν-
των τὸ ὀφελίμον, ἵοτι
μὴ τῆς αὐτῆς ἕξεως
ὑπάρχουσιν ἅπαντες.
τῷ μὲν γὰρ ἐτοιμῶς
ἔχοντι καὶ ὑπείκειν
ἐστὶν ὅτε καὶ ὑποσρέ-
φειν ἡνίκα καιρὸς, συμ-
φέρει πάντως ἢ συγ-
κατάβασις, ἐπὶ πλεον
γὰρ τὸν τοιοῦτον ἐφ-
έλκεται καὶ ραδίως
τῷ τοῦ πνεύματος
ὑποβάλλει ζυγῷ. Τῷ
δὲ ἰδιορύθμῳ καὶ ἀν-
υποσρόφῳ καὶ πρόσ-
γε τὰ φάρμακα παν-
τάπασιν ἀνδρῶς ἔ-
χοντι καὶ λίαν ἐστὶ
τὸ συγκαταβαίνειν ἀ-
σύμφορον. παρασύ-
ρεσθαι γὰρ ἐπὶ πλε-
ον ποιεῖν καὶ κατο-
λισθαίνειν αὐτὸν, ἐ-
πὶ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ
κύ-

Quin doloribus nos
ip̄os subiicimus, &
amaras potiones pa-
tienter haurimus, &
cauterium in cervici-
bus perferimus, &
alia huius generis,
propter curationem
corporis, multa tole-
ramus; (1) spirituali
vero Medico nostro
neutiquam subdi vo-
lumus, omnibus mo-
dis res eius curiose
perscrutantes; disti-
tantes eum poenis
infligendis rigidum;
rursus in congressi-
bus adrogantem, &
insolentem, esse; non
videntes, secundum
ulcera quibus labora-
mus, emplastra quo-
que nobis imponen-
da. Scio enim ali-
quando utile esse
condescendere, hoc,
in-

(1) Horatius Lib. II. Epist. II.

*Quae laedunt oculos festinas demere, siquid
Est animum, differs curandi tempus in annum?*

κύριος πότε μὲν ἔλε-
γεν· ἵνα μὴ σκανδα-
λίσωμεν αὐτούς, βάλ-
λε ἄγκυρον εἰς τὴν
θάλασσαν· πότε δὲ
τῶν σκανδάλων ὑπερ-
ορῶν ἔλεγε· φυτεία
ἦν· οὐκ ἐφύτευσεν ὁ
πατήρ μου οὐράνιος
ἐκριζωθήσεται· ἔδει-
ξε γὰρ ἐντεῦθεν ὅτι
συμφέρει καὶ οὐ συμ-
φέρει πολλάκις ἡ συγ-
κατάβασις· Εἴ ποτε
καὶ τῶν οὐκ εὐλόγως
ἐπ' αὐτῷ σκανδαλιζο-
μένων ὑπερορῶν ἔλεγε.
φυτεία ἦν οὐκ ἐφύτευ-
σεν ὁ πατήρ μου ἐκρι-
ζωθήσεται· προσέχειν
οὐν ἐπὶ τούτοις ἄξιον·
εἰ γὰρ ὁ τῶν σωμα-
τικῶν παθῶν ἰατρός
οὐκ εἴωθεν τὰ τῆς νό-
σου μεταχειρίζεσθαι
καθ' οἷον δὴ τινα τρό-
πον ἕτερον ἢ μήγε
κατὰ τοὺς νόμους
τοὺς ἰατρικοὺς, εἰ καὶ
βαρυαλγῶν ἐνίοτε ὁ

νο-

inquam, nos quoque
confitemur. Verum-
tamen non in singu-
lis, & per omnia uti-
le est, quoniam nec
eiusdem habitus sunt
omnes. Nam qui
promptus est, & ce-
dere aliquando, &
referre pedem, quan-
do id tempus postu-
lat, huic plane con-
ducit condescensio,
talem quippe trahit
amplius, & facile iu-
go spiritus subiicit.
Ast pro sua libidine
viventi, & retrogre-
di minime volenti, &
pharmaca penitus a-
versanti, ei conde-
scensio multum in-
commodat. Facit e-
nim amplius trans-
versum agi, & labi.
Ob hoc enim Do-
minus nunc dixit,
ut autem non scan-
dalizemus eos, ac-
cipe hamum, & vade
in

νοσῶν ἀπαρέσκεται ,
 πολλῷ μᾶλλον τὸν
 πνευματικὸν ἱατρὸν
 οὐ χρὴ συγκαταβαί-
 νειν ἀνθρώπinois θε-
 λήμασιν . Εἶγε καὶ
 μᾶλλον ἀπὸ τῶν χει-
 ρῶν αὐτοῦ ζητηθήσε-
 ται τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξ
 ἀμελείας ψυχικῶ περι-
 πεσόντων θανάτῳ .
 Ἡ τὴν γλῶτταν ἐπέχε-
 τέλειον , εἶγε καὶ μᾶλ-
 λον οἱ κάμνοντες ἐπα-
 γόμενα φάρμακα παν-
 τάπασιν ἀποσρέφον-
 ται . τῆνικαῦτα γὰρ
 οὐκ ἀπὸ τῶν σῶν χει-
 ρῶν , ἀλλ' ἐξ ἐκείνων
 αὐτῶν τὸ αἷμα αὐτῶν
 ἐκζητηθήσεται . καὶ
 ἄκουε τί φησι διὰ Ἐζε-
 κιὴλ ὁ θεός . Εἰάν ὁ
 σκοπὸς σαλπίσῃ τῇ
 σάλπιγγι καὶ σημανεῖ
 τῷ λαῷ καὶ ἄκουσε ὁ
 ἀκούων τῆς φωνῆς τῆς
 σάλπιγγος καὶ μὴ φυ-
 λάσσεται , καὶ ἐπέλθῃ ἡ
 ῥομφαία καὶ καταλάβῃ
 αὐ-

in mare : nunc autem
scandalum flocci pen-
dens , inquit , planta-
tio , quam non planta-
vit pater meus coele-
stis , eradicabitur . De-
monstravit namque
hinc , & prodesse , &
non prodesse frequen-
ter condescensionem .
Quare & eos qui im-
merito in eo offende-
bantur parvi faciens ,
aiebat , plantatio , quam
non plantavit pater me-
us , eradicabitur . His
de causis caute agen-
dum est . Si enim Me-
dicus corporalis non
consuevit tractare
morbum alio quo-
cumque modo ; sed
tantum ex decretis
Medicorum , quamvis
interdum aegrotus
irascatur ; quanto ma-
gis spiritualem Medi-
cum , humanis cupidi-
tatibus condescende-
re non oportet ; liqui-
dem

αὐτὸν τὸ αἷμα αὐτοῦ
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔσαι·
ὅτι τὴν φωνὴν τῆς
σάλπιγγος ἀκούσας
οὐκ ἐφυλάξατο. ταῦτα
ἐκ πολλῶν ὀλίγα,
πλείω καὶ γὰρ ὁ και-
ρὸς λέγειν οὐ συγ-
χωρεῖ.

dem de eius manibus
in primis eorum san-
guis requiretur, qui
ex negligentia illius
in perniciem animae
incurrerint? Aut igi-
tur ut nosti medere,
aut linguam contine
omnino; praesertim si
aegroti adhibita me-
dicamenta indignan-
tur. Tunc enim non
de tuis, sed de ipso-
rummet manibus co-
rum sanguis require-
tur. Audi quid per E-
zechielem dicat De-
us. *Si speculator ceci-
nerit tuba, & significa-
verit populo, & audie-
rit audiens vocem tu-
bae, & irruerit rom-
phaea, & comprehend-
erit eum, sanguis eius in
capite eius erit, quia vo-
cem tubae audivit, &
non se custodivit.* Haec
ex paucis multa, plu-
ra enim per angustias
temporis non licuit.

T̃

E

Ad

Τῷ τιμωτάτῳ μοναχῷ
κυρῷ Μαξίμῳ τῷ Σμε-
νιώτῃ, εἰ χρεὶ προσ-
έχην τοῖς λεγούσιν ὅτι
πρῶσκαιρον ἔχε τὸ
σῶμα κατ' ἀρχὰς ὁ
ἄνθρωπος, καὶ ὅτι φυ-
σικοῖς ὑπέκειτο καὶ
πρὸ τῆς παραβάσει
παύσει, καὶ ὅτι βρωσίῃ
αἰσθητὴν ἐν παραδεί-
σῳ ἥσδιε. καὶ ὅτι συ-
κῇ τὸ ξύλον τῆς γνώ-
σεως ἦν, ὡς ἐκείνοι
φασί.

*Ad venerabilem in primis
Monachum Donnū,
Ioannem (1) Smenio-
tam. (2) Vtrum audien-
di sint dicentes, homi-
nem a principio cadu-
cum corpus habuisse &
& passionibus, sive
incommodis naturalibus,
etiam ante transgressio-
nem obnoxium fuisse :
cibumque sensibilem in
paradiso adhibuisse ; &
lignum scientiae, sicut
exstitisse.*

Λόγος β'.

Disputatio II.

Eodem Pontano Interprete.

Ὅτι μὲν οὖν (3) ὁ
πρῶτος ἐκεῖνος
ἄνθρωπος θανάτου
καὶ φθορᾶς ὑπέρτερος
ἦν

Primum (4) quidem
hominem illum
ab interitu & corru-
ptione initio libe-
rum,

(1) Falsus est Pontanus appellando Ioannem, quem
Maximum dicere debuerat, ut habet Codex Caesa-
reus Theol. CLIX. apud Lambecium Lib. IV. Com. Quis
autem sit hic Maximus Smeniotas ignoro prorsus, &
an idem sit cum Maximo illo Monacho, qui Quae-
stiones sacras miscellaneas ad Nicephorum magnae
Ecclesiae CP. Chartophylacem scripsit, de quo agit
Lambecius Lib. VI. Comment. Cod. Iurid. XVII. In

Co-

ἦν ἂν ἀρχῆς, θανά- rum, post prolapsio-
 τῷ δὲ κατεκρίθη με- nem in peccatum,
 τὰ τὴν ἁμαρτίαν ὑ- morte damnatum es-
 ποπιεῖν, πρὸ τῶν se, ante alios sapiens
 ἄλλων ὁ σόφος ἔδειξεν Salomon (5) docuit
 σολομῶν ἐν τῇ σοφίᾳ in libro Sapiientiae
 αὐτοῦ κατὰ λέξιν suae ad verbum ita
 οὕτως εἰπῶν ὁ θεὸς loquens. *Deus mortem*
 θάνατον οὐκ ἐποίησεν, non fecit; sed in incor-
 ἀλλ' ἐπ' ἀφθαρσίᾳ ruptione creavit homi-
 τὸν ἄνθρωπον ἐκτισε nem, ad imaginem pro-
 κατ' E 2 priae

Codice Riccardiano deest, Ioannes, & Maximus, tantumque habetur; τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ κυρῷ τῷ Σμενιώτῃ.

(2) In aliis duobus Codicibus harum Epistolarum MSS. Caesareis pro Μαξίμῳ τῷ Σμενιώτῃ legitur, Μαξίμῳ τῷ Ἀσμενιώτῃ.

(3) Lambecius Cod. CLIX. habet, Ὅτι μὲν γὰρ &c.

(4) Haec eadem disputat Glycas Part. I. *Annal.* ubi dissertatio haec prope integra habetur.

(5) Sapiientiae liber sub Salomonis olim nomine circumferebatur, sed recentioris quidem auctoris est, Iudaei scilicet cuiusdam Hellenistae foetus. Scriptum enim Graeca lingua fuisse vix dubitandum videtur. quidquid secus doctissimus Grotius censuerit, Adeantur, si vacat, Nourrius *Adpar. ad Bibliothec. Max. Patrum.* Lib. III. *Dissert.* II. Cap. III. art. III. *Simonius Lib. I.* *Hist. Crit.* V. T. Cap. VIII. *Calmetius in Praefatione in hunc Lib.* & plura de eodem nos commentati sumus *Lib. IV. De recta quoad Trinitatem Sententia Cap. III.* ut *Nat. Alexandrum.* omittam *Hist. V. T. Aet. VI. Dissert. VII. Art. VI.*

θάνατος ἐπιφέρεισθαι εἴωθε. Εἰ μὲν ἔν ἐλέγομεν ὅτι καὶ μὴ τὸ καινῶσαι τὰς ἐκ ἀγαθῶν χυμὰς, ἐντεῦθεν ἐπιτηδεύεις ἑαυτὰς ἀποκαταστῆσαι τῇ ποτηρίᾳ καταπολαύειν ἔσυχωρούμεθα, τότε χώραν ὁμολογεμένως εἶχε τὰ τῆς ἀπογνώσεως. Εἰ ἢ τοῦτον μὲν ἐκ ἔστιν ἔδεν, μανθάνει δὲ μόνον ὁ προσερχόμενος ὅπως δεῖ προσέρχεσθαι, καὶ ἵνα μὴ θάνατος αὐτῷ μᾶλλον ἀντὶ ζωῆς εἴη τὸ κέρδος ἐκεῖθεν. Κατὰ γὰρ τὸν μακάριον παῦλον διὰ τοῦτο ἐν ἡμῖν πολλοὶ ἀσθένεις τε καὶ ἄρρώστοι, καὶ κοίμονται ἱκανοὶ, ποία τέτων ἀπόγνωσις εἰ μὴ καὶ μᾶλλον σωτηρίας ἐλπίς; βῶ ἡ τῆς ἀληθείας ἐπιφέρει ἐπίγνωσις. προσέχειν οὖν ἐπὶ τοῦτοις ἄξιον, ὅσον καὶ ἀγαθῶν, ἡ τοῦ
 δεο-

uti, priusquam videlicet malignis humoribus, a vitiosa vita ratione collectis, sese purgaverint: sed attenuantur, & purgantur ante, & sic demum pharmacum accipiunt. Quod sine dubio idcirco faciunt, ne pro pharmaco utili, noxium accipiatur. Quare sacrum gustare calicem nihil prodest, nisi prius bene purgatus sit. (1) Hæc porro dicimus, non ut nos in desperationem abiiciamus; verum ut modos potius, ac rationes doceamus, per quas vita, & mors, invehit solet. Quod si adfirmaremus, etiam eiectis humoribus vitiosis, & inde nobis aptitudine conciliata, nondum

(1) Apostolus I. ad Corinth. Cap. XI.

δέοντος εὔρεσις· τοσοῦτον αὐθις κακῶν, ἢ τοῦ συμφέροντος ἄγνοια. ὅρα ὅτι καὶ τῶν ἡρώωσι καὶ τῶν οὐκ ὀλίγοι θανάτῳ περιπεσεῖν ἐκινδύνευσαν, ἐπειδὴ κακοτέχνοις ἐνκύρσαντες, ἰατροῖς φάρμακα τῇ νόσῳ κατάλληλα ἐκ ἐδέξαντο. Εἰ δὲ ταῦτα ἔτως ἔχει, φοίδεσθαι τινος ἐχέοντος, εἴγε προφανῶς ὑπάρχει καὶ μᾶλλον ὁ κίνδυνος, αὐτοῖς τε τὰ κακῶς ἔχοντι, καὶ τὰ φάρμακα ἐπιφέροντι. καὶ εἰ βούλει τῇ παρανέσει πρόσχες ἢν ὁ μέγας βασιλεὺς ἱερεῖ πάντι παραίνει λέγων· ὅρα μὴ πτοηθεῖς ἀνδρωπονεῖς πτωσίν σ· μὴ παραδὸς τὸ υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς χεῖρας ἀναξίων, μὴ ἐντραπῆς τινα τῶν ἐνδόξων τῆς γῆς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν οἷς οἱ θεῖοι κανό-

νες

dum permitti nos sacro poculo frui, tum sequeretur ut desperandum esset. Quod si nihil est huiusmodi, & qui accedit, tantummodo discit quomodo accedendum sit, ne inde mortem pro vita lucretur (nam iuxta beatum Paulum (1) *ideo inter nos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*) qualis est ista in hac re desperatio? Immo potius salutis concipienda spes, quam veritatis cognitio parit. Quam ob causam vigilandum est. Quantum enim habet boni eius quo facto opus est agnitio, tantum contra habet mali eius quod conducibile est ignoratio. Reputa enim

τε

(1) I. Ad Corinth. Cap. XI.

νές οὐκ ἐπιτρέπτουσι
 μὴ μεταδίδου· καὶ γὰρ
 ὡς ἔθνικοι εὐλογίσθη-
 σαν· εἰ δὲ μὴ ἐπιστρέ-
 φουσι, καὶ αὐτοῖς οὐκ,
 καὶ μεταδίδουσι αὐτοῖς.
 πρὸς δὲ γε τοῖς εἰρη-
 μένοις καὶ ὁ χρυσορρή-
 μων Ἰωάννης οὕτως εὐ-
 ρηται τοῖς τὰ θεῖα με-
 ταχειριζομένοις δῶρα
 λέγων· εἰ γὰρ συνιδό-
 τετε τινὶ πονηρίαν συγ-
 χωρήσετε ταύτης μεγά-
 σχειν τῆς τραπέζης, τὸ
 αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χει-
 ρῶν ὑμῶν ζητηθήσεται.
 καὶ ἂν σφάτιγος προσίη
 λοιπὸν, καὶ ἂν ὑπαρχος
 καὶ ἂν αὐτὸς ὁ τὸ διαδή-
 μα περικείμενος, ἀνα-
 ξίως δὲ προσίη, κώλυ-
 σοι· μείζονα ἐκείνου
 τὴν ἐξουσίαν ἔχεις. Εἰ
 δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει,
 συγκαταβαίνειν ὡς οἶ-
 μαι οὐκ εὐλογον, ἐν-
 θα ψυχικὸς ὑπάρχει
 καὶ μᾶλλον ὁ κίνδυνος·
 ἀλλ' ἐπιφέρειν ἐκεῖσε
 τὰ

tecum, non paucos
 infirmorum adiisse
 mortis periculum,
 quia, quum in medi-
 cos inexercitatos in-
 cidissent, congruentia
 morbo remedia non
 sunt adepti. Quod si
 istuc ita se habet,
 nulli rei parcere
 aequum videtur: si
 quid potius tum ipsi
 male valenti, tum
 pharmaca ministran-
 ti manifeste pericu-
 lum imminet. Ac si
 placet, admonitio-
 nem ausculta, qua
Basilii Magni Sa-
 cerdotem unum-
 quemque compellat,
 in haec verba. *Vide*
ne paveas hominem,
ad lapsum, & deli-
ctum tuum, neve tra-
das filium Dei in ma-
nus indignorum. Ne
reverere quemquam,
gloriosum terrae in ho-
ra illa. Et ut paucis
com-

τὰ φάρμακα κατάγε
 τοὺς νόμους τοῦ πνεύ-
 ματος, εἶγε καὶ μάλλον
 εὐπειθοῦσιν οἱ κήνον-
 τες. Οἱ δὲ σκληροί τι-
 νες οὗτοι καὶ ιδιόρρυθ-
 μοι ὄντες ἀπαρέσκον-
 ται τῇ θεραπείᾳ, δι-
 σὶν ἐπὶ τούτοις θάτε-
 ρον· ἢ διορθοῦσθαι
 κατὰ μικρὸν αὐτοὺς,
 ἢ τῶν τοιούτων ἀφίστα-
 σθαι τέλειον· ἐπεὶ δὲ
 ἀπειθεῖ λάφ καὶ ἀντι-
 λέγοντι, κατὰ φησιν
 ὁ μέγας βασιλεῖος ἐ-
 κείνο χρή λέγειν τὸ,
 σῶζων σῶζε τὴν σεαυ-
 τοῦ ψυχὴν. βαρὺς μὲν
 οὖν ὁ λόγος οὗτος εἶναι
 δοκεῖ καὶ σκληρὸς καὶ
 ἀπότομος, ἀλλ' οὐ πᾶ-
 σιν ἅπλοις, ἐκείνοις δὲ
 μάλλον ὅσοι κατὰ Χρι-
 στὸν ἀθέλουσι ζῆν τὸν
 οὐ-

*comprehendam, quos
 sacri Canones exclu-
 dunt, ne illos fac
 participes. Insuper
 & Ioannem aurea fun-
 dentem flumina divina
 dona administrantes
 sic affatum constat.
 Si enim conscii nequi-
 tiae cuiuspiam, huius
 mensae eum participem
 fieri permiseritis, san-
 guis eius de manibus
 vestris requiretur. Si-
 ve ergo dux accesserit,
 sive praefectus, sive
 ipse diademate cin-
 ctus, indigne autem
 accesserit, prohibe;
 maiorem illo potesta-
 tem obtines. (1) His po-
 sitis non est, opinor,
 consentaneum con-
 descendere, ubi po-
 tius animae pericu-
 lum*

(1) Mirabile sanctae huius severitatis exemplum. praebuit Ambrosius Mediolanensis, Theodosium Augustum ab Ecclesiae limine excludens, quod poenitentiam nondum impleffet. Adi Theodoretum Lib. V. *Hist. Eccles. Cap. xvii.*

οὕτω λέγοντα. Ο' ζύ-
 γος μου χρηστός ἐστι καὶ
 τὸ φορτίον μου ἔλα-
 φρον· εἴπερ οὖν ἔλα-
 φρατὰ τοῦ σωτῆρος ἡ-
 μῶν ἐντάλματα, τί
 ποιήσομεν ἡμεῖς εἴγε
 τῇ οἰκείᾳ ῥαθυμίᾳ
 βαρέα ταῦτα ποιούμεν
 καὶ φορτικά; μηδὲ τῷ το
 καὶ ἐννοῆσαι δυνηθέν-
 τες ὅτι τὰς μὲν ἰατρῶ
 τὰς σωματικῶν πα-
 θῶν ἐν οὐδένι ἀν-
 τιλέγομεν, ἀλλὰ

lum est; sed adhi-
 bendam illic medici-
 nam, secundum le-
 ges spiritus, si modo
 etiam obtemperent
 aegroti. Sin autem
 praefati, & suo ipso-
 rum se arbitrato re-
 gentes, curationem
 aegre sustinent, alte-
 rum e duobus in his
 faciendum; ut vel pe-
 detentim emenden-
 tur;⁽¹⁾ vel omnino⁽²⁾
 deferantur. Nam su-
 per

(1) Menander Comicus:

Πάντων ἰατρὸς ἔγ' ἀναγκαῖον κακῶν
 Χρόνος ἐστίν, οὗτος καί σε νῦν ἰάσεται
Medicus omnium necessariorum malorum
Tempus est, quod tibi quoque nunc medebitur.

Ovidius IV. Tristium VI. de tempore loquens

Hoc etiam saevas paulatim mitigat iras,
 Hoc minuit luctus, maestraque corda levat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas.

(2) Aliter tamen censuit Philo, qui libro de Sacri-
 ficio Abelis, & Caini, scripsit: Conandum est, ut etiam
 certo perdendos a suis vitiis servemus quantum possu-
 mus, imitando bonos Medicos, qui quamvis videant
 haud posse aegros a se servari, tamen libenter omnem
 curationem admovent, ne per eorum negligentiam vi-
 deatur res non successisse ex sententia. Ceterum me-
 mo-

καὶ ὀδύνας ἑαυτοὺς
 ὑποβάλλομεν καὶ πι-
 κρῶν ἀνεχόμεθα πό-
 σεων, καὶ σιδήριον
 ἐκπυρῶθῃν κατὰ σο-
 μάχου δεχόμεθα, καὶ
 ἄλλα δὲ τοιαῦτα
 καρτεροῦμεν πολλά
 διάγε τὴν θεραπείαν
 τοῦ σώματος· τῷ δὲ
 πνευματικῷ ἡμῶν ἰα-
 τρῷ οὐδαμῶς ὑποκεῖ-
 σθαι καταδεχόμεθα·
 παντάπασι δὲ τὰ ἐκεί-
 νου περιεργαζόμεθα,
 βαρὺν αὐτὸν εἶναι τοῖς
 ἐπιτιμίοις λέγοντες καὶ
 σοβαρὸν αὐτίς ἐν ὁμι-
 λίαις καὶ φορτικόν· μὴ
 λογιζόμενοι καθ' ἑαυ-
 τοὺς ὅτι κατὰ τὰ
 πρόσοντα ἡμῖν πάθη
 καὶ τὰς ἐμπλάστρους ὀ-
 φείλομεν δεχέσθαι· ὅτι
 μὲν γὰρ ὀφείλειν οἱ δὲ
 καὶ πρὸ συγκαταβαίνειν
 ἐνίο-

per populo incredulo, & contradicente, ut ait Magnus Basilus, illud dicendum; *Servans serva animam tuam*. Molesta quidem adparet haec oratio, & dura, & severa; at non omnibus prorsus: verum illis magis, qui secundum Christum nolunt vivere, ita dicentem, *Iugum meum suave, & onus meum leve*. Si ergo levia sunt Servatoris nostri mandata, quid faciemus nos, qui ea per nostram sententiam gravia, & odiosa, reddimus? Nec istuc saltem cogitare possumus, nos Medicis corporum nusquam repugnare.

Quin

moriae proditum est D. *Benedictum*, quum Monachos salutaribus monitis minime parentes adspiceret, & de eorum emendatione desperaret, eos reliquisse. Vide Gregor. *Magnum Dialog.* II. Cap. III.

ἐνίοτε, τοῦτο καὶ ἡμῖν
ὁμολογεῖται, πλὴν ἐκ
ἐπὶ πᾶσιν καὶ διὰ πάν-
των τὸ ὀφελίμον, ἵνα
μὴ τῆς αὐτῆς ἕξέως
ὑπάρχουσιν ἅπαντες.
τῷ μὲν γὰρ ἐτοίμως
ἔχοντι καὶ ὑπείκειν
ἐστὶν ὅτε καὶ ὑποσρέ-
φειν ἡνίκα καιρὸς, συμ-
φέρει πάντως ἢ συγ-
κατάβασις, ἐπὶ πλεόν
γὰρ τὸν τοιοῦτον ἐφ-
έλκεται καὶ ραδίως
τῷ τοῦ πνεύματος
ὑποβάλλει ζυγῷ. Τῷ
δὲ ἰδιορύθμῳ καὶ ἀν-
υποσρόφῳ καὶ πρόσ-
γε τὰ φάρμακα παν-
τάπασιν ἀνδῶς ἔ-
χοντι καὶ λίαν ἐστὶ
τὸ συγκαταβαίνειν ἀ-
σύμφορον. παρασύ-
ρεσθαι γὰρ ἐπὶ πλέ-
ον ποιεῖν καὶ κατο-
λισθαίνειν αὐτόν, ἐ-
πὶ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ
κύ-

Quin doloribus nos
ip̄os subiicimus, &
amaras potiones pa-
tienter haurimus, &
cauterium in cervici-
bus perferimus, &
alia huius generis,
propter curationem
corporis, multa tole-
ramus; (1) spirituali
vero Medico nostro
neutiquam subdi vo-
lumus, omnibus mo-
dis res eius curiose
perscrutantes; disti-
tantes eum poenis
infligendis rigidum;
rursus in congressi-
bus adrogantem, &
insolentem, esse; non
videntes, secundum
ulcera quibus labora-
mus, emplastra quo-
que nobis imponen-
da. Scio enim ali-
quando utile esse
condescendere, hoc,
in-

(1) Horatius Lib. II. Epist. II.

*Quae laedunt oculos festinas demere, siquid
Est animum, differs curandi tempus in annum?*

κύριος πότε μὲν ἔλε-
γεν· ἵνα μὴ σκανδα-
λίσωμεν αὐτοὺς, βάλ-
λε ἄγκυρον εἰς τὴν
θάλασσαν· πότε δὲ
τῶν σκανδάλων ὑπερ-
ορῶν ἔλεγε. φυτεία
ἦν· οὐκ ἐφύτευσεν ὁ
πατήρ μου οὐράνιος
ἐκρίζωθήσεται. ἔδει-
ξε γὰρ ἐντεῦθεν ὅτι
συμφέρει καὶ οὐ συμ-
φέρει πολλάκις ἡ συγ-
κατάβασις. Ἐφ' ᾧ
καὶ τῶν οὐκ εὐλόγως
ἐπ' αὐτῇ σκανδαλιζο-
μένων ὑπερορῶν ἔλεγε.
φυτεία ἦν οὐκ ἐφύτευ-
σεν ὁ πατήρ μου ἐκρι-
ζωθήσεται. προσέχειν
οὖν ἐπὶ τούτοις ἄξιον.
εἰ γὰρ ὁ τῶν σωμα-
τικῶν παθῶν ἰατρὸς
οὐκ εἶωθεν τὰ τῆς νό-
σου μεταχειρίζεσθαι
καθ' οἷον δὴ τινα τρό-
πον ἕτερον ἢ μήγε
κατὰ τοὺς νόμους
τοὺς ἰατρικοὺς, εἰ καὶ
βαρυαλγῶν ἐνίοτε ὁ

νο-

inquam, nos quoque
confitemur. Verum-
tamen non in singu-
lis, & per omnia uti-
le est, quoniam nec
eiusdem habitus sunt
omnes. Nam qui
promptus est, & ce-
dere aliquando, &
referre pedem, quan-
do id tempus postu-
lat, huic plane con-
ducit condescensio,
talem quippe trahit
amplius, & facile iu-
go spiritus subiicit.
Ast pro sua libidine
viventi, & retrogre-
di minime volenti, &
pharmaca penitus a-
versanti, ei conde-
scensio multum in-
commodat. Facit e-
nim amplius trans-
versum agi, & labi.
Ob hoc enim Do-
minus nunc dixit,
ut autem non scan-
dalizemus eos, ac-
cipe hamum, & vade
in

νοσῶν ἀπαρέσκεται ,
 πολλῷ μᾶλλον τὸν
 πνευματικὸν ἱατρὸν
 οὐ χρὴ συγκαταβαί-
 νειν ἀνθρώπinois θε-
 λήμασιν . Εἶγε καὶ
 μᾶλλον ἀπὸ τῶν χει-
 ρῶν αὐτοῦ ζητηθήσε-
 ται τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξ
 ἀμελείας ψυχικῶ περι-
 πεσόντων θανάτῳ .
 Ἡ τὴν γλῶτταν ἐπεχε-
 τέλειον , εἶγε καὶ μᾶλ-
 λον οἱ κάμνοντες ἐπα-
 γόμενα φάρμακα παν-
 τάπασιν ἀποσρέφον-
 ται . τῆνικαῦτα γὰρ
 οὐκ ἀπὸ τῶν σῶν χει-
 ρῶν , ἀλλ' ἐξ ἐκείνων
 αὐτῶν τὸ αἷμα αὐτῶν
 ἐκζητηθήσεται . καὶ
 ἀκούε τί φησι διὰ Εἵζε-
 κιὴλ ὁ Θεός . Εἰ ἂν ὁ
 σκοπὸς σαλπίσῃ τῇ
 σάλπιγγι καὶ σημανεῖ
 τῷ λαῷ καὶ ἀκούσῃ ὁ
 ἀκούων τῆς φωνῆς τῆς
 σάλπιγγος καὶ μὴ φυ-
 λάσσεται , καὶ ἐπέλθῃ ἡ
 ῥομφαία καὶ καταλάβῃ
 αὐ-

in mare : nunc autem
scandalum flocci pen-
dens , inquit , planta-
tio , quam non planta-
vit pater meus coele-
stis , eradicabitur . De-
monstravit namque
hinc , & prodesse , &
non prodesse frequen-
ter condescensionem .
Quare & eos qui im-
merito in eo offende-
bantur parvi faciens ,
aiebat , plantatio , quam
non plantavit pater me-
us , eradicabitur . His
de causis caute agen-
dum est . Si enim Me-
dicus corporalis non
consuevit tractare
morbum alio quo-
cumque modo ; sed
tantum ex decretis
Medicorum , quamvis
interdum aegrotus
irascatur ; quanto ma-
gis spiritualem Medi-
cum , humanis cupidi-
tatibus condescende-
re non oportet ; liqui-
dem

αὐτὸν τὸ αἷμα αὐτοῦ
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔσαι
ὅτι τὴν φωνὴν τῆς
σάλπιγγος ἀκούσας
οὐκ ἐφυλάξατο. ταῦτα
ἐκ πολλῶν ὀλίγα,
πλείω καὶ γὰρ ὁ και-
ρὸς λεγεῖν οὐ συγ-
χωρεῖ.

dem de eius manibus
in primis eorum san-
guis requiretur, qui
ex negligentia illius
in perniciem animae
incurrerint? Aut igi-
tur ut nosti medere,
aut linguam contine
omnino; praesertim si
aegroti adhibita me-
dicamenta indignan-
tur. Tunc enim non
de tuis, sed de ipso-
rummet manibus eo-
rum sanguis require-
tur. Audi quid per E-
zechielem dicat De-
us. *Si speculator ceci-
nerit tuba, & significa-
verit populo, & audie-
rit audiens vocem tu-
bae, & irruerit rom-
phaea, & comprehende-
rit eum, sanguis eius in
capite eius erit, quia vo-
cem tubae audivit, &
non se custodivit.* Haec
ex paucis multa, plu-
ra enim per angustias
temporis non licuit.

Tō

E

Ad

Τῷ τιμωτάτῳ μοναχῷ
κυρῷ Μαζίμῳ τῷ Σμε-
νιωτῇ, εἰ χρεὶ προσ-
έχην τοῖς λεγουσιν ὅτι
πρὸς καίρον ἔχε τὸ
σῶμα κατ' ἀρχὰς ὁ
ἄνθρωπος, καὶ ὅτι φυ-
σικοῖς ὑπέκιντο καὶ
πρὸ τῆς παραβάσεως
πάθεσι, καὶ ὅτι βρώσιν
αἰσθητὴν ἐν παραδεί-
σῳ ἥσθιε. καὶ ὅτι συ-
κῇ τὸ ξύλον τῆς γνώ-
σεως ἦν, ὡς ἐκάνοι
φασί.

*Ad venerabilem in primis
Monachum Dominum
Ioannem (1) Smenio-
tam. (2) Vtrum audien-
di sint dicentes, homi-
nem a principio cadu-
cum corpus habuisse &
passionibus, sive
incommodis naturalibus,
etiam ante transgressio-
nem obnoxium fuisse :
cibumque sensibilem in
paradiso adhibuisse ; &
lignum scientiae, ficum
exstitisse.*

Λόγος β'.

Disputatio II.

Eodem Pontano Interprete.

Ὅτι μὲν οὖν (3) ὁ
πρῶτος ἐκείνος
ἄνθρωπος θανάτου
καὶ φθορᾶς ὑπέρτερος
ἦν

Primum (4) quidem
hominem illum
ab interitu & corru-
ptione initio libe-
rum,

(1) Falsus est Pontanus appellando Ioannem, quem
Maximum dicere debuerat, ut habet Codex Caesa-
reus Theol. CLIX. apud Lambecium Lib. IV. Com. Quis
autem sit hic Maximus Smeniotas ignoro prorsus, &
an idem sit cum Maximo illo Monacho, qui Quae-
stiones sacras miscellaneas ad Nicephorum magnae
Ecclesiae CP. Chartophylacem scripsit, de quo agit
Lambecius Lib. VI. Comment. Cod. Iurid. XVII. In

Co-

ἦν ἀπ' ἀρχῆς, θανά-
 τῳ δὲ κατεκρίθη με-
 τὰ τὴν ἀμαρτίαν ὑ-
 ποπιεῖν, πρὸ τῶν
 ἄλλων ὁ σοφὸς ἔδειξεν
 σολομῶν ἐν τῇ σοφίᾳ
 αὐτοῦ κατὰ λέξιν
 οὕτως εἰπῶν· ὁ Θεὸς
 θάνατον οὐκ ἐποίησεν,
 ἀλλ' ἐπ' ἀφθαρσίᾳ
 τὸν ἀνθρώπον ἐκτίσ-
 κατ'

rum, post prolapsio-
 nem in peccatum,
 morte damnatum ef-
 se, ante alios sapiens
 Salomon (5) docuit
 in libro Sapientiae
 suae ad verbum ita
 loquens. *Deus mortem*
non fecit; sed in incor-
ruptione creavit homi-
nem, ad imaginem pro-

E 2 priae

Codice Riccardiano deest, *Ioannes*, & *Maximus*,
 tantumque habetur; τῳ τιμιωτάτῳ μοναχῳ κυρῳ
 τῳ Σμενιώτῃ.

(2) In aliis duobus Codicibus harum Epistolarum
 MSS. Caesareis pro Μαξίμῳ τῳ Σμενιώτῃ legitur,
 Μαξίμῳ τῳ Ἀσμενιώτῃ.

(3) *Lambecius* Cod. CLIX. habet, Ὅτι μὲν γὰρ &c.

(4) Haec eadem disputat *Glycas* Part. I. *Annal.*
 ubi dissertatio haec prope integra habetur.

(5) Sapientiae liber sub Salomonis olim nomine
 circumferebatur, sed recentioris quidem auctoris est,
 Iudaei scilicet cuiusdam Hellenistae foetus. Scriptum
 enim Graeca lingua fuisse vix dubitandum videtur.
 quidquid secus doctissimus *Grotius* censuerit. Adeantur,
 si vacat, *Nourrius Adpar.* ad *Bibliothec. Max. Patrum.*
Lib. III. Dissert. II. Cap. III. art. III. Simonius Lib. I.
Hist. Crit. V. T. Cap. VIII. Calmetius in Praefatione
in hunc Lib. & plura de eodem nos commentati sumus
Lib. IV. De recta quoad Trinitatem Sententia Cap. III.
ut Nat. Alexandrum omittam Hist. V. T. Aet. VI.
Dissert. VII. Art. VI.

κατ' εἰκόνα τῆς αἰδιότητος αὐτοῦ· φθόνῳ δὲ τοῦ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν· εἴπερ οὖν ὁ θεὸς ἐπ' ἀφθαρσίᾳ τὸν ἄνθρωπον ἐκτίσε κατ' εἰκόνα τῆς αἰδιότητος αὐτοῦ, πῶς αὐτὸν εἴπομεν ὅλως ὑποκεῖσθαι φθορᾷ καὶ θνητότητι; καὶ ταῦτα τοῦ θεοῦ θάνατον, ὡς εἴρηται, μὴ προήσαντος ἀπ' ἀρχῆς. Εἰ γὰρ εἴπωμεν ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἀδὰμ ἐκείνου καὶ φθορᾷ κατὰ τινα τρόπον ὑπεκεῖτο, οὐδὲν τι παριστῶμεν ἕτερον ἢ ὅτι παρὰ θεοῦ τῆνικαῦτα τὸ καταρχεῖν ἡμῶν ἐσχέ ἤτε φθορᾷ καὶ ὁ θάνατος. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν· ὅτι μηδὲ θανάτου, καθὰ δὴ καὶ προεῖρηται, ποιητῆς ὁ θεός· ἀμφιβάλλειν γὰρ ἐπὶ τούτοις

priae aeternitatis fecit illum; invidia autem Diaboli mors intravit in orbem terrarum. Si igitur Deus hominem in incorruptione condidit, ad similitudinem aeternitatis suae, quonam tandem modo corruptioni, & mortalitati subiectum adseremus, idque quum Deus, ut audisti, mortem ab initio non fecerit? Nam si dicimus corpus illud Adami corruptioni aliquo modo obnoxium fuisse, nihil aliud dicimus, quam corruptionem ac mortem tunc a Deo dominatum in nos habuisse. Atqui aliter, aliter inquam res est; quoniam, ut iam dicebamus, Deus mortem non fecit. Quocirca de hoc dubitare nefas. Etenim si,
que-

τοις οὐχ ὅσιον. Εἰ
 γὰρ ὡς ἐκεῖνοί φασι
 θνητὸς ὑπῆρχε, καὶ
 πρὸ τῆς παραβάσεως
 ὁ πρῶτος Ἀδὰμ, πό-
 τε λοιπὸν ἐδέξατο τῆ
 θανάτου τὰ ἐπιτίμια;
 πότε ὃ καὶ τοὺς δερ-
 ματίνους ἠμφιέσατο
 χιτῶνας, εἴπερ ἐκτί-
 σθη παρὰ Θεοῦ θνη-
 τός

quemadmodum illi
 volunt, etiam ante
 praevaricationem A-
 dam primus homo
 mortalis erat, quid il-
 li postea inrogatum
 mortis supplicium?
 quid pelliceam⁽¹⁾ in-
 dutus est tunicam, si-
 quidem a primordio
 eum Deus mortalem

E 3 pro-

(1) *Lud. Thomasinus Tom. II. Theolog. Dogm. Lib. I. Cap. XX. §. 2. Primus patens ubi a visione, & fruitione Dei, refrixit, non in corpus, sed in tunicas pelliceas, idest in corpus corruptibile, & obli-
 viosum, praecipitatus est &c. Glycas noster Par. I. Annalium ubi περὶ κρηωδαισίας agit, secundum lite-
 ram accipit illud: Induit eos tunicis pelliceis. Postea
 vero pellicearum tunicarum nomine mortale cor-
 pus ἀλληγορικῶς intelligit. Ab Origenis tamen sen-
 tentia longe recedit. Eadem enim Part. I. Annal.
 quum Chrysostomi verba de pelliceis tunicis retulif-
 set, eiusque rationem probasset, scribit ἐντεῦθεν οὖν ὁ
 κατάρτατος Ὁριγένης ἀποπειρόμενος φαίνεται μάλλον
 ἐν οἷς ἐκενολόγησεν ἀσώματον τὸν Ἀδὰμ. Quae ra-
 tio Origenem illum execrabilem quasi suffocatum ma-
 nifeste perimit, simulque vanam ipsius orationem, qua
 corporis expertem Adamum fecit. Macarius tamen
 Magnes Serm. XVII. in Genesin indoctos brutosque
 adpellat eos, qui censent tunicas pelliceas, tales
 vere fuisse; pertendit enim harum nomine significa-
 ri*

τὸς κατ' ἀρχάς ; Διὰ
 τί καὶ φύλλα συκῆς
 ἔρράπται , καὶ ἀπὸ
 Θεοῦ κρύπτεσθαι ἤ-
 θελεν ; εἰ μήγε θεώ-
 σεως ἐλπίδι δειλα-
 σθεῖς ἀφῆρέθητε τὴν
 πρώτην σολήν , καὶ
 θνητὸς ἐξ ἀθανάτου
 παραχρῆμα ἐγένετο .
 καὶ ἄκουε τί φησιν ὁ
 τὰ θεῖα σοφὸς Ἰωάν-
 νης ὁ δαμασκηνός .
 περὶ ταῦτα γὰρ καὶ
 οὗτος οὕτω που λέ-
 γων εὔρηται . κατ' ἀρ-
 χάς ὁ παμπόνηρος
 ἐλπίδα θεώσεως ἐνέ-
 σπειρε τῷ Ἀδὰμ , καὶ
 οὕτως αὐτὸν εἰς τὸν
 τῶν ἀλόγων κατήγαγε
 θάνατον . εἰπάτωσαν
 οὖν που πρότερον ὄντα
 καὶ πόθεν αὐτὸν εἰς
 τὸν

procreaverat . Cur
 etiam folia ficus con-
 fuit , & Deum latere
 conatus est , si non di-
 vinitatis adipiscendae
 spe illectus , primam
 stolam perdidit , &
 pro immortalis mor-
 talis repente evasit ?
 Accipe quod in rebus
 divinis egregie versa-
 tus *Ioannes Damascenus*
 super hoc alicubi
 scriptum reliquit .
Principio nequissimus
ille Diabolus spem con-
sequendae divinitatis
Adamo iniecit , atque
ita eum ad conditionem
moriendi , more animan-
tium brutorum deiecit .
 Doceant igitur isti ,
 ubi prius quum esset ,
 & unde ipsum ad in-
 teri-

ri corpus , post hominis in peccatum lapsum , gra-
 vius ac crassius effectum : quae quidem communis
 opinio fuit inter antiquos , sed reiecta , & confuta-
 ta , a *Clemente Alexandrino* in haeretico *Iulio Cas-*
siano , & post eum ab aliis : quare mirandum quod
Origenes in eadem haeresi fuerit .

τὸν τῶν ἀλόγων κατ-
ήγαγε θάνατον ; ἢ
πάντως ἀπὸ τοῦ ὕ-
ψους τῆς ἀθανασίας
ἦν εἶχε πρὸ τῆς πα-
ραβίσεως τῆς ἐντολῆς ;
διὰ παρακοῆς λοιπὸν
ὁ γενάρχης ὑπέπε-
σε καὶ φθορᾷ καὶ
θνητότητι, διὰ πα-
ρακοῆς ἐνδύσασθαι
κατεκρίθη δερματί-
νους ἐκείνους χιτῶ-
νας ; διὰ παρακοῆς
ἡ θαλαίπορος αὐτῇ καὶ
πολυπαθῆς εἰσῆλθε
διαγωγῇ. ἐπειδὴ γάρ
φησὶ τοῦτο ἐποίησας
ἀκάνθας καὶ τριβόλους
ἀνατελεῖ σοὶ ἡ γῆ.
καὶ τί χρὴ πολλὰ
λέγειν ; εἶγε θνητὸς
ἐκτίσθη κατ' ἀρχὰς ὁ
Ἀδὰμ ; οὐκ ἂν αὐτὸν
ἀμαρτήσαντα θανάτῳ
κατεδίκασεν ὁ Θεός.
πῶς γὰρ εἶγε καὶ κα-
ταδίκης ἀνευ ὁ θάνα-
τος εἰωθε φυσικῶς
ἐπισθαι τοῖς θνητοῖς
οὐ-

teritum cum bestiis
communem deiece-
rit. Ab sublimitate
immortalitatis uti-
que, qua ante man-
datum ab se violatum
praeditus erat. Per
inobedientiam igi-
tur generis nostri au-
ctor ad corruptio-
nem, & necessitatem
subeundae mortis, re-
ductus : per inobe-
dientiam ad induen-
dam pelliceam illam
tunicam damnatus
est : per inobedi-
entiam calamitosa
haec, & variis expo-
sita incommodis, vita
introivit. Ait enim,
quia hoc fecisti, spinas,
& tribulos terra pariet
tibi. Quid multa ? si
primitus Adam ita
fuiſſet conditus, non
eum peccato iam ir-
retitum morte con-
demnasset Deus. Qui
enim condemnasset ?

E 4 nam

οὐκοῦν ἄφες αὐτοῦς, nam vel citra con-
 εἶγε καὶ μᾶλλον ἐν demnationem mors
 καρθαγένῃ * σύσασα mortales sequi con-
 ταῦτα σύνοδος ἐπι- suevit. Quamobrem
 βεβαιοῖ τὰ εἰρημένα nihil tibi cum illis sit;
 ἐν ἑκατοσῶ ἐννάτῳ praesertim quando
 κανόνι αὐτῆς οὕτω λέ- Carthagine (1) con-
 γου- gre-

* Veteres Graeci Καρχήδονι dixissent. Sic Hi-
 spani novam Carthaginem *Carthagenam* adpellant.

(1) Coelestius Pelagii discipulus, & auditor, inter alios
 errores, quos una cum praeceptore docuit, & illum
 in primis praedicabat, Adam mortalem factum, qui
 sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset: pec-
 catum Adae ipsum solum laesisse, non genus humanum:
 parvulos, qui nascuntur, in eo statu esse, in quo fuit
 Adam ante praevaricationem. Igitur Roma profe-
 ctus Carthaginem adpulit, ibique haec aliaque per-
 niciofa ac virulenta dogmata disseminare ausus est.
 Huius impietati Patres Africani ut obsisterent, va-
 rios conventus celebrare, quatuorque in primis
 Carthagine, quorum primus Anno Christi CCCCXI
 & insequenti, secundus CCCCXVI, tertius denique,
 & quartus CCCCXVIII. coacti sunt. Horum conciliorum
 gesta intercidere, & primi quidem vix frag-
 mentum superest apud *Augustinum Lib. II. De gratia
 Christi, & Peccato Originali*. Secundi vero exstat
 tantum Epistola Synodalis ad Innocentium Papam,
 & Innocentii ad eandem Synodum Rescriptum.
 Tertium, & quartum, quorum meminit *Augustinus
 Epistola CXV. alias XLVII. praeter XIX. canones ple-
 narii, solida interiire*. Hinc videri posset ignotum
 quot capita, vel quot Canones, in his Synodis cus-
 tue-

γούσα κατὰ λέξιν. Εἰ τις λέγει τὸν Ἀδὰμ θνητὸν πλασθῆναι παρὰ Θεοῦ καὶ μὴ τὴν

gregata Synodus quae dicta sunt confirmat; cuius illa verba canonicentefimo nono legun-

fuerint, vel ad quam Synodum Canon hic CIX. a Glyca laudatus referendus sit, nisi iam ex Codice Ecclesiae Africanae Concilii plenarii esse constaret. Ceterum D. Augustinus citato Libro II. De Gratia, & Cap. V. haec habet inter alia ex I. Synodo. Aurelius Episcopus dixit; Rogo quid conlegerim ego ex huiusmodi obiectione, dico, Adam constitutus in Paradiso, quod ante dicatur inexterminalis factus, postea post transgressionem praecepti factus sit corruptibilis. Hoc dicis Frater Pauline? Paulinus Diaconus dixit: Hoc Domine. Sed nonnullis visus est, Canon etiam quidam I. Concilii Milevitani Anno CCCCXVI. ob eandem causam coacti ita concipi: Placuit ergo omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta Synodo, constituere haec, quae in praesenti Concilio definita sunt, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturae, anathema sit. Verum censent, ut innuimus, viri longe doctissimi celebres Canones contra Pelagianos, quorum CIX. a Glyca nostro laudatur, Synodo Carthaginensi plenariae, ut eam vocat Augustinus, & quam diximus Anno CCCCXVIII. coactam, adscribendos esse; & Canonem illum, quem modo retulimus, & Concilio Milevitano II. a multis, & a Gratiano in primis Dist. IV. De Consecrat. tribuitur, esse huius Concilii Carthaginensis; & id notant Labbeus, & Cossartius, & pluribus probat.

τὴν ἀμαρτίαν ἐλθεῖν
εἰς φθορὰν, ἥ τω ἀνά-
θεμα. οὕτω μὲν οὖν,
ὁσιώτατέ, καὶ ὅσοι τὸν
Ἀδὰμ, μεσον ἀθα-
νασίας εἶναι καὶ θνη-
τότητος, λέγουσι, πόρ-
ρῳ που πίπτουσι τοῦ
ὀρθοῦ λογισμοῦ. καὶ
δισάζειν ἐπὶ τούτοις οὐ
δέον σοι. εἰ μὲν γὰρ ὅ-
τε πάρηγε τὸν ἄνθρω-
πον ὁ Θεός, τότε πρὸς
αὐτὸν ἔλεγεν· ἢ δ' ἂν
ἡμέρα φάγητε ἀπὸ
τοῦ φυτοῦ θανάτου
ἀπο-

guntur. *Si quis dicit
Adamum mortalem a
Deo formatum, & non
post peccatum corru-
ptioni factum obnox-
ium, anathema esto.* Sic
etiam, vir sanctissi-
me, quotquot Ada-
mum medium inter
immortalitatem, &
mortalitatem, consti-
tuunt, procul a vera
ratione discedunt.
Quapropter tibi du-
bitandum non est. Et-
enim si Deus, quum
pro-

bat *Paschasius Quesnellius Dissert. XIII. addita Tom. II. Operum D. Leonis*. Et quidem in Codice Canonum Ecclesiae Africanae, quem *Christophorus Iustellus* primum edidit, ac deinde alii eruditi viri, & praecipue *Phil. Labbeus* laudatus Graece ac Latine (Graece enim conversus fuerat a Graecis) suae collectioni Conciliorum inferuit, laudatus Canon sub numero CIX. Concilio plenario Carthaginienfi vindicatur, & est idem Canon qui a *Glyca* citatur. Sed de hoc praeter Scriptores modo citatos consulatur etiam *Van-Espen Tract. Historico-Canonico Pars II. Cap. III. §. X.* Idem iam definiverat contra eundem Pelagium Synodus Palaestina, ut docet *Augustinus Lib. De Gestis Pelagii Cap. III.* Idem etiam sanxit *Synodus Tridentina Sess. V. Canon. I.*

ἀποθανεῖσθε. εἶχον
 αὐτὶ καὶ λέγειν οἱ
 θνητὸν ὁμοῦ καὶ ἀπο-
 θάνατον ἀρχῇθεν αὐ-
 τὸν εἶναι δοξάζοντες.
 ἐπεὶ δὲ πολλῶν μετὰ
 τὴν αὐτοῦ παραγω-
 γὴν ὕστερον ἐδίδδοτο τῇ
 τῆς ἐντολῆς, ἀφ' ἧς
 ἄρα καὶ χώραν ὁ θά-
 νατος ἐλάμβανε κατ'
 ἡμῶν, ἐν γὰρ φάγητέ
 φησι θανάτῳ ἀποθα-
 νεῖσθε, πολυπραγ-
 μονεῖν ὅλως οὐκ ἔπρε-
 πε περὶ τοῦ πρωτοῦ
 ἀνθρώπου τοὺς ἐρευ-
 νητικῶς τέως ἐπερχο-
 μένους τὴν ἀγίαν γρα-
 φὴν· ἀκριβῶς ἰδόντας
 ἐντεῦθεν ὅποιος ἐ-
 πλάσθη τὸ κατὰ φύ-
 σιν ὁ κατ' εἰκόνα δη-
 λαδὴ γεγεννημένος θεῷ.
 πρόδηλον γάρ, ὅτι
 τιμῆσαι βουλόμενος ὁ
 θεὸς τῶν ἰδίων χει-
 ρῶν τὸ πλασούργημα
 ἐκ προιμίων αὐτίκα
 καὶ ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς
 τῇ

produceret homi-
 nem, tunc illi dixisset, *quo die comederitis de arbore, morte moriemini*, attulissent isti aliquid, qui principio mortalem eum simul & immortalem fuisse opinantur. Quia vero multo post eius creationem mandatum dedit, unde & mors occasionem contra nos nata est, (ait enim *si comederitis morte moriemini*.) curiosius indagare primi hominis conditionem prorsus non decebat eos, qui Sacram Scripturam interim legunt, & per scrutantur: quum hinc perfecte scirent quali natura esset conditus qui secundum imaginem Dei scilicet factus esset. Patet enim, Deum manuum suarum figmentum ho-

no-

τῇ ἀφθαρσίᾳ τετι-
μῆκε· καὶ βεβαιῶι τὸν
λογὸν ὁ τῶν ἀγίων
ἅπας χορὸς· ἀλλὰ
μὴ ἀπισεῖ τοῖς λε-
γομένοις ἐπειδὴ καὶ
γὰρ ὁ Θεὸς ἡβουλή-
θῃ πάντων τῶν ἐ-
πιγείων ἄρχοντα κα-
τασῆσαι τὸν ἄνθρω-
πον, τοῦτου χάριν, ὡς ὁ
χρυσορρήμων Ἰωάννης
φησὶ, τὴν τῆς ψυχῆς
οὐσίαν αὐτῷ ἐχαρί-
σατο· βουλόμενος ἐν-
τεῦθεν αὐτὸν εἶναι καὶ
ἀθάνατον ἐς τὸ διηνεγ-
κὲς. καὶ γὰρ εἰ μὴ
τοῦτο ἦν, εἰ μὴ ψυ-
χὴν ἐδέξατο παρὰ
Θεοῦ νοεράν ὁ Ἀδὰμ·
οὐδὲν τι ἐμελλεν εἶναι
κατάγε τὸν Θεότατον
Ἰωάννην, ἅτε δὲ πλα-
σθεὶς ἀπὸ χορὸς ὁ Θεὸς
ἄρα

norare volentem, a
primordiis statim at-
que ab ipso principio
illud incorruptionis
munere condecorasse.
Atque huic universus
Sanctorum chorus
adstipulatur; nec tu
fidem dictis non adhi-
be. Quoniam namque
Deus hominem om-
nium terrenorum
principem constitue-
re voluit ob id (ut au-
ream orationem fun-
dens Ioannes inquit)
animae essentiam illi
largitus est, hinc i-
psa etiam iugiter im-
mortalem esse volens.
Nam si hoc non fuisset, si animum mentis
compotem a Deo A-
damus non accepisset, nihil (1) erat futu-
rus,

(2) Persius :

Gigni

De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
Non nihil igitur erat futurus, sed in ea, quibus con-
stabat, principia resolvendus.

ἀρα καὶ τὰ ἄλογα ζῶα
παρήχθεσαν ἐπίγνω-
σι οὖν ὧ ἱερὰ κεφαλὴ
ὅτι διὰ πολλὴν ἀγα-
θότητα τοῦ τὰ τοιαῦ-
τα δωρουμένου Θεοῦ ἢ
ἀφθαρσία ἐδίδото .
τηνικαῦτα πλαττομέ-
νω τῷ πρώτῳ Ἀδὰμ,
καὶ ἦν ἡ χάρις εὐθέως
ἐν αὐτῷ τελείατε ἀμὰ
καὶ ἀπληρτισμένη παν-
τάπασι . καὶ γὰρ εἰ
μὴ τοῦτο ἦν , οὐκ ἂν
ὁ Θεὸς αὐτῷ παρά-
δεισος ἐδίδото πρὸς
κατοίκησιν . οὐκ ἂν
ἐδίδото τιμῆς ἔνεκεν
ἢ κατὰ πάντων τῶν
ἐπι-

rus , juxta divinissi-
mum *Ioannem* ; utpo-
te formatus de pulve-
re, unde nimirum be-
stiae quoque procrea-
tae sunt. Intellige igitur, o sacrum caput,
ex multa bonitate
Dei talibus muneran-
tis , incorruptionem
tunc Adamo, quem
primum finxit, im-
pertitam esse, & gra-
tiam statim in ipso
perfectam simul, & o-
mnibus numeris con-
summata penitus;
fuisse. Alioqui non il-
le sacer paradysus⁽¹⁾ ad
ha-

(1) Liber cui titulus est λεπτή γένεσις dicit Ada-
mum post XL. dies Paradysum esse ingressum , Evam
vero post LXXX. ut refert *Glycas III. Par. Anal.*
Multum discrepant inter se divini Interpretes
dum , quid nomine Paradysi intelligatur , expedire vo-
lunt . Audiatur *Augustinus Lib. VIII. De Genesi ad
literam Cap. I.* Non ignoro de Paradiso multos mul-
ta dixisse . Tres tamen de hac re quasi generales sunt
sententiae . Una eorum , qui tantummodo corporaliter
Paradysum intelligi volunt . Alia eorum , qui spiritua-
liter tantum . Tertia eorum , qui utroque modo Para-
di-

ἐπιγείων ἀρχὴν, οὐκ habitandum contigif-
 αὐν ἐδίδδοτο τινικαὐτὰ set: non ei honoris
 τὸ ergo

disum accipiunt, alias corporaliter, alias autem spi-
 ritualiter. Breviter ergo ut dicam, tertiam mihi fa-
 teor placere sententiam. In hac se esse opinione Au-
 gustinus fatetur etiam Lib. de Genesi contra Manichæos,
 & Lib. XIII. De Civit. Dei Cap. XXI. In eadem
 quoque fuere Ambrosius Lib. De Paradiso, & Hieronymus
 Epistola LXI. ad Pammachium, & Comment. ad Cap. X.
 Danielis, & De locis Ebraicis, ut de Methodio, Chry-
 sostomo, Epiphanio, Theodoro, Beda, nihil dicam.
 Ceterum Philo Iudæus, & Origenes, memoratam
 secundo loco sententiam amplexi sunt, quibus licet
 alibi paulo iniquior Hieronymus, tamen in Libro
 De locis Ebraicis ita scribit: Euphrates fluvius Meso-
 potamiæ in Paradiso oriens. Porro Salustius, Auctor
 certissimus, adserit tam Tigris quam Euphratis in Ar-
 menia fontes demonstrari. Ex quo animadvertimus,
 aliter de Paradiso, & fluminibus eius, intelligendum.
 Heinc inventus est qui nostra etiam ætate hanc opi-
 nionem temere defendere ausus sit. Sed quoniam
 Apocryphi libri deliramenta quaedam superius ad-
 duximus, & aliud polymatheias gratia subdere non
 pigeat Iudæorum somnium, Paradisum videlicet,
 ante coelum, & terram, a Deo conditum fuisse, ut
 Lib. IV. Esdrae Cap. III. legitur, De quo tamen hæc
 habentur apud eruditissimum Hieronymum in Qua-
 estionibus Ebraicis: Ex quo manifestissime comprobatur,
 quod priusquam coelum, & terram, Deus faceret, Pa-
 radisum ante condiderat, sicut & legitur in Ebraeo:
 Plantaverat autem Deus Paradisum in Eden, a prin-
 cipio. Vide quæ de Paradiso inferius ex D. Augustino
 pariter adnotantur.

τὸ τῆς ἀθανασίας ἀ-
 ξίωμα κατ' εἰκόνα
 τῆς αἰδιότητος τοῦ
 Θεοῦ· ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν εἰς ἀρχῆς αὐτοῖς
 ἐδίδото χάριν ὡς εἰ-
 ρηται παρὰ Θεοῦ τῷ
 Ἀδὰμ· ἡ δὲ θεία ἐ-
 κείνη φωνὴ ἡ νομοθε-
 τοῦσα μὴ φαγεῖν αὐ-
 τὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς
 γνώσεως, ἵνα μὴ θά-
 νάτῳ ἀποθάνῃ, πολ-
 λῶ μετὰ τὴν αὐτοῦ
 παραγωγὴν ἐδίδото
 ὑπερον, ὡς ἡδη φθά-
 σαντες εἵπομεν· ἐδί-
 δοτο δὲ καὶ οὗς οἶδε
 λόγους ἐκεῖνος ὁ τὰ
 πάντα εἰδὼς καὶ πρὶν
 γενέσεως αὐτῶν· οὐκ
 οὖν ἄφες αὐτοὺς μὴ
 συναρπάξου τοῖς λό-
 γοις καὶ σὺ τῶν πολ-
 λῶν ἐκτίσε μὲν γὰρ
 ἐπ' ἀφθαρσία τὸν ἄν-
 θρωπον ὁ Θεός, τοῦτ'
 ἐστίν, ἀφθαρτον αὐτὸν
 αὐτίκα παρήγαγε,
 καὶ τοῦτου χάριν ἀμ-
 φι-

ergo in omnia terre-
 na imperium datum
 esset: non illi tunc
 amplitudo, secundum
 imaginem aeternita-
 tis, Dei collata fuisset.
 Verum haec quidem
 a principio ipso ex
 gratia Adamo a Deo
 concessa sunt, ut di-
 ximus. Divina autem
 vox illa, ne come-
 deret de ligno scien-
 tia, ne morte mo-
 reretur, multo post
 creationem istam ei
 legem imposuit, ut
 supra meminimus.
 Imposuit autem iis
 de causis, quas novit
 ille, qui novit omnia,
 etiam antequam fiant.
 Quamobrem sine il-
 los: noli tu quoque
 sermone imperito-
 rum simul auferri.
 Creavit enim Deus
 hominem in incor-
 ruptione, hoc est il-
 lico incorruptibilem
 ipsum

φιβάλλειν οὐκ εὐλό-
γον· εἰ γὰρ ἔκτισε
τὸν πρῶτον Ἀδάμ
ἀπ' ἀρχῆς ὁ Θεὸς ὡς
ἡδὴ προείρηται κατ'
εἰκόνα τῆς αἰδιότη-
τος αὐτοῦ. τί χρὴ
καὶ λέγειν ὁποῖον ἐ-
κείνον ἔκτισε κατὰ
φύσιν, εἰ γε κατ' εἰ-
κόνα τῆς αὐτοῦ τέ-
ως αἰδιότητος ἐκείνον
ἔκτισε, ἢ πάντως
φθορᾶς ἀπάσης ὑπέρ-
τερον, ὡς ὁ λόγος
μικρὸν ὑπερὸν ἀρίστη-
λό-

ipsum produxit. At-
que idcirco a ratione
alienum dubitare. Si
enim Deus, ut iam
significavimus, pri-
mum hominem se-
cundum imaginem,
aeternitatis suae (1) ab
initio condidit, quid
quaeso dicere at-
tinet, qualem se-
cundum imaginem,
aeternitatis suae il-
lum tunc condidit?
quae quidem ab om-
ni corruptione extra-
nea

(1) Noster *Glycas* sentire videtur hominis cum
Deo similitudinem in eius quoque immortalitate con-
sistere: & corpus etiam, quatenus corruptionis ex-
pers permanfit, aliqualem Dei imaginem retulisse,
quod quidem recte dici potest, nec ideo in Antro-
pophormitarum errores prolabi periclitamur. Nam
nec magnus *Augustinus De diversis Quaestionibus Octo-*
ginta tribus Quaest. II. divinam quamdam imaginem
in humano corpore considerari aliquo modo posse in-
ficiatur. Eius verba sunt. *Non modo quia est, & in*
quantum est, utique bonum est (scilicet hominis cor-
pus) *sed etiam quia tale est, ut ad contemplandum*
coelum sit aptius, magis in hoc ad imaginem & si-
militudinem Dei, quam cetera corpora animalium, fa-
ctum iure videri potest. Videndus *Ovidius I. Metam.*

λότατα παρίσῃσι τῇ
 σῇ ὁσιότητι. μὴ θαύ-
 μαζε οὖν, εἶγε καὶ
 τὸν Συναίτην ἔχει
 Θεῖον Ἀναστάσιον ἐν
 τῷ περὶ ἀναστάσεως
 λόγῳ αὐτοῦ περὶ τού-
 των οὕτω λέγοντα·
 καὶ ἐποίησε τὸν ἄν-
 θρωπον ὁ Θεός, κατ'
 εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν
 αὐτόν. πρώτη ποίη-
 σις αὕτη, ἅπλη,
 ἄζυγος, ἄφθαρτος.
 εἴπερ οὖν ἡ πρώτη
 ποίησις ἄφθαρτος ἦν
 ὥστε διαληφθεὶς ἔφη
 ἄνθρωπος περὶ τοῦ πρώ-
 του ἀνθρώπου, τί χρὴ
 καὶ λέγειν, ἄφθαρ-
 τον μὲν γὰρ αὐτόν
 ὁ Θεὸς αὐτίκα παρή-
 γαγεν, ὡς ἡδὴ προεί-
 ρηται, καὶ δὲ καὶ ἁθα-
 να

nea est, ut oratio
 paulo infra Sanctitati
 tuae luculentissime
 demonstrabit. Ne i-
 taque mireris, quan-
 doquidem & divinum
Anastasium (1) Sinai-
 tam habes, cuius in
 oratione *De resurre-*
ctione haec sunt ad-
 verbum: *Et fecit De-*
us hominem, ad ima-
ginem suam fecit illum.
Prima est haec fictio,
simplex, omni iugo so-
luta, incorruptibilis.
 Si ergo prima creatio
 corruptione vacabat,
 ut divinus vir de pri-
 mo homine differens
 dixit, quid requiri-
 mus amplius? incor-
 ruptibilem enim il-
 lum iam tum Deus
 F pro-

(1) *Anastasius* Sinaita, Patriarcha Antiochenus, qui
 quinque Orationes dogmaticas scripsit, inter quas
 & illa *De resurrectione Christi* reperitur, videtur fuisse
 iunior *Anastasius*, qui sub initium saeculi xi. flo-
 ruit, ut constare potest consulenti *Cas. Oudinum De*
Scriptoribus Ecclesiasticis.

νασία τετίμηκε. καὶ
 οὐκ ἐμὰ τὰ ῥήματα.
 ὁ Θεότατος Ἀνδρέας
 Κρήτης ἐν τῷ εἰς τοὺς
 κεκοιμημένους λόγῳ
 αὐτοῦ περὶ τούτων
 οὕτω εὔρηται λέγων.
 πλάσας ὁ Θεὸς τὸν
 ἄνθρωπον ἀξίωμα δέ-
 δωκε τῷ ἀνθρώπῳ τὸ
 λογικόν τε, καὶ νοερὸν,
 καὶ ἀθάνατον, καὶ
 ἀνόλεθρον. εἴπερ οὖν
 ἀξίωμα δέδωκε τῷ
 ἀνθρώπῳ το ἀθάνατον
 ὁ Θεός, ὡς ὁ Θεὸς
 οὗτος ἀνὴρ εἶπεν
 ἔφθασε, πόθεν ἐκεῖ-
 νοι λοιπὸν ἢ ποίῳ
 διδασκάλῳ χρώμενοι,
 καὶ θνητότητα τῷ ἀ-
 θανάτῳ παραμύγνυ-
 σι

produxit, ut iam
 docuimus: quin &
 immortalitate coho-
 nestavit. Nec mea
 isthaec verba sunt:
 sanctissimus *Andre-*
as (1) Cretensis, ser-
 mone *De defunctis*
 ita loquutus reperit-
 tur. *Ficito ab se ho-*
mini Deus rationis,
& intelligentiae, & im-
mortalitatis, & immu-
nitatis ab interitu, or-
namenta contulit. Iam
 si Deus homini im-
 mortalitatis orna-
 menta praebeuit, ut
 divinus hic vir adfir-
 mavit, unde postea
 disputatores illi, aut
 quali tandem magi-
 stro

(1) *Andreas* Cretensis, natus Damasci, Ierosoly-
 mis Monachi vitam egit, antequam Constantinopo-
 lim adscisceretur anno DCLXXX. Varia scripsit, quae
 videri possunt apud *Lambecium*, *Combesium*, *Ca-*
veum, *Oudinum*, *Fabricium*, aliosque. Huius Ho-
 miliam quamdam, tamquam ἀνέκδοτον Graece, ac
 Latine, excudi fecit *Ang. Maria Riccius*, quum ta-
 men integro prope saeculo ante doctissimus *Combesi-*
us edidisset. Ea est *De B. Virginis nativitate*.

σι καὶ ταυτὶ πρό-
 τοῦ δοθεῖναι τὴν ἐν-
 τολὴν αὐτῷ παρὰ
 Θεοῦ, τοῦτο πρό τῶν
 ἄλλων ἀξιούμεν μα-
 θεῖν. εἰ γὰρ ὡς ἐ-
 κεῖνοί φασι θανάτου
 δεκτικός ἐπλάσθη
 παρὰ Θεοῦ κατ' ἀρ-
 χᾶς ὁ Ἀδὰμ, ἐπὶ
 δὲ φθορᾷ καὶ θνητό-
 τητι μετὰ βραχὺ
 περιέπεσεν, ἀκόλουθον
 αὖ εἶναι καὶ τοῦτο πάν-
 τως εἰπεῖν· ὅτι τοὺς
 ἐκπεσόντας ἀγγέλους
 οὐ λαμπροὺς ἐδημι-
 ούργησε μόνον ὁ Θεὸς
 ὥσπερ δὴ καὶ πάσας
 τὰς ἀνω σφατίας· ἀλ-
 λὰ σκότους ὁμολο-
 γουμένως αὐτοὺς ἐ-
 ποί-

stro usi, mortalita-
 tem immortalī adi-
 miscuerint, idque
 priusquam ei manda-
 tum daretur a Deo,
 hoc ante omnia di-
 scere postulamus. Si
 enim Adam, quod ad-
 severant, mortis ca-
 pax a Deo formatus
 est principio, non
 postquam paulo post
 ad corruptionem
 mortalitatemque re-
 ductus est, hoc quo-
 que dicamus prorsus
 necesse est, etiam
 lapsos Angelos non
 solum non lucidos fa-
 bricasse Deum, sicuti
 (1) omnes ordines
 coelestes; sed tene-

F 2

bra-

(1) Angeli omnes boni creati sunt, mali sua vo-
 luntate evaserunt. *Petrus Lombardus Lib. II. Dist. III.*
D. Thom. I. I. Q. LXII. Art. III. Augustinus lucis
 nomine Angelos intelligit apud Moysen, ubi de
 creatione agit, ut videre est in *Libris De Genesi*
ad litteram, De Civitate Dei, & Confessionum, quam
 opinionem amplexus est etiam *Rupertus Abbas Lib. I.*
De Trinitate, & Operibus eius Cap. X.

ποίησε δεκτικούς. ἐπὶ
 γὰρ τούτου καὶ πᾶ-
 σα ἡ προσοῦσα φαι-
 δρότης αὐτοῖς ἠλλά-
 γητε παραχρῆμα, καὶ
 σκότος ὅλη ἐγένετο.
 ἀλλ' οὔτε τοῦτο ἦν
 ἀπ' ἀρχῆς, οὔτ' ἐκεῖνο,
 καθὼς δοκεῖ τοῖς ἀ-
 μαθέσι τέως ἡμῖν.
 ὁ γὰρ Θεὸς ὁ δοῦς
 μὲν ἀξίωμα τῷ ἀν-
 θρώπῳ κατ' ἀρχὰς
 τὸ ἀθάνατον, ἀγγέλοις
 τοῖς ἐκπεσοῦσι φῶς
 ἄρρητον ἐν ἀρχῇ χα-
 ρισάμενος, ἐκεῖνος
 αὖθις αὐτοὺς ἀπεσέ-
 ρησε καὶ τοῦ τόπου
 καὶ τοῦ χαρίσματος.
 τίνος ἕνεκεν; ἐπειδὴ
 τὰ ὑπὲρ αὐτοὺς ἐφαν-
 τάσθησαν. ἐπειδὴ
 μίζω τῆς οἰκείας ἀ-
 ξίας ἐλαβὼν ἔννοιαν, ὡς

ἢ

brarum (1) convenienter eos capaces fecisse. In his enim omnis quem possidebant splendor subito mutatus, in tenebras totus concessit. Sed neque hoc ab initio fuit, nec illud; quamquam id nobis adhuc indodis videatur. Deus enim, qui hominem a principio immortalitate exornavit, & Angelis lapsis lumen inexplicabile principio largitus est, ille rursus eos, & loco, & charismate, spoliavit. Quam ob causam? quia maiora & ultra captum suum conceperunt, (2) & de dignitate sua cogitarunt, ut sacra

Scri-

(1) Veteres quidam Iudaei perperam censuerunt secunda die Daemones, & Inferos, a Deo productos fuisse. Quare liquet eos opinatos Daemonas malos a Deo fuisse conditos, quod & alii censuere.

(2) Vide D. Thom. I. I. Q. LXIII. Art. III.

ἡ ἀγία διέξεισι περὶ
 τούτου γραφή. καὶ ἀ-
 κους. τί πρὸς αὐτὸν
 ἔλεγε τέως τὸν Σατα-
 νάν, διὰ αὐτοῦ προ-
 φήτης. Ἰεζεκιήλ ὁ Θε-
 ὅς. Ἄμα τῷ ὑψω-
 θεῖται τὴν καρδίαν
 σου ἐπὶ τῷ κάλλει
 σου, καὶ εἶπας ἐν
 τῇ διανοίᾳ σου Θεός
 εἰμι ἐγὼ, θάττον ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ δι' αὐτοῦ
 χερουβὶμ ἔρριψά σε,
 καὶ διεφθάρη ἡ ἐπι-
 στήμη σου μετ' αὐτοῦ
 κάλλους σου. οὕτω
 μὲν οὖν, ὁσιώτατε,
 καὶ ὁ πρῶτος ἀν-
 θρώπος ἀφθαρτος ἐ-
 κτίσθη παρὰ Θεοῦ καὶ
 ἀθάνατος. ἀλλ' ἐ-
 πειδὴ τὰ ὑπὲρ αὐ-
 τοῦ ἐφαντάσθη, Θεός
 τε γένεσθαι ἤλπισε,
 διὰ

Scriptura testatur.
 Audias licet, quid ad
 ipsum, Satanam nempe,
 per (1) Ezechie-
 lem Deus: *Simul at-*
que exsultatum est cor
tuum, propter pulcri-
tudinem tuam, & di-
xisti in corde tuo, Deus
sum ego, repente de
Caelo de Cherubim
proieci te, & perii
scientia tua, cum pul-
critudine tua. Ergo
primus homo, vir
sanctissime, corrup-
tionis, & interitus
expers a Deo creatus
est. Ceterum ubi se
maiora meditatus,
divinitatem sibi pro-
misit, castigans illum
Deus, ne quid tale
posthac animo ver-
saret, corruptibili-
 F 3 lem,

(1) Cap. XXVIII. Tamen eo capite de Tyro agi-
 tur: quare haec nonnisi ἀλληγορικῶς ad Diabolum,
 transferuntur, quemadmodum ea, quae habet *Esaias*
 Cap. XIV. ut docet etiam *Augustinus. Lib. XI. De*
Genesi ad litteram.

διὰ τοῦτο σώφρονί-
ζων αὐτόν ὁ θεὸς ἵνα
μὴ καὶ εἰς ἔτι τοιαῦ-
τα φαντάζηται, φθα-
ρτὸν ἐξ ἀφθάρτου, καὶ
θνητὸν ἐξ ἀθανάτου
πεποίηκεν· οὐ ταῦτα
δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ
τοῦ παραδείσου ἐξό-
ρισον αὐτίκα ποιεῖ
τὸν Ἀδάμ· εἰ καὶ
χάριν αὐτοῦ τὸ θεῖον
ἐκεῖνο τέμενος φιλοτι-
μώτερον ἔκτισε· καὶ
τί λέγω παραδείσου
ἐκπτωσιν, ὅπου γε καὶ
ἦν ἔσχε παρὰ θεοῦ
ἐξ-

lem ex incorru-
ptibili, & morta-
lem ex immortali
reddidit. Neque hoc
solum; sed insuper
e Paradiso sine mo-
ra exterminavit, tam-
etsi eius gratia sa-
crum illum hortum
exquisite plantave-
rat. Sed quid ego ex-
terminationem e Pa-
radiso memoro, quan-
do, & potestatem in
animantes rationis
inopes a Deo sibi tri-
butam mox (1) amisit,
&

(1) Vide inferius *Epist. IV. & V. & Isidorum Pelu-
siotam*. Animalia, & feras, homini initio terrori,
& nocumento, non fuisse, sed post praevaricatio-
nem, videtur innuere *Theodoretus Interrogatio. XVIII.
in Genesin*. *Adae*, inquit, priusquam peccasset, adsi-
lebant bestiae obsequium deferentes, &c. Et *Augu-
stinus Lib. III. De Genes. ad liter. Cap. XV*. Pótue-
runt ergo ista etiam creata nihil nocere si caussa non
exstitisset, vel terrendorum puniendorumque vitio-
rum, vel probandae perficiendaeque virtutis, &c.
Glycas noster Part. I. Annalium: καὶ τοῦτο δὲ
ζητοῦσιν, ἀγαπητέ, τίνος ἕνεκεν ἤγαγε τὰ ζῶα
πρὸς τὸν Ἀδάμ, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὴν ὑπο-
τα-

ἐξουσίαν ἐπίγει τοῖς
 ἀλόγοις ζώοις ἀφ' ἑνός
 θεοῦ παραχρῆμα ,
 καὶ δεδομέναι τοὺς
 ὑπὸ χεῖρα κατεδίκα-
 ζε δι' αὐτὴν παρὰ-
 βασιν ; ὅρα γὰρ ὅτι
 καὶ λεων αὐτοῦ κατε-
 φρόνησε , καὶ πάρ-
 δαλις ἀπειπήδησε ,
 καὶ τὰ λοιπὰ πάντα
 τὴν ὑποταγὴν ἀρνησά-
 μενα πόρρω που διέ-
 σταν ἀπ' αὐτοῦ .
 πρόσεχε οὖν , εἰ γὰρ
 καὶ ἡγάγε ταῦτα πρὸς
 αὐτὸν ὁ θεός , εἰ καὶ
 πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ
 κάτω τῶν ποδῶν αὐ-
 τοῦ .

& propter transgres-
 sionem damnatus est
 ita , ut quas sub iure
 suo haberet , eas for-
 midaret ? Vides enim
 quomodo & Leo i-
 psam contemnat , &
 Pardalis fugiat , &
 ceterae omnes subie-
 ctionem recusantes ,
 longius ab eo rece-
 dant . Adverte igitur
 animum Tametsi a-
 nimalia Deus ad i-
 psam adduxit ; ta-
 metsi omnia sub pe-
 dibus eius subiecit , ut
 est apud *Davidem* ;
 nihilo minus pecca-

A 4. tum ,

ταγὴν αὐτῶν ἐπιγινώσκῃναι , καὶ γὰρ ὡς δοῦλα παρί-
 σαντο ἅπαντα . Sunt etiam dilecti qui scire velint ,
 quomobrem animalia Deus ad Adamum deduxerit ? Ut
 heinc scilicet eorum obedientia cognosceretur , quippe
 circumstabant ipsum omnia tamquam eius mancipia .
Pseudo-Abdias Lib. VII. de Paradiso agens : Famu-
lantur ibi hominibus Leones , & Tigrides , & Pardi :
& quidquid iusserit homo avibus aut feris , quasi ca-
rissimo , & dilecto Dei , mox obtemperant cum reveren-
tia iussionis eius Nullus ibi est latratus Ca-
num , nullus Leonum rugitus : omnia blanda sunt ,
omnia mansueta , omnia quieta .

τοῦ καθά φησι καὶ
 Δαβὶδ, ἀλλὰ ἡ ἁμαρ-
 τία καὶ ταύτης αὐτὸν
 ἀπεσέρησε τῆς ἀρχῆς.
 ἐσέρησε δὲ πῶς; οὐχ
 ὅτι καὶ ἀναρχίας ἦν
 ἡ τοιαύτη ἀρχὴ δεκτι-
 κή, καθάπερ οἱ πλεί-
 ουσ δοξάζουσιν· ἀλλ'
 ὅτι τὴν δοθεῖσαν αὐ-
 τῷ παραβάς ἐντολὴν
 ὁ Ἀδὰμ πάντων ἐκεί-
 νων ἐξέπεσε τῶν ὑπὸ
 Θεοῦ κατὰ χάριν ἐγ-
 χειρισθέντων αὐτῷ.
 οὕτω μὲν, ὁσιώτατε, καὶ
 ἐπὶ τῆς ἀθανασίας
 αὐτῆς ἐσιν ἰδεῖν. εἰ
 γὰρ πιστεύομεν, ὅτι
 πάντα ποιεῖ καὶ με-
 τασκευάζει. ὁ Θεὸς
 οἰκείῳ βουλήματι, κα-
 θὰ δὴ περὶ τούτου
 φησὶ καὶ ὁ προφήτης
 Ἀμῶς, πιστεύειν ὅτι
 ἀναγκῆς ὀφείλομεν,
 ὅτι καὶ θνητὸν ὅτι
 ἀθανάτου ποιεῖ, καὶ
 ἀθάνατον αὐτίς ἀπὸ
 θνητοῦ καὶ ἀφθάρτου.

μη-

tum, hoc etiam prin-
 cipatu, illum privavit.
 Quomodo autem pri-
 vavit? non quod illa
 ἀρχὴ etiam ἀναρχίας
 susceptiva erat, ut
 plerique existimant:
 sed quod Adamus da-
 tum sibi mandatum
 transgressus, omnibus
 illis a Deo ipsi per
 gratiam traditis exci-
 dit. Idem in immor-
 talitate quoque cer-
 nere est. Si enim
 credimus, Deum om-
 nia proprio consilio,
 & voluntate facere,
 & commutare, quod
 Propheta Amos ca-
 nit, efficitur omni-
 no, ut credere debeat-
 mus, illum quoque
 mortalem ex immor-
 tali, rursusque im-
 mortalem ex mor-
 tali, & corruptibili
 facere. Quare nemo
 dicat, Adamum a
 principio morti ob-

νο-

μηδείς λέγεται λοιπόν
ὅτι θανάτου δεκτικός
ἐκτίσθη κατ' ἀρχάς
ὁ Ἀδάμ· εἶγε φθορᾷ
μετὰ βραχὺ καὶ θά-
νάτῳ ὑπέπεσεν. ἀφ' ἑ-
αυτοῦς ἐπειδὴ παί-
ζουσι προδήλως ἐν
οὐ παικτοῖς. Ἄμα
γὰρ παρέβη τὴν ἐν-
τολὴν ὁ Ἀδάμ καὶ
ἄμα

noxium esse condi-
tum, etsi paulo post
in corruptionem, &
mortem, incidit. Mit-
te illos, quandoqui-
dem manifeste lu-
dunt, in quibus lu-
dendum non est. Si-
mul enim violavit
mandatum Adamus,
& simul (1) posse mo-
ri :

(1) Mori non poterat ab initio Adamus, non quod corpus sui natura mortale non sit, atque solubile, sed quia Dei voluntas fortius est cuiusque rei vinculum, quam ut ulla de causa dissolvi possit iuxta auream Platonis doctrinam in *Timaeo*, ubi Deum conditorem ita Deos adloquentem inducit: *Haec vos, qui Deorum satū orti estis attendite: quorum operum ego parens, effectorque sum, non sunt dissolubilia me invito: quamquam omne colligatum solvi potest. Sed haud quaquam boni est ratione vincitū, velle dissolvere. Sed quoniam orti estis, immortales vos quidem esse, aut indissolubiles, non potestis. Neutiquam tamen dissolvemini, nec vos ulla mortis fata periment, nec fraus valentior, quam consilium meum: quod maius est vinculum ad perpetuitatem vestram, quam illa, quibus estis tunc, quum gignebamini, colligati, ut Platonis verba Latine vertit M. Tullius. Ceterum quod Glycas ait, Adamum post peccatum posse mori coepisse, non liberam voluntatem respicit, sed corporis conditionem; nam & ante pec-*
catum

ἅμα θανάτου γέγονε δεκτικός. Καὶ βεβαιοῖ τὸν λόγον ἡ ἀγία γραφή λέγουσα· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπὸ τοῦ φυτοῦ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. καὶ τί χρὴ πολλὰ λέγειν; εἴ γε κατ' ἀρχὰς ἐκτίσθη θανάτου δεκτικός ὁ Ἀδάμ, οὐκ ἂν ὁ Σολομῶν ἐλεγε θάνατον ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησε. ταῦτα γὰρ σύμφωνά εἰσι καὶ πάνυ πρόσῃλληλα. φαίνεται οὖν ἐντεῦθεν ὅτι ἅμα παρέβη τὴν ἐντολὴν, καὶ ἅμα γέγονεν ὅπερ οὐκ ἦν. τί δὲ τοῦτό ἐστι;
 ἦν

ri coepit. Confirmat hoc Scriptura Sacra. *Quacumque die comederitis de arbore moriemini. Quid plura?* si a principio ita conditus esset Adamus, ut morti deberetur, non diceret Salomon *Deus mortem non fecit*. Ista enim non cohaerent, & parum inter se congruunt. Claret igitur hinc, simul fregisse mandatum, & simul factum quod non erat. Quid porro isthuc est? Mors in Adamum principio minime cadebat: sed ubi de ligno comedit, tum cecidit. *Quacumque*

catum suo arbitrio mori poterat, peccando scilicet, & in mortalem conditionem decidere. Videatur Petrus Lombardus Lib. II. Sent. Dist. XIX. & Thomas I. I. Q. XCVII. Art. I. ubi ostenditur Adamum fuisse immortalem Dei munere tantum; non sui natura, quod didicerunt ex Augustino Lib. XIII. De Civ. Dei Cap. XX. & XXIII. Lib. VIII. De Genes. ad Lit. Cap. IV. & V., & Autore Quaestionum Veteris, & Novi Testamenti Quaest. XIX.

Θανάτου δεκτικός οὐκ ἦν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Ἀδάμ; ἀλλὰ φαγὼν ἀπὸ τοῦ ξύλου θανάτου τηνικαῦτα γέγονε δεκτικός· ἢ γὰρ ὥρα φησὶ φάγητε ἀπὸ τοῦ φύτου θανάτου ἀποθανεῖσθε. Καὶ μὴ θαύμαζε τούτου ἐνέκεν· εἰ γὰρ καὶ ψυχῆς αὐτοῦ μετέδωκεν νοερός ὁ Θεός ὡς ἐντεῦθεν αὐτὸν εἶναι καὶ ἀθάνατον ἐς τὸ διηνεκές καὶ πισοῖ τὸν λόγον ὃ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς· ἀλλὰ τῆς ἐντολῆς ἡ παράβασις ὡς προεῖρηται καὶ ἀθανασίας αὐτὸν ἐγύμνωσε καὶ παραδείσου ἐξώρισε καὶ εἰς γῆν ἀποσραφῆναι πάλιν ὅθεν ἐλήφθη πεποίηκε. καλῶς οὖν ὁ προφήτης Ἀμὼς ἔλεγεν ὅτι πάντα ποιεῖ καὶ μετασκευάζει ὁ Θεός οἱ.

*que enim hora comederitis, inquit, de ligno, morte moriemini. Noli porro istuc mirari. Quamvis enim animam intelligentem ei Deus indidit, ut inde aeternitate augetur; (& fidem facit ille *Lingua aureus*) tamen, ut iam dictum est, mandati transgressio, & immortalitate ipsum nudavit, & Paradiso expulit, & in terram, de qua sumtus erat, reverti fecit. Recte igitur Prophetam Amos, Deum omnia facere, & transmutare arbitratu suo ad utilitatem nostram dicebat. Cognosce itaque. Si enim ut copiose probavimus, & incorruptibilis, & immortalis, a Deo Adamus creatus est, unde quae-so illi prorumpen-tes,*

οἰκείῳ βουλήματι,
 πρόσγε τὸ συμφέρον
 ἡμῖν· ἐπίγνωθι οὖν.
 εἰ γὰρ ὡς ὁ λόγος
 ἐκ πολλῶν ἔδειξε καὶ
 ἄφθαρτος ἐκτίσθαι
 παρὰ Θεοῦ καὶ ἀθά-
 νατος ὁ Ἀδάμ, πόθεν
 ἐκεῖνοι λοιπὸν ὀρμώ-
 μενοι μέσον αὐτὸν ἀ-
 θανάσιαν εἶναι καὶ
 θνητότητος, ὅλη ψυ-
 χῇ διισχυρίζονται καὶ
 οὐ παντὶ πᾶσι τὸν Ἀ-
 δάμ ἀθάνατον ἀπο-
 φαίνονται, κατὰ τὸ δὴ
 δέν

tes, (1) medium ip-
 sum inter immorta-
 litatem, & mortali-
 tatem, fuisse toto
 pectore contendunt,
 & non omnimodis
 immortalem secun-
 dum dignitatem ei
 ante peccatum im-
 pertitam pronunti-
 ant? Ad haec re-
 spondeant velim. At-
 qui nihil adferre que-
 ant. Neque, ut nosti,
 tantummodo me-
 diam ipsum inter
 haec

(1) Recte videtur dici posse Adamum ante peccatum inter mortalitatem, & immortalitatem, fuisse medium: immortalis enim erat Dei munere, mortalis natura; & conditione: immortalis, si obediens permanere voluisset: mortalis, si in Deum peccando deliquisset. Egregie Petrus Lombardus Lib. II. Sentent. Dist. XIX. Primus ergo homo secundum naturam corporis terreni, immor- talis fuit quodammodo, secundum aliquid, quia po- tuit non mori: & mortalis quodammodo, quia potuit mori. In illo namque statu habuit posse mori, & posse non mori. Ideo de eo dicit Augustinus Lib. XIII. De Civit. Dei Cap. XXIII. Non immortalitate illa absoluta atque indissolubili, sed ligno vitae a mortis necessitate prohibebatur. Mirari igitur subit, quod Glycas haec tam manifesta impugnare non ve- reatur. Vide paulo inferius.

Θέν αὐτῶς πρὸ τῆς ἀ-
μαρτίας ἀξίωμα; δό-
τωσαν ἐπὶ τούτοις ἀ-
πόκρισιν. ἀλλ' οὐκ
ἔχοιεν ἄν τι καὶ λέγειν.
Ἐκεῖνοι γὰρ, ὡς ὁρᾷς,
οὐ μέσον αὐτὸν εἶναι
δισχυρίζονται μόνον,
ἀλλὰ καὶ πάθῃ φυσι-
κὰ προσάπτειν οὐ
παρατοῦνται τῶς πρὸ
τῆς ἀμαρτίας ἀφθάρ-
τῳ καὶ ἀνολέθρῳ καὶ
ἀπαθεί. Καὶ ταῦτα
χωρὶς ἀποδείξεως ὡς
εἴρηται γραφικῆς. ἀλ-

λὰ

haec duo extrema na-
turam habuisse adfir-
mant: sed insuper e-
tiam (1) perpeffiones
naturales adfingere,
eidem non pertime-
fcunt, qui ante pecca-
tum a corruptione,
interituque liber, nec
pati poterat. Nec
sententiam eScriptu-
ris probant, ut dixi-
mus. Sed tu ne timu-
eris. Tali namque
natura fuisse homi-
nem ab initio, incor-
ru-

(1) Homo ante peccatum eo sensu dicitur na-
turalibus perpeffionibus minime obnoxius fuisse, ut
intelligatur iis adfectibus non fuisse perturbatum,
quibus natura labefactatur, sed eas habuisse passiones,
quibus natura vel absolvitur potius, vel reficitur,
ut docet *Thomas I. I. Q. XCVII. art. II.* Heinc Ma-
gnus *Augustinus Lib. XIV. De Civit. Dei Cap. x.* de
Protoplastis scribit: *Quam igitur felices erant, &*
nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis
corporum laedebantur incommodis: tam felix uni-
versa societas esset humana, si nec illi malum quod
etiam in posteros traicerent; nec quisquam ex eorum
stirpe iniquitatem committeret, quae damnationem re-
ciperet. Non discrepat *Chrysostomus Homil. XVI. &*
XVII. in Genes.

λὰ μὴ δέδοιδι τούτου
 ἔνεκεν. ὅτι μὲν γὰρ
 τριαύτης ὑπῆρχε φυ-
 σιως ὁ ἄνθρωπος ἀπ'
 ἀρχῆς, ἀφθάρτου δη-
 λαδὴ καὶ ἀπαθούς.
 καὶ ὅτι καθόϊον δὴ
 τινὰ τρόπον ἐκεῖνος
 οὐκ ἔπασχε φθορᾶς
 ἀπάσης ὑπέρτερος ὢν,
 ἔδειξεν μὲν ὁ τὴν
 γλῶτταν χρυσοῦς ἐν
 τῇ εἰς τὴν ἐξαήμερον
 ἑπτα καὶ δεκάτῃ αὐ-
 τοῦ ὁμιλίας λέγων. ὅτι
 τοιαύτην ἀπάθειαν εἶ-
 χε πρὸ τῆς ἁμαρτίας
 ὁ ἄνθρωπος, ὅποῖαν
 ἔχουσι καὶ ἄγγελοι.
 καὶ ὅτι δόξης μέτοχος
 ἀφάτου. ἔδειξε δὲ
 πολλῶ πλεον ἐν τῷ
 βιβλίῳ τῶν ἀνδριάν-
 των σαφέστερον, ἅτε
 δὴ τὸν περὶ τούτου
 λόγον ποιούμενος. ἐπει-
 δὴ

ruptibili puta, & im-
 passibili, & nullo mo-
 do passum, ab omni
 corruptione remo-
 tum, *Lingua aureus*,
Homilia (1) decima-
 septima in *Hexaeme-
 ron*, sive *Sex dies*
 id docuit, ubi ait,
 hominem ante pec-
 catum, adeo segre-
 gatum, & liberum
 a perpeffionibus fu-
 isse, ut sunt Ange-
 li, gloria perfruen-
 tem ineffabili. Et lon-
 ge fusius in libro *De
 statuis*, ubi hac de re
 dilucidius verba facit.
 Quum enim corpus
 hoc corruptibile (2)
 tantopere quidam ca-
 lumniarentur, ut eti-
 am divina fabricatio-
 ne indignum dictita-
 rent (aiebant enim,
 si

(1) Legendum, ut videtur *sextadecima*, in qua
 Homilia eiusmodi habentur.

(2) Vt apud *Tertullianum De Resurrect. Carnis* Hae-
 retici quidam.

δὴ καὶ τὸ σῶμα τῷτο πὸ
 φθαρτὸν διασύροντες
 ἐπὶ τοσοῦτον ἡσάν
 τινες ὥστε καὶ ἀνά-
 ξιον αὐτὸν τῆς τοῦ
 Θεοῦ δημιουργίας ἀ-
 ποκαλεῖν. ἔλεγε γὰρ
 ὡς εἶγε πλᾶσμα τῶν
 θείων ὑπῆρχε χειρῶν
 οὐκ ἂν οὕτω μυρίοις
 ὑπέκειτο πάθεσι, τοί-
 οις δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐ-
 κείνος λόγοις ἐχρή-
 σατο· μὴ μοι τὸν
 ἄνθρωπον τούτωνι λε-
 γέτω τις πρὸς τὸν
 κεκρουκότα, τὸν κατα-
 δικασθέντα, τὸν ἡτι-
 μωμένον· ἀλλ' εἰ βέ-
 λυσθε μαθεῖν ὁποῖον
 ἐξ ἀρχῆς ἐπλασε τὸ
 σῶμα ἡμῶν ὁ Θεός,
 ἐπὶ τὸν παράδεισον
 ἔλθωμεν, καὶ τὸν ἐξ
 ἀρχῆς γεγόμενον ἄν-
 θρωπον ἴδωμεν· οὐ
 γὰρ οὕτως τὸ σῶ-
 μα ἐκείνο φθαρτὸν
 καὶ ἐπὶ καιρὸν ἦν, ἀλ-
 λά καθάπερ τις χρυ-
 σοῦς

si plasma divinarum
 manuum esset, non
 ita innumeris malis
 subiiceretur) sic eos
 est adgressus. Ne quis
 mihi hominem hunc di-
 cat, qui offendit, qui
 damnatus est, qui igno-
 minia adfectus. Sed si
 noscere quaeritis, qua-
 le a principio corpus
 nostrum finxerit Deus,
 Paradisum ingredia-
 mur, & ab initio homi-
 nem conditum inspicia-
 mus. Non enim, ut
 nunc, corpus illud cor-
 ruptibile, & fluxum, e-
 rat: sed tamquam au-
 rea quaedam statua,
 recens e conflatorio e-
 ducta, & clare fulgens,
 ita omni corruptione
 vacabat: non labor mo-
 lestabat, non sudor la-
 befactabat, non solici-
 tudines incumbabant,
 non tristitiae obside-
 bant, non sordes, non
 lacrimae, non aliud
 quid-

σοῦς Ἀνδρίας ἀπὸ
 χονευτηρίου τροελθὼν
 καὶ λαμπρὸς ἀποσίλ-
 βων οὕτω πάσης φθο-
 ρᾶς τὸ σῶμα ἐκείνο
 ἐπήλλακτο· καὶ οὔτε
 πόνος ἠνόχλει οὔτε
 ἰδρῶς ἐλυμαίνετο, οὐ
 φροντίδες ἐπεβούλευον,
 οὐκ ἀθυμίαι ἐπολιόρ-
 χουν· οὐ ρύπος, οὐ
 δάκρυον, οὐδ' ἄλλο τι
 τῶν τοιούτων ἐλύπει
 παθῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ
 πρὸς τὸν ἐυεργέτην
 ἐξύβρισε, θεὸς τε γέ-
 νεσθαι ἤλπισε, καὶ
 μείζω τῆς οἰκείας ἀ-
 ξίας ἔλαβεν ἔννοϊαν·
 τότε δὴ τότε σωφρο-
 νίζων αὐτὸν ὁ θεὸς
 φθαρτὸν ἐποίησε καὶ
 θνητὸν· καὶ ταῖς πολ-
 λαῖς ταύταις ἀνάγ-
 καῖς κατέδησε. ταῦ-
 τα μὲν οὖν ὁ θειό-
 τατος Ἰωάννης· ἐφ'
 ᾧ καὶ ἄφθαρτον ἐκείνο
 τὸ σῶμα δικαίως ὁ
 λόγος ἐκάλεσε. τὸ ἦν
 οἶζ

*quidpiam malorum si-
 milium. Verum post-
 quam in benefactorem
 se contumeliose gessit, &
 Deum fieri se posse spe-
 ravit, excellentioraque
 quam pro dignitate sua
 meditatus est, tunc ni-
 mirum, tunc sapiens De-
 us adbibita illi corre-
 ctione, corruptibilem;
 mortalemque fecit, &
 his tam multis necessi-
 tatibus adligavit. Ha-
 denus Iohannes ille
 divinissimus. Ergo
 incorruptibile illud
 corpus iure vocavit.
 Quod enim quasi cor-
 ruptioni cuidam ex-
 positum non est, pro
 certo incorruptibile
 est. Quod si incorru-
 ptibile quomodo ob-
 secro, & qua ratione
 patiebatur? discere i-
 sthuc cupimus. Nos
 enim per nosmet
 cogitando consequi
 non possumus, quo
 pa-*

δὴ τινὶ φθορᾷ μὴ
 ὑποκείμενον ἄφθαρτον,
 πῶς ἄρα καὶ τίνα τρό-
 πον ἔπασχε, τοῦτο μα-
 θεῖν ἀξιούμεν. ἡμεῖς
 γὰρ ἀφ' ἐαυτῶν ἐννοῶ-
 σαι πῶς ὑπόπιπτε
 πάθεσι σῶμα πάσης
 ἀπηλλαγμένον φθο-
 ρᾶς, ἐκέσμεν ἱκανοί, καὶ
 διὰ τοῦτο παρακαλε-
 μεν μαθεῖν. οὕτω μὲν
 οὖν ὁσιώτατε καὶ τὰ
 τοῦ Ἡρακλείας, εἰ καὶ
 θεῖα σοφὸς ἦν ὁ ἀνὴρ,
 ἀμφιβολίαν ἡμῖν οὐ
 τὴν τυχοῦσαν ἐνίησι.
 ταύτῃ τοι καὶ προσφέ-
 ρειν αὐτὸν ἐπὶ μέσου
 τόγε νῦν ἔχον οὐκ ἔ-
 πρεπε· τίνος ἔνεκεν;
 ὅτι τοὺς λόγους ἐκεῖνος
 ἔπε

paſto corpus ab omni
 corruptione alienum
 pati, & adfici potue-
 rit, atque ideo do-
 ceri rogamus. Por-
 ro, ſanctiſſime vir,
 etiam ab Heracleae
 Epifcopo, (1) quam-
 quam in divinis re-
 bus ſapiente, diſpu-
 tata dubitationem,
 non vulgarem nobis
 iniiciunt. Quapro-
 pter illum in prae-
 ſens adducere in me-
 dium non decebat.
 Quae eſt igitur illa
 dubitatio? Quoniam
 ille explanans, quae
 de homine diſſeruit
 celebris in Theologia
 Gregorius, (2) quomo-
 do

(1) Epifcopus, ſeu Metropoliſta Heracleae in Thra-
 cia, Nicetas ille eſt, qui antea Serrarum in Macedo-
 nia Epifcopus fuerat, & qui anno MLXXVII. clarus
 in Gregorii Nazianzeni Orationes XVII. commenta-
 rium elucubravir.

(2) Ο' ἐν Θεολογίᾳ μέγας. *Magnus Theologus*. Sic
Euſtrophus Iphigen. in Tauris.

Ἔστι δὴ σοὶ τοῦτο ἐν ἡδοῖᾳ μαθεῖν;

ἐπεξηγομένους ἐν οἷς do scilicet ab initio
ἐφθασε περί τοῦ ἀν- efficitur sit a Deo, &
δρῶ- qua-

Est ne tibi iucundum hoc scire?

Item in Hecuba.

Ψευδὴ δοκοῦντας δαιμόνων εἶναι γένος,
Τύχην δὲ πάντα τῶν βροτοῖς ἐπισκοπῶν.
Falso existimantes esse deorum genus,
Fortunam vero omnia mortalia gubernare.

Idem in Electra.

Ἐπεὶ νῦν ἐξήμαρτες ἐν σμίσκροισιν ὦν.
Quando nunc peccasti, homo existens tenuis.

In Hippolyto pariter coronat.

τῆς γούτου δά τοι
Ζητοῦσά γ' εὖρον φάρμακα, οὐχ ἃ βουλόμην.
Εἰ δ' εὖ γ' ἐπράξα, κάρτ' ἂν ἐν σοφοῖσιν ᾦν.
Morbi vero tibi

Quaerens remedia, inveni non quae volui.
Si vero feliciter rem gessissem, valde sapiens
fuissem.

Sic Petrus Apostolus II. C. II. 7. δίκαιον λόγος καταπανούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσηλείᾳ ἀκασροφῆς ἑρρύσατο. Et iustum Lotum, lascivia nefariorum conversatione fatigatum, eripuit. Paulus autem I. Corinth. C. II. 7. ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν τοῦ θεοῦ ἐν μυστηρίῳ. Sed loquimur sapientiam Dei in mysterio, hoc est, mysticam. Vide quoque sis eandem phrasin II. Corinth. Cap. III. 7. & I. Corinth. Cap. XV. 52. 53. Modus autem hic loquendi cum Arabibus, tum Ebraeis maxime vulgaris est. Et sic quoque exponendum autumant viri docti illud Psalmi LI. Ecce enim in iniquitatibus formatus sum: & in peccatis concepit me mater mea. Hoc est. Ecce enim iniquus formatus sum, & peccatorem concepit me mater mea.

Θρώπου διαλαβεῖν ὁ
 ἐν Θεολογίᾳ μέγας
 Γρηγόριος· πῶς τε τὴν
 πλάσιν ἐσχίκε κατ'
 ἀρχὰς ἐκ Θεοῦ καὶ
 οἷας αὐτίκα μετέληχε
 φύσεως· ὁποῖός τε ἦν
 καὶ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν
 γέγονε, καὶ οἷας ἔτυχε
 καὶ μετὰ ταῦτα λήξε-
 ως· ἵνα μὴ τὸ κακὸν
 αἰθάνατον ἦ· διὸ ταῦ-
 τὰ δίδωσιν ἡμῖν ἐννο-
 εῖν· ἢ ὅτι τῶν Θεολο-
 γικῶν ἰχνῶν ἀκολου-
 θῆσαι κατόπιν ἐκείνο
 οὐκ ἔφθασεν, εἰ καὶ
 τολμηρὸν ἡμᾶς, οὕτως
 εἰπεῖν, ἢ ὅτι τὸ πολυ-
 λῶ τολμηρότερον αὐ-
 τὸς ἑαυτῷ λοιπὸν ἐναν-
 τιούμενος ἦν ὁ μέγας
 Γρηγόριος· ἀλλὰ χα-
 λεπαίνειν ἐπὶ τούτοις
 οὐχ ὅσιον· εἰ γὰρ καὶ
 φορτικὸς ἡμᾶς οἷ πλει-
 ούς ἡγοῦνται καὶ δὴ ἀ-
 συνέτους ἀποκαλοῦσι
 τοιαῦτα· δῆθεν ἀπο-
 φαι-

qualem mox natu-
 ram sortitus, qua-
 lisque post casum fa-
 ctus sit, & qualem
 deinde sortem ade-
 ptus, ne malum fo-
 ret (1) sempiternum,
 haec duo nobis cogi-
 tanda reliquit; aut se
 Theologicis vestigiis
 non instituisse (etsi hoc
 audacius a nobis dici-
 tur) aut, quod longe
 audacius est, ma-
 gnum hunc Grego-
 rium ipsum sibi con-
 tradicere. Verum,
 idcirco mihi succen-
 sere haud aequum
 est. Licet enim plu-
 res nos pro superbis
 habeant, & insipientes
 vocent, qui haec ni-
 mirum ad fidem, ut
 videtur, difficiliora
 adfirmemus; tamen
 si quis accurate inqui-
 sierit, quomodo & qua
 ratione Theologicas

G 2 Gre

(1) Vide inferius.

φαινομένους οὐκ εὖμα
 θῶς τὸ δοκεῖν. ἀλλ'
 εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετά-
 σιεν πῶς ἄρα καὶ τίνα
 τρόπον ἐπέξηγήθη τὰ
 θεολογικὰ ταῦτα ρη-
 τὰ, τὸ πρᾶγμα κα-
 κῆνος θαυμάσιον· καὶ
 τιῦθεν ἡμᾶς ἀπολύ-
 σει τῆς αἰτιάσεως. κα-
 λῶς οὖν ὁ μακάριος ἔ-
 λεγε Παῦλος, ὁ λαλῶν
 γλώσση προσευχέ-
 σθω ἵνα καὶ διερμηνευῇ.
 ὅρα γὰρ ὅτι ποτὲ μὲν
 ἐκεῖνος ἐν τῷδε τῷ λό-
 γῳ πρόσκαιρον εἶναι ἔ-
 λεγε κατὰ γὰρ τὸ σῶμα
 πρὸ τῆς ἀμαρτίας τὸν
 ἄνθρωπον· ποτὲ δὲ
 φθορᾶς ὅμου καὶ τῆς
 ἀφθαρσίας, ὥσπερ
 ἐν ἀθανασίας καὶ θνη-
 τότητος μέσον εἶναι
 διεκρίνεται τὸν πρῶτον
 ἐκεῖνον Ἀδὰμ καὶ τοῖς
 φυσικοῖς ὑπέκειτο πά-
 θεισιν, ὡς ἂν οὕτω πά-
 σχῃ, καὶ πάσχων ὑπο-
 μνηνίσκηται καὶ παι-
 διου.

Gregorii sententias
 exposuerit, admira-
 batur, & inde nos ac-
 cusare desinet. Bene
 igitur beatus *Paulus*:
Qui loquitur linguis,
oret ut interpretetur.
 Ecce enim in hoc li-
 bro aliquando dixit,
 hominem esse tempo-
 rarium secundum
 corpus, ante pecca-
 tum; aliquando in-
 ter corruptionem si-
 mul, & incorruptio-
 nem, sicut inter mor-
 talitatem, & immor-
 talitatem medium.
 primum illum Ada-
 mum, & naturalibus
 passionibus subiectum
 fuisse contendit, ut
 ita patiens admonere-
 tur, & de praeestan-
 tia mentis superbiens
 emendaretur. Ali-
 quando summam i-
 psam apathiam ha-
 buisse, & corpus e-
 ius, omni corruptio-
 ne

δεύηται τῷ μεγέθει
τοῦ νοῦς ἐπαιρόμενος.
ἐνίοτε δὲ πάλιν ἄκραν
ἔχειν αὐτὸν ἀπάθειαν
ἔλεγε. καὶ ὅτι τὸ σῶ-
μα τοῦ Α' δ' αὖ φθορᾶς
ἀπάσης ὑπέρτερον ἦν
ἅτε δὲ τῆς κατὰ χά-
ριν ἀθανασίας οὐκ ἀ-
μοιρεῖν. ὅθεν οὐκ εὐ-
παράδεκτα ταῦτα τοῖς
ἀκριβῶς τὰ θεῖα κατ-
εξετάζουσι κρίνεται.

καὶ

ne superius, utpote
immortalitatis secun-
dum gratiam mini-
me expers, fuisse di-
xit. Haec, divina ac-
curatius perpenden-
tibus, nequaquam
admittenda censen-
tur. Cave autem ad-
roganter hoc a me di-
ctum existimes. Si e-
nim neque hoc erat
primus homo, (1) ne-

G 3

que

(1) Quo sensu haec vera esse possint iam superius
animadvertimus pag. 92. Et lubet heic subdere quae
de Adamo scribit, numquam sine laude memorandus
Augustinus etiam Lib. I. De peccatorum meritis & Re-
missione Cap. III. Sicut enim, inquit, haec ipsa caro,
quam nunc habemus, non ideo non est vulnera-
bilis, quia non est necesse ut vulneretur: sic
illa non ideo non fuit mortalis, quia non erat
necesse ut moreretur. Ambrosius De Paradis. Cap. V.
Non tamen incorruptae inviolabilisque naturae,
utpote qui postea peccato lapsus est. Laudatus pa-
xiter Augustinus Lib. VI. De Genes. ad litter. Cap. XXV.
Illud quoque ante peccatum, & mortale secundum
aliam, & immortale secundum aliam causam dici po-
terat, idest, mortale quia poterat mori, immortale,
quia poterat non mori Neque enim im-
mortale, quod mori omnino non possit, erit nisi spiri-
tale, quod nobis futurum in resurrectione promit-
titur. Consule adnotata inferius pag. 109. & 116.

καὶ μή μοι τὸν λόγον
 ηγοῦ τουτοῦ φορτικόν.
 εἰ γὰρ οὔτε τοῦτο ἦν ὁ
 πρῶτος ἄνθρωπος ἔτε
 ἐκεῖνο, τοῦτ' ἐστίν, ἔτε
 φθαρτός, οὔτε ἀφθαρ-
 τός· ἔτε θνητός οὔτε ἀ-
 θάνατος, ὡς ἐκεῖνω δο-
 κεῖ, πῶς αὐτίς αὐτὸν
 ἀκραν εἶχειν ἀπάθειαν
 εἴλεγε τῆς τε κατὰ χά-
 ριν ἢ ἀμοιρεῖν ἀθανα-
 σίας αὐτόν; ἐγὼ γέ τώως
 ἀμνηχανία συνέχομαι,
 πῶς εἰς τοσοῦτον ἐλύ-
 ληθε διαφωνίας ὁ θαν-
 ματός ἐκεῖνος ἀνὴρ.
 πῶς αὐτὸς ἐαυτῷ κατὰ
 τὸ δοκοῦν τώως ἡμῖν ἐ-
 γαντιούμενος φαίνεται.
 εἰ γὰρ οὔτε φθαρτός
 ἦν ὁ πρῶτος Ἀδὰμ,
 οὔτε μὲν ἀφθαρτός,
 πῶς ἐπάσχε λοιπὸν
 ὑπομνήσεως ἕνεκα καὶ
 παιδεύσεως; τὸ πά-
 σχον ἐξ ἀνάγκης
 φθαρτόν. εἰ δὲ φθαρ-
 τός ὁ Ἀδὰμ ἐπειδὴ
 πάσχων ἦν, πῶς αὐ-
 τῷ

que illud; idest, nec
 corruptibilis, nec
 incorruptibilis, nec
 mortalis, nec im-
 mortalis, ut illi pla-
 cet, quomodo rursus
 eundem summam
 habuisse apathiam,
 & secundum gratiam
 immortalitatis non
 expertem fuisse adse-
 rit? Equidem prae
 stupore vix me ca-
 pio; quomodo admi-
 randus ille vir in tan-
 tam discrepantiam
 devenerit: quomodo,
 ut nobis quidem vi-
 detur, ipse secum
 pugnet. Si enim nec
 corruptibilis erat pri-
 mus homo, nec in-
 corruptibilis, quo-
 modo igitur admoni-
 tionis, & castigationis
 causa patiebatur? Pa-
 ti, necessario est cor-
 ruptibilis. Si autem
 corruptibilis Ad-
 mus, quoniam patie-
 ba-

Δις αὐτὸν ἀφάρτου
 τε καὶ φθαρτοῦ μέσον
 εἶναι διισχυρίζονται
 φύσεως ; ἀσυλλόγηται
 ταῦτα καὶ λίαν εἶναι
 δοκοῦσι τοῖς ἀμαθεῖ-
 σι τέως ἡμῖν· εἰ γάρ
 ὡς ἐκεῖνοί φασι μέσον
 μεγέθους καὶ ταπεινότη-
 τος τοῦτ' εἶναι ἀθα-
 κασίας καὶ θνητότητας·
 τὸ σῶμα τοῦ Αἰδὰμ ὁ
 θεὸς ἐφ' Ἡγηγόριος,
 πῶς αὐτὸ προλαβὼν ὁ
 μέγας ἅγιος ἐπανόμασε
 πρόσκαιρον, δότωσαν
 ἐπὶ ταῦτοις ἀποφαισιν·
 εἰ γὰρ πρόσκαιρον ἦν
 εὐδύλον ὅτι καὶ θνητόν·
 εἰ δὲ θνητός· Αἰδὰμ
 ἐπεὶ δὴ πρόσκαιρον εἶ-
 χε τὸ σῶμα, πᾶς αὖ-
 τὸ μετὰ ταῦτα μέσον
 εἶναι ἔλεγε μεγέθους
 καὶ ταπεινότητος ; ἐπὶ
 γνωθὶ οὖν, ὡς ἱερὰ κέ-
 φαλή, ὅτι περὶ τῆς κοί-
 νης τῆς ἀνθρώπων φύ-
 σεως ὀλίγα τινὰ διεξ-
 ελθὼν ὁ θεὸς Γρη-

batur, qui tandem
 ipsum incorruptibili-
 lis, & corruptibilis
 naturae, medium fuisse
 probare adnuntia-
 tur? Haec nobis in-
 doctis male conclusa
 ab illis videntur. Si
 enim, ut illi autu-
 mant, medium inter
 magnitudinem, &
 humilitatem, hoc
 est, inter immortalitatem,
 & mortalitatem, corpus
 Adam fuisse divinus Grego-
 rius docet, quid est,
 quod idem vir magnus
 antea temporaneum
 vocavit? Huic
 oppositioni respondeant.
 Si enim temporaneum
 erat, patet etiam mortale
 fuisse. Si mortalis A-
 damus, quoniam corpus
 ad tempus durans
 gerebat, quomodo
 ipsum postea medium
 inter magnitudinem,

γόριος ἀφορμὴν οὐκ οἶδ'
 ὅπως ἔδωκε τῷ δια-
 ληφθέντι πατρὶ περὶ
 τοῦ πρώτου τὰ τοιαῦ-
 τα διελληφέναι. Ἀδὰμ
 οὗτοι μέγαν οὐσιώτατε
 καὶ τὸ μέσον μεγέθους
 καὶ ταπεινότητος, οὐ
 περὶ φθορᾶς ὡς οἶμαι
 καὶ ἀφθαρσίας ὁ μέ-
 γας ἐξέδωκεν, ἀλλὰ
 περὶ ψυχῆς πάντως καὶ
 σώματος. ψυχὴ καὶ
 γὰρ ἀνθρώπου πάν-
 τως διὰ τοῦ θεοῦ ἐμ-
 φυσήματος τὸ εἶναι
 λαβοῦσα μείζων ὁμο-
 λογουμένως τοῦ πηλί-
 νου τοῦδε καθέστηκε
 σώματος. καὶ τί χρὴ
 πολλὰ λέγειν; εἴγε
 καὶ τὰς θεολογικὰς
 συλλαβὰς ἀκριβῶς ἐ-
 πέλθης, πρὸς δὲ καὶ
 τὴν ἐπ' αὐταῖς ἐκδο-
 θεῖσαν ἐξήγησιν, τότε
 μαθεῖν ἔχεις ὅποιά ἐ-
 σι παρ' αὐτοῖς ἡ δια-
 φορά. καὶ ὅτι τῷ εὐ-
 σιβεῖ λογισμῷ καὶ λί-
 γαν

& humilitatem fuisse
 ait. Scito igitur, o sa-
 crum caput, de com-
 muni hominum na-
 tura pauca quaedam
 differentem *Gregori-
um*, occasionem ne-
 scio quo pacto dedis-
 se patri huic existi-
 mandī, de primo ho-
 mine ista disseruisse.
 Sicigitur, Sāctissime,
 & medium magnitu-
 dinis atque humilita-
 tis, non de corruptio-
 ne, ut arbitror, & in-
 corruptione magnus
 ille scripsit: sed uni-
 verse de anima, &
 corpore. Etenim a-
 nima cuiusque, per di-
 vinam insufflatio-
 nem, ut esset, conse-
 quuta, maior sine du-
 bio luteo isto corpore
 fuit. Et quid plu-
 ra attinet? nam si
 verba Theologica at-
 tente legas, deinde
 expositionem super
 ipsa

αν ἐναντιῶσθαι δοκεῖ
 τὰ τοιαῦτα ἐπεξηγή-
 σεως· αὐτίκα γάρ τὸ
 πρόσκαιρον καὶ ἀθάνα-
 τον, καὶ τὸ εἶναιῖνα πά-
 σχη, καὶ πάσχων ὑπο-
 μεμνήσκηται καὶ παι-
 δεύηται, καὶ τὸ ζῶον
 ἐντεῦθα οἰκονομούμε-
 νον, καὶ ἀλλὰ χεῖ μεθ-
 ισάμενον, οὐ μὲν οὖν
 οὐδαμῶς ἐφαρμόσει
 τις τῷ γενάρχη ἐ-
 κείνῳ καὶ πρώτῳ Ἀ-
 δάμ· εἰ μὴ πού καὶ
 πρὸ τῆς παραβάσεως
 εἶπωμεν ὑποκείμεναι
 φθορᾷ καὶ θνητότητι,
 τὸν ἐπ' ἀφ' αὐτῆς κτι-
 σθέντα κατ' εἰκόνα τῆς
 αἰδιότητος τοῦ Θεοῦ.
 ταῦτα καὶ σιωπᾶν ἐπὶ
 τούτοις ἄμενον ἦν· εἴ-
 γε καὶ μᾶλλον αὐτὸν
 τὸν Θεῖον Γρηγόριον
 οὐδέν τι τοιοῦτον εἰ-
 πόντα διέγνωμεν ἐ-
 πείγε τῷ πρώτῳ τέως
 Ἀδάμ. πῶς γὰρ εἶγε
 παρακατειὼν καὶ σῶμα
 δι-

ipsa consideres, tunc,
 tunc, inquam, disces,
 quantum discrepent,
 & a pia cogitatione
 hanc explicationem
 mirum in modum ab-
 horrere disces. Ne
 longe abeamus, tempo-
 rarium & immortale: &
 ut patiat, & patiens
 admoneatur & erudia-
 tur. Et animal sit con-
 stitutum, & alio postea
 conversum, ne utiquam
 generis nostri principi
 illi, & primo Adamo,
 quispiam accommodave-
 rit, nisi in incorruptione,
 & secundum imaginem
 aeternitatis Dei crea-
 tum, etiam ante praeva-
 ricationem corruptioni,
 & mortalitati debitum
 fuisse fateamur. Quae-
 quum ita sint, praesta-
 bat filere, quum prae-
 fertim ipsum bea-
 tum Gregorium super
 primaevo homine ni-
 hil tale tum dixisse vi-
 dea.

δίδωσιν αὐτῷ φθορᾶς
 ἀπάσης ὑπέρτερον· καὶ
 βεβαίον· τὸν λόγον, ἐν
 οἷς οὕτω κατὰ λέξιν
 ἔλεγε· καὶ δὲ χα παρ-
 τὸς ἐπικαλύμματος καὶ
 προβλήματος· τοιοῦ-
 τον γὰρ ἔπρεπε εἶναι
 τὸν ἀπ' ἀρχῆς· ἐφ' ᾧ
 καὶ προσέχειν ἄξιον·
 εἰ γὰρ ἔπρεπε τοιοῦ-
 τον εἶναι τὸν ἀπ' ἀρ-
 χῆς, ἀνευθεὶς δηλαδὴ
 παντὸς ἐπικαλύμμα-
 τος καὶ προβλήματος,
 ἄκρα δὲ τοῦτο πά-
 τως ἀπαθία, προ-
 δηλον ὅτι τὸ πρόσκαι-
 ρον καὶ ἀθάνατον, καὶ
 τὸν ὅλον κόσμον τὸν αἰ-
 ῶνα

deamus. Quomodo e-
 nim, si pergens etiam
 corpus illi data qua-
 cumque corruptione
 invidium, & confir-
 mat sententiam his
 verbis; & sine omni te-
 gumento, & munimento.
 Talem quippe convenie-
 bat esse, qui primus con-
 deretur? Attentione
 digna res. Si enim
 decebat talem esse,
 qui primus fuit con-
 ditus, (1) non egen-
 tem videlicet ullo te-
 gumento, aut muni-
 mento. (est autem
 haec perfecta apa-
 thia)

(2) Sic Plato in Politeia scribit aureo saeculo homines nudos; nullisque ut plurimum stragulis sub dio passim egisse. Nudi quinetiam, & expediti, inquit, & er-
 rabandi, ut plurimum pascebantur. Nam temperies il-
 lis innoxia, mollia quoque passim parata cubilia, &c.
 Lucretius Lib. V.

Nec dum res igni scibant tractare, neque uti
 Pellibus, & spoliis corpus vestire ferarum.

Sed nemora, atque cavos montes, silvasque
 colebant,

Et frutices inter condebant squalida mem-
 bra, &c.

τὸ εἶναι ἵνα πάσῃ καὶ
 πάχων ὑπομεμνήσκη-
 ται καὶ παιδεύηται, περὶ
 τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώ-
 πων ἐλεγε φύσεως, ὡς
 ἤδη προείπομεν· ἀδύ-
 νατον γὰρ αὐτὸν ἑαυτοῦ
 τὸν μέγαν ἐναντιοῦ-
 σθαι Γρηγόριον, ποτὲ
 μὲν ἀπαθὲς τὸ σῶμα
 τοῦ Ἀδὰμ λέγοντα,
 ποτὲ δὲ πάθειαι φυσι-
 κοῖς ὑποκείμενον, καὶ
 ταῦτα πρὸ τῆς παρα-
 βάσεως. Ὅτι καὶ τὸ σῶ-
 μα ἐκεῖνο τὸ μὴ δεόμενον
 οὐδένο· ἐπικαλύμμα-
 τος, ἀφ' ὧν εἶναι καὶ
 ἀθάνατον ὡμολόγηται,
 καὶ ὁ χρυσορρήμων Ἰω-
 ἀννης ἀριδιλότερον ἐ-
 δείξεν· ἐν γὰρ τῇ εἰς
 τὴν ἑξαήμερον πέντε
 καὶ δεκάτῃ αὐτοῦ ὁμι-
 λία καὶ τὰδε διέξεισι·
 φυσικαῖς ἀνάγκαις ἐν
 πα-

thia (1)) liquet, tem-
 porarium, & immor-
 tale, & ut patiatur,
 & patiens, admoneatur
 & erudiatur; ista,
 inquam, de communi
 hominum natura ac-
 cipienda, ut iam mo-
 nuimus. Fuit enim
 impossibile a se dif-
 fidere magnum Gre-
 gorium, nunc impas-
 sibile adfirmantem
 corpus Adami, nunc
 passionibus naturalibus,
 idque ante trans-
 gressionem, subie-
 ctum. Quod porro
 corpus illud non e-
 gens ullo tegumento
 incorruptibile & im-
 mortale sine contro-
 versia fuerit, luculen-
 tius etiam Ioannes
 Chrysostomus tradit.
 Nam concione decima
 quin-

(1) Non tantum quoad animum, quam Stoici in-
 vehere conabantur; sed etiam quoad corpus. De
 apathia Stoicorum vide quae adnotamus inferius
 ad hanc eandem Epistolam.

παραδείσῳ οὐδαμῶς
 συνείχοντο οἱ πρωτό-
 πλαστοι· ἀλλὰ δι' ὅλου
 κτισθέντες ἄφθαρτοι
 καὶ ἀθάνατοι οὐδὲ τῆς
 τῶν ἱματίων ἐδέοντο
 περιβολῆς. εἴπερ οὖν
 ἀγάπητε δι' ὅλου Ἀ-
 δάμ ἄφθαρτος ἐκτί-
 σθη καὶ ἀθάνατος, πῶς
 ἐκεῖνοι μέσον αὐτὸν ἀ-
 θησασίας εἶναι καὶ
 θνητότητος λέγουσι ;
 δέδεικται οὖν ἐκ πολ-
 λῶν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀ-
 θάνατος ἐπλάσθη ὁ
 ἄνθρωπος ; τοῦ με-
 γαλοδώρου τηνικαῦτα
 χαρισαμένου τὴν ἀθα-
 νασίαν αὐτῷ. καὶ πεί-
 θου τῷ χρυσορρήμονι
 κἀνταῦθα Ἰωάννῃ λέ-
 γοντι· μηδὲν εἰσηνέγ-
 χων εἰς τὸν βίον ὁ ἄν-
 θρωπος, ἀθανασίαν
 αὐτίκα ἐδέξατο, καὶ
 πᾶσαν ἄλλην ἐν πα-
 ραδείσῳ ἀπόλαυσιν·
 ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς θείας
 εὐρέθη παρήκος ἐν-

το·

quinta in *Hexaemeron*
 inter cetera sic lo-
 quitur. *Naturae neces-*
sitatibus in Paradiso
nequaquam constringe-
bantur protoplasti ,
 prorsus incorruptibiles,
 & immortales creati ,
 neque vestimentorum a-
 miciti egebant . Si igitur ,
 dilecte , Adam
 prorsus incorruptibi-
 lis , & immortalis , est
 procreatus , quomodo
 illi medium inter im-
 mortalitatem , &
 mortalitatem , statu-
 unt ? Multis itaque
 demonstratum est
 hominem ab initio
 immortalem esse for-
 matum , tunc ei im-
 mortalitatem donan-
 te Deo qui magna do-
 nare consuevit . Et fi-
 dem habe etiam hic
 Ioanni Oris aurei di-
 centi. *Quum nihil intui-*
lisset in vitam homo ,
mox immortalitatem ,

omnem·

πολῆς, ἀφερεῖται τῇν
ἀθανασίαν αὐτίκα καὶ
θνητὸς ὁ ἀθάνατος γί-
νεται. ἐν ᾗ γὰρ ὥρα
φισὶ φάγητε ἀπὸ τοῦ
φυτοῦ θανάτῳ ἀπο-
θανεῖσθε. καὶ περὶ
μὲν τούτου οὕτως· ὅτι
δὲ ἄφθαρτον ἐκείνο τὸ
σῶμα καὶ ἀθάνατον ἦν
καὶ ὁ μακάριος ἔδειξε
Κύριλλος· ἐν τῇ εἰς τὴν
δμ-

omnemque aliam in Pa-
radiso voluptatem ac-
cepit. Sed ubi divino
mandato inobediens fa-
ctus est, illico immorta-
litate spoliatus, ex im-
mortali mortalis est
redditus. Quaecumque
enim hora comederitis,
inquit, de arbore, mor-
te moriemini. Ac de i-
stis quidem ita ⁽¹⁾ di-
ctum

(1) Quaecumque haecenus Glycas disseruit, cor-
pus Adami natura immortale, & corruptionis expers,
fuisse nequaquam ostendunt, sed vi & virtute arbo-
ris vitae, quae immortalitatem illi, ut ita dicam,
suppeditabat, ut praeclariter docent *Augustinus* locis
supra laudatis, & *Auctor Quaest. V. & N. T. Quaest. XIX.*
ubi ita infit. *Quandiu enim creatoris lege duravit,*
dignus fuit edere de arbore vitae ut mori non posset.
Nec enim corpus tale erat, quod dissolvi impossibile vi-
deretur. Sed gustus arboris vitae corruptionem corporis
inhibebat. Denique etiam post peccatum potuit indis-
solubilis manere, si modo permixtum illi esset edere de
arbore vitae. Nam quomodo immortale corpus habebat,
quod cibo sustentabatur, &c. Et hos sequitur Tho-
mas I. I. Q. XCVII. Art. III. Pseudo-Abdias Lib. VII.
in aliam causam relicit Adami immortalitatem;
de Paradiso enim agens ait: Non labor fatigationi-
bus subiacet, non infirmitas aliqua sanitati succedit:
tristitia, & fletus, & mors ibi penitus locum non ha-
bent.

δημιουργίαν τοῦ ἀν-
 θρώπου λόγῳ κατὰ
 λέξιν οὕτω εἰπῶν. ἐ-
 πεποίητο μὲν ἀπὸ γῆς
 τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ,
 ἄμεινον δὲ θανάτου καὶ
 φθορᾶς ἦν. ἐνεφύτευσε
 γὰρ αὐτῷ τὴν ζωὴν ὁ
 τῆς ζωῆς ἀρχηγός·
 ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Βα-
 σίλειος αὐτὸ παριστῶν
 ἔλεγε· πλάσας τὸν
 ἀνθρώπον ὁ θεὸς αἰω-
 νίου ζωῆς ἀπόλαυσιν
 αὐτῷ ἐχαρίσατο. πρὸς
 δὲ γε τοῖς εἰρημένοις
 καὶ ὁ θειότατος Βαρ-
 λαάμ οὕτω πρὸς Ἰωά-
 σαφ ἔλεγε· τὸν ἀπ’
 ἀρχῆς αὐτεξούσιότητι
 καὶ ἀθανασίᾳ τιμήσας
 βα-

atum esto. Fuisse au-
 tem incorruptibile,
 & immortale corpus
 illud, docuit etiam
 beatus Cyrillus, in
 oratione de fabrica-
 tione hominis, ubi
 ad verbum sic est.
*Creatum est quidem
 corpus Adami e terra,
 a corruptione autem, &
 morte, invictum. Au-
 ctor enim, & suppedi-
 tator vitae, illi vitam
 inseverat. Quin & Ma-
 gnus Basilius. Quum
 finxisset hominem Deus,
 inquit, aeternae vitae
 fruitionem illi donavit.*
 Praeterea divinissi-
 mus (1) Barlaam sic
 ad

*bent. Aureae enim, quae ibi sunt, blandiuntur potius
 quam perflant, & aeternitatem naribus inferunt. Nam
 sicut thymiamatis-fumus excludit putores, ita nares
 ibi vitam expirant aeternam, quae non permittit ho-
 minei neque fatigationem incurrere, nec dolorem,
 sed semper aequalem, semper iuvenem, semper laetum,
 & semper immobilem, permanere.*

(1) Barlaamus scilicet apud Io. Damascenum: nam
 is Historiae illius, quae Iosaphati, & Barlaami inscribi-
 tur,

βασιλεία πάντων τῶν
 ἐπιγείων κατέστησεν.
 ἀλλὰ καὶ ὁ χρυσορρή-
 μων Ἰωάννης αὐτὸ τῆ-
 το παρίσησι διέξιων
 οὕτως κατὰ λέξιν ἐν
 τῇ εἰς τὴν ἑξαήμερον
 εἰκαστῇ πρώτῃ ὁμιλίᾳ
 αὐτοῦ· δημιουργήσας
 τὸν ἄνθρωπον ὁ θεὸς
 ἡβουλήθη πάντων
 τῶν ὁρωμένων τὴν ἀρ-
 χὴν αὐτὸν ἔχειν. ἐπὶ
 γὰρ τοῦτο καὶ ἔλεγε.
 ποιήσωμεν ἄνθρωπον
 κατ' εἰκόνα ἡμετέραν·
 ποιήσωμεν ἄνθρωπον
 ἄρχοντα πάντων τῶν
 ἐπιγείων· καὶ γὰρ οὐ-
 δὲν ἕτερον ὑποφαίνει
 τὸ κατ' εἰκόνα, ἀλλ'
 ἢ τὸν τῆς ἀρχῆς καὶ
 τῆς δεσποτείας λόγον.
 ὦσ-

ad Iosaphat. *Primum*
hominem Deus potesta-
te arbitrii sui, & im-
mortalitatis bonora-
tum, regem omnium ter-
renorum declaravit. I-
dem Ioannes Chryso-
stomus, sic ad verbum
differens concione vi-
gesima prima in He-
xaemeron. (1) Fabri-
catum a se hominem.
Deus omnium, quae sub
aspectum cadunt, prin-
cipatum habere voluit.
Propter hoc enim dixit,
faciamus hominem ad
imaginem nostram. Fa-
ciamus hominem prin-
cipem terrenorum uni-
versorum. Etenim ni-
hil aliud illud secun-
dum imaginem, nisi
 prin-

tur, auctor esse perhibetur. Consulendus Caveus,
 Oudinus. Labbeus tamen scribit in MSS. Codicibus
 Ioanni cuidam Sinaitae eam vindicari, ut supe-
 rius etiam pag. 4. observavimus.

(1) Haec eadem refert ex Chrysostomo noster Glycas
 Part. I. Annalium.

ὡς περ γὰρ ὁ τῶν ὅλων πρῶτος θεὸς τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν ἔχει, τῶν τε ὁρατῶν, τῶν τε ἀοράτων δημιουργὸς ἀπάντων ὑπάρχων· οὕτω καὶ τὸ ζῶον τοῦτο τὸ λογικὸν δημιουργήσας ἡ βουλήθη πάντων τῶν ὁρωμένων τὴν

principatum, (1) & dominationem significat. Sicut enim universitatis Dominus in omnia imperium obtinet, ad spectabilia, & in ad spectabilia, ut omnium conditor: sic quum animal hoc mente, & consilio praeditum, condi-

(1) Cyrillus Alexandrinus *Lib. adversus Anthropomorphitas Cap. V.* οὐκ ἀπίθανόν γε καὶ κατὰ τὸ ἀρχικὸν εἶναι λέγειν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ὁμοίωσιν τὴν πρὸς θεόν. δίδωται γὰρ αὐτῷ τὸ ἀρχεῖν ἀπάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. *Neque vero dissentaneum veritati fuerit dicere, etiam ratione principatus homini similitudinem cum Deo inesse. Datum enim illi est imperium in omnia, quae in terra sunt. Theodoretus Interrogat. XX. in Genesim: Nonnulli dixerunt, ad imaginem Dei creatum esse hominem, secundum facultatem dominandi, argumento clarissimo usi, ex eo quod creator subiunxit: Et dominetur piscibus maris, & volatilibus coeli, & bestiis, & universae terrae, & omnibus reptilibus repentibus super terram. Quemadmodum enim ipse omnium tenet imperium: ita dedit homini dominium animalium irrationalium. In hac sententia fuere ipse Theodoretus in Cap. I. Epist. I. ad Corinthios; Isidorus Pelusiota Lib. III. Epist. XCV. Ioannes Chrysostomus Homil. x. in Genes. & Diodorus Tarsensis apud Theodoretum. Nec ab ea abhorreere videtur Augustinus Lib. I. De Genesi contra Manichaeos Cap. XVII.*

τὴν ἀρχὴν αὐτὸν ἔ-
χειν· διὸ καὶ τὴν τῆς
ψυχῆς οὐσίαν αὐτῷ
ἐχαρίσατο. βουληθεὶς
αὐτὸν εἶναι καὶ ἀθά-
νατον ἐς τὸ διηνεκές.
ἀλλὰ μὴ ἀπίσει τοῖς
λεγομένοις· εἶγε καὶ ὁ
Σολομὼν αὐτὸ τοῦτο
παρίσησι λέγων. ἐπ'
ἀφθαρσία τὸν ἄνθρω-
πον ὁ Θεὸς ἔκτισε κατ'
εἰκόνα τῆς αἰδιότητος
αὐτοῦ· καὶ εἶχε μὲν ἄν-
ούτω τὰ κατ' αὐτὸν διη-
νεκές· ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ
ῥαθυμίαν ὤλισθε καὶ
παρέβη τὴν δωθεῖσαν
αὐτῷ ἐντολήν, οὐδὲ ἔ-
τως ἀποσράφη τέλεον
αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς μὲν
ἀθανασίας ἀπεσέρηνσε,
θανάτῳ δὲ καταδικά-
σας ἐπὶ τῆς αὐτῆς
αὐτὸν ἀφῆκε σχεδὸν
εἶναι ἀρχῆς. Εὐδὴλον
οὖν

disset, id omnibus quae
oculis sentiuntur prae-
esse voluit. Quare & a-
nimae essentiam illi do-
navit, quo duraret ae-
vo sempiterno. Tu no-
li dictis diffidere; Si
quidem & Salomon
hoc ipsum indicat. In
incorruptione, inquit,
Deus hominem creavit,
& secundum imaginem
aeternitatis ipsius. Et
esset quidem ita sem-
piternus; sed quia
per socordiam lapsus
est, & praescriptum
sibi mandatum viola-
vit, nec sic quidem
omnino ab eo se re-
movit; sed immorta-
litate quidem exu-
tum, & morte da-
mnatum, in eodem
ferme imperio reli-
quit. (1) Planum est i-

H

gi-

(1) Isidorus Pelusiota Epist. xcv. Lib. III. Adami
imperium docet post peccatum mutilatum quidem
fuisse, non vero ablatum omnino. Καὶ πάσης μὲν
οὐκ

οὖν, ὅτι πρὸ τῆς βρώ-
σεως ἀθάνατος ὑπῆρ-
χεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ
γὰρ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ
ἂν

gitur, hominem ante-
quam de vetito ligno
vesceretur, a morte
liberum fuisse; non
enim

οὐκ ἐξεβλήθη, ἵνα μὴ ἔωλος ἢ χάρις εὐρεθῇ, ἢ κρω-
τηριάσθῃ δὴ. οὐ γὰρ δίκαιον ἦν τὸν ἡττηθέντα καὶ σε-
φαιωθῆναι, ἀλλὰ τῷ φόβῳ τῶν θυμῶν σωφρονισθῆναι.
Neque enim omni imperio est eiektus, ne irrita plane
ἔσσι cassa esset gratia, sed truncata. Neque enim ae-
quum erat eum, qui victus esset, etiam coronari, sed
metu ferarum castigari. Sic Glycas noster Part. I.
Annalium. Ἀλλὰ καὶ παραβάντα τὴν ἐντολὴν, οὐκ
ἀπεσράφη τέλος, ἀλλὰ τῆς μὲν ἀθανασίας ἀπέσε-
ρησε, θανάτῳ δὲ καταδικάσας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρ-
χῆς ἀφῆκεν εἶναι. διὰ γὰρ τοῦ πρόσοντος αὐτῷ λό-
γου καὶ τήμιρον πάλιν κρατεῖ. εἰ γὰρ καὶ θῆρας ἀγρίους
ὁρᾷς αὐθάρκῃς χρωμένους εἶναι ὅτε καὶ ὁρμῶνται ἀ-
ναλόγως κατ' αὐτοῦ, μὴ θαύμαζε· ὅτι καὶ τοῦτο κα-
τὰ θεῖαν πάντως οἰκονομίαν, ὥς ἐντεῦθεν τῆς ἀμαρτίας
ἐπιμεμνήσθαι καὶ ἄκοντας, δι' ἣν δεδοικέναι καὶ τρε-
μνὴν ὑποχεῖρια καταδικάσθημεν. Quia etiam manda-
tum ipsius transgressum non omnino aversatus, sed
immortalitate spoliatus, ἔσσι ad mortem condemna-
tum, prope in eodem imperio reliquit. Nam homo
per rationem, qua praeditus est, etiam hodie cuncta
in potestate sua retinet. Quamquam enim feras
agrestes nonnumquam pro lubitu suo videmus in ho-
minem intruere: id tantopere mirari non debemus,
quando consilio divino accidit, ut hoc modo vel invitū
de peccato admoneamur, cuius causa nobis hoc contigit
supplicii, ut subiectos imperio nostro metuamus. Haec
eadem docet Io. Chrysostomus Hom. IX. in Genes.
Egre-

ἐν ἐκ τῆς τιμωρίας,
 ὡς ὁ χρυσορρήμων
 Ἰωάννης ἐν τῇ ἐξ καὶ
 δεκάτῃ φησὶν ὁμιλίᾳ,
 ἐπήγαγεν αὐτῷ μετὰ
 τὴν βραῦσιν τὸν θάνατον.
 ἀλλ' ἐνταῦθα
 προσέχειν ἄξιον. οὐδὲ
 γὰρ ἡβουλήθη μόνον
 ὁ Θεὸς βασιλέα κατα-
 σῆσαι πάντων τῶν ὄρω-
 μένων αὐτόν· ἀλλὰ καὶ
 ἐργοῖς αὐτοῖς ἀπειρι-
 σμένην ἔδειξε τὴν ἀρ-
 χήν· ἤγαγε γὰρ τὰ
 ζῶα πάντα τηρικᾶντα
 πρὸς αὐτὸν καὶ τοι γε
 τὸ μέλλον οὐκ ἀγνοῶν,
 καὶ οὕτω τὰ πάντα
 δουλικῶ παρασάμενα
 σχή-

enim pro supplicio,
 ut Chrysostomus in de-
 cima sexta homilia
 docet, mortem ei
 post esum inflixisset.
 Verum hoc loco ad-
 vertendus est animus.
 Non solum omnium,
 quae adspectu perci-
 piuntur, regem cum
 constituere Deo pla-
 cuit: sed & opere
 ipso imperium eius
 absolutum plane de-
 monstravit. Omnia
 enim tunc animantia
 ad illum adduxit;
 tametsi quid futurum
 esset non ignoraret.
 Atque ita omnia ser-

H 2

VO-

Egregie Ambrosius Lib. VI. in Hexaemeron. Videbatur
 nihil Elephantis creatura habere robustius, nihil tam
 terribile vel procerum: nihil tam ferum, quam Leo-
 nes, vel Tigrides sunt: & haec serviunt homini, &
 naturam suam humana institutione deponunt: obli-
 scuntur, quod nata sunt: induunt, quod iubentur. Quid
 multa? Docentur ut parvuli, serviunt ut infirmi, ver-
 berantur ut timidi, corriguntur ut subditi: in mores
 transeunt nostros, quoniam motus proprios perdide-
 runt.

σχήματι παρ' αὐτοῦ
 τὰς ἐπονυμίας ἐδέχον-
 το. οὕτω μὲν οὖν ἔφ-
 θασε διάγει τῆς νοερᾶς
 ψυχῆς καὶ ἀθανασίας
 τιμῆσας αὐτόν· εἰ γὰρ
 καὶ τὴν γενησομένην
 αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ
 παρατροπὴν οὐκ ἦν
 ἂ-

vorum specie illi re-
 praesentata, adpella-
 tiones ab eo suscepe-
 runt. Sic igitur per
 intelligentem ani-
 mam⁽¹⁾ immortalita-
 te eum honoravit.
 Quamquam enim, &
 futuram non multo
 post

(1) Non tantum quoad animam homo fuit im-
 mortalis, verum ipsa etiam anima, ante primi homi-
 nis peccatum, erat corporis immortalitatis effectrix,
 ut docet Thomas I. I. Quæst. XCVII. Art. I. Scribit
 enim: *Non enim corpus eius erat indissolubile per
 aliquem immortalitatis vigorem: sed inerat animæ
 vis quaedam supernaturaliter divinitus data, per
 quam poterat corpus ab omni corruptione præservare,
 quandiu ipsa Deo subiecta mansisset. Quod docet
 etiam Art. III. At si vitæ arbor immortalitatem
 corpori conferebat, quadam inspiratione salubritatis
 occulta, ut Augustinus ait, num ille animæ vigor
 ex fructus gustu producebatur, ita ut ligni illius
 comestio signum esset coelestis virtutis animæ a Deo
 adflatae ut corpori perpetuitatem impertiret? Cer-
 te Bonaventura in II. Sentent. Dist. XVII. ita scribit:
 Ergo sicut sacramenta nostra non creant gratiam, sed
 divina virtus ipsis adsistens, in eorum legitima per-
 ceptione, gratiam infundit; sic fructus eius arboris non
 dabat immortalitatem, sed divina virtus, quum fru-
 ctus ille comedebatur, immortalitatem homini largieba-
 tur. Sed de his alii viderint; & consulendum supe-
 rius pag. 109.*

ἄγνοῶν. ἄλλ' ἐπειδὴ
 καταδικάζειν ἐκ μόνης
 οὐ θέλει προγνώσεως.
 ἢ ἑαυτῷ βελὴν ἐπ' αὐ-
 τῷ θεοπρεπῶς ἐκπλη-
 ροῖ καὶ ψυχῆς αὐτοῦ
 κατὰ δὴ καὶ προείρη-
 ται μεταδίδωσιν νοεράς,
 ὡς ἐντεῦθεν αὐτὸν εἶ-
 ναι καὶ ἀθάνατον ἐς το
 διηνεκές· εἴπερ οὖν ὁ-
 σιώτατε ἄνερ ἐν ἀθα-
 νασία τὸν ἄνθρωπον ἐ-
 ποίησε, κατὰ δὴ προ-
 εἴρηται, σφάλουσιν
 προφανῶς ἠκεῖνοι λοι-
 πόν, ὅσοι καὶ θνητό-
 τητα τῇ ἀθανασίᾳ ἐ-
 κείνου παραμιγνύουσιν.
 οὐ μικρῶς γὰρ ἐντεῦ-
 θεν ἀμβλύνουσίν τε καὶ
 ὑποτέμνουσιν τὴν δω-
 δεῖσαν ἐν ἀρχῇ παρα-
 θεοῦ τῷ ἀνθρώπῳ τι-
 μὴν. ἐφ' ᾧ καὶ θνητό-
 τητα τῷ ἀθάνατῳ πα-
 ραμιγνύειν αὐτὲς ὅλως
 οὐκ ἔπρεπεν· εἴγε τοῦ
 χρυσορρήμονος Ἰωάν-
 νου τῶς ἤκουσαν,
 οὐ-

post praevaricatio-
 nem ipsius praenof-
 fet, tamen ex sola
 praescientia eum
 damnare nolens, su-
 am voluntatem in eo,
 ut Deo dignum fuit,
 explevit, & anima
 ipsum, ut iam dictum
 est, impertivit per
 quam in perpetuum
 immortalis esset. Si
 ergo immortalita-
 te hominem cohone-
 stavit, manifesto in
 errore versantur, qui-
 cunque mortalitatem
 illius immortalitati
 admiscent. Non pa-
 rum enim hinc hono-
 rem homini a Deo
 in principio collatum
 obscurant, & immi-
 nuunt. Vnde & mor-
 talitatem cum im-
 mortali confunde-
 re prorsus non de-
 cebat: siquidem Io-
 annem Chrysostomum
 prius dicentem audi-
 H 3 ve-

οὕτω λέγοντος· ὥσπερ
 τις χρυσοῦς ἀνδρὶς
 ἀπὸ χωνευτηρίου προ-
 ελθὼν ἄρτι καὶ λαμ-
 πρῶς ἀποσείλβων· οὕ-
 τως ἐκεῖνο τὸ σῶμα
 φθορᾶς ἀπάσης ἀπὴλ-
 λακτο· διὸ δὴ καὶ θνη-
 τότητα τῷ ἀθανάτῳ
 παραμυγνύειν οὐκ ἔ-
 πρεπεν· εἴγε καὶ παρα-
 δείγματι τοιαύτῳ ἔτω καὶ
 μᾶλλον ὁ χρυσοῦς τὴν
 γλῶτταν ἐχρήσατο·
 δέδεικται γὰρ ἐντεῦ-
 θεν ὅτι τὸ σῶμα ἐκεῖ-
 νο θανάτου καὶ φθο-
 ρᾶς ἄμεινον ἦν, ὥσπερ
 προελθὼν ἄρτι χρυ-
 σοῦς ἀνδρὶς καὶ λαμ-
 πρῶς ἀποσείλβων,
 ρυπου παντὸς ὑπέρτε-
 ρος ὅς ἀνάγκης εἶναι
 ὅτι οὕτως ὁμολογεῖται
 καὶ πιστεύεται· ἀφθαρ-
 τος μὲν οὖν ἀπὸ θεοῦ
 παρήχθη κατ' ἀρχαίς
 ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀθά-
 νατος· εἰ δὲ καὶ θανά-
 τῳ κατεδίκασεν αὐτὸν
 ὕστε-

verunt : Sicut aurea
 statua , modo de con-
 flatorio educta , & cla-
 re fulgens ; sic illius
 corpus ab omni corru-
 ptione liberum erat .
 Quare & mortalita-
 tem cum immortalī
 coniungere fas non
 erat : quandoquidem
 Aurea lingua exem-
 plo hoc potissimum
 usa est . Declarat quip-
 pe hinc corpus eius
 morte , & corruptio-
 ne , fuisse maius : ut
 prodeuntem modo
 statuam , & clare
 fulgentem , omni la-
 be vacare necessario
 confitendum , & cre-
 dendum est . Incor-
 ruptibilis igitur , &
 immortalis in princi-
 pio homo ; quem
 etsi postea morte
 damnavit , tamen non
 diu sine consolatione
 reliquit . Audi quid
 de hoc scribit ma-
 gnus

ὑστερον· ἀλλ' οὐκ ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ἀπαρμύ-
νητον εἶναι μέχρι πολ-
λοῦ. Καὶ ἀκούε τί πε-
ρὶ τούτου φησὶν ὁ μέ-
γας Ἀθανάσιος ἐν τῷ
εἰς τὴν ἀνάληψιν λό-
γῳ αὐτοῦ. Θάνατος
μὲν εἰσῆλθε διὰ τὴν
παρακοὴν, κολύων δὲ
ὅμως τὴν τῆς ἀπειλῆς
ἀκμὴν ὁ Θεός, ἐλπίδα
εὐθὺς ἀθανασίας ἀνα-
τέλλει τῷ γένει, καὶ
τὸν Ἐνῶχ ἐκ μέσου
ἀρπάζει, καὶ ντεῦθεν ἡ
θνητὴν ἐδίδασκε φύ-
σιν ὁρους ἀθανασίας
ἐκδέχεσθαι. ταῦτα
μὲν οὖν ἐπιβεβαιοῦσι
καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ
Χριστοῦ λέγοντες· ὅτι
τὴν ἀπαφθάρτησιν
ἡμῶν καὶ πολυζωίαν
τὰ κατὰ τὸν Ἐνῶχ καὶ
Ἡλίαν ἐναργῶς παρι-
σῆ.

gnus Athanasius, ser-
mone *De Adsum-
ptione*. *Mors qui-
dem ingressa est per ino-
bedientiam. Tamen la-
xans minarum vigo-
rem Deus statim spem
immortalitatis humano
generi praeberet, & E-
noch (1) de medio rapit,
& hinc mortalem natu-
ram terminos immorta-
litis suscipere docet.*
Haec etiam discipuli
Christi confirmantes
aiunt, incorruptio-
nem, & diuturnitatē
vitae nostrae exem-
plis Enoch, & Eliae,
evidenter stabiliri.
Per translationem e-
nim ipsorum spem
immortalitatis, mor-
tali huic naturae mi-
rabiliter admodum
ingeneravit. Et idcir-

H 4

co

(1) De raptu, & translatione Enoch, & Eliae,
vide quae disputat doctissimus Nat. Alexander Hist.
Ver. Test. Tom. I. Act. I. Dissert. V. Prop. I. &
Tom. II. Act. V. Dissert. VI.

5ᾱ. διὰ γὰρ τῆς με-
 ταθέσεως αὐτῶν Ἀθα-
 νασίας ἐλπίδα τῇ
 θνητῇ ταύτῃ φύσει
 καὶ πάνυ θαυμα-
 μασίως ἐνέσπειρε. καὶ
 τούτου χάριν ὁ μέγας
 Ἀθανάσιος ἐλέγεν, ὅτι
 καὶ τὸν Ἡλίαν ἀρπά-
 ζει, καὶ ὡς εἰς τὸν οὐ-
 ρανὸν ἀναφέρει ἀφέντα
 κάτω τὸν θάνατον. ἔ-
 ταῦτα δὲ μόνον ἀλλὰ
 καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάν-
 νης οὕτω πρὸς αὐτὸν
 εὕρηται λέγων. τὸ ἐ-
 ξάραν ἄρμα σε τὸ πυ-
 ρίπνοον χάριν σοι τῶν
 θαυμάτων παρέσχεν,
 Ἡλία Θεσβίτα, ἀφ-
 θαρτίσαν σε τοῦ μὴ ἰ-
 δεῖν θάνατον ἕως ἂν κη-
 ρύξης τὴν τῶ πάντων
 ἐντέλειαν. καὶ οὗτοι
 μὲν οὕτως· ὁ δὲ χρυ-
 σορρήμων Ἰωάννης ἀ-
 ριστολότερον ἐδείξε, ὅτι
 τὴν ἀφθαρσίαν ταύτην
 ὁ πρῶτος ἐκείνος εἶ-
 χεν ἄνθρωπος, οὕτω

καὶ

eo magnus *Atbana-*
sius dixit, *Eliam* rapi,
 & velut in coelum
 subvehi, mortem in-
 fra relinquentem.
 Damascenus prae-
 terea *Ioannes* sic eum
 adfatur: *Currus in*
sublime te tollens igne-
us gratiam mira-
culorum tibi dedit,
Elia Thesbita, incor-
ruptum te faciens, ut
non videas mortem do-
nec praedicaveris o-
mniium consummatio-
nem. Et hi quidem
 sic. *Ioannes* autem
 illud *Os aureum*, hanc
 incorruptionem pri-
 mum illum homi-
 nem habuisse, illu-
 strius docet, cuius
 verba recitabo. *Pla-*
cuit Enoch, & trans-
 fertur. *Vide Domini*
bonitatem. Quum enim
invenisset virum virtu-
tis officia praestantem,
 non eum privavit di-

gni-

κατὰ λέξιν εἰπὼν . εὐ-
 ηρίσησεν Ἐνὼχ τῷ
 Θεῷ καὶ μετατίθεται .
 καὶ ὅρα δεσπότου ἀγα-
 θότητα . εὐρών ᾧ ἄν-
 δρα κατωρθώκοτα τὴν
 ἀρετὴν , ἐκ ἀπέστειρεν
 αὐτὸν τῆς ἀξίας, ἣν τῷ
 προτοπλάσῳ ἐχαρί-
 σατο πρὸ τῆς παρα-
 βά-

gnitate, qua protopla-
 stum ante mandati
 transgressionem cumu-
 laverat. (1) Quae por-
 ro illa dignitas, quam
 primo homini princi-
 pio Deus donavit? in-
 corruptibilem, im-
 mortalem, exitii ex-
 pertem esse, ut liqui-
 do

(1) Haec eadem docet etiam ὁ πᾶν Augustinus
Lib. I. De Peccatorum meritis ; & remissione Cap. III.
 adfirmans Enochum, & Eliam, non aliter adhuc vi-
 vos permanere, quam primus homo, & eius posterī,
 si minus ille peccasset, immortales futuri erant. Si enim
 Deus, inquit, *Israelitarum vestimentis, & calceamentis*
praestitit quod per tot annos non sunt obtrita ; quid
mirum si obedienti homini eiusdem potentia praestaretur
, ut animale ac mortale habens corpus, haberet
in eo quemdam statum, quo sine defectu esset anno-
rum, tempore quo Deus vellet, a mortalitate ad im-
mortalitatem sine media morte venturus ? Sicut enim
haec ipsa caro, quam nunc habemus, non ideo non est
vulnerabilis, quia non est necesse ut vulneretur : sic
illa non ideo non fuit mortalis, quia non erat neces-
se ut moreretur. Talem puto habitudinem adhuc in cor-
pore animali, atque mortali, etiam illis, qui sine
morte hinc translati sunt, fuisse concessam. Neque
enim Enoch, & Elias, per tam longam aetatem sene-
ctute marcuerunt, nec tamen eos credo iam in illam
spiritalem qualitatem corporis commutatos, qualis in
resurrectione promittitur, &c.

βάσεως τῆς ἐντολῆς·
 ἀλλὰ γάρ τις ἡ ἀξία
 ἣν ἐχαρίσατο τῷ πρῶ-
 τῳ ἀνθρώπῳ κατ' ἀρ-
 χὰς ὁ Θεός, τὸ ἀφ-
 θαρτον καὶ ἀθάνατον
 καὶ ἀνόλεθρον, ὡς ὁ λό-
 γος ἡδὴ φθάσας ἀρι-
 δηλότερον ἔδειξε· ἦν
 δὴ ἀξίαν ἔλαβε μὲν ὁ
 Ἀδάμ, ἀφῆρθε δὲ
 ὁμῶς αὐτὴν, ἐπειδὴ
 παρέβη τὴν ἐντολήν,
 ἐπειδὴ κακοβούλως ἡ-
 ψατο τοῦ φυτοῦ. ἀμέ-
 λει καὶ ἵνα μὴ παντε-
 λῶς ἀπόγνωνεν, ὡς
 οὐκέτι τὴν ἀθανα-
 σίαν ἐκείνην ἀπολει-
 ψόμενοι, μετατίθῃσι
 τὸν Ἐνῶχ, ἀφῆρθε
 τε αὐτὸν ἀξιοῖ, καὶ
 οὕτω ζῇν εἰς αἰῶνας
 παρασκευάζει, διδά-
 σκων

do ostensum est.
 Quam dignitatem ac-
 cepit quidem Ada-
 mus, perdidit tamen
 simul ac mandatum
 neglexit, perverso-
 que consilio arborem
 tetigit. Itaque ut non
 penitus desperemus,
 quasi immortalita-
 tem illam numquam
 recuperaturi, trāsfert
 Enoch, & immortali-
 tate eum dignatur,
 perque multa saecu-
 la vitam ei producit:
 hinc significans (1)
 mortalem naturam,
 nostram terminos
 immortalitatis illius
 expectare, qua per
 transgressionem A-
 damus excidit. Quod
 si haec ita sunt, quid
 plu-

(1) Enochi, & Eliae, translationem futurae esse
 resurrectionis imaginem, & argumentum, docent *Tex-
 tullianus De Resurrectione carnis*, *Augustinus Lib. XV.
 De Civ. Dei Cap. XIX.* *Paulinus Poem. V.* *Theodoretus
 Interrogatione XLV. in Genesin*, *Thomas in Cap. II.
 Epistolae ad Ebraeos.*

σκων ἐκ τούτου τὴν
 θνητὴν φύσιν ἡμῶν,
 ὅρους ἀθανασίας ἐκεί-
 νης ἐκδέχασθαι, ἧς ἐξ-
 ἔπεται διὰ τὴν παρά-
 βασιν· εἰ δὲ ταῦτα
 οὕτως ἔχει, τί χρὴ
 καὶ λέγειν; εἰ γὰρ ὁ
 πρῶτος ἐκείνος ἀνθρώ-
 πος τὴν ἀπαφθάρτη-
 σιν εἶχε ταύτην, ἣν
 ἐκδέχασθαι τὴν φύσιν
 ἐδί-

plura attinet dicere?
 Si enim primus ille
 homo hanc incorrup-
 tionem habuit,
 quam expectare De-
 us mortalem natu-
 ram docuit, Enoch
 transferendo, adpa-
 ret plane, talem a
 Deo hominem ab ini-
 tio conditum, qua-
 lem⁽¹⁾ ex mortuis re-
 sur-

(1) Fallitur profecto *Glycas*, & procul a vera ra-
 tione recedit, si doctissimis Theologis fides,
 ut quidem videtur, habenda est. Vnus prae cunctis
 loquatur magnus *Augustinus*. Hic *Lib. XIII. De*
Civ. Dei Cap. XX. ita de corpore Sanctorum in ul-
 tima resurrectione restituto agens inquit. Non
 solum enim non erit tale, quale nunc est in quavis
 optima valetudine; sed nec tale quidem, quale fuit in
 primis hominibus ante peccatum. Qui licet morituri
 non essent, nisi peccassent, alimentis tamen ut homi-
 nes utebantur, nondum spiritualia, sed adhuc anima-
 lia corpora terrena gestantes. Capite autem *XXIII.* scri-
 bit: Primus autem homo de terra terrenus in animam
 viventem factus est, non in spiritum vivificantem;
 quod ei per obedientiae meritum servabatur. Ideo cor-
 pus eius, quod cibo ac potu egebat, ne fame adscire-
 tur, ac siti, & non immortalitate illa absoluta; atque
 indissolubili, sed ligno vitae a mortis necessitate pro-
 hibebatur, atque in iuventutis flore retinebatur, non
 spi-

ἐδίδασκε μετὰτεθεὶς
ὁ Ἐνώχ, φαίνεται παν-
τως ὅτι τοιοῦτος ὑπὸ
θεοῦ παρήχθη κατ'
ἀρχὰς ὁ ἄνθρωπος
ὁποῖον ἐκ νεκρῶν ἐγερ-
θεῖναι τὰ θεῖα φά-

σκη-

surrecturum divina
praedicant oracula .
Ne igitur haesita .
Cogita tecum , quod
etiam divinus Ana-
stasius Sinaita , in ora-
tione *De Resurrectione*

de

spirituale , sed animale fuisse non dubium est , nequaquam tamen moriturum , nisi in Dei praedicentis , minantisque , sententiam delinquendo contruisset . Et ex intervallo : In corpore ergo animali primum hominem factum , ut Apostolus loquitur . Volens enim ab spirituali , quod in resurrectione futurum est , hoc , quod nunc est , animale discernere , Seminatur , inquit , in corruptione , surget incorruptibile ; Seminatur in contumelia , surget in gloria ; Seminatur in infirmitate , surget in virtute ; Seminatur corpus animale , surget spirituale . Deinde ut hoc probaret , si est , inquit , corpus animale , est & spirituale . Et ut quid esset corpus animale ostenderet , sic , inquit , scriptum est , Factus est primus homo in animam viventem . Isto igitur modo voluit ostendere quid sit corpus animale , &c. Et mox : Prius est enim animale corpus quale habuit primus Adam , quamvis non moriturum nisi peccasset , &c. Postea vero spirituale quale iam praecessit in Christo tamquam in capite nostro , sequuturum est autem in membris eius ultima resurrectione mortuorum . Adiungit deinde Apostolus duorum istorum hominum evidentissimam differentiam dicens : Primus homo de terra terrenus ; secundus homo de coelo coelestis . Hinc corrigendus Glycas etiam in insequentibus litteris , in quibus talia habet ad fastidium . Consulenda quoque superius adnotata pag 101. 109. & 116.

σκουσι λόγια· μὴ οὖν
ἀπίσει τοῖς λεγομέ-
νοις. Ὅρα γὰρ ὅτι καὶ
ὁ Σιναιίτης Ἀναστάσιος
ἐν τῇ περὶ ἀναστάσεως
λόγῳ αὐτοῦ τὸν περὶ
τούτου λόγον ἀριδι-
λότερόν σοι ποιῆται
καὶ οὕτω φησί. τοιοῦ-
τον ἐκ νεκρῶν ἐγείρεται
τὸ σῶμα τὸ πεσόν, ὁ-
ποῖον ἦν ἀπ' ἀρχῆς,
ἀποβαλλόμενον ἀπαν
ὅπερ ἔφθασε δι' αὐτὴν
ἀμαρτίαν ἐπισυμβῆ-
ναι αὐτῷ. πρόσεχε
οὖν· εἰ γὰρ τοιοῦτον
ἐγείρεται ὁποῖον ἦν
ἀπ' ἀρχῆς· τὸ ἔγει-
ρόμενον ἐκεῖνο τότε σῶ-
μα θανάτου καὶ φθορᾶς
ἄμεινον ἐγερθῆναι ὁ-
μολογεῖται, καὶ βεβαιῶ
τὸν λόγον ὁ πάμμεγας
Παῦλος οὕτω λέγων.
δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦ-
το ἐνδύσασθαι ἀφθαρ-
σίαν,

de his clarissime posu-
it in hunc modum. (1)
*Tale e mortuis excita-
tur corpus exanime,*
quale erat a principio,
reiectis omnibus, quae
illi propter peccatum
contigerant. Attende
igitur. Si tale resur-
git, quale a principio
erat; resurgens au-
tem tunc corpus cer-
tum est morte, &
corruptione superius
resurrecturum, id
quod maximus ille
Paulus testatur, *Oper-
tet, inquit, corrupti-
bile hoc induere incor-
ruptionem, & mortale*
hoc immortalitatem:
manifestum fit & cor-
pus illud, primum
videlicet a Deo crea-
tum, vere immortale
fuisse, & incorrupti-
bile, quod toties iam
di-

(1) *Anastasio Sinaitae sermones tres De Resurre-
ctione MSS. Graece adservantur in celebri Biblio-
theca Laurentiana.*

σίαν, καὶ τὸ θνητὸν
 τοῦτο ἐνδύσασθαι ἁ-
 θανάσιαν. εὐδύλον
 πάντως ὅτι καὶ σῶμα
 ἐκεῖνο, λέγω δὲ τὸ
 πρῶτως ὑπὸ θεῶ ποιη-
 θέν, ἁθάνατον ἀληθῶς
 ὑπῆρχε καὶ ἄφθαρτον,
 ὡς ἦδη πολλάκις εἰ-
 ρήκαμεν. αὐτὸ τοῦτο
 παρίσῃσι καὶ Ὁ Νύκτις
 θεῖος Γρηγόριος, ἥτι-
 κα καὶ μᾶλλον εὐρη-
 ται τὸ τοῦ Ἐκκλησια-
 στοῦ θεῖον ῥητὸν ἐπεξ-
 ηγούμενος τὸ δια-
 λαμβάνον οὕτως ἐν λέ-
 ξεσι. τί τὸ γεγονός;
 αὐτὸ τὸ γενησόμενον.
 καὶ τί τὸ πεποιημένον;
 αὐτὸ τὸ πασηθεύόμε-
 νον. λέγει γὰρ ὅτι
 χειρὶ θεοῦ πεποιημέ-
 νος ὁ ἄνθρωπος οὐχ ὁ
 νῦν ἐστὶ διὰ τὴν ἁμαρ-
 τίαν ἡγουν τρεπὸς καὶ
 φθαρτός τοῦτο ἦν ἀπ’
 ἀρχῆς, ἀλλ’ ὁ ποιη-
 θήσεται ὑστερον, ἄτρε-
 πτος δηλονότι καὶ ἄφθ-
 αρ-

diximus. Id ipsum
 quoque docet Nyssae
 Episcopus Sanctus
 Gregorius, praesertim
 ubi divinum Ecclesia-
 stae dictum exponit,
 nempe istuc. *Quid est
 quod fuit? ipsum quod
 futurum est. Quid
 quod factum est? ipsum
 quod faciendum est.*
 Ait enim manu Dei
 factum hominem,
 non esse, qui nunc est
 propter peccatum,
 sive mutabilem, &
 corruptibilem. Si igitur,
 in incorruptione
*Deus hominem fecit
 secundum imaginem,
 aeternitatis suae; ut
 Salomon ait: si in eo
 declaravit studium
 erga illum suum,
 quod animam ratio-
 ne praeditam illi im-
 misit, ut esset etiam
 immortalis iugiter,*
 sicut Chrysostomus in-
 quit: si igitur aeter-
 nae

Φαρτος. εἴπερ οὖν ὁ
 Θεὸς ἐπ' ἀφ' ἀρσίου
 τὸν ἄνθρωπον ἐκτίσε
 κατ' εἰκόνα τῆς αἰδιό-
 τητος αὐτοῦ κατὰ φησι
 Σολομών. εἴπερ ἐδει-
 ξε τὸ οἰκεῖον φιλότι-
 μον μεταδούς αὐτῷ
 ψυχῆς νοερᾶς ὡς εἶναι
 καὶ ἀθάνατον ἐς τὸ
 διηνεκές, ὡς ὁ χρυσοῦς
 τὴν γλῶτταν φησιν.
 εἴπερ οὖν αἰωνίου ζωῆς
 ἀπόλαυσιν ἐχαρίσα-
 το τῷ ἀνθρώπῳ κατ'
 ἀρχάς ὁ Θεός, ὡς ὁ
 μέγας φησὶ Βασι-
 λειος. εἴπερ οὖν ἡ πρῶ-
 τη ποίησις τοῦ Ἀδάμ
 ἀφ' ἀρτος ἦν ὡς ὁ Σι-
 καίτης φησὶ Θεὸς Ἀ-
 ναστάσιος. εἴπερ οὖν
 σῶμα δέδωκε τῷ ἄν-
 θρώπῳ κατ' ἀρχάς ὁ
 Θεός τὸ ἀθάνατον καὶ
 ἀμόλεθρον ὡς ὁ Θεὸς
 Ἀνδρέας εὕρηται λέ-
 γων. εἴπερ οὖν αὐτέξε-
 σιότητι καὶ ἀθανασία
 τιμήσας τὸν ἄνθρω-
 πον

nae vitae fruitionem
 donavit ab initio ho-
 mini Deus, ut ait
 magnus *Basilius*: si
 igitur prima creatio
 Adami incorruptibi-
 lis erat, ut divinus
Anastasius Sinaita
 scribit: si igitur di-
 gnitatem dedit prin-
 cipio homini Deus,
 nempe exitii exper-
 tem esse, ut Sanctum
Andream Cretensem
 dixisse patet: si igitur
 libertate voluntatis,
 & immortalitate
 quum decorasset ho-
 minem Deus, regem
 omnium terrenorum
 instituit, ut Beatus
Barlaam dixit: quo-
 modo adhuc morta-
 lem a Deo produ-
 ctum adferemus?
 prorsus impossibile
 opinor esse. Quidni?
 quando & Theologiae
 doctissimus *Gregorius*
 non finit de prima
 ho-

πον ὁ Θεὸς βασιλέα πάντων τῶν ἐπιγείων κατέστησε καὶ ὁ μακάριός φησι Βαρλαάμ . πῶς λοιπὸν αὐτὸν ὁμοῦ καὶ ἀθανάτον καὶ θνητὸν ὑπὸ Θεοῦ παραχθῆναι εἰ-
 πωμεν ἀνέκδεκτον ὡς εἶμαι τοῦτο καὶ λίαν ἐστ' . καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἀνέκδεκτον εἶγε καὶ ὁ πολὺς ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος οὐκ ἐὰν περὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου τοιαῦτα φαντάζε-
 σθαι , παντὸς γὰρ ἐπικαλύμματος καὶ προβλήματος ἀνενδεὰ τὸν ἀπ' ἀρχῆς εἶναι εἰπὼν εἴδειξε προφανῶς ὅτι σόλην ἀθανασίας ἀμφισπόμενος ἦν ὁ πρῶτος ὑπὸ Θεοῦ δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος . καὶ γὰρ καὶ μὴ τοῦτο ἦν , οὐκ ἂν ἡ ἐσχάτη τῶν σωμάτων ἐγέρσις ἐπ' ἀνοδος εἶναι ἐλέγετο
 πρόσ

homine talia cogitan-
 do concipere . Nulli-
 us enim tegumenti, &
 munimenti indigum
 primum hominem,
 quum adfirmasset ,
 stola immortalitatis
 vestitum esse, qui pri-
 mus a Deo est fabri-
 catus , haud obscure
 admonet . Etenim si
 secus esset , extrema
 illa corporum resur-
 rectio ad veterem il-
 lam , & primam vi-
 tam reversio esse non
 diceretur . (1)

*Hactenus Iac. Pon-
 tani interpretatio ,
 cetera Io. Lamius
 edidit , & Latine
 vertit .*

Et fidem habe in
 praesentia magno
 Paulo dicenti : *Semi-
 natur in corruptione ,
 resurgit in incorruptio-
 ne ,*

(1) Vide inferius *Epist.* III. 16

πρόσγε τὴν ἀρχαίαν
ἐκείνην καὶ πρῶτην δια-
γογὴν. καὶ πείθου καὶ
ταῦτα τῷ μεγάλῳ
Παύλῳ λέγοντι. σπεί-
ρεται ἐν φθορᾷ, ἐγεί-
ρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἣν
ἐχαρίσατο αὐτοῖς ὁ
κύριος τῇ ἀνθρωπίνῃ
φύσει διάγε τῆς ἐκ νε-
κρῶν αὐτοῦ παραδό-
ξου ἐγέρσεως. καὶ ἄκουε
τί φησιν ὁ Θεὸς Ἀνα-
στάσιος ἐν τῇ παρ' αὐ-
τοῦ συγγραφείσῃ θεῖα
βίβλῳ ἢ τὸ ὄνομα Ὁ-
δηγός· ἐν ἀρχῇ ἀ-
φθαρτος καὶ ἀθάνατος
ὑπὸ Θεοῦ γεγονώς ὁ
ἀνθρώπος διὰ τῆς ἀ-
μαρτίας γέγονε φθαρ-
τός καὶ θνητός καὶ ὀ-
λικός καὶ ρευστός. ἀ-
μέ-

ne, (1) quam iterum
humanae naturae per
admirabilem suam a
mortuis resurrectionem
elargitus est Do-
minus. Audi quoque
quid adferat *Anasta-*
sius ille divinus in suo
divino libro, quem
Viae Ducem (2) inscri-
psit. *Principio*, in-
quit, *immortalis*, &
corruptioni minime ob-
noxius a Deo factus
est homo; per pecca-
tum vero corruptioni
obnoxius, & *mortalis*,
& *materiatus*, & *flu-*
xus, evasit. Itaque
quum eius Deus miser-
tus esset, & ideo ho-
minem induisset, haud
indignum putavit na-
I tu-

(1) Vide inferius *Epist.* V. & VI.

(2) Liber qui ὁδηγός seu *Dux viae* inscribitur, non est foetus senioris *Anastasi* Sinaitae, sed iunioris cuiusdam, qui floruit initio XI. Saeculi, ipse etiam Patriarcha Antiochenus, de quo egimus superius pag. 81. ut scribit *Cas. Oudin* *De Scriptor. Ecclesiast.* Alii tamen, aliter censent.

μέλει κατοικτείρας αὐ-
τὸν ὁ θεὸς καὶ γεγο-
νῶς ἄνθρωπος, τὰ
φυσικὰ καὶ ἀδιαβλη-
τα πάθη, πείναν λέγω,
καὶ δίψαν, κόπον, ὕ-
πνον, ἰδρῶτα καὶ ὅσα
ἄλλα μὲν τὴν παράβα-
σιν εἰς τὸν ἀνθρώπι-
νον βίον εἰσήλθουσιν,
οὐκ ἀπηξίωσεν ἀναδέ-
ξασθαι τίνος ἕνεκεν;
ἵνα ταῦτα πάντα τῷ
πυρὶ τῆς θεότητος ἀ-
ναχωνεύσας ἐκκαθάρῃ
τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀ-
ποκαταστήσῃ πάλιν εἰς
τὸ ἀρχαῖον τῆς ἀ-
φθαρσίας καὶ ἀρευστίας
καὶ ἀθανασίας ἀξίωμα.
διὸ δὲ καὶ σαρκούμενος
οὐκ ἠυδέκησε τὸ σῶμα
φορῆσαι τοῦ πρώτου
Ἀδάμ· ἐκεῖνο γὰρ ἀ-
φθαρτον ὄν, ὡς ὁ δια-
ληφθεὶς θεὸς ἀνὴρ, ἰα-
τρείας οὐκ ἔχρηζε. διὸ
δὲ τὸ νοσήσαν ἀνέλα-
βε καὶ παρατραπέν-
μου σαρκίον, ἵνα θερα-

πεύ-

turales illos, & inre-
prehensos adfectus, fa-
mem, inquam, & si-
tim, laborem, somnum,
sudorem, & quaecum-
que alia post praevari-
cationem humanae vi-
sae contigerunt, suscipe-
re. Qua de causa?
Vt quum omnia haec
iterum Divinitatis
igne conflasset, ho-
minem purgaret, &
in antiquam incorru-
ptionis, & minime
fluxae conditionis, &
immortalitatis, di-
gnitatem restitueret.
Porro hac de causa
etiam, quum huma-
nam carnem adsum-
fisset, Adami illius
primi corpus ferre
illi haudquaquam
adrisit. Illud enim
corruptionis expers,
iuxta divinum illum
virum laudatum, me-
dicinae non indige-
bat. Ideo vero aegro-
tan-

πεύση αὐτὸ καὶ ἀπαλ-
 λάξῃ παθῶν οἷς ὑπέ-
 πεσε μετὰ ἁμαρτίαν
 ὁ ἄνθρωπος· καὶ ἵνα
 ρεύσαντας ἡμᾶς ἀπὸ
 τοῦ εὖ εἶναι διὰ κα-
 κίαν, ὡς ὁ Θεολόγος
 φησὶ Δεῖος Γρηγόριος
 πρὸς αὐτὸ πάλιν ἐπι-
 ανωγάγῃ διὰ σαρκώ-
 σεως· χρηματίζει τοί-
 νυν ὡς εἴρηται κατ'
 ἡμᾶς ἄνθρωπος, ποι-
 εῖ τε πάντα καὶ παχει
 διὰ τὴν σωτηρίαν ἡ-
 μῶν· ὅσα τοῖς ἱεροῖς
 εὐαγγελίοις διειλη-
 πται, τελευταῖον σαυ-
 ρῷ προσηλοῦται, θα-
 νατοῦται, ταφῆς ἀξιοῦ-
 ται κατὰ νόμον ἰου-
 δαϊκόν· εἶτα τί θυμὸς
 ἐκ τάφου ἐγείρεται κα-
 ταλιπὼν ἐκεῖ καὶ ἐν-
 τάφια; τὸτο ἢ πάντως
 ἐποίησε, δείξαι δέλων
 ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ
 σῶμα μετεσχιώθη
 πρὸς γε τὸ ἄφθαρτον
 καὶ ἄθνατον, καὶ ὅτι

τοί-

tantem, & ab inte-
 gra conditione dela-
 psam meam carnem
 adsumsit, ut illam
 curaret, & adfecti-
 bus incommodisque
 liberaret, quibus post
 peccatum homo suc-
 cubuit, & ut nos per
 malitiam a beata vi-
 ta delapsos, ut ille
 Theologus divinus
 Gregorius ait, ad eam-
 dem illam felicitate-
 tem per nostrae car-
 nis susceptionem ite-
 rum reduceret. Fuit
 igitur, ut dictum
 est, homo non secus
 ac nos; & ea omnia,
 quae sacris Evange-
 liis continentur, pro-
 pter nostram salutem
 fecit, & perpeffus est.
 Postremum in cru-
 cem actus est, mor-
 tuus, & secundum
 Iudaeorum consue-
 tudinem sepultus.
 Deinde cur nudus e

I. 2

se-

τοιοῦτον ἐγένετο ὁποῖον
 ἦν ἀπ' ἀρχῆς τὸ σῶμα
 τοῦ Ἀδάμ, ἡνίκα δη-
 λαδὴ γύμνον οὐκ ἐπι-
 καλύμματος οἷου δὴ
 τινος οὐκ ἦν ἐνδεὲς,
 ἐπειδὴ τῆς κατὰ χά-
 ριν ἀθανασίας οὐκ ἀ-
 μοιροῦν. οὕτω μὲν οὖν
 ὁσιώτατε καὶ τὸ σῶμα
 τὸ κυριακόν ἐπειδὴ
 φθορᾷ πρὸ τοῦ πάθους
 ὑπέκειτο σκέπης ὅς
 ἀνάγκης τῆς ἀπὸ τῶν
 ἀμφίων εἶδετο. μετὰ
 δὲ τὸ πάθος καὶ τὴν
 ἐγερσιν ἀφθαρτον γε-
 γονός οὐκέτι σκέπης
 οἷας δὴ τινος ἐχρῆζε.
 μετεσοιχειώθη δὲ καὶ
 ἀφθαρτον ὡς εἶρηται
 γέγονε διὰ τῆς ἐνοι-
 κούσης αὐτῷ τοῦ λό-
 γου θεότητος. ἵνα καὶ
 πα-

sepulcro resurrexit
 funebres ibidem ve-
 stes (1) relinquens?
 Isthuc quidem pro-
 cul dubio fecit ut o-
 stenderet suum san-
 ctissimum corpus in
 illud corruptionis ex-
 fors, & immortale
 transformatum fuisse,
 & tale effectum,
 quale fuit (2) Adami
 corpus a principio:
 quum scilicet nudum
 existens alicuius in-
 tegumenti non indi-
 gebat, utpote non ex-
 fors immortalitatis,
 quam divino mune-
 re acceperat. Ita qui-
 dem igitur, vir san-
 ctissimæ, etiam Domi-
 nicum corpus quan-
 doquidem ante pas-
 sio-

(1) Vide inferius *Epist.* VI.

(2) Contraria, & bene quidem ac sapienter docet
 ὁ πᾶν Lib. XIII. De Civit. Dei Cap. XXIII. Mul-
 tum enim interest inter corpus Christi resurgentis,
 & corpus Adami nondum delinquentis, ut late su-
 perius expeditivimus pag. 101. 109. 116. 121., &
 inferius etiam observabimus.

πᾶσα τῶν ἀνθρώπων
 ἡ φύσις ἀφθαρσίας ἐ-
 κείθεν μετάσχη καὶ
 πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἐπ-
 ἀνέλθη τῆς ἀθανασίας
 ἀξίωμα. καὶ γὰρ εἰ μὴ
 τοῦτο ἦν, εἰ μὴ συν-
 τριβέντα διὰ τῆς ἀ-
 μαρτίας τὸν ἀνθρω-
 πον ἀνακυνίσαι καὶ
 αὐτὸς ἡθελε καὶ ἀπο-
 καταστῆσαι τοιοῦτον
 ὁποῖον ἦν ἀπ' ἀρχῆς,
 τί ἄλλο λοιπὸν ἦν τὸ
 καταναγκάσαν αὐτὸν
 γενέσθαι κατ' ἡμᾶς
 ἄνθρωπον, ποιῆσαί τε
 πάντα καὶ παθεῖν ὅσα
 περ ὁ εὐαγγελικὸς ἐ-
 δίδαξε λόγος ἡμᾶς;
 οὐκοῦν ἄφες αὐτούς.
 Ὅρα γὰρ ὅτι καὶ ὁ
 θεόλογος Γρηγόριος
 αὐτὸ τοῦτο παρίσχει
 διεξιὼν οὕτως· κεφα-
 λαῖον ἐν τῶν Χριστοῦ
 μυστηρίων ἡ ἐμὴ τέ-
 λειωσις, καὶ ἀνάπλα-
 σις καὶ πρὸς τὸν πρῶ-
 τον Ἀδὰμ ἐπάνοδος.

εἶπερ

fionem corruptioni
 erat obnoxium, in-
 dumentorum tegmi-
 nis necessario indige-
 bat; post passionem
 vero, & resurrectio-
 nem, quum corru-
 ptionis expers evasis-
 set, nullo amplius
 integumento opus
 habuit. Transmuta-
 tum enim est, & om-
 ni corruptione, ut
 diximus, expers eva-
 sit propter illam,
 quae in eo inerat,
 Verbi divinitatem;
 ut omnis etiam hu-
 mana natura incor-
 ruptione inde parti-
 cipet, & ad antiquam
 immortalitatis digni-
 tatem regrediatur.
 Etenim nisi ita res
 se habuisset; nisi con-
 tritum propter pec-
 catum hominem re-
 novare iterum, &
 qualem ab initio fue-
 rat, restituere voluis-
 set;

I 3

ἔπερ οὖν ὁσιώτατε
 διὰ σαρκὸς ἐλήλυθε
 πρὸς ἡμᾶς ὁ θεὸς ὅπως
 ἀναπλάσῃ· συρριβέν-
 τα τὸν ἄνθρωπον, καὶ
 ὅπως αὐτὸν ἀνακαενί-
 σῃ παλαιωθέντα τῇ ἁ-
 μαρτίᾳ, καὶ ὅπως αὐ-
 τὸν ἀναγάγῃ πρὸς τὸ
 ἀρχαῖον ἀξίωμα, τὸ
 ἀθάνατον· ἐκεῖνο δηλα-
 δὴ καὶ ἀνόλεθρον, ὡς
 ὁ λόγος ἄνω διείληφε,
 σφάλλουσι λοιπὸν οἱ
 δογματίζοντες οἳ κοθεν
 ἕτερα καὶ μὴ τὸ τῆς ἐκ-
 κλησίας δόγμα ὀρθο-
 δόξῳ σοιχοῦντες φρο-
 νήματι· ἐκὼν ἄφες αὐ-
 τῶν· εἴ γε καὶ εἰς ἕτι πρὶ
 εἰδῶ παρ᾽ αὐτοὺς ὁμι-
 λῶντες, περὶ τῆς ἐκ-
 κλησίας τοῦ πνεύμα-
 τος· ἄφες αὐτοὺς, εἴ γε
 καὶ εἰς ἕτι θνητὸν ἐκεί-
 νον ἡγουῦνται τὸν ἐπὶ
 ἀφθαρσίᾳ κτισθέντα
 κατ' εἰκόνα τῆς αἰδίου
 τιμῆς τοῦ θεοῦ· ἄφες

set; quidnam aliud
 reliquum erat, quod
 illum hominem no-
 bis similem fieri, &
 ea omnia facere &
 perpeti, quae nos E-
 vangelica docuit hi-
 storia, compelleret?
 Sine igitur illos. Vide
 enim Theologum e-
 tiam Gregorium i-
 sthuc ipsum ita disse-
 rentem adfirmare.
*Unam Christi myste-
 riorum caput mea per-
 fectio, & reformatio,
 & ad primum illum
 Adamum regressus.* Si
 igitur, Vir sanctissi-
 me, ad nos carne
 suscepta Deus acces-
 sit ut contritum ho-
 minem reformaret, &
 inveteratum ob pec-
 catum renovaret, &
 ut illum ad pristinam
 dignitatem redige-
 ret, illam immorta-
 litatem videlicet, &
 exitii expertem con-
 di-

αὐτοὺς, εἶγε καὶ ὁ μα-
κάριος Θεόδωρος ὁ Στρα-
δίτης ἐν εἰκόσῃ δευτέ-
ρᾳ τῶν αὐτοῦ κατη-
χήσεων ἀφθαρτον ὑπὸ
θεοῦ τὸν ἀπ' ἀρχῆς
ὑπεσημαίνατο ἄνθρω-
πον, περὶ τοῦ κοινοῦ
καὶ γὰρ ἀναγνωρι-
σμοῦ τὸν λόγον ἐκεῖσε
ποιούμενος, ἐφθασε
καὶ τάδε κατὰ λέξιν
εἰπεῖν· οἱ πρωτόπλα-
στοι καὶ ἀφθαρτοὶ ὄντες
ἐν παραδείσῳ, ἀλλή-
λους ἐγνωρίζων καὶ
φθαρτοὶ δὲ γεγονότες
μετὰ τὴν παραβασιν,
γνωρίζειν ἀλλήλους
οὐκ ἐκωλύοντο· εἰ καὶ
τρόπῳ μὲν ἄλλῳ πρὸς
τῆς παραβάσεως, ἐτέ-
ρῳ δὲ μετὰ τὴν παρά-
βασιν· οὐκοῦν ἀφες
αὐτοὺς· εἶγε καὶ εἰς
ἔτι πρὸς οὕτω φανε-
ρὰν

ditionem, ut supe-
rius, differebamus;
reliquum est ut toto
coelo aberrant, qui
diversa privatim sen-
tiunt, neque Eccle-
siae dogma orthodo-
xa cogitatione conii-
ciunt. Sine igitur il-
los, si & adhuc pro-
priis ratiociniis abre-
pti, divini spiritus
doctrinae adsentiri
prorsus repugnant.
Sine illos, si & adhuc
mortalem illum ho-
minem fuisse existi-
mant, qui corruptioni
minime obnoxius ad
imaginem aeternita-
tis Dei creatus fuit.
Sine illos, siquidem
beatus etiam Theodo-
rus⁽¹⁾ ille Studites in
sua xxii. *Catechesi*,
corruptionis exper-
tem

(1) S. Theodorus Studita, Abbas, sub Leone Ar-
menio, & Michaelē Balbo, floruit, & vitae sanctimo-
nia, multisque voluminibus scriptis, illustribus ha-
betur.

ρὰν ἀλήθειαν ἀντι-
 φθέγγεσθαι θέλουσι .
 καὶ τί χρὴ πολλὰ λέ-
 γειν ; αὐτὰ καὶ πρὸ τῆς
 λόγου τὰ πράγματα
 πείθειν ἡμᾶς, ἵκανὰ
 φθορᾶς ἀπάσης ἡγεϊ-
 σθαι ὑπέρτερον τὸν
 πρῶτον ἐκείνον Ἀδάμ .
 εἰ γὰρ ὁ φθορᾶ ὑπο-
 κείμενος οὗτος ἀνθρω-
 πος χωννύμενος τῇ γῇ
 καὶ σηπόμενος, ἄφθαρ-
 τος ἐκείθεν ἐγείγερται
 καὶ ἀθάνατος, καὶ πι-
 σοῖ τὸν λόγον ὁ μακά-
 ριος Παῦλος οὕτω λέ-
 γων· σαλπίζει γάρ ἡ
 σάλπιξ καὶ οἱ νεκροὶ
 ἐγερθήσονται ἄφθαρ-
 τοι· εὐδὴλον πάντως
 ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἁμαρ-
 τίας ἐκείνος Ἀδάμ τοι-
 οῦτος ἦν ἀπ' ἀρχῆς,
 ἄφθαρτος· δηλαδή καὶ
 ἀθάνατος· καὶ μὴ
 θαύμαζε τοῦτου ἐκεῖνον .
 εἰ γε καὶ σπέρμα τῇ
 γῇ καταβαλλόμενον
 τοιοῦτον ἀναδίδοσθαι
 εἶω-

tem primum homi-
 nem a Deo conditum
 fuisse significavit . E-
 tenim de communi
 illa recognitione ver-
 ba faciens ibidem, &
 isthaec ad verbum di-
 cere potuit : *Protoplasti ὧ, quum corrup-*
tionis expertes essent
in Paradiso, se invicem
cognoverunt, ὧ, quum
corruptioni obnoxii post
praevaricationem eva-
sissent, se invicem co-
gnoscere non prohibe-
bantur, cisi alio qui-
dem modo ante trans-
gressionem, alio vero
post transgressionem .
 Sine igitur illos, si-
 quidem adhuc contra
 veritatem adeo ma-
 nifestam obloqui non
 verentur . Et quid
 multis opus est ver-
 bis ? Res quoque ipsa
 magis quam sermo
 persuadere nos potest
 ut primum illum Ἀ-
 da-

εἰωθεν ὁποῖον ἄρα καὶ
 πρότερον ἔτυχεν εἶναι.
 εἴτε γὰρ σίτου κόκκον
 εἴπης, εἴτε κριθῆς εἴτε
 σπέρμα ὅιον δὴ ποτε
 ἕτερον, ἐκείσε πάντως
 ἐπανέρχεται εἰωθεν
 ὅθεν δηλονότι ἐκπέ-
 πτωκεν. ἀλλὰ μὴ μῦ-
 θον ἡγοῦ τὰ λεγόμενα.
 ὅρα γὰρ ὅτι καὶ ὁ μέ-
 γας Ἀθανάσιος ἀπο-
 δείξει θελῶν ὅτι οἱ
 ἀφθάρτου φθαρτοὶ γε-
 γόναμεν, καὶ ὅτι ἀπὸ
 φθαρτοῦ πάλιν ἀ-
 φθαρτοὶ ἀνεστήμεθα, τῶ
 τῷ κόκκῳ ὑποδείγμα-
 τι καὶ μάλα τροσφυῶς
 ἐχρήσατο πρὸς Ἀντίο-
 χον ἕτως εἰπὼν. ὡς ἐπὶ
 τῷ κόκκῳ σάχυν ἐπί-
 ησεν ἀπ' ἀρχῆς ὁ θεός,
 τοῦ δὲ σάχους συντρι-
 βέντος γέγονεν ὁ κόκ-
 κος, καὶ πάλιν ὁ κόκκος
 σπειρόμενος. ἀναβλα-
 σάνει σάχυν, οὕτως καὶ
 ἄνθρωπος ὑπὸ θεῷ γε-
 γονεν ἀφθαρτος· εἶπα
 διὰ

damum quacumque
 corruptione superio-
 rem fuisse existime-
 mus. Si enim corru-
 ptioni ita obnoxius
 homo, terra obrutus
 & putrefactus, cor-
 ruptionis inde expers
 immortalisque resur-
 get, quod beatus *Paulus*
 confirmat ita di-
 cens: *Clanget enim*
tuba, & corruptionis
exsortes mortui resur-
gent: patet omnino
 illum etiam Adamum
 ante peccatum, hu-
 iusmodi ab initio fu-
 isse, corruptionis ex-
 pertem videlicet, at-
 que immortalem. Ne-
 que hac de causa ob-
 stupefcas. Siquidem
 & semen terrae com-
 missum tale reddi so-
 let, quale utique pri-
 us etiam fuerat. Si-
 ve enim tritici gra-
 num dixeris, sive
 hordei, sive quod-
 cum-

διὰ τῆς παρακοῆς
 συνετρίβη καὶ φθορᾶ
 περιέπεσε· σπειρόμε-
 νος δὲ δι' αὐτοῦ θανά-
 του καὶ τῇ γῇ κατα-
 χωννύμενος ἀναβλασά-
 νει καὶ γίνεται ὥσπερ
 ἦν ἄφθαρτος ἀπ' ἀρ-
 χῆς· καὶ μή μοι λέγε,
 ὡς εἶγε τέως ἀθάνα-
 τος ἦν, πῶς ὑπέπεσε
 μετὰ ταῦτα φθορᾶ
 καὶ θνητότητι; ἄφες, ὅ
 πῶς. Θεὸς ἦν ὁ εἰπών·
 ἢ δ' αὖν ἡμέρα φάγητε
 ἀπὸ τοῦ φυτοῦ, θανά-
 τω ἀποθανεῖσθε. καὶ
 σὺ λέγεις πῶς ὁ ἀθά-
 νατος ἐγεγόνει θνητός;
 ἄφες τὸ πῶς. ὁ χρυσορ-
 ρήμων Ἰωάννης ἐν τῇ
 εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ
 Ἀδάμ λόγῳ αὐτοῦ
 τὴν

cumque aliud semen,
 inde prorsus resurge-
 re consuevit, ubi ce-
 ciderat. At ne fa-
 bulam, quae dicun-
 tur, putato. Vide e-
 nim & magnum *Atha-
 nasium*, quum demon-
 strare vellet ex cor-
 ruptionis expertibus
 corruptioni nos ob-
 noxios evasisse, & ex
 corruptioni obnoxiiis
 corruptionis iterum
 expertes esse resurre-
 cturos, grani exem-
 plo, & valde quidem
 apte, usum fuisse
 ita ad Antiochum ⁽¹⁾
 dicentem: *Quem-
 admodum ex grano
 ab initio Deus spi-
 cam* ⁽²⁾ *fecit, spica au-*
 tem

(1) Quaestiones ad Antiochum opus est ὑποβολι-
 μαῖον. Vide Bellarminum, Labbeum, Nat. Alexan-
 drum, Caveum, & Montisfalconii editionem Ope-
 rum Athanasii, ubi hae Quaestiones primum editae sunt.

(2) Hac similitudine primum Apostolus usus est
 1. Corinth. XV. quae quidem aptissima, rem mi-

τὴν ἀπορίαν ἐπιλύσει
 σοι ταύτην οὕτω λέ-
 γων. παρέβη τὴν ἐν-
 τολήν ὁ Ἀδάμ καὶ ἐ-
 φαγεν ἀφ' οὗ παρηγ-
 γέλθη μὴ φαγεῖν, καὶ
 τούτου χάριν ὁ Ἀδά-
 νατὸς ἐγγόνει θνητός.
 ἀφες τὸ πῶς. ἵνα μὴ
 ἐπὶ τῷδε τῷ θνητῷ
 σώματι πλείονι συχέ-
 θῃς ἀπορία, πῶς ἀνα-
 στήσεται, λέγων, Ἀδά-
 νατον ἐκ νεκρῶν, εἴγε
 φύ-

tem contrita granum
 exstitit; atque iterum ex
 grana sato spica ger-
 minat: ita etiam homo
 corruptioni minime ob-
 noxius a Deo creatus
 est: deinde per inobe-
 dientiam contritus est,
 & corruptioni succu-
 buit: satus vero per
 ipsam mortem, & ter-
 ra obrutus, repullulat:
 & , ut ab initio erat,
 corruptionis expers e-

rabiliter inlustrat, ac comprobat. Hac eadem dein-
 de omnes Patres, qui de Resurrectione disseruere,
 Christianum placitum confirmaverunt, & Clemens in
 primis Epist. ad Corinthios §. XXIV. & seqq. Athe-
 nagoras De Resurrectione, Tertullianus De carnis Re-
 surrectione, Hieronymus in Marcum, Rufinus in
 Symbolum, Chrysostomus Homil. De Resurrectione,
 Gregorius magnus Lib. VI. Moral. cap. VI. Ioannes
 Damascenus De Fide Orthodoxa Lib. IV. Sed præ-
 clara atque elegantia Q. Septimii verba, dignissima
 quae legantur, quibus naturam universam Resurrectio-
 nis praeconem exhibet libro laudato. At non mirum
 huiusmodi a Christianis Sapientibus disputari: mi-
 randum magis a Platone, Ethnico homine, non mul-
 to aliter Socratem in Phaedone, & in Politico, dis-
 ferentem induci, dum vivos ex mortuis fieri com-
 probare pertendit.

φύσει θνητόν ἐστὶ καὶ
φθαρτόν; ὁ γὰρ ἀμφι-
βάλλων ἐπ' ἐκείνῳ πῶς
ἀθάνατος ἐγεγόνει θνη-
τός; ἔξ ἀνάγκης ἀ-
πορήσειε καὶ ἐπὶ τούτῳ,
πῶς ἀναστήσεται λέ-
γων ἄφθαρτον εἶγε
φθορᾶς ὑπάρχει καὶ
θνητότητος μέτοχον;
οὐκοῦν ἄφες αὐτούς.
εἶγε καὶ μάλιστα τῷ
οἰκίῳ παρασυρόμενοι
λογισμῶν πρὸς ἴδιον
ἐκλαμβάνουσι θέλη-
μα. ἔλεγε Παῦλος ὁ
μακάριος τὰ τῆς ἀγίας
γραφῆς καλῶς οὖν, ὅτι
ὁ ψυχικός οὐ δέχεται
τὰ τοῦ πνεύματος. καὶ
πρόσεχε εἰ βούλη, τῇ
ἀκολουθίᾳ τοῦ λόγου.
σωφρονίζων ὁ θεὸς τὸν
Ἀδὰμ ἵνα μὴ καὶ εἰς
ἐτι φαντάζεται ὑπὲρ
αὐτῶν, θνητόν ἔξ ἀ-
θανάτου, καθάπερ ἄ-
νωθεν εἴρηται παρα-
χρῆμα πεποίηκε. τὸ
δόξεν αὐτῷ πρὸ τῆς
ἐμαρ-

vadit. Nec mihi di-
xeris, si paulo ante
erat immortalis, quo-
modo deinde in cor-
ruptionem, & mor-
talitatem, hic inci-
dit? Abiice illud
Quomodo. Deus fu-
it, qui dixit: *Qua-*
cumque die de planta
illa comederitis, mor-
te moriemini. Et tu
dicis: Quomodo im-
mortalis mortalis e-
vasit. Procul eiuf-
modi. Aureo eloquen-
tiae flumine manans
Johannes in suo *De*
Adami exsilio sermo-
ne hanc tibi difficul-
tatem dissolvat ita
dicens: *Transgressus*
est praeceptum Ada-
mus, & ex eo comedit,
quod ne comederet illi
mandatum fuerat, &
ea propter immortalis
mortalis effectus est.
Longe haec: ne cir-
ca istud mortale cor-
pus

αἰμαρτίας ἀξίωμα· καὶ
 πάνυ δικαίως ἀφελό-
 μενος ἐξ αὐτοῦ καὶ
 τοιοῦτον ἀποκαταστή-
 σας αὐτὸν, ὅποῖός ἦν
 ἀπ' ἀρχῆς καὶ δῆλον
 ἐξ ὧν οὕτω πρὸς αὐ-
 τὸν ἔλεγε· γῆ εἰ καὶ
 εἰς γῆν ἀπελεύσῃ·
 πρόσσεχε οὖν, εἰ γὰρ
 καὶ ἐπ' ἀφθαρσίᾳ τὸν
 ἀνθρώπον ὁ Θεὸς ἐ-
 κτίσε κατ' εἰκόνα τῆς
 αἰδιότητος αὐτοῦ καὶ
 φησι Σολομῶν· ἀλλ'
 ἐπειδὴ τοῦ πεποιηκό-
 τος αὐτὸν ἐπελάθετο
 τοῦ ἀπηγορευμένου τε,
 κακόβουλος ἠΐατο, καὶ
 Θεὸς ἐκ τούτου γενέ-
 σθαι ἤλπισε τῇ τῷ
 ὄφειως συμβουλῇ, ἀφη-
 ρέθη τὴν καὶ τὸ δο-
 θεὶν αὐτῷ τῆς ἀφθαρ-
 σίας ἀξίωμα, κατηνέ-
 χθητε καὶ αὐτοῖς ἐκεῖσε
 ὅθεν ἀνελήφθη παρὰ
 Θεοῦ· βούλη μαθεῖν; ἡ
 ἀγία σε διδάξει γρα-
 φὴ λέγουσα· καὶ ἔλα-
 βε

pus maiori dubitatio-
 ne tenearis, quomo-
 do resurget, dicens,
 a mortuis immorta-
 le; si natura morta-
 le est, & corruptioni
 obnoxium? Qui e-
 nim in illo se ambi-
 guum traducit, quo-
 modo scilicet immor-
 talis mortalis evasit;
 dubitet quoque ne-
 cesse est super hoc,
 quomodo, inquires,
 resurget immortale;
 siquidem corruptio-
 nis & mortalitatis
 est particeps? Dimic-
 te igitur illos, & ma-
 xime si propriis ra-
 tiociniis abrepti suo
 haec arbitrato inter-
 pretantur. Bene igitur
 beatus *Paulus* de
 sancta Scriptura di-
 cebat, *animalis*, vi-
 delicet, non recipit
 ea, quae sunt spiritus.
 Et animum inten-
 de, fodes, ad ea,
 quae

βε χουὺν ἀπὸ τῆς γῆς
 ὁ θεὸς καὶ ἐπλασε τὸν
 ἄνθρωπον. ἐπεὶ γὰρ
 ταῦτα καὶ πρὸς αὐτὸν
 εἶπε. γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν
 ἀπολεύσῃ. μάνθανε
 οὖν ὅτι τὸν ἀπὸ χοῦς
 ἐκφθαρσίᾳ κτισθέν-
 τα κατ' εἰκόνα τῆς αἰ-
 διότητος τοῦ θεοῦ ἐ-
 κείνον ἢ φθορὰ καὶ αὐ-
 θις ἐδέξατο εἰς γῆν ἀ-
 πασφάρεντα κατὰ τὴν
 θεῖαν ἀπόφασιν. ἐφ' ᾧ
 καὶ θαυμάζειν οὐκ εὐ-
 λογον εἰπερ ἀθάνατος
 ὢν ὁ Ἀδὰμ θνητὸς
 ἐγγόνει δι' αὐτὴν πα-
 ράβασιν. ἐπεὶ δὲ καὶ
 ᾧ τὸν ἀπατεῶνα δια-
 βολον ἀξιοπιστότερον
 ἠγήσατο τῆς πεποι-
 κότες αὐτὸν ἀπὸ χοῦς
 ἐκφθαρτα κατ' εἰκόνα
 τῆς αἰδιότητος αὐτοῦ.
 τούτου χάριν ἐξέπεσε
 τῆς δοθείσης αὐτῷ
 ἐκφθαρσίας, ἵνα μὴ καὶ
 εἰς ἔτι αὐτὰ φαντάζη-
 ται. κατὰ γὰρ τοῦτο
 καὶ

quae ex sermone con-
 sequuntur. Castigans
 Deus Adamum ne
 amplius de his cogi-
 taret, mortalem ex
 immortali, quemad-
 modum superius di-
 ctum est, illum ex
 templo fecit, quum
 datam illi ante pec-
 catum dignitatem,
 & omnino quidem
 iuste, ab eo abstulisset,
 & talem ipsum,
 qualis ab initio fue-
 rat, reddidisset. Et
 id quidem liquet ex
 iis, quae illi ita dixit:
Terra es, & in terram
abibis. Attende igitur:
 si enim homi-
 nem corruptionis ex-
 pertem ad suae ae-
 ternitatis imaginem,
 ut *Salomon* ait, Deus
 creavit: & quoniam
 eius, qui illum fece-
 rat, oblitus, temere
 ac stulte, quod fue-
 rat vetitum, adtigit,
 &

καὶ ἤκουσε, γῆ εἶ, καὶ
 εἰς γῆν ἀπελεύση, καὶ
 τί χρὴ πολλὰ λέγειν;
 εἰ γὰρ ἔξ ἀρχῆς αὐ-
 τῆς τὸ σῶμα τῆς Ἀδὰμ
 ἀπὸ φθαρτοῦ γέγονε
 κατὰ χάριν ἀφθαρτον
 διάγει τῆς ἐμπνευδεί-
 σης αὐτῷ ζωτικῆς ду-
 ναμείως, θαυμαστὸν
 πάντως οὐδὲν εἶγε καὶ
 ἔξ ἀφθάρτου φθαρτὸν
 ἐγγόνει διὰ τὴν πα-
 ράβασιν· μὴ οὖν ἐπὶ
 πλεόν ἀμφίβαλλε· εἰ
 γὰρ ἔξ ἀρχῆς ὁ θεὸς
 ἀπὸ χοῆς ἐποίησε τὸν
 ἄνθρωπον ἀφθαρτον,
 πολλῷ μᾶλλον ἠδύ-
 νατο καὶ ἔξ ἀφθάρτου
 ποιῆσαι φθαρτὸν ὡς
 ἡδὴ φθάσαντες εἶπο-
 μεν; καὶ μὴ μοι λέγε
 ὡς ἡδὴ φθορὰ καὶ θνη-
 τότητι διὰ τὴν ἁμαρ-
 τίαν ὁ Ἀδὰμ· ἐκεῖνος
 ὑπέπεσε, διὰ τί μὴ καὶ
 ἐκπεσόντες ἄγγελοι
 τὰ αὐτὰ τὰ πρωτοπλά-
 στω πεπόνθασιν, διὰ τί
 μὴ

& Deus ob hoc ipsum
 serpentis consilio cir-
 cumventus fieri spe-
 ravit, tunc data ei
 conditionis corrupti-
 oni minime obnoxiae
 dignitas ablata est,
 & eo iterum dedu-
 ctus est, unde prin-
 cipio a Deo sumtus
 fuerat? Si vero, un-
 de a Deo sumtus fu-
 erit, cognoscere ex-
 petis, sancta te Scri-
 ptura docebit ita di-
 cens: *Et accepit pul-
 verem de terra Deus,
 & hominem finxit.*
 Propterea enim hoc
 insuper illi dixit:
*Terra es, & in terram
 abibis.* Disce igitur
 illum de pulvere, cor-
 ruptionis expertem,
 ad Dei aeternitatis
 imaginem creatum,
 a corruptione iterum
 exceptum fuisse, qu-
 um iuxta divinam
 sententiam esset re-
 vo-

μη κακῆνοι φθαρτοὶ
 γεγονάσι καὶ θνητοὶ
 διὰ τὴν ἐκπτώσιν.
 ἄφες εἰ βούλη, τοιοῦτόν
 τι λέγε μηδέν· ὁ γὰρ
 Ἀδὰμ ἐκεῖνος οὐχ ἀ-
 πλοῦς ἀλλὰ διπλοῦς
 ἐτύγχανε κατὰ φύσιν,
 ἀπότε ψυχῆς καὶ σώ-
 ματος κεκτημένος τὴν
 σύνθεσιν. καὶ κατὰ
 μὲν τὴν ψυχὴν ταῖς
 αὐτοῖς ἀκρίβειαι καὶ ἀο-
 ράτοις δυνάμεσι κατὰ
 δὲ τὸ σῶμα τῷ ὑλικῷ
 τούτῳ κόσμῳ καὶ ὁρα-
 τῷ, ταύτητοι καὶ τὴν
 θείαν παραβὰς ἐντο-
 λὴν θανάτῳ μὲν ὑπέ-
 πεσε κατὰ τὴν θείαν
 ἀπόφασιν, ἀλλ' οὐ κατ'
 ἄμφω τὰ μέρη. κατὰ
 δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ
 παρὰ Θεοῦ ληφθὲν
 ἀπὸ γῆς, οὕτω γὰρ
 ἤκουσε. γῆ εἰ καὶ εἰς
 γῆν ἀπελεύσῃ· ἡ μὲν-
 τοι ψυχὴ, θνητὴ μὲν
 οὐ γέγονε παραπλη-
 σίως τῷ σώματι ὅτι
 μηδὲ

volutus in terram.
 Quamobrem admira-
 tione percelli abso-
 num, si quum esset
 immortalis Adamus,
 mortalis per ipsam
 praevaricationem ef-
 fectus est. Eo quod e-
 nim seductorem Dia-
 bolum fide dignio-
 rem, quam eum,
 qui illum corruptio-
 nis expertem ad suae
 aeternitatis imagi-
 nem de pulvere fece-
 rat, existimavit, hac
 de causa data illi mi-
 nime corruptioni ob-
 noxia conditione ex-
 cidit, ne amplius haec
 cogitaret. Propterea
 enim, & illud audiit:
*Terra es, & in ter-
 ram abibis.* Sed quid
 prolixiori sermone
 opus est? Si enim ab
 ipso initio corpus A-
 dami ex corruptioni
 obnoxio, per adfla-
 tam ipsi vitalem vir-
 tu-

μηδὲ τὴν γένεσιν ἀπο-
 γῆς ἐσχίκε, πᾶσι θεοῖς δὲ
 μυρίοις ὑπέπεσε κα-
 θ' αὐτῇ καὶ χρυσορρήμονι
 περὶ τούτου δοκεῖ τί-
 να ᾗ ταῦτα; λήθη,
 ἀγνοια, λύπαι, φροντί-
 δες, ἀθυμίαι, μερί-
 μναι, καὶ ὅσα ταῦτα.
 ὁ δὲν ἀμφιβάλλειν ἐπὶ
 πλέον οὐκ ἐπρεπε.
 φαίνεται γὰρ ὡς εἶγε
 καὶ ἡ τῶν ἐκπεσόντων
 ἀγγέλων πληθὺς σύν-
 θετος ἦν, ἀπότε σώ-
 ματος καὶ πνεύματος,
 κεκτημένη τὴν σύνθε-
 σιν, τὰ αὐτὰ τῶν πρω-
 τοπλάσῳ πέπονθεν ἄν.
 μὴ λέγε λοιπὸν ὡς εἶ-
 περ ἀθάνατος ἦν ὁ
 Ἀδὰμ, πῶς ἐγεγόνει
 θνητός, πῶς ἐγεγόνει
 φθαρτός; ἀφ' οὗ τὸ πῶς
 ὅπου θεός, ἐκείσε χώ-
 ραν οὐκ ἔχει τὸ πῶς.
 ἐπλασε μὲν γὰρ ἐπ'
 ἀφθαρσίᾳ τὸν ἄνθρω-
 πον ὁ θεός ἄρχοντα
 τῶν ἐπιγείων πάντων
 κα-

tutem, Dei benefi-
 cio corruptionis ex-
 perse evasit; nihil pro-
 fecto mirandum si e-
 tiam ex corruptionis
 experte, per praevari-
 cationem corruptio-
 ni succubuit. Ne igitur
 amplius dubita. Si enim a principio
 Deus fecit de pulve-
 re hominem corrup-
 tionis expertem, multo magis potuit
 ex corruptionis ex-
 perte, corruptioni ob-
 noxium efficere, ut
 iam praevertentes e-
 diximus. Nec mihi
 dixeris: si corruptio-
 ni iam & mortalitati
 per peccatum Ada-
 mus ille succubit, qua
 de causa Angeli etiā,
 qui ceciderunt, ea-
 dem ac protoplastus
 perpeffi non sunt?
 Cur non illi etiam
 corruptioni obnoxii,
 & mortales per illam

κατέσκησε, διηνεκῇ δέ-
δωκε τὴν ἀθανασίαν
αὐτῷ καθάπερ ἄνω
διείληπται, καὶ εἶχε
μὲν εἰς αἰῶνας τὰ κατ'
αὐτὸν οὕτω, ὅτι
καὶ ἀμεταμελήματα τὰ
θεῖα χαρίσματα. ἀλλ'
ἐπειδὴ πρὸς ἁμαρτίαν
αὐτὸν ὁ θεὸς ἐώρακε
ὅλι-

ruinam effecti sunt?
Apagē si lubet, huius-
modi nihil eloquere.
Ille enim Adamus
non simplex, sed du-
plex erat secundum
naturam, ex anima,
& corpore constans.
Et secundum ani-
mam quidem (1) in-
ma-

(1) Angelos, Daemonesque, incorporeos esse cen-
set quoque Cyrillus Alexandrinus *Lib. advers. Anthro-
pomorphitas Cap. XVII.* & Nemesius, qui laudatur etiam
a Glyca nostro *Part. I. Annal.* alique. Ceterum veteres
Patres ferme omnes corporeos esse Angelos arbitrati
sunt, ut Irenaeus, Iustinus Martyr, Tatianus, Athe-
nagoras, Clemens Alexandrinus, Methodius, Eusebius
Caesariensis, Athanasius, Basilus Magnus, Caesarius
Gregorii Nazianzeni frater, Ioannes Thessalonicensis,
quibus addere iuvat Iudaeum Historicum Iosephum,
& Christianum Philosophum Michaelem Psellum.
Inter Latinos vero in hac sententia fuere, Caecilius
Cyprianus, Lactantius, Hieronymus, Augustinus, Se-
verus Sulpitius, Claudianus Mamertus, Gregorius
Magnus, Bernardus Abbas, Thomas Caietanus, Io.
Bodin, quibus recte adiunxeris Tertullianum, Hila-
rium, Ioannem Cassianum, Faustum Regiensem, Gen-
nadium, Paschasium Diaconum, Rupertum, Raimun-
dum Lullum, qui Angelos non tantum corpore in-
structos, sed totos etiam corporeos praedicarunt.
Vide quae de Angelis adnotamus etiam ad Epistolas
IV. & VI.

ὀλισθαίνοντα καὶ αντι-
 θεν ἐκπίπτοντα τῆς
 ὑψηλῆς ἐκείνης καὶ
 ἰσαγγέλου διαγωγῆς,
 παραχωρεῖ διὰ τῆτο,
 καὶ λαμβάνει κατ' αὐ-
 τοῦ χώραν ὁ θάνατος.
 ὅτι μὴδὲ συνέφερεν ἐκ
 τότε διηνεκῇ προσεῖναι
 τὴν ἀθανασίαν αὐτῷ.
 ταύτη τοι καὶ τοῦ φυ-
 τοῦ μετὰσχων καὶ γε-
 γονῶς ἐκ τούτου θνη-
 τός, ὡς ὁ χρυσοῦς τὴν
 γλῶττάν φησι, τοῦ πα-
 ραδείσου τε τὴν καὶ αὐτὰ
 ἐκβάλλεται καὶ τῆ ξύ-
 λου τῆς ζωῆς ἀφασθαι
 συμφερόντως ἀπεργά-
 ται· τίνος ἔνεκεν; ἵνα
 μὴ ἀμαρτάνῃ ἀθάνατα
 τῇ μεταλήψῃ τοῦ ξύ-
 λου γεγονῶς καὶ αὐθις
 ἀθάνατος, καὶ τοῦτό
 ἐστὶν ὅπερ ἡ ἀγία λέ-
 γει γραφή, καὶ νῦν μὴ
 ποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα
 καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύ-
 λου τῆς ζωῆς καὶ ζή-
 σεται εἰς τὸν αἰῶνα.
 ταῦ-

materiatis, & inad-
 spicuis potestatibus
 similis erat, secun-
 dum corpus vero ma-
 teriato huic mundo,
 & adspetabili: heinç
 est quod divinum
 transgressus manda-
 tum morti divina
 sententia succubuit,
 sed non quoad utram-
 que partem. Ete-
 nim quoad illam par-
 tem, quae a Deo de
 terra sumta fuerat,
 haec audit: *Terra es,*
& in terram abibis.
 Anima vero non,
 prout corpus, mor-
 talis effecta est, quia
 nec ortum de terra
 habuit; sed in sexcen-
 tas perturbationes in-
 cidit, quemadmodum
Aureo eloquio manan-
ti de hoc ipso vi-
detur. Quae nam ve-
ro hae? oblivio, stul-
titia, tristitiae, cu-
rae, desperationes,

ταῦτα δὲ πάντως ἔλε-
γεν. ἐπειδὴ καὶ εἰς ἔτι
τῆς ἀθανασίας πε-
πωκότι προσεῖναι τῷ
Ἀδὰμ ἐσυνέφερε, πα-
ραχωρεῖ τοιγαροῦν ὁ
θεὸς καὶ χωρεῖ κατὰ
τοῦ ἀθανάτου ὁ θά-
νατος. καὶ γὰρ εἰ μὴ
γέγονέ τι τοιοῦτον, εἰ
μὴ συγχώρησις ἐκεί-
θεν ἐδίδότο φιλανθρω-
πίας ἐνεκὸν, ἵνα μὴ ἀ-
θάνατον ᾖ τὸ κακόν,
οὐκ ἂν ἐκείνῳ τῷ πρῶ-
τῳ Ἀδὰμ, τῷ ἐπ'
ἀφθαρσία κτισθέντι
κατ' εἰκόνα τῆς αἰδιό-
τητος τοῦ θεοῦ προσ-
ήγγισε θάνατος, οὐκ
ἂν ὑπέπεσε φθαρτὸν τὸ
σῶμα ἐκεῖνο τὸ θανά-
του

molestiae, & quae-
cumque id genus a-
lia. (1) Vnde amplius
dubitare non decet.
Elucet enim, si An-
gelorum etiam, qui
cecidērunt, multitu-
do composita fuisset,
& corpore & spiritu
constitisset, eadem ac
protoplastum passu-
ram fuisse. Ceterum
neve dicito, si im-
mortalis erat Ada-
mus, quomodo mor-
talis evasit, quomodo
obnoxius corruptioni?
Apagē illud *Quo-
modo*. Quandoqui-
dem ubi Deus; ibi
locum non habet il-
lud *Quomodo*. For-
ma-

(1) *Augustinus Lib. XIV. De Civitate Dei Cap. x.*
primos homines in Paradiso nullis perturbationibus
obnoxios fuisse arbitratur, & ait: *Felices erant, &*
nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis
corporis laedebantur incommodis. Sed in has incurri-
se ait post peccatum *Cap. XII.* Ceterum hominis in
Paradiso tranquillitatem, & felicitatem, late exponit
& explicat *Cap. XXV.* eiusdem libri.

του καὶ φθορᾶς ἀμεινον
 ὑπάρχον τὸ πρότερον,
 ὡς ὁ Θεὸς ἔλεγε Κύ-
 ριλλος. ἀλλ' ὅρα καὶ
 ταῦτα, καὶ τοῦτο γὰρ
 ἄξιον εἰδέναι τὴν σὴν
 ὀσιότητα, κατὰ δυὸ
 ταῦτα ὡς πρῶτῳ ἀν-
 θρώπῳ τὸ κατ' εἰκόνα
 ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο, κα-
 τάγε τὸ ἀρχειν ὡς ὁ
 χρυσορρήμων Ἰωάννης
 φησὶ, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ
 ἀθάνατον ὡς Σολομῶν
 εὖρηται λέγων ἐν τῇ
 σωφίᾳ αὐτοῦ. ἐπ' ἀ-
 φθαρσία γὰρ φησι
 τὸν ἀνθρώπον ὁ Θεὸς
 ἐκτίσει· κατ' εἰκόνα τῆς
 αἰδιότητος αὐτοῦ. εἰ δὲ
 ταῦτα οὕτως ἔχει,
 σφάλλουσι προφανῶς
 ἐκεῖνοι λοιπὸν ὅσοι καὶ
 θνητότητα παραμι-
 γνύουσι πρὶν ἐπ' ἀφθα-
 ρσία κτισθέντι κατ' εἰ-
 κόνα τῆς αἰδιότητος
 τοῦ Θεοῦ. πρόσεχε
 οὖν· εἰ γὰρ καὶ θαλάττω
 κατεδίκασεν αὐτὸν ὁ

mavit enim homi-
 nem Deus corruption-
 nis expertem, & prin-
 cipem eum terreno-
 rum omnium consti-
 tuit. Perpetuam de-
 dit illi immortalita-
 tem, ut supra jam
 differuimus, & ejus
 omnia ita se habitura
 erant in aeternum,
 quia irrevocabilia
 sunt dei munera. Sed
 postquam illum vidit
 Deus in peccatum
 delapsum, & eapro-
 pter sublimi illa &
 Angelica conditione
 excidisse, adnuic hac
 de causa ut mors con-
 tra ipsum invalesce-
 ret. Quia neque expe-
 diebat exinde peren-
 ni illum immortali-
 tate vigere. Ita qu-
 um planta etiam par-
 ticipasset, adeoque
 mortalis evasisset, ut
Linguam Aureus ait,
 & de Paradiso tunc

σερον. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτο
 χαλεπαίνειν ἡμᾶς οὐχ
 ὅσιον. ἵνα γὰρ μὴ ἀ-
 θανάτου μεινώντος αὐ-
 τοῦ μετὰ τὴν παράβα-
 σιν, μένη σὺν αὐτῷ
 καὶ τὸ κακὸν ἐξ ἀνάγ-
 κης ἀθάνατον, διὰ τῆ-
 το θανάτῳ καταδικά-
 ζει, καθὰ δὴ καὶ προ-
 εῖρηται, τὸν ἀθάνατον
 καὶ ἀνώλεθρον. ὅτι δὲ
 ἀθάνατος ἐμέλλεν εἶ-
 ναι καὶ μετὰ τὴν ἀ-
 μαρτίαν ὁ ἄνθρωπος
 εἰ μὴ γέγονέ τις οἰ-
 κονομία θεία, ὥστε
 μὴ καὶ ἡμᾶς ἀθάνατα
 πάσχειν κατὰ τοῦς
 ἐκπεσόντας ἀγγέλους,
 ὁ θεὸς Γρηγόριος
 τοῖς ἀμαθέσι δίδω-
 σι τέως ἡμῖν ἐννοεῖν.
 ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς
 ἀπηγορευμένοις φησὶ
 γεγονάσιν οἱ πρῶτοι
 ἄνθρωποι, καὶ τῆς
 μακαριότητος ἐκείνης
 ἀπεγυμνώθησαν, χι-
 τῶνας δερματίνους ἤ-
 γου

eiicitur, & vitae li-
 gnum attingere uti-
 liter prohibetur. Cur?
 Ne peccet aeternum
 ligni participatione
 & ipse aeternus effe-
 ctus; & hoc est quod
 sancta Scriptura dicit:
*Et ne forte modo ma-
 num extendat, & de
 vitae ligno capiat, &
 vivat aeternum.* Ist-
 haec vero omnino di-
 cebat, quia immor-
 talitatem prolapsa A-
 damo adhuc inesse,
 non expediebat. Con-
 cedit igitur Deus, &
 mors illum invadit.
 Etenim nisi quid hu-
 jusmodi factum esset;
 nisi concessio ibidem
 humanitatis gratia
 data fuisset, ne ma-
 lum esset aeternum,
 ad illum primum A-
 damum, corruptio-
 nis expertem, ad Dei
 aeternitatis imagi-
 nem conditum, mors
 uti-

γουν τὴν ἀπὸ τῶν
ζώων νεκρότητα οἰκο-
νομικῶς ἐνέθηκε τῇ
εἰς ἀθανασίαν κτι-
σθεῖσῃ φύσει, ἵνα
μὴ τὸ κακὸν ἀθάνα-
τον ἢ καλῶς δὲ εἶπεν
οἰκονομικῶς ὁ θεὸς
οὗτος ἀνὴρ. κηδόμενος
γὰρ ἡμῶν ὁ θεὸς
ὥστε μὴ ἀμαρτάνειν
ἀθάνατα, καὶ ὥστε
μὴ συμπαράμενειν εἰς
αἰῶνας τῇ ἐπωδύνα-
ταύτῃ καὶ μοχθηρᾷ
βιοτῇ, καθὰ δὴ καὶ
ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτ-
ταν φησι, παραχωρεῖ
τῷ θανάτῳ κατὰ τοῦ
ἀθανάτου χωρῆσαι,
καὶ γίνεται τούτῳ τῷ
τρόπῳ θνητὸς ὁ ἀθά-
νατος καὶ φθαρτὸς ὁ-
μοίως ὁ ἀφθαρτος.
καὶ πειθέτω ἡμᾶς
ἐπὶ πλέον ὁ μέγας
Βασίλειος οὕτω περὶ
τούτου λέγων. οὐκ
ἐκάλυψε τὸν θάνατον

utique non accessis-
set; non corruptioni
succubisset corpus il-
lud, quum morte &
corruptione prae-
stantius in anteces-
sum fuisset, ut di-
vinus inquit *Cyrillus*.
Sed vide deinde; &
hoc enim dignum
quod Sanctitas tua
cognoscat. Secundum
duo haec primo ho-
mini imaginem suam
Deus largitus est (1),
& secundum princi-
patum, ut *aureo flumi-
ne manans Ioannes* ait,
& secundum ipsam
immortalitatem, ut
Salomon in Sapientia
adfirmare deprehen-
ditur. Corruptionis e-
nim expertem, inquit,
Deus hominem creavit
ad suae aeternitatis i-
maginem. Si vero haec
ita habent, reliquum
est ut manifeste illi

(1)-Vide adnotata ad Ep. XIII. & superius pag. 112.

ὁ Θεός, ἵνα μὴ ἀ-
θάνατον ἡμῖν τὴν ἀρ-
ρώσiam τηρήσῃ· ἐπὶ
κέρδει λοιπὸν ὁ θά-
νατος, καὶ ἐπ' εὐερ-
γείᾳ ἢ τιμωρίᾳ δί-
δεται κατὰ τὸν ἐν
θεολογίᾳ μέγαν Γρη-
γόριον, ἐφ' ᾧ καὶ σκυ-
θρωπάξεν ἐπὶ τού-
τοις οὐκ εὐλογον.
εἰ γὰρ καὶ εἰς γῆν
ὄθεν ἐλήφθημεν ἀπο-
στροφόμεθα κατὰ τὴν
ἀραν ἐκείνην τὴν λέ-
γουσαν, γῆ εἶ, καὶ εἰς
γῆν ἀπελεύσῃ, ἀλλ'
ἐκεῖθεν ὡς ὁ χρυσορ-
ρήμων Ἰωάννης φησὶ
καὶ αὐτοῖς ἀναλαμβα-
νόμεθα.····· καὶ ντεῦθεν
ἐπὶ τὸ βέλτιον μετα-
σχινοῦμεθα καὶ τοιῶ-
τοι γενόμεθα πάλιν,
ὅποιοι καὶ πρότερον ἦ-
μεν, ἄφθαρτοι δηλαδὴ
καὶ ἀθάνατοι. ἀλλὰ
μὴ θορυβοῦ διὰ τοῦτο
μηδὲ λέγε καὶ σὺ κα-
τὰ τοὺς πολλοὺς,
πῶς

errent, quicumque
corruptionis experti,
& ad Dei aeternita-
tis imaginem condito
mortalitatem admi-
scent. Attende igi-
tur. Si enim illum
damnavit morte no-
vissime, nos propter
hoc indignari nefas
est. Etenim ne im-
mortali eodem per-
manente post trans-
gressionem, malum
etiam necessario im-
mortale cum ipso per-
maneret, propterea
morte, uti iam prae-
dictum est, immor-
talem & inextermi-
nabilem damnat. Im-
mortalem vero homi-
nem etiam post pec-
catum futurum fuif-
se, nisi quaedam di-
vina dispensatio ex-
stitisset, ne nos quo-
que, quemadmodum
prolapsi Angeli, im-
mortalia pateremur,
divi-

πῶς ἀπὸ χοῶς ὑπο-
 κειμένου φθορᾷ πλά-
 σιν ἐσχέκαμεν ἀφθαρ-
 τον ; ἔχεις εἰ βούλη
 καὶ πάνυ ραδίαν πρὸς
 αὐτοὺς ἀπάντησιν .
 εἰ γὰρ ὧς αὐτῆς ὡ
 ἱερὰ κεφαλὴ τῆς ἐν
 τῷ τάφῳ κειμένης λε-
 πτῆς κόνεος ἀφθαρ-
 τοι ἐγειρόμεθα κα-
 τάγε τὴν ἐσχάτην
 ἐκείνην ἡμέραν, ὡς φα-
 σιν αἱ γραφαί, θαυ-
 μαστὸν πάντως οὐδὲν
 εἶγε κατ' ἀρχὰς ἀπὸ
 χοῶς χερσὶ ταῖς θείαις
 ἐπλάσθημεν ἀφθαρ-
 τοι . ἀλλ' ὅρα κύν-
 ταῦθα δεσποτοῦ φι-
 λανθρωπίαν . ἀπὸ
 χοῶς ἐπλάσε τὸν πρῶ-
 τον ἄνθρωπον ὡς ἡ-
 δὴ προεῖρηται διὰ τί
 καὶ τίνοσ' ἕνεκεν ; ὁ-
 μοῦ μὲν καὶ τὸ φύση-
 μα κατασέλλων ἡ-
 μῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ δι-
 δοὺς ἐντεῦθεν ἀνασά-
 σεως ἐλπίδα κατὰ

divinus *Gregorius*
*Nyssen*us nobis indo-
 ctis interea dat intel-
 ligere. *Postquam enim,*
inquit, primi homines
interdicti fuere, & bea-
titate illa denudati,
pelliceas tunicas, hoc
est, eam, quae mutarum
pecudum est, mortali-
tatem, naturae ad im-
mortalitatem conditae
certo consilio, ne ma-
lum immortale esset,
imposuit. Recte au-
tem certo consilio dixit
divinus hic vir. No-
bis enim prospiciens
Deus, ne in aeter-
num peccaremus; &
ne aeternum in hac
tristi & laboriosa vi-
ta permaneremus,
quemadmodum eti-
*am *Linguam Aureus**
dicit, concessit morti,
ut contra immorta-
lem praevaleret. Et
hoc modo fit mort-
alis, qui erat immor-
 talis, :

δὴ καὶ τῷ χρυσορρή-
μοι περὶ τούτου διεί-
ληπται. ἐπειδὴ γὰρ
προΐδει ὅτι τὸ ζῶον
τούτο μέλλει τελευ-
τᾶν καὶ εἰς χοῦν κατ-
αντᾶν προλαβὼν ἐν
τῇ δημιουργίᾳ τὴν
ἐλπίδα τῆς ἀναστά-
σεως δίδωσι. λαμ-
βάνει οὖν χοῦν ἀπὸ
τῆς γῆς ἵνα ὅταν ἴδῃς
χοῦν ἐν τάφῳ μηδα-
μῶς ἀπελπίσῃς τὴν
ἐκ νεκρῶν τῶν σωμά-
των ἀνάστασιν, ἀκρι-
βῶς εἰδὼς ὅτι ὁ πλά-
σας ἀπὸ χοῦς τὸν
ἄνθρωπον ἀπ' ἀρχῆς
ἐκ ἀδυνατοῦ καὶ αὐτοῖς
ἀπὸ χοῦς ἀναστῆσαι
αὐτόν. πρόσεχε οὖν.
εἰ μὴ γὰρ ἄφθαρτος
ἀπὸ τῆς χοῦς ὁ πρῶτος
ἐπλάττετο ἄνθρωπος,
οὐκ

ialis, & corruptioni
succumbit, qui cor-
ruptionis expers pa-
riter fuerat. Et per-
suadeat nos amplius
magnus *Basilius* ita
de hoc verba faciens:
Non prohibuit mortem
Deus, ne immortalem
nobis infirmitatem ser-
varet. Ad lucrum i-
gitur, & ex beneficio
poena (1) mortis data
est secundum magnum
illum Theologum
Gregorium. Quam-
obrem & tristari
super his est absur-
dum: si enim in ter-
ram, unde sumti
fuimus, revertimur
iuxta maledictionem
illam dicentem, *Terra*
es, & in terram abi-
bis: inde etiam, ut
Au-

(1) De poena mortis consule egregie de more suo
differentem *Augustinum Lib. XIII. De Civitate Dei*,
ubi etiam Philosophos confutat, qui id negant:
quamquam ex hac poena beneficium nobis oriri mi-
nime inficiatur, & praecipue *Cap. IV. & VI.*

οὐκ ἂν ἐτοιμῶς οὕτω
 παρεδεχόμεθα τὴν ἀ-
 νάσασιν . εἴγε αὐ-
 τὴ μεταστοιχειωθήσεται
 καὶ φασιν αἱ γρα-
 φαί , πρόσγε τὸ ἀφ-
 θαρτον καὶ ἀθάνατον .
 ἀμφιβάλλειν οὖν ἐπὶ
 τούτοις οὐ δίκαιον .
 εἴγε καὶ μᾶλλον οἱ
 θεῶι πατέρες οὐδέν
 τι ἕτερον ἐπαγγέλλε-
 σθαι λέγουσι τὴν ἐκ
 νεκρῶν ἔγερσιν ἢ πρὸς
 τὸ ἀρχαῖον τῶν πε-
 πτοκότων ἀποκατά-
 σασιν . καὶ τί χρὴ
 πολλὰ λέγειν ; ἢ ἐν
 εὐαγγελίοις τοῦ πλα-
 νομένου παραβολὴ καὶ
 ἡ τῆς ἀπολυμένης
 ὡσαύτως δραχμῆς ,
 αὐτὴν ὑποφαίνουσι
 πάντως τὴν τοῦ ἀν-
 θρώπου καὶ πλάνην
 καὶ ἔκπτωσιν καὶ τὴν
 εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν
 ἐπι-

Aureo fluvio manans
Johannes ait , iterum
resumimur , atque
heincin melius trans-
formamur , & tales
rursus efficimur , qua-
les antea fueramus ,
corruptionis exper-
tes videlicet & im-
mortales . Sed ne ob
hoc ipsum turbator ,
neque tu etiam se-
quutus multitudi-
nem (1) dicito , quo-
modo de pulvere cor-
ruptioni obnoxio ,
corruptionis expers
figmentū habuimus ?
Habes enim , si vis , quo
facile prorsus illis oc-
curras . Si enim ex
ipso , o sacrum ca-
put , qui in sepulcro
iacet , tenui pulvere
corruptionis expertes
illa extrema die re-
surgemus , ut Scriptu-
rae

(1) Seneca . Non tam bene cum rebus humanis agi-
 tur , ut meliora pluribus placeant . Argumentum pessi-
 mi turba est .

ἐπιστροφὴν καὶ ἀνά-
κλησιν· ἐπὶ τούτῳ
γὰρ καὶ κλίνας οὐ-
ρανούς· ὁ θεὸς κατα-
βέβηκε καὶ καθ' ἡ-
μᾶς ἄνθρωπος γέ-
γονε, ποιῆσατε πάν-
τα καὶ παθεῖν οὐκ
ἀπηξίωσε· τίνος ἐ-
νεκεν; ἵνα τὸν Α'-
δάμ εἰς φθορὰν ὀλι-
σθέντα μετασχιώ-
σῃ καὶ αὐθις πρὸς
ἀφθαρσίαν ἐπὶ τὴν
ἀρχαίαν τε καὶ πρῶ-
την ἐπαναγάγῃ τι-
μὴν· ἀλλὰ μὴ ἀμ-
φίβαλλε· εἰ μὴ γὰρ
ὥς ἤδη προείπομεν
ἐπὶ τὴν πρῶτην ἀνή-
γαγε τὸν ἐκπεσόντα
τιμὴν· εἰ μὴ βασιλι-
κὴν· ὥσπερ εἰκόνα,
φωτὶ καὶ πάλιν ἀ-
φθαρσίας ἀσράπτον-
τα ἔδειξεν, ὡς ὁ
Δαμασκηνὸς εὖρηται
λέγων· οὐκ ἂν ἐπι-
τρέψας ὁ ἄσωτος ἡ-
κουσεν· ἐνδύσατε αὖ-
τὸν

rae adfirmant; haud
prorsus mirari subit,
si a principio de pul-
vere divinis manibus
formati sunt homi-
nes. Sed vide heinc
Domini benignita-
tem. De pulvere fin-
xit primum homi-
nem, ut iam dictum
est, verum ad quid;
& cuius rei gratia?
Simul quidem ut su-
perbiam nostram re-
primeret, & spem si-
mul resurrectionis
daret, prout iam ab
*Aurea eloquia funden-
te* de hoc disputatum
est. Nam quia prae-
sentiebat animal hoc
esse moriturum, &
in pulverem reversu-
rum, anticipans spem
dat resurrectionis in-
opificio. Accipit igitur
pulverem de ter-
ra, ut quum pulve-
rem in sepulcro vi-
deris, nullo modo
cor-

τὸν τὴν πρῶτην σο-
λὴν. εἰ δὲ καὶ λέγου-
σί τινες ἀθάνατον
μὲν ἀπὸ Θεοῦ πλα-
σθῆναι τὸν ἄνθρω-
πον, δυνάμει δὲ καὶ
θνητὸν εἶναι τοῦτ' ἐστὶ
δύνασθαι θνητότητι
περιπεσεῖν, εἰ μὴ γε
φύλαξ ἐσεῖται τῆς
δοθείσης αὐτῷ ἐν τῷ
λῆς, δεχόμεθα τὸν
λόγον αὐτῶν εἰ καὶ
μὴ παντάπασιν εὐ-
παράδεκτος, ὅτι μὴδὲ
τοιούτου ἀπ' ἀρχῆς
ὁ Ἀδὰμ ὑπὸ Θεοῦ
πλασθῆναι δοκεῖ τοῖς
γε κατέξετάζουσι τέ-
ως ἐν ἀκριβεῖ ταῖς
γραφικαῖς ταῦτα καὶ
θεῖα ρητά. πάσχειν
δὲ ὅλως αὐτὸν τοῦτ'
ἐστὶν οἷον δὴ τινι φυ-
σικῶ ὑποκεῖσθαι πα-
θεῖν πρό τῆς παρα-
βάσεως, οὐδαμῶ
τοῦτο παραδεχόμε-
θα.

corporum a mortuis
resurrectionem de-
speres, probe noscens
eum, qui de pulvere
hominem ab initio
formavit, de pulvere
etiam eum iterum ex-
citandi potestate non
carere. (1) Nisi enim
corruptionis expers
de pulvere primus
homo formatus fuisset, haud equidem ita
promte resurrectionem illam expectare-
mus. Siquidem &
ipse transformabitur,
quemadmodum Scri-
pturae dicunt, in
immortalitatem, &
conditionem corrup-
tionis exsortem. Dubitare igitur de
his haud par est. Et
eo magis, quod di-
vini Patres nihil al-
liud esse dicunt a
mortuis resurrectionem,

(1) Haec egregie disputantur adversus incredulos
a magno *Augustino Lib. XXII De Civit. Dei Cap. XX.*

Θα. πῶς γὰρ εἶγε
 τινὰ τῶν πατρῶν τοι-
 οὔτ' οὐτὸν τι περὶ τοῦ
 πρώτου ἀνθρώπου
 διεξιόντα οὐχ εὔρο-
 μεν, αὐτίκα γὰρ ὁ
 Δαμασκηνὸς Ἰωάννης
 ἄκραν ἔχειν ἀπάθειαν
 ἔλεγε τὸν πρὸ τῆς
 παραβάσεως ἀνθρω-
 πον, πείνα γὰρ καὶ
 δίψα, κόπος, ὕπνος,
 καὶ ἰδρώς, ὡς ὁ Θεὸς
 οὗτος ἀνὴρ ἐν ἐξ-
 ηκόσῳ ἐννάτῳ κεφα-
 λαίῳ αὐτοῦ λέγων
 εὔρηται, μετὰ τὴν
 παράβασιν εἰς τὸν
 ἀνθρώπινον βίον εἰσ-
 ἔλθουσιν. ἀλλὰ καὶ
 ὁ Σιναΐτης Θεὸς Ἀ-
 νασάσιος ἐν τῇ περὶ
 ἀναστάσεως λόγῳ αὐ-
 τοῦ τὰ ἀδιάβλητα
 ταῦτα πάθῃ τῇ τῆς
 κακίας εἰσόδῳ συν-
 επακολουθῆσαι ἡμῖν
 ἔλεγεν, ἐν τῇ τοῦ
 δερματίνου χιτῶνος

πε-

nem, quam eorum,
 qui ceciderunt in in-
 tegrum restitutionio-
 nem⁽¹⁾. Et quid mul-
 tis opus est verbis,
 si in Evangelis &
 errantis illius para-
 bola, & illa pariter
 drachmae deperditae,
 hunc omnino subin-
 dicant hominis &
 errorem, & ruinam,
 & in idem iterum re-
 versionem atque re-
 vocationem? Ad hoc
 enim quum coelos
 Deus inclinasset de-
 scendit, & homo no-
 bis similis fuit, et
 cuncta facere ac per-
 peti non est dedigna-
 tus. Cuius rei gra-
 tia? Vt Adamum in
 corruptionem labsum
 in conditionem cor-
 ruptioni minime ob-
 noxiam transforma-
 ret, & in antiquam
 prioremque illam di-

gni-

(1) Vide supra, & infra *Epist.* III.

περιβολῇ · οὐδὲ γὰρ
 συμπεφυκώς οὕτως
 τῇ λογικῇ φύσει κα-
 θώς τοῖς ἀλόγοις ἐ-
 γίνετο · ἀλλ' ὕσε-
 ρον ἐπετέθη κολά-
 ζων ἐκείνον τὸν ἐν
 τίμῃ μὲν ὄντα μὴ
 συνιόντα δέ · κἀντεῦθεν
 εἰς ὑπόμνησιν αὐτὸν
 ἄγων ὧν ἐξέπεσεν ἀ-
 γαθῶν · ἀλλὰ καὶ ὁ
 χρυσορρήμων Ἰωάν-
 νης τὸ τοῦ πρώτου
 ἀνθρώπου περιστὸν
 ἀπαθὲς ἔλεγεν · ἐννό-
 ησόν μοι μακαριότη-
 τος ὑπερβολὴν · ὅτι
 καὶ ἐν σώματι ὄντες
 οἱ πρωτόπλαστοι τὰ
 τῶν σωμάτων οὐχ
 ὑπέμειναν · οὔτε γὰρ
 σέγης, οὔτε ὀρόφου,
 οὔτε ἱματίων, οὔτε
 ἄλλου τοιούτου τινὸς
 ἐδίδοντο · ὅτι δὲ φυσι-
 καῶν

gnitatem restitueret.
 At ne dubita . Nisi
 enim , ut iam dixi-
 mus , ad priorem il-
 lam dignitatem eum,
 qui ceciderat , redu-
 xisset ; nisi , regiam
 veluti imaginem, im-
 mortalitatis iterum
 luceradiantem osten-
 disset , (1) ut Dama-
 scenus ait , haud pro-
 fecto , quum rever-
 sus esset , Absolutus
 ille audiisset : *In-*
duite eum stola illa
priori. (2) Si vero di-
 cant nonnulli , im-
 mortalem quidem a
 Deo formatum fuisse
 hominem , potestate
 vero mortalem fuisse;
 potuisse scilicet mor-
 talitati succumbere ,
 nisi datum sibi prae-
 ceptum servaret ; (3)

co-

(1) Vide inferius *Epist.* III.

(2) Adi superius adnotata *pag.* 123.

(3) Consule , si lubet , adnotata superius *pag.* 89.

κῶν παθῶν ὁ ἄνθρωπος ἀνώτερος ἦν ἐν ἐκείνῳ δηλαδὴ τῷ πρώτῳ καιρῷ καὶ ὁ μέγας ἐδείξε Βασιλεῖος ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ κατὰ ῥῆμα διεξιὼν οὕτως. ὥσπερ εἰ ἡμεν ἐν τῇ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς οὐκ ἂν ἐπινοίας καὶ μόχθου γεωργικοῦ προσεδέηθμεν οὕτως εἰ ἡμεν ἐν ἀπαθείᾳ κατάγε τὸ πρὸ τοῦ παραπτώματος ἐν τῇ δημιουργίᾳ χάρισμα οὐδὲν ἂν τῶν ἐξ ἰατρικῆς πρὸς παραμυθίαν ἐχρήζομεν. εἴπερ οὖν ἐν τῇ δημιουργίᾳ χάρισμα εἶχε πρὸ τοῦ παραπτώματος ἀπαθείας ὁ ἄνθρωπος πῶς εἴπωμεν οἶω

eorum sermonem recipiamus, quamvis, per omnia facile recipiendus non esset, quia neque eiusmodi ab initio Adamus a Deo formatus fuisse videtur iis, qui olim diligenter haec Scripturae divinae dicta ac pensiculate examnaverunt. Pati vero ipsum omnino, hoc est, naturali alicui perturbationi ante praevaricationem obnoxium fuisse, nullo modo recipiamus (1). Quomodo enim, si nullum sanctorum Patrum tale aliquid de primo homine adfirmantem invenimus? Statim enim Damascenus Ioannes summam (2) dicit ha-

(1) In memoriam revocanda, quae observavimus superius pag. 93.

(2) Ἀπαθεία non omnes adfectus generatim excludit, saltem illa, quam Stoici inducere conabantur, vel

οἶω δὴ τινι φυσικῶ
πάθει περιπίπτειν
αὐτὸν ἐν τῷ τῆς ἀ-
παθείας ἐκείνῳ και-
ρῷ; ἀλλὰ καὶ ὁ μέ-
γας Μάξιμος τὰ πά-
θη ταῦτα λύπην, ἡ-
δονὴν, ἐπιθυμίαν, καὶ
ὅσα τοιαῦτα τῇ ἀν-
δρὸς πίνη φύσει πρόσ-
εσι σήμερον, ἐκ τῆς
τῷ ἀλόγων ἐλέγε-
μοίρας ἐπὶ τὸν ἀν-
δρωπον εἰσδραμεῖν.
ἐπειδὴ γὰρ ὁμοιω-
θῆται κατεδικάσθη
τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσι
κατὰ γένεσιν, ἐκεί-
θεν ἂν εἴ ἀνάγκης
καὶ τὰ πάθη ταῦτα
εἰς ἑαυτὸν ἐπισπά-
σαστο.

habuisse apathian an-
te transgressionem
hominem. Fames e-
nim, & sitis, labor,
somnia, & sudor, ut
hic divinus vir in
LXIX. Capite dicere
reperitur, post prae-
varicationem in hu-
manam vitam intro-
iere. Sed & Sinaita
divinus Anastasius in
suo De Resurrectione
sermone inreprehen-
sibiles has perturba-
tiones malitiae in-
gressum consequutas
esse nobis dicebat,
quum pellicea tunica
homo circumamictus
est. Non ita enim ra-
tio. LXX. LXX. LXX.

vel nos nominibus ludunt. Consule Gellium Lib. XIX.
Noct. Attic. Cap. I. Nam dum εὐπαθείας adprobant,
rectos saltem adfectus admittunt. Adeatur Augusti-
nus Lib. XIV. De Civ. Dei Cap. VIII. Igitur Apa-
thia talis erat in primo homine ut laudatus Theologus
praestantissimus Cap. X. docuit: alias enim, ut re-
cte idem Cap. IX. ait, si apathia illa dicenda est,
quum animum contingere omnino non potest ullus ad-
fectus, quis hunc stuporem non omnibus vitiis iudicet
esse peiorem? Adifis superius pag. 93.

σατο . οὐδὲν γὰρ
 προηγουμένως συνέ-
 κτίσθη ταῦτα τοῖς ἀν-
 θρώπῳ , καθὼς ὁ
 θεὸς οὗτος ἀνὴρ ἐν
 τοῖς πρὸς θαλάσσιον
 ἔλεγε , διὰ τὴν τῆς
 τελειότητος ἑκπτώσιν
 ἐπεισῆλθε τῷ ἄλο-
 γωτέρῳ μέρει προσ-
 φυέντα τῆς φύσεως .
 εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔ-
 χει , πῶς εἶπομεν ἐν
 αὐτῇ τῇ τελειότητι
 πάσχειν ; ὅλως τὸν
 πρῶτον ἐκείνον ἀν-
 θρωπον ; ἀλλὰ καὶ
 ὁ θεϊότατος Βαρ-
 σανούφιος ἐρωτηθεὶς
 πόθεν ἔσχε τὰ πά-
 θη ὁ ἀνθρώπος ; ἔ-
 λεγεν ὅτι καὶ σῶ-
 μα καὶ ψυχὴν ἀπα-
 θῆ κατ' ἀρχὰς ἐκτι-
 σεν ὁ θεός , διὰ δὲ
 τῆς παρακοῆς εἰς πά-
 θη ἐξέπεσε . δέδει-
 χται οὖν ἐκ πολλῶν
 ὅτι πρὸ τῆς παρα-
 βά-

tionali naturae id con-
 genitum erat , quem-
 admodum expertibus
 ratione animantibus ;
 sed deinde Deus hoc
 addidit , puniens il-
 lum , qui in honore
 quidem fuerat , & non
 intellexerat , atque
 heinc illum in eorum
 bonorum , quibus ex-
 cidit , recordationem
 adducens . Sed &
aureo flumine manans
Ioannes excellentem
 primi hominis apa-
 thian insinuaturus
 dicebat . *Cogita mihi*
beatitatis excessum .
Quia & quum in corpo-
 re primi parentes exsi-
 sterent , ea , quae corpo-
 rum propria sunt , mini-
 me sustinuerunt , neque e-
 nim domus , neque tecti ,
 neque vestium , neque
 alicuius id genus alius
 indigebant ⁽¹⁾ . Supra
 autem naturales per-
 tur-

(1) Consule superius pag. 106.

βάσειως οἷω δὴ τινι turbationes hominē
 φυσικῶ οὐχ ὑπεκεί- fuisse , priori scilicet
 το πάθει ὁ ἄνθρω- illo tempore, *Magnus*
 πος , ἅτε δὴ τῆς etiam *Basilius* in su-
 κατὰ χάριν ἀθανα- is Asceticis operibus
 σίας οὐκ ἀμοιρῶν. εἰ ostendit , ita ad ver-
 δὲ τοῦτο , πῶς ἔπα- bum dicens: *Quemad-*
 σχεν ; εἰ γὰρ ἔπα- modum si in *Paradiso*
 σχε , καὶ θνητῆς ἂν fuisset , nec alimen-
 ἔξ ἀνάγκης ὑπῆρχε torum curae , nec agri-
 φυσικῶς καὶ φθαρτῆς. culturae laboris , indi-
 ἀλλ' ἡμᾶς οὕτω φρο- guissemus ⁽¹⁾ ; ita si esse-
 νείν L 2 mus

(1) Isthuc ipsum in omnium populorum notitiam quadam communi traditione devenerat : quare illa aetas aurea excogitata , qua , ut *Hesiodus* ait ,

ἔσθλα δὲ πάντα

Τοῖσιν ἦν. καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
 Αὐτομάτη , πολλόν τε καὶ ἄφθονον .

Quae sic verti possunt ,

Sed bona cuncta

*His aderant , fructum foecundaque Terra ferebat
 Sponte sua , multum , atque immensum .*

Cuius vestigiis insitens *Ovidius* I. *Metamorph.* cecinit .

*Ipsa quoque immunis , rastrisque intacta , nec ullis
 Saucia vomeribus , per se dabat omnia tellus :
 Contentique cibus nullo cogente creatis
 Arbutos foetus , montanaque fraga legebant ,
 Cornaque , & in duris haerentia mora rubetis ,
 Et quae deciderant patula Iovis arbore glandes .
 Ver erat aeternum , placidique tepentibus auris*
 Mu-

νεῖν ἐπὶ τοῦτοις κω-
 λύει μὲν καὶ ὁ τῶν
 διαληφθέντων ἀγίων
 χορός· κωλύει δὲ
 πλεόν ἢ ἐν Καρθα-
 γένῃ συσάσα σύνο-
 δος οὕτω λέγουσα·
 εἴ τις λέγει τὸν Α'-
 δάμ θνητὸν πλασθῆ-
 ναι παρὰ Θεοῦ, καὶ
 μὴ μετὰ τὴν ἀμαρ-
 τίαν ἐλθεῖν εἰς φθο-
 ράν, ἥτω ἀνάθεμα.
 καὶ τί χρὴ πολλὰ
 λέγειν; ὁ Θεὸς Μα-
 καρίος ὁ Αἰγύπτιος
 ἐν ἐπιστολαῖς αὐτοῦ
 δείξει δέλων ὅτι παν-
 τάπασιν ἀπαθὴς ἐ-
 τύγχανε πρό τῆς ἀ-
 μαρτίας ὁ ἄνθρω-
 πος

mus in apathia secun-
 dum illud ante lapsum
 in creatione donum, nul-
 lis nos medicamentis
 ad consolationem indi-
 geremus. Si igitur in
 creatione, ante lapsū,
 apathiae donum ho-
 mo habuit, quomodo
 dicemus alicui illum
 naturali perturbationi
 illo apathiae tem-
 pore succubuisse? Sed
 & magnus Maximus⁽¹⁾
 perturbationes has
 tristitiam, volupta-
 tem, concupiscen-
 tiam, & quaecumque
 alia id genus huma-
 nae naturae hodie
 insunt, ex mutarum
 pc-

Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.

Mox etiam tellus fruges inarata ferebat:

Nec renovatus ager gravidis canebat aristis, &c.

Sed consulenda quae inferius ex *Augustino* dispu-
 tamus.

(1) *Maximus* Constantinopolitanus, natus anno
 DLXXX. anno DCXLV. iam Monachus claruit, eiusque
 sunt *Quaestiones* LXV. in locos difficiles sacrae Scriptu-
 rae ad *Tbalassium* Monachum. Naturae concessit an-
 no DCLVII.

προς , οὕτως ἔλεγε
 κατὰ λέξιν . οὐ πῦρ
 αὐτοῦ κατίσχυεν , οὐχ
 ὕδωρ αὐτὸν ἐπότηζεν ,
 οὐ θήριον ἐλυμαίνετο ,
 οὐκ ἰοβόλον ἐν αὐτῷ
 ἐνείργει , οὐκ ἄλλο τι
 τῶν τοιούτων αὐτὸν
 ἐβλαπτε . μετὰ δὲ
 τὸ παραβῆναι τὴν
 ἐντολὴν , μετὰ τὸ τοὺς
 δευρατίνους ἐνδυθῆ-
 ναι χιτῶνας , τὴν
 παχυτέραν σάρκα δη-
 λαδὴ καὶ θνητὴν καὶ
 ἀντίτυπον , τότε δὴ
 τότε μυρίοις ὑπέπεσε
 πάθεσιν , ὑπομνή-
 σεως ἕνεκα καὶ παι-
 δεύσεως ἵνα ἀντιλέγειν
 οὐκ ἐπὶ πλέον οὐκ
 εὐλογον . εἰ γὰρ πρόσ-
 καιρος ἦν ὁ Ἀδάμ ,
 εἰ πρὸ τῆς ἁμαρτίας
 ὑπῆρχε θνητός , οὐκ
 ἂν ὁ πᾶμμεγας
 ἔλεγε Παῦλος , ὁ-
 ψώνιον τῆς ἁμαρ-
 τίας ὁ θάνατος . εἰ-
 δεῖ

pecudū forte, inquit
 bat, in hominem in-
 repisse. Etenim quo-
 niam condemnatus
 est ut similis fieret
 iumentis insipienti-
 bus secundum gene-
 rationem, heinc uti-
 que necessario has
 quoque perturbatio-
 nes in se ipsum at-
 traxit; neque enim
 principio haec una-
 cum homine creata
 sunt, quemadmo-
 dum divinus hic vir
 in libris ad Thalaf-
 sium dicebat, sed
 per casum ab illa per-
 fectione, irrationali
 naturae parti adnata
 subintroiere (1). Si
 vero haec ita se ha-
 bent quomodo dice-
 mus in ipsa perfectio-
 ne primum illum ho-
 minem his passioni-
 bus obnoxium fuisse?
 Sed & divinissimus

L 3

Bar-

(1) Adi Augustinum Lib. XIV. De Civit. Dei Cap. X.

δείξει γὰρ ἐντεῦθεν
ὅτι πρὸ τῆς ἀμαρτίας
ὁ ἄνθρωπος ἀθάνα-
τος ἦν. εἰ δὲ τοῦτο,
καὶ πασῶν λοιπῶν
σωματικῶν ἀναγκῶν
ὁ τοιοῦτος ὑπέρτερος,
ὡς εἶναι δῆλον ἐντεῦ-
θεν ὅτι καὶ βρώ-
σεως αἰσθητῆς ἄγευ-
τος ἢ ὁ ἄνθρωπος
ἀπ' ἀρχῆς· εἰ γὰρ
καὶ ἀπὸ πάντων τῶν
ἐν παραδείσῳ φυ-
τῶν ἐπέτρεψε πρὸς
Ἀδὰμ ὁ Θεός, ἀλλ'
οὐ μὲν οὖν ἐκείσε καὶ
βρώσις ἦν αἰσθητὴ
καὶ ρεύσῃ· καὶ τοῦτο
προϊὼν ὁ λόγος ἀρι-
στέλλον ὁ δειξέει σοι.
εἰ γὰρ ὡς ὁ μέγας
φη·

Barfanius (1) inter-
rogatus unde homo
perturbationes habu-
isset? corpus & ani-
mam perturbationi-
bus minime obnoxia-
am creasse Deum a
principio dixit, per
inobedientiam vero
in perturbationes in-
cidisse. Multorum i-
gitur auctoritate de-
monstratum est ho-
minem ante prae-
varicationem nec uni a-
licui naturali pertur-
bationi obnoxium
fuisse, siquidem nec
eius, quae ex Dei
gratia (2) provenit,
immortalitatis exors
fuit. Et quidem si hoc
erat,

(1) *Barfanius* Aegyptius Anachoreta, qui circa annum DXLVIII. claruit, Ascetica quaedam, & Paraenesis, scripsit. Adeundus *Caveus*.

(2) Recte ex Dei gratia. Naturā enim solus Deus est immortalis, qui solus habet immortalitatem, ut ait Apostolus. Vide Platonem in *Timaeo*, & *Augustinum* Lib. XIII. De Civit. Dei Cap. XVI. & adnotata superius pag. 89.

φισὶ πρὸς Ἀντίοχον
 Ἀθανάσιος, ἀφθαρτά
 εἰσι τὰ ἐν τῇ παρα-
 δείσῳ φυτὰ, καὶ πῶς
 ὁδοῦσι ἐτέμνοντο ;
 πῶς ἐβιβρώσκοντο ;
 τὸ γὰρ ἀφθαρτον οὐ-
 τε τέμνεσθαι πέφυ-
 κεν, οὔτε βιβρώ-
 σκεσθαι· εἰ καὶ
 φθαρτὰ τὰ ἐν τῇ
 παραδείσῳ κατὰ τι-
 νες ὑποπτεύουσι, καὶ
 πῶς αὐτὰ τροφήν ὁ
 Ἀδὰμ ἐποίητο ; δό-
 τωσαν ἐπὶ τούτοις
 ἀπόκρισιν· εἰ γὰρ τὸ
 προσὸν αὐτῷ τινι-
 καῦτα σῶμα δια-
 πνέομενον ἦν, ἅτε
 φθορᾷ καὶ ρεύσει
 ὑποκείμενον, καὶ
 πει-

erat, quomodo pati
 poterat? Si enim pas-
 sionibus agitabatur,
 & mortalis necessa-
 rio, & corruptioni ob-
 noxiae naturae ille
 fuit. Sed prohibet nos
 ita de his sc̃tire lauda-
 torum Patrum cho-
 rus: prohibet insuper
 Synodus, quae Car-
 thagine coacta est, ita
 dicens: *Si quis dixe-
 rit Adamum mortalem
 a Deo formatum fuis-
 se, & non post pecca-
 tum corruptioni obnox-
 ium evasisse, anathema
 sit*¹. Sed quid opus est
 multis? Divinus ille
Macarius Aegypti-
*us*² quum in suis Epi-

L 4

sto-

(1) Adis superius pag. 72.

(2) *Macarius Aegyptius Senior*, Monachus Sce-
 tensis fuit, & magni Antonii discipulus. Claruit cir-
 ca annum CCCLXXIII. Eius Epistolae apud Scri-
 ptore*s Hist. Litter. Eccles.* non memorantur. Fuit
 & alius *Macarius Aegyptius*, magni Antonii pari-
 ter discipulus, qui *Iunior*, & πολιτικός, dictus est;
 sed nec inter eius opera Epistolae a viris doctis
 recensentur.

πεινᾶν δὲ ἀνάγκης
ἦν· εἰ ἀδιάπνευ-
σον ἔμενεν ὡς ἄρευ-
σον ὑπάρχον καὶ ἄ-
φθαρτον, καὶ τί τὸ
καταναγκάζον αὐτὸν
αἰσθητῆς ἀπτεσθαι
βρώσεως; ἀλλ' οὐκ
ἔχοιεν ἄν τι καὶ λέ-
γειν· εἶγε καὶ μᾶλ-
λον ἀνώτερος ἦν ὁ
κατ' εἰκόνα Θεοῦ
τῶν σωματικῶν ἀ-
ναγκῶν, ὡς ὁ χρυ-
σοῦς τὴν γλῶτ-
τάν φησι· πείνα γάρ,
καὶ δίψα, κόπος,
ὑπνος, ὀδύνη καὶ
φθορά, κατὰ δὴ
καὶ προεῖρηται, με-
τὰ τὴν παραβασιν
εἰς τὸν ἀνθρώπι-
νον βίον εἰσῆλθε-
σαν· ὅρα λοιπὸν
νουνεχῶς καὶ μὴ
τοῖς ἐνθεν κἀκεῖθεν
εὐρίσκομένοις καὶ ἄλ-
λα διηγουμένοις ἀ-
περισκέπτως ὑπά-
νοι-

stolis ostendere vellet
hominem ante pecca-
tū cuiusvis perturba-
tionis expertem fuif-
se, ita ad verbum di-
cebat: Non ignis ad-
versus illum praevalē-
bat, non aqua illum
rigabat, non bestia per-
debat, non venenatum
aliquid in illo operaba-
tur, non aliud id ge-
nus quidquam illi nocē-
bat. Postquam vero
mandatum transgres-
sus fuit, postquam pelli-
ceas tunicas, crassiorem
videlicet carnem, &
mortalem, & solidam,
indutus est ⁽¹⁾, tunc
quidem tunc sexcentis
passionibus, & aegritu-
dinibus, succubuit ad-
monitionis castigatio-
nisque causa. Ab-
surdum igitur adhuc
contradicere. Si enim
caducus fuit Adamus,
si mortalis exstitit
ante

(1) Vide superius pag. 153.

νογε σὴν ἀκοὴν, ἀπο-
 σρέφου δὲ μᾶλλον
 αὐτὰ, καὶ ὡς οὐδὲν
 ἡγοῦ καὶ ἀπόρριπτε,
 καθὰ δὴ πρὸ ἐλίγου
 καὶ ἡμεῖς ἐποιήσα-
 μεν. πολλὰ γὰρ
 τοιαῦτα καὶ εὖρομεν
 καὶ ἀνέγνωμεν καὶ
 μετὰ τῶν μύθων
 ἐτάξαμεν. τίνας ἐνε-
 κεν; ὅτι τοῦ ὁρθοδό-
 ξου τῶν πατρῶν
 φρονήματος πόρρω
 που πίπτοντα ταῦ-
 τα διέγνωμεν. μὴ
 τοίνυν ἐν παραδείσῳ
 βρῶσιν εἶναι ρεύσῃν
 ὑπολάμβανε, μηδὲ
 ξηρὲς οὕτω ταῖς
 γραφικαῖς πρόσεχε
 λέξεσιν. εἶγε καὶ
 μᾶλλον ἕτερα δι' ἐ-
 τέρων ἢ ἀγία πολ-
 λαχοῦ διδάσκει γρα-
 φή. ὁποῖον δὴ καὶ
 τὸ, ἔπλασε τὸν ἄν-
 θρωπον ὁ Θεὸς
 χοῦν

ante peccatum, haud
 profecto maximus
Paulus diceret: *Sti-*
pendium peccati mors.
 Quibus verbis signifi-
 cavit immortalem fu-
 isse hominem ante
 peccatum (1). Si vero
 hoc, & supra ceteras
 omnes corporales ne-
 cessitates homo eius-
 modi fuit; ita ut ex
 hoc manifestum sit,
 nec sensilem cibum
 hominem ab initio
 gustasse. Si enim ut
 ex omnibus *Paradi-*
si plantis vesceretur
Deus *Adamo* permi-
 sit, non tamen ibi
 sensilis cibus erat &
 fluxus: & hoc sermo-
 nis decursus apertius
 tibi demonstrabit. Si
 enim, ut magnus *A-*
thanasius, in *Quaestio-*
nibus ad Antiochum
 ait, corruptionis ex-
 per-

(1) Haec eadem totidem verbis habet *Glycas Partis*
 I. *Anim.*

χοῦν λαβὼν ἀπὸ
 γῆς καὶ τὸ ἐνεφύ-
 σησεν. εἰς τὸ πρό-
 σωπον αὐτοῦ προήν
 ζωῆς. καὶ τὸ πε-
 ριεπάτει ὁ Θεὸς ἐν
 τῇ παραδείσῳ κατὰ
 τὸ δειλινόν. ταῦτα
 μὲν οὖν ἀνοίχεια τῷ
 ἄσωμάτῳ πάντως
 Θεῷ... λέγει δὲ ὁ-
 μως ἡ ἀγία ταύτη
 γραφή ταῖς ἡμῶν ἀ-
 σθενείαις συγκατα-
 βαίνουσα. καὶ γὰρ εἰ
 μὴ τοῦτο δώσομεν
 πολλὰ ἡμῖν ἐπακο-
 λουθήσει τὰ ἄτοπα.
 σῶμα γὰρ αὐτῷ πε-
 ριθήσομεν, χειράς τε
 καὶ πόδας καὶ ὅσα
 ἄλλα τοιαῦτα. καὶ
 γὰρ εἰ μὴ χεῖρας
 εἶχε, πῶς ἐπλασε
 τὸν ἄνθρωπον; εἰ
 μὴ σῶμα, πῶς ἐτε-
 φύσησεν εἰς τὸ
 πρόσωπον αὐτοῦ; εἰ
 μὴ πόδας εἶχε, πῶς
 ἡ γραφή λέγει πε-

ρι-

pertes Paradisi plan-
 tae erant, quomodo
 nam dentibus seca-
 bantur, quomodo e-
 debantur? Natura e-
 nim comparatum est,
 ut quidquid corrupti-
 onis expers est, nec
 secari nec comedi pos-
 sit. Si vero corruptio-
 ni obnoxia, quaecum-
 que in Paradiso erant,
 ut quidam subspican-
 tur, quomodo ea su-
 um cibum faciebat
 Adamus? Responde-
 ant super his. Si e-
 nim corpus, quod ille
 tunc habebat, facile
 perspirabili cute eva-
 poratum alimenta di-
 gerebat, corruptioni
 siquidem & fluxus
 conditioni subiectum;
 ut esuriret etiam ne-
 cesse erat. Si vero non
 evaporabatur, utpo-
 te minime fluxum, &
 corruptionis expers,
 quidnam illum sensi-

les

ριπατεῖν αὐτόν ἐν
 τῷ παραδείσῳ κατὰ
 τὸ δειλινόν ; ἀλλ'
 οὐκ ἔστι τοῦτο οὐκ
 ἔστιν . ἔφθασε γὰρ
 ὁ τῶν ἀγίων ἅπας
 χορὸς ἐπανελθεῖν τὰ
 τοιαῦτα ῥήτὰ καὶ δίδ-
 δαξαι ἡμᾶς ὅπως
 ἐκλαμβάνειν αὐτὰ χρή
 καὶ μὴ τῷ ἰδίῳ θε-
 λήματι παρασυρο-
 μένους ἀλλεσθαιτε
 κατὰ κρημνῶν , καὶ
 τῆς εὐθείας πόρρω
 που φέρεσθαι . οὕτω
 μὲν οὖν καὶ περὶ
 τοῦ φυτοῦ ἐκείνου
 τοῦ ξύλου δηλονότι
 τῆς γνώσεως , διανό-
 εισθαί σε ἄξιον . εἴ-
 γε καὶ διαφωνίαν ἐπὶ
 τούτοις παρεμπίπτει-
 σαν ἔχομεν . αὐτίκα
 γὰρ ὁ θεὸς Ἰσίδω-
 ρος ὁ Πηλουσιώτης
 οὕτως εὔρηται περὶ
 τούτου διεξιῶν . κα-
 ταρᾶται μὲν τὴν συ-
 κὴν ὁ Χριστὸς , ἵνα

δεί-

les cibos attingere
 compellebat ? Sed
 quid dicant utique
 non habebunt . Si au-
 tem superior potius
 erat corporalibus o-
 mnibus necessitatibus
 homo, qui ad Dei ima-
 ginem conditus est ;
 ut *Linguam aurens* in-
 quit ; fames enim &
 sitis , labor , somnus,
 dolor , & corruptio ,
 prout iam dictum
 est , post praevarica-
 tionem in humanam
 vitam introiere ; re-
 liquum est ut prudens
 caveas ne heinc inde
 inventis , & alia dis-
 ferentibus inconfide-
 rate aures advertas :
 averfare vero potius
 illa , & pro nihilo re-
 puta, ac abiice ; quem-
 admodum & nos nu-
 per fecimus . Multa
 enim eiusmodi & in-
 venimus & cognovi-
 mus , & in fabularum

al-

δείξει τοῖς Ἰουδαίοις
ὅτι καὶ κολάζειν δύ-
ναται· ἅμα δὲ τις
τούτῳ καὶ ἀπόρρητος
συμπλέκεται λόγος
παρὰ γερόντων σο-
φῶν εἰς ἡμᾶς δια-
φοιτήσας· ὅτι τὸ ξύ-
λον τῆς παραβάσεως
τοῦτο ἦν, οὗ καὶ τοῖς
φύλλοις οἱ παραβάν-
τες εἰς σκέπην ἐχρή-
σαντο, καὶ κατηραθῇ
παρὰ Χριστοῦ φιλαν-
θρωπῶς μηκέτι καρ-
πὸν ἐνεγκεῖν αἵτιον
ἀμαρτίας. ὁ δὲ τὰ
θεῖα σοφὸς Ἰωάννης
ὁ Δαμασκηνὸς βρω-
σιν ἐπὶ παραδείσου
τὴν θεῖαν εἶπεν ἐπί-
γνωσιν. δίδωσι μὲν
γὰρ ὁ θεὸς ἐξουσίαν
τῷ Ἀδὰμ πάντων
τῶν ἐν τῷ παραδεί-
σῳ φυτῶν, πλὴν οὐ
βρώσεως ἐνεκεν, ἀλλ'
ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐν-
τεῦθεν τὸν δημιουργ-
γὸν ἐπανάγηται. ἀπὸ
με-

album misimus. Qua
de causa? Quia co-
gnovimus haec ab or-
thodoxa Patrum sen-
tentia procul recede-
re. Ne igitur fluxum
cibum in Paradiso fu-
isse existimato; ne-
que adeo ieiune san-
ctae Scripturae verbis
inhaereto. Quando-
quidem saepius ali-
is per alia sancta
Scriptura nos instru-
it. Quale profecto il-
lud: *Quum accepisset
Deus pulverem de ter-
ra formavit hominem?*
Et illud: *Inspiravit
in faciem eius spiracu-
lum vitae?* Illud etiam:
*Ambulabat Deus in
Paradiso post meridi-
em?* Haec igitur in-
corporali prorsus Deo
inconvenientia. Lo-
quitur vero simili ra-
tione sancta haec Scri-
ptura nostrae se ad-
commodans imbecil-

lita-

μεγέθους γὰρ καὶ litati (1). Etenim, nisi
καλλονῆς κτισμάτων, res ita se haberet,
ὥς που φησὶ Σολο- multa nos absurda
μῶν, ὁ δημιουργὸς consequerentur. Os
αὐ- enim

(1) Id quum non animadvertisset *Audaeus*, qui,
Syræ gentis homo, anno circiter CCCXXV. Anthro-
pomorphitarum haeresim invexit, turpissime lapsus
est, & Deum ἀνθρωποειδῆ fecit, ut videre est apud
Nicephorum Lib. XI. Histor. Eccles. Cap. XIV. ut *Epi-
phanium*, *Augustinum*, & *Theodoretum* silentio transi-
liam. Vnde sectatores Audaeani dicti, *L. Ariani
Cod. de Haeret. & Manich.* & passim Ἀνθρωπομορ-
φισταί, adversus quos singularem libellum scripsit
Cyrillus Alexandrinus. Sopitam hanc haeresim po-
stea denuo excitarunt *Ammonius*, *Dioscorus*, *Euse-
bius*, & *Euthymius*, germani fratres, qui ob proce-
ritatem corporis *Longi Monachi* sunt vocati. Eam
autem originem huius erroris fuisse, quam dixi, *Pe-
lusiotes Isidorus* Epistola XCV. Libri III. testatur his
verbis: ἐπειδὴ τοῖς συγκαταβατικαῖς εἰρημένοι πε-
ριπλέκονται, καὶ οὐδὲν διότιον ἐννοεῖν ἀνέχονται.
*Quod videlicet eis, quae Deus dixit condescendens ad
nostrum captum, adhaerescerent, nihil divinius animo
concupiant.* Eadem dicit *Cyrillus Alexandrinus* Epi-
stola ad Calosirium, et iam *Epiphanius* subindica-
verat. Et quidem Scripturarum morem minus co-
gnoscentibus mirandum videtur, quod incorporeo
Deo membra, & id genus alia, tribuantur; quo
permotus *Aristobulus* Iudaeus explanationem legis
Mosaicae in Ptolemaei Philometoris haec requirentis
gratiam conscripsit, ut tradit *Eusebius Lib. VIII.
προπαρασχ. Cap. X.* Serapionis Anthropomorphitae
di-

αὐτῶν ἐπιγινώσκει-
σθαι εἶωθε· καὶ ὅρα
πῶς ἐκλαμβάνει τὰ
παραδείσου ὁ Θεὸς
οὗτος Ἰωάννης· καὶ
τί φησιν ἐπ' αὐτοῖς
ἐπὶ παντός ξύλου
τοῦ ἐν τῷ παραδεί-
σῳ βρῶσιν φάγεις·
διὰ πάντων λέγων
τῶν κτισμάτων ἐπ'
ἐμὲ τὸν ποιήτην ἀνα-
βιβάσθῃτι, καὶ ἵνα
καρπὸν ἐκ πάντων
κάρ-

enim illi tribuemus,
& manus, & pedes, &
quaecumque id genus
alia. Etenim nisi ma-
nus haberet, quomo-
do hominem finxif-
set? Nisi haberet os,
quomodo in faciem e-
ius inspirasset? Nisi
vero pedes, quomodo
diceret Scriptura in
Paradiso eum ad ves-
peram post meridiem
ambulasse? At res ali-
ter

dictum deridiculum habes apud *Cassianum Collat. X. Cap. III.*, ubi eadem Haereseos origo, ac ab *Ise-
doro*, traditur. Egregie *Cyrillus Alexandrinus Lib. adversus Anthropomorphitas Cap. I.* αἰδέ· μορίων
ἡτοι μερῶν ἡ θεία γραφή μέμνηται τὰ περί αὐ-
τοῦ λαλαῦσα πρὸς ἡμᾶς, ἵστέον ὅτι ἐξ ὧν ἴσμεντε,
καὶ εἶναι παφύκαμεν πρὸς ἡμᾶς διαλέγεται. οὐ γάρ
ἐτέρως ἢν ἡμᾶς δύνασθαι νοεῖν τὰ περί Θεοῦ, κτλ.
*Si vero partium sive membrorum sacra Scriptura memi-
nit de rebus divinis ad nos loquens: sciendum est ex
iis, quae in intellectum nostrum cadunt, & ex quibus
constare solemus, nobiscum loqui. Neque enim aliter
fieri poterat, ut res divinas intelligeremus, &c.* *Epi-
curei* quidem, ut apud *Ciceronem I. De Natura Deor.*
videre est, Deos humana forma esse docebant, &
omnes alii, ut videtur, qui eos sub humana figura
colebant.

κάρπωσαι ἐμὲ τὴν ὄν-
τως ζῶν . ἀλλ' ἐ-
πὶ τούτοις ἀμφιβάλ-
λειν οὐ δεόν σε . εἰ
μὴ γὰρ εἰπώμεν αἰ-
σθητῆς ἀπίσταναι
βρώσεως ἐν παρα-
δείσῳ τὸν Ἀδάμ,
οὐδὲν ἐστὶ τὸ κωλύον
ἡμᾶς μὴ καὶ φθαρ-
τῆς αὐτὸν εἶναι φύ-
σεως ἡγεῖσθαι καὶ
θνητῆς . εἴγε καὶ
μᾶλλον ἀδύνατον ἀ-
φθαρτον διαμένειν, ὡς
ὁ διαληφθεὶς Ἰωάν-
νης φησὶ, τὸν αἰσθη-
τῆς βρώσεως ἐν με-
τουσίᾳ γενόμενον .
πάντα σοι ζῶν καρ-
ποφορεῖτο καὶ τὴν ἐ-
μὴν μέθεξιν ποιοῦ
τῆς οικείας ὑπάρξεως
σύσασιν, καὶ οὗτοι
μὲν οὕτως . ὁ δὲ θειό-
τατος Γρηγόριος ὁ
Νύσσης οὕτω κατὰ
ῤῥημα διέξεισιν . ὅτι
τὸ ἀπηγορευμένον ἐ-
κεῖ-

ter se habet, aliter
prorsus . Praevenit
enim omnis Sancto-
rum chorus, & eiu-
modi dicta relegens
docuit nos quomodo
illa accipere oportet,
& non propria
libidine abreptos in
praecipitii crepidine
saltare, & a recta via
aberrantes longe fer-
ri . Ita igitur & de
planta illa, ligno vi-
delicet scientiae, te
cogitare par est: et si
dissonantiam in his
interrepentem habea-
mus . Statim enim
divinus Isidorus Pe-
lusiota (1) ita de hoc
dissertare reperitur .
Maledicit fisco Christus
ut punire posse Indacis
ostendat . Vna vero
cum hoc arcanus
connectitur sermo, qui
ab antiquis Sapienti-
bis ad nos usque perve-
nit,

(1) Lib. I. Epist. LI.

κεῖνο τῇ βρώσει ξύ-
λον· οὔτε συκὴν ὥς
τινὲς φασιν οὔτε τὸ
αἰβροδρῦον· ἕτερον εἶ-
ναι πεπεύσμεθα· εἰ
δὲ καὶ περὶ βρώσεως
αἰσθητῆς ἐνταῦθα
δοκεῖ λέγειν ὁ Θεός·
πτης Μωσῆς· ἀλλ'
ἐγὼ φῆσι τῆς ἀγίας
ακουῶ γραφῆς· οὐ μο-
νὸν σωματικὴν ἐπί-
σταμαι βρώσιν ἀλλὰ
τινα καὶ ἑτέραν οἶδα
τροφὴν, ἥς ἡ ἀπό-
λαυσις ἐπὶ μόνῃ τὴν
ψυχὴν διαβαίνει· φά-
γετε γὰρ τὸν ἐμὸν
ἄρτον ἡ σοφία τοῖς
πεινῶσι παρακελεύε-
ται, καὶ πῖετε οἶνον
ὃν κεκέρακα ὑμῖν·
ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος τὴν
τῶν Σαμαρειτῶν ὑπο-
φαίνων σωτηρίαν ἐ-
λεγε· βρώσιν ἔχω
φα-

nit ; hoc scilicet li-
gnum (1) praevarica-
tionis fuisse ; cuius eti-
am foliis transgressores
ad se tegendos usi fue-
runt , & misericorditer
a Christo maledictum
illi esse , ne fructum am-
plius ferret peccati cau-
sam. Divinarum vero
rerum consultissimus
Ioannes Damascenus,
Paradisi cibum divi-
nam cognitionem fu-
isse dixit. Dedit enim
Deus Adamo omni-
um plantarum , quae
in Paradiso erant po-
testatem , verumta-
men non alimenti
gratia , sed ut exin-
de ad opificem ipsum
reduceretur. A ma-
gnitudine enim &
pulcritudine creatu-
rarum , ut ait Salo-
mon

(1) In hac eadem sententia est Theodoretus Inter-
rogatione XXVIII. in Genesin , Moses Bar-Cepha , alii-
que ab ipso laudati Scriptores Ecclesiastici , & in-
ter alios Philoxenus Mabugenfis .

φαγειν ἢν ὑμεῖς οὐκ
 οἶδατε· καὶ ἀλλαχοῦ
 ὁ δῖ' ἄνθρωπος ἐρχέσθαι
 πρὸς με καὶ πινέτω·
 οὐκαὶ τῆς φυτείας
 τῶν ἐν Ἐδέμ, τρυφή
 δὲ ἢ Ἐδέμ ἐρμηνεύε-
 ται, ἀξιόν τινα τὸν
 καρπὸν ἐννοῆσαι προσ-
 ἡκει, καὶ τρέφεσθαι
 διὰ τοῦτου μὴ ἀμ-
 φιβάλλειν τὸν ἄνθρω-
 πον, καὶ μὴ πάντως
 τὴν παροδικὴν καὶ
 ἐπίρρυτον ταύτην τρο-
 φὴν ἐπὶ τῆς τοῦ
 παραδείσου διαγωγῆς
 ἐννοεῖν. οὕτω μὲν
 καὶ ὁ θεϊότατος Ἀ-
 ναστάσιος νοερὰν εἶναι
 βούλεται τὴν βρώσιν
 ἐκείνην, οὐ μὴν αἰσθη-
 τὴν τε καὶ σαρκικὴν.
 εἰ γὰρ τοιαύτην ἐσή-
 μανε βρώσιν τὰ θεῖα
 ῥήματα, καὶ σαρκικῶς
 ἂν ἀπέθνησκον οἱ
 ταύτης ἀπογευόμενοι.
 νοερῶς οὖν ἡμερτηκό-
 τες τὸν τῆς ψυχῆς
 αὐ-

mon, earum opifex
 cognosci consuevit.
 Et vide quomodo ac-
 cipit ea, quae in Pa-
 radiso erant, divinus
 iste *Ioannes* & quid
 inquit super his: *De*
omni ligno quod est in
Paradiso vesceris.
Per omnes creaturas
dicens ad me creato-
rem adscende, & u-
 num ex omnibus fru-
 ctum cape me, qui
 vere sum vita. Sed de
 his ambigere te non
 oportet. Nisi enim
 dicamus sensilem ci-
 bum in Paradiso A-
 damum attigisse, ni-
 hil est quod nos ar-
 bitrari prohibeat e-
 um nec corruptioni
 obnoxiae neque mor-
 talis fuisse naturae.
 Siquidem magis im-
 possibile corruptionis
 expertem permane-
 re, ut laudatus *Ioan-*
nes ait, eum qui sen-
 fili

αὐτίκα δέχονται θά- fili cibo participet(1).
 νατον. οὕτω μὲν οὖν Omnia tibi vitam fru-
 καὶ ὁ Θεολόγος Γρη- &ficent, & mei par-
 γόριος τὸ φυτὸν ἐ- ticipium fac propriae
 κείνο, τὸ ξύλον δηλο- substantiae constitu-
 νότι τῆς γνώσεως, θεω- tionem (2). Atque ita
 ρίαν qui-

(1) Non video quid repugnet, comedere, & esse
 immortalem. Daemones comedunt, & patiuntur, &
 sunt immortales, secundum quosdam veteres Theo-
 logos, & Philosophos. *Augustinus* etiam, ut pag.
 100. 116. 123. observavimus, non dubitat
 quin homo immortalis comesturus fuisset. Haec
 vero Lib. III. De Genes. ad litteram Cap. XXI. ad-
 dit: *Quomodo autem homo immortalis factus sit,*
& acceperit escam cum aliis animalibus herbam pa-
buli ferentem semen, & lignum fructiferum, & her-
bam viridem, difficile est dicere. Si enim peccato mor-
talis effectus est, utique ante peccatum non indigebat
talibus cibis. Neque enim posset illud corpus fame cor-
rumpi. Sed non etiam hoc quisquam dicere
audebit, ciborum indigentiam, quibus reficiebantur,
nisi mortalibus esse non posse.

(2) Ipse quidem non dubito quin verba haec, Διὰ πάν-
 των λέγων τῶν κτισμάτων ἐπ' ἐμὲ τὸν ποιητὴν ἀ-
 νιβιάσθητι, καὶ ἓνα καρπὸν ἐκ πάντων καρπῶσαι
 ἐμὲ τὴν ὄντως ζῶν, habuerint statim connexa & inse-
 quentia, illa πάντα σοι καρποφορήτο, usque ad σύσασιν.
 Nam apte coniunguntur. Separata autem orationem
 confundunt, aliorumque verborum interposito, miscere
 omnia deprehenduntur. Igitur, nisi Librarii incu-
 ria intercessisset, legendum videbatur, *Per omnes crea-*
turas dicens ad me creatorem adscende, & unum ex
 omni-

ρίαν ἔφησαν εἶναι, τοῦτ' ἐστὶ, γινώσκιν τελευτέραν τινὰ ἥς ἐπιβαίνειν οὐκ ἀσφαλὲς τοῖς γε λιχνοτέροις τὴν ἔφεισιν. μὴ τοίνυν ἐν παραδείσῳ τὸν ἀνθρώπον αἰσθητῆς ἐμπορεῖσθαι νόμιζε βρώσεως, ὅτι μὴ δὲν χρεῖαν εἶχε ταύτης ἐκείσε διάγε τὴν αὐτῷ τινικαῦτα προσοῦσαν ἀπάθειαν· εἰ δὲ καὶ λέγουσί τινες ὡς εἶγε βρώσκιν αἰσθητὴν ἐν παραδείσῳ ἐσθίειν ὁ Ἀδὰμ οὐκ ἔμελλεν, τίνος ἕνεκεν ἐπέτρεπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἀπὸ πάντων ἐσθίειν τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ φυτῶν; ἀνδυποφέρειν ἔχεις καὶ

quidem hi. Divinissimus vero Gregorius Nyssenus ita ad verbum dissertat. *Lignum illud de quo vesci interdictum fuerat, neque sicum, ut quidam adfirmant, neque aliam delicatam arborem fuisse persuasi sumus. Et si autem de sensibili cibo videatur heic loqui Dei contemplator Moses, Ast ego, inquit, sanctam Scripturam audio: non solum corporalem scio cibum, sed quoddam quodque aliud novi nutrimentum, cuius fructus solam animā pervadit. Comedite enim panem meum, Sapientia esurientibus praecipit, & M 2 bibi-*

omnibus fructum cape me, qui vere sum vita. Omnia tibi vitam fructificent, & mei participium fac propriae substantiae constitutionem. Nos autem in contextu verba illa ita disiecta disunctaque reliquimus, ne primitivi Exemplaris MS. quidquam immutarem.

καὶ σὺ πρὸς αὐτοὺς
εἶπερ οὐκ ἔμελλον ἐν
παραδείσῳ συμπλέ-
κασθαι σαρκικῶς οἱ
πρωτόπλαστοι, τίνος
ἕνεκεν ἔλεγε πρὸς
αὐτοὺς ὁ Θεός, αὐ-
ξάνεσθε καὶ πληθύ-
νεσθε καὶ πληρώσα-
τε τὴν γῆν; ἐπίγνω-
σι οὖν. εἰ γὰρ ἡ-
σθιον ἐν παραδείσῳ
κατὰ τὴν τοῦ κυρίου
φωνὴν, ὡς ἐκεῖνοί
φασι καὶ σαρκικῶς
ἀλλήλους συνεπλέ-
κοντο ἅν. οὐκοῦν ἄ-
φες αὐτοὺς. οὐκ ἦν
ἐν παραδείσῳ βρώσις
αἰ-

*bibite vinum quod mi-
scui vobis. Et Dominus
salutē Samaritanorum
ostendens ait: Cibus
habeo edere, quem vos
nescitis. Et alibi, Qui
sistit, ad me veniat, &
bibat. Plantationis i-
gitur (1): arborum,
quae erant in Edem,
(delicias autem Edem
significat) alium di-
gnum fructum intel-
ligere non convenit,
nec dubitare hoc ho-
minem fuisse nutri-
tum, nec omnino
transitorium & flu-
xum alimentum vi-
tae,*

(1) *Augustinus Lib. XIII. De Civitate Dei Cap.
XXI. Nonnulli totum illum Paradisum ubi primi ho-
mines parentes generis humani sanctae Scripturae ve-
ritate fuisse narrantur, ad intelligibilia referunt, ar-
boresque illas, & ligna fructifera, in virtutes vitae
moresque convertiunt, tamquam visibilia & corporalia
illa non fuerint, sed intelligibilium significandorum cau-
sa eo modo dicta vel scripta sint. Quasi propterea non
potuerit esse Paradisus corporalis, quia potest etiam spiri-
tualis intelligi, &c. Ad Natal. Alexandrum Tom. I.
Hist. Eccles. Prim. Aetat. Dissert. II. Artic. I. Propos. I.
& adnotata superius pag. 77.*

Se.

αἰσθητὴ καὶ ρεύσῃ,
καὶ μὴ θαύμαζε διὰ
τοῦτο. καθάπερ γὰρ
τὸ αὐξάνεσθε, καὶ
τὸ ἰδοῦ δέδωκα ταῦ-
τα πάντα ὑμῖν εἰς
βρώσιν καὶ πᾶσι τοῖς
θνητοῖς τῆς γῆς, ἔ-
λεγε

tae, quae in Paradiso a-
gitabatur, cogitare (1).
Ita igitur & divinif-
simus *Anastasius* in-
telligibilem fuisse
vult cibum illum,
non autem sensibilem
& carnalem. Si enim

M 3 hunc

(1) Secus, & recte mea sententia arbitratur magnus
Augustinus Lib. XIII. De Civ. Dei Cap. XX. De corpore
enim post Resurrectionem loquens ait: Non solum
enim non erit tale quale nunc est in quavis optima
valetudine; sed nec tale quidem quale fuit in
primis hominibus ante peccatum. Qui licet morituri
non essent, nisi peccassent, alimentis tamen ut ho-
mines utebantur, nondum spiritualia, sed adhuc ani-
malia corpora terrena, gestantes. Quae licet senio non
veterascerent, ut necessitate perducerentur ad mortem,
qui status eis de ligno vitae, quod in medio pa-
radisi cum arbore vetita simul erat, mirabili Dei gra-
tia praestabatur: tamen & alios sumebant cibos prae-
ter unam arborem, quae fuerat interdicta, &c. Aleban-
tur ergo aliis quae sumebant, ne animalia corpora mo-
lestiae aliquid esuriendo, & sitiendo, sentirent. De li-
gno autem vitae propterea gustabatur ne mors eis unde-
cumque subreperet, vel senectute confecta decursis tem-
porum spaciis interirent; tamquam cetera essent ali-
mento, illud Sacramento. Consule etiam Caput XXIII.
eiusdem libri. Sed quamquam ipse *Glycas* superius
pag. . . Adamum non negat ex arboris vitae esu
fuisse immortalem, & inferius etiam concedit ex
aliis Paradisi plantis comesturum fuisse, tamen id
vult eum modo quodam spiritali facturum fuisse.

λεγε τὸ μὲν ἐν πα-
 ραδείσῳ, μετὰ ταῦτα
 δὲ ὁμῶς ἔσχε τὸ
 ἔργον, μετὰ τὸ ἐκ-
 βληθῆναι δηλαδὴ τοῦ
 παραδείσου κατὰ τὸν
 Καισαρείας Θεῖον Α'-
 κάκειον. οὕτω καὶ ἐπὶ
 τῆς βρώσεως ταύτης
 ἐννοεῖσθαι σε ἄξιον.
 οὐ γὰρ ὡς ἐνδεῆ τη-
 νικαῦτα ὄντι τῷ Α'-
 δάμ ἀπὸ πάντων ἐ-
 σθίειν, εἶγε καὶ περὶ
 αἰσθητῆς τέως ἐνο-
 μοθέτη βρώσεως,
 ἀλλ' ὅπως εἰδέναι ἔ-
 χεις, ἐπειδὴ ἐνδεῆς
 γένηται, τίνωντε χρὴ
 ἀπτεσθαι, καὶ τί-
 νων οὐ χρὴ. καὶ γὰρ
 εἰ μὴ θεία τις ἐδίδο-
 το συγχώρησις ἐπὶ
 τε τῇ γαμικῇ συν-
 αφείᾳ καὶ τῇ ἀπο-
 λαύσει τῶν ἐδηδο-
 μένων, οὐκ ἂν εἰς
 πληθὺς μετὰ ταῦτα
 τὸ γένος ἐλήλυθε τὸ
 ἀνθρώπινον. ἀλλὰ
 καὶ

hunc cibum divina e-
 loquia significarunt,
 & carnaliter utique
 moriebantur, qui
 hunc gustabant. Qui
 intelligibiliter igitur
 peccaverunt, animae
 statim mortem acci-
 piunt. Ita igitur e-
 tiam Theologus Gre-
 gorius plantam illam,
 lignum videlicet sci-
 entiae, contemplatio-
 nem esse dixit, hoc
 est, absolutiorem quā-
 dam scientiam, ad
 quam minime tutum
 est adscendere iis, qui
 avidiori sunt deside-
 rio. Ne puta igitur
 hominem in Paradi-
 so sensili cibo satura-
 ri solitum, quando
 nullum eo opus ha-
 bebat ibidem propter
 illam tranquillitatem
 perturbationibus o-
 mnibus vacuum, qua
 tunc gaudebat &
 fruebatur. Si vero
 di-

πάνταυθα προσέχειν
 ἄξιον· εἰ γὰρ καὶ
 φαγεῖν ἀπόγε τοῦ ἀπ-
 ηγορευμένου ἐκείνου
 φυτοῦ τοῦς πρωτο-
 πλάσους ἡ ἀγία φη-
 σὶ γραφή, μὴ θαύ-
 μαζε τοῦτου ἕνεκεν·
 εἶγε καὶ φθάσας ὁ
 λόγος ἐριδηλότερον ἔ-
 δεῖξε τίς τε κατὰ φύ-
 σιν ὁ Ἀδὰμ ἦν ἀπ’
 ἀρχῆς, καὶ ὁποίας
 ἐδέετο τινικαὐτα βρώ-
 σεως· εἰ γάρ ὡς οἱ
 πλείους ᾤκησαν
 αἰσθητῆς ἡψατο βρώ-
 σεως, καὶ πεινῶν ἐξ
 ἀνάγκης ἦν· εἰ δὲ τοῦ-
 το καὶ ρεύσῃς ὁμολο-
 γουμένως φύσεως ἦν
 ἐκεῖνος λοιπόν. ἀλλ’
 οὔτε τοῦτο ἦν, οὔτε
 ἐκεῖνο· πείνα γὰρ
 καὶ δίψα, κόπος,
 ὕπνος, καὶ ἰσρώς, κα-
 θὰ δὴ καὶ προείρηται,
 μετὰ τὴν παράβασιν
 εἰς ἀνθρώπινον βίον
 εἰς-

dicant quidam, si sen-
 silem cibum in Pa-
 radiso Adamus man-
 ducaturus non erat,
 qua de causa per-
 misit ei Deus ex o-
 mnibus Paradisi plan-
 tis comedere? E re-
 gione & tu illos inter-
 rogare potes: si Pro-
 toplasti in Paradiso
 carnaliter commisce-
 ri non debuerant, qua
 de causa dixit illis
 Deus: *Crescite & mul-
 tiplicamini & implete
 terram?* Intellige igitur.
 Si enim come-
 debant in Paradiso iux-
 ta Domini dictum,
 ut illi aiunt, carnali-
 ter quoque invicem
 coniungebantur pro-
 fecto (1). Missos igitur
 illos facito. Non e-
 rat in Paradiso cibus
 sensibilis & fluxus; ne-
 que mirare propte-
 rea. Sicut enim. *Cre-*

M 4 scite

(1) Vide quae adnotavimus inferius ad Epist. VII.

εἰσήλθεσαν . εἴπερ
οὖν ἐν παραδείσῳ
πέινα πρὸ τῆς ἁμαρ-
τίας οὐκ ἦν , ὅτι μη-
δὲ σῶμα τὴνικαῦτα
τῷ Ἀδὰμ κενούμενον
ἦν , τί ἄλλο λοιπὸν
ἐτύγχανε τὸ καναγκά-
ζον ἐκείσε τὸν ἄν-
θρωπον αἰσθητῆς ἁ-
πτεσθαι βρώσεως ;
καλῶς οὖν ὁ λόγος
ἔλεγε προλαβὼν ὅτι
ἕτερα δι' ἐτέρων ἢ ἀ-
γία διδάσκει γραφή,
καθὰ δὴ καὶ φθα-
σαντες εἵπομεν . ὅ-
θεν οἱ πάθεσι φυσι-
κοῖς ὑποκεῖσθαι τὸν
Ἀδὰμ πρὸ τῆς πα-
ράβασεως λέγοντες ,
ἀπὸ πάντων ἅτε δὴ
τῶν ἐν τῷ παραδεί-
σῳ φυτῶν ἐσθίοντα
κατὰ τὴν τοῦ κυρίου
φω-

scite , & multiplica-
mini ; etiam illud :
Ecce dedi haec omnia
vobis in cibum , & cun-
ctis bestiis terrae ; di-
ctum est quidem in
Paradiso, postea vero
actio ipsa consequuta
est: postquam scilicet e
Paradiso expulsus fu-
isset. Secundum igitur
divinum *Acacium* *Caes-*
fariensem (1) ita de
hoc cibo sentire te di-
gnum est . Non enim
Adamo, tamquam ex
omnibus vesci tunc o-
pus haberet , de sen-
sili alimento ali-
quid interea praescri-
ptum fuit , sed , ut
intelligere potes ,
postquam eius indi-
gus evasisset, quaeque
attingere oporteret ,
&

(1) *Acacius* Caesariensis Eusebii discipulus , &
eius in Episcopatu successor , quam religione varius
& inconstans , tam ingenio & scriptis voluminibus
clarus , anno CCCXL. floruit , & circa CCCLXVI. na-
turae concessit .

φωνήν οὐδέν τι πα-
 ρισῶσιν ἕτερον ἢ ὅτι
 φθαρτὸς ἦν ἀπ' ἀρ-
 χῆς ὁ Ἀδάμ. εἰ δὲ
 τοιοῦτο ἦν, εὐδὴλον
 ὅτι καὶ φύσει θνητὸς
 ἦν· εἰ δὲ τοῦτο, τί
 χρὴ καὶ λέγειν; αὐ-
 τοὶ κατ' ἑαυτῶν ἀ-
 κονῶσι τὴν μάχαι-
 ραν· οὐδὲ γὰρ ἀ-
 γνόουσι ὅποια τὰ ἐ-
 πιτίμια τοῖς οὕτω
 φρονοῦσι περὶ τοῦ
 Ἀδάμ ἡ ἀναγεγραμ-
 μένη ἀγία σύνο-
 δος δίδωσιν. οὐκ-
 οὔν ἀμφοιβάλλειν ἐπὶ
 πλεον οὐκ εὐλογον.
 εἰ γὰρ αἰσθητὴν ἐν
 παραδείσῳ βρώσιν ἤ-
 σθιε καὶ πρὸ τῆς
 παραβίσεως ὁ Ἀ-
 δάμ, ἀνάγκη πᾶσα
 καὶ τοὺς ἐκ νεκρῶν
 ἐγερθισομένους ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τοι-
 αύτης ἐμφορεῖσθαι
 βρώσεως· εἴγε καὶ
 μᾶλλον ἢ Ἀνάσασις
 ὧς

& quae non . Nisi e-
 nim divina quaedam
 permissio super con-
 iugali coitu, & rerum
 esculentarum usu
 concessa fuisset, haud
 profecto deinde hu-
 manum genus mul-
 tiplicari potuisset. Sed
 & heic advertere
 par est. Si enim etiam
 comedis de vetita
 illa planta Protopla-
 stos sancta Scriptura
 ait, ne mirare propte-
 rea . Siquidem prae-
 cedens sermo mani-
 festissime ostendit ,
 qualis natura Adamus
 a principio fuerit, &
 qualis cibi tunc indi-
 guerit . Si enim ut
 plerique existimant,
 sensilem attigit ci-
 bum, necessario etiam
 esurivit . Si autem
 hoc, & ut fluxae sine
 controversia naturae
 ille fuerit reliquum
 est . Sed neque hoc
 erat,

ὡς πολλάχis εἰρήκα-
 μιν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν
 ἀλλ' ἢ πρὸς τὸ ἀρ-
 χαῖον τῶν πεπτοκό-
 των ἀποκατάσσεις.
 εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φθαρ-
 τῆς αὐτοῦς εἴποι-
 τις εἶναι φύσεως καὶ
 θνητῆς, ἀδύνατον
 γὰρ ἀφθαρτον δια-
 μένειν, ὡς ἤδη προεί-
 ρηται, τὸν αἰσθη-
 τῆς βρώσεως ἐν μετ-
 ουσία γερόμενον. εἰ
 δὲ καὶ τὸ θεολογικὸν
 ἐκείνο ῥητὸν ἐντεῦθα
 παράγουσί τινες τὸ
 κατὰ λέξιν οὕτω δια-
 λαμβάνον. εἰ μὲν
 οὖν ἐμείναμεν ὅπερ
 ἡμεν καὶ τὴν ἐντο-
 λὴν ἐφυλάττεμεν, ἐ-
 γινόμεθα αὖ ὅπερ
 οὐκ ἡμεν, ἀπαθα-
 νατισθέντες καὶ
 τῷ θεῷ πλησιάσαν-
 τες. μὴ θορύβου διὰ
 τοῦτο, μηδὲ συναρ-
 πάξου τοῖς λόγοις
 καὶ σὺ τῶν πολ-
 λῶν

erat, neque illud. Fa-
 mes enim, & sitis,
 labor, somnus, & su-
 dor, sicuti iam dictum
 est, post praevarica-
 tionem in humanam
 vitam inrepserunt. Si
 igitur in Paradiso fa-
 mes ante peccatum
 non erat, quia neque
 corpus quod evacua-
 retur, Adamo tunc e-
 rat; quid aliud nam
 reliquum fuit, quod
 ibi hominem sensibile
 alimentum attingere
 cogeret? Bene igitur
 praecedens oratio di-
 cebat, aliis per alia sã-
 ctam nos Scripturam
 instruere, sicuti iam
 antevertentes edixi-
 mus. Vnde ii, qui di-
 cunt Adamum ante
 praevaricationem na-
 turalibus perturba-
 tionibus obnoxium
 fuisse, quum secun-
 dum Domini vocem
 ex omnibus Paradisi
 plan-

λῶν· εἶγε καὶ μᾶλ-
 λον ἀλλαχόθεν ἔ-
 χεις τὴν τοῦ Θεο-
 λογικοῦ τοῦδε ῥητοῦ
 καταλαβέσθαι διά-
 νοιαν· εἰ γὰρ καὶ
 δοκεῖ παρ' ἑαυτῷ
 φέρειν ἀμφιβολίαν τι-
 νὰ τὸ τοιοῦτον ῥη-
 τὸν, ἀλλ' ἡμεῖς τέ-
 ως εἰ καὶ ἀμαθεῖς
 ἐσμὲν οὐ καταδεξό-
 μεθα τοσοῦτον αὐ-
 τὸ ὥστε καὶ πᾶσι
 σχεδὸν ἐναντιοῦσθαι
 τοῖς ὑποφήταις τοῦ
 πνεύματος· ἀνένδε-
 κτον γὰρ ὧ ἱερὰ
 κεφαλὴ ἀναγραμμέ-
 νους ἀγίους πατέ-
 ρας τῆς ἐνὶ τούτῳ
 Θεολογικῶν ῥητῶν
 τέλειον ἀποκρυβῆναι
 καὶ ὥς οὐδὲν αὐ-
 τοὺς λογισθῆναι, καὶ
 ταῦτα τοῦ Θεολό-
 γου-

plantis vesceretur ;
 nihil aliud statuunt,
 quam principio Ada-
 mum corruptioni ob-
 noxium fuisse. Si ve-
 ro ita res se habebat,
 patet etiam cum na-
 tura mortalem fuisse.
 Sed quid hoc di-
 cere opus est? Vi-
 brant contra se
 ipsi gladium. Ne-
 que enim ignorant
 qualia ita de Adamo
 sentientibus praemia
 sancta iam descripta
 Synodus tribuat.
 Amplius igitur dubi-
 tare est absurdum.
 Si enim ante praeva-
 ricationem Adamus
 sensilem in Paradiso
 cibum comedebat ;
 necessarium omnino
 est eos etiam, qui a
 mortuis illa die⁽¹⁾ re-
 fur-

(1) Haud est confectarium. Nam falsum est ho-
 mines, qui surrecturi sunt, non excellentioris con-
 ditionis futuros, quam primus homo fuerit, ut ex
Augustino pag. 123. adnotavimus.

γου λέγοντος ἀλλα-
 χου, ὅτι τὸ σῶμα
 τοῦ Ἀδάμ ἐκείνο
 τοσοῦτον ἦν ἀπαθής,
 τοσοῦτον ἦν ἀνενδε-
 ες ὡς μηδέ ποτε
 χρῆζειν οἴου δή τι-
 νος ἐπικαλύμματος
 καὶ προβλήματος. τῷ-
 το μέντοι, τὸ ἀνεν-
 δεές δηλαδή, καὶ ὁ τὴν
 γλῶτταν χρυσοῦς
 ὑπερβολὴν ἐκάλει μα-
 καριότητος. ἐφ' οὗ
 καὶ μᾶλλον ὑποση-
 μαίνεται παντάπασιν
 εἶναι τὸ σῶμα ἐ-
 κείνο καὶ ἄφθαρτον
 ὡς ἀνενδεές καὶ ἀ-
 θάνατον. εἰ γὰρ καὶ
 τοιαῦτά τινα λέγων
 ὁ μέγας εὐρύηται Γρη-
 γόριος ἀφ' ὧν εἰσ-
 φέρειν ἔοικε τῷ πρω-
 τοπλάσῳ καὶ θνη-
 τότητος ἐμφασιν, ἀλ-
 λά παρακατιῶν αὐ-
 τὸς ἑαυτὸν ἐφερμη-
 νεύει διεξιὼν οὕτως
 κατὰ λέξιν. ἐπειδὴ
 φθό-

surrecturi sunt huius-
 modi cibo saturandos
 esse. Quum tamen
 potius resurrectio, ut
 saepius diximus, nihil
 aliud sit quam eorum
 qui ceciderunt in in-
 tegrum restitutio. Si
 autem hoc est, eos &
 corruptioni obnoxiae
 mortalisque naturae
 futuros esse quis dixe-
 rit. Fieri enim non
 potest ut corruptio-
 nis expers, ut iam di-
 ctum est, ille perma-
 neat, qui sensili ali-
 mento participat. Si
 vero heinc Theolo-
 gicum etiam illud di-
 ctum quidam addu-
 cunt, quod ita ad
 verbum habet: Si igitur
 mansissemus quod
 eramus, & mandatum
 custodissemus, quod non
 eramus utique fuisset-
 mus, immortalitate do-
 nati & Deo proximio-
 res. Ne turberis pro-
 pte-

φθόνῳ τοῦ διαβόλου
 θάνατος εἰς τὸν κόσ-
 μον εἰσῆλθε, καὶ ὑφ-
 εἶλε διὰ τῆς ἀ-
 πάτης τὸν ἄνθρω-
 πον· διὰ τοῦτο τῷ
 ἡμετέρῳ πάθει πά-
 σχει θεὸς γινόμε-
 νος ἄνθρωπος· εἴ-
 περ οὖν ὁσιώτατε
 φθόνῳ τοῦ διαβό-
 λου θάνατος εἰς τὸν
 κόσμον εἰσῆλθε, φαί-
 νεται πάντως ὅτι
 πρὸ τοῦ φθόνου ἐ-
 κείνου καὶ πρὸ τῆς
 κλαπῆναι δι' ἀπά-
 της τὸν ἄνθρωπον,
 ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ ἀ-
 θανάσιᾳ διήγει τῶν
 θείων χειρῶν τὸ
 πλασούργημα· κατὰ
 γὰρ τοῦτο καὶ οἶου
 δὴ τινος ἐπικαλύμ-
 ματος οὐκ ἦν ἐν-
 δέες, ἅτε δὴ τῆς
 κατ' ἀρχὰς ἀθανα-
 σίας οὐκ ἀμοιροῦν,
 ὡς πολλάχις εἰρή-
 καμεν· εἰ δὲ ταῦ-
 τα

pterea, neque tu eti-
 am multitudinis ser-
 monibus abripiare.
 Aliunde siquidem.
 Theologici huius di-
 cti sententiam com-
 prehendere potes. Si
 enim ambiguitatem
 quamdam Theologi-
 cum hoc dictum prae-
 se ferre videtur, nos
 interea, licet indocti,
 hoc tale quale est non
 recipimus, utpote
 quod omnibus fere
 divini Spiritus sacer-
 dotibus adversatur.
 Ferendum enim non
 est, o sacrum caput,
 ut laudati sancti Pa-
 tres hoc uno Theo-
 logico dicto obruan-
 tur, & pro nihilo re-
 putentur, haec etiam
 Theologo alibi di-
 cente, corpus illud,
 Adami videlicet, ita
 perturbationibus ex-
 pers fuisse, ita nul-
 lius indigum, ut nul-
 lo

τα οὕτως ἔχει, λε-
γέτωσαν ἐκεῖνοι λοι-
πὸν τί ἄρα πρὸ
τῆς παραβάσεως ἡ-
μιν ἡμεῖς, καὶ τί
γενέσθαι μετὰ ταῦ-
τα ἐμελλομεν, εἴγε
τῇ ἐντολῇ ἐφυλά-
ξαμεν; ἡμεῖς γὰρ
εἴγε καὶ μᾶλλον ὁ
λόγος ἀριδιλότερον ἔ-
δειξεν, ὅτι τὸ σῶ-
μα ἐκεῖνο καὶ ἀφθαρ-
τον ἦν ἀληθῶς καὶ
ἀθάνατον, ὡς ἀνεν-
δεές ὄν, συνιδεῖν
ὅλως οὐκ ἔχομεν εἴ-
γε καὶ γενέσθαι τι
πλέον ἐμελλεν, ἐπὶ
γετῇ ἀφθαρσίᾳ τοῦ
γὰρ ἀφθάρτου τί ἂν
ἀφθάρτοτερον εἴποι
τις εἶναι; καὶ τοῦ
ἀθανάτου ἀθανατώ-
τερον πάντως οὐδέν.
ὅτι μὴδὲ τοῦ θνη-
τοῦ θνητότερον εὖ-
ροι τις ἂν, ἐνθεν
τοὶ καὶ τὸ ῥητὸν
ἐκεῖνο τὸ λέγον ἐ-
γε-

lo tunc munimento,
nulla veste opus ha-
beret. Hoc autem, cu-
iusque scilicet indigē-
tiæ privationem, il-
le etiam *Linguam au-*
rens beatitatis excef-
sum adpellabat; a quo
amplius omnimodis
etiam significatur,
corpus illud corru-
ptionis expers fuisse,
quemadmodum nul-
lius indigum & im-
mortale. Si enim &
eiusmodi quaedam
magnus Gregorius di-
xisse comperitur, ex
quibus mortalitatis
speciem Protoplasto
inducere videatur,
tamen progrediens
se ipse interpre-
tatur ita ad verbum
differens: *Quoniam*
diaboli invidia mors
in mundum ingressa est,
& per fraudem homi-
nem perdidit; propte-
rea Deus, quum homo
fa-

γενόμεθα ἂν ὅπερ
οὐκ ἔμεν εἴγε τὴν
ἐντολὴν ἐφυλάξαμεν,
κατ' ἑτερόν τινα λό-
γον ἐκλαβέσθαι
προήγμεθα τῆς γρα-
φικῆς ἀκολουθίας, οὐ
μὲν οὖν οὐ πόρρω
που πίπτοντα, κα-
θὰ δοκεῖ τοῖς ἀ-
μαθέσι τέως ἡ-
μῖν, εἰ δὲ καὶ δο-
κοῦσί τινες εἶναι τι
τοῦ ἀθανάτου ἀ-
θανατώτερον, δε-
ξόμεθα καὶ τοῦτο
πάσης ἀντιλογίας ἐ-
κτός· καὶ γὰρ ὁ-
σον ἐγγύζει τις τῇ
θεῷ, τοσοῦτον ἀπα-
θανατίζεται καὶ θεο-
ειδέστερος γίνεται σώ-
ματί τε καὶ πνεύμα-
τι. δίκαιον οὖν ἐστὶ
καὶ τὸ τὰ θεολο-
γικὰ ῥητὰ καλοθέ-
λως ὑποδέξασθαι,
καὶ τὰ τῶν λοιπῶν
διδασκάλων διὰ τι-
μῆς ἔχειν, οὐ μὲν
ἀπο-

factus esset, nostra passione passus est. Si igitur, vir sanctissime, invidia diaboli mors in mundum ingressa est, elucet omnino ante invidiam illam, & antequam per fraudem homo seduceretur, divinarum manuum opificium omnis corruptionis expers in immortalitate vixisse. Hac enim de causa nullius operimenti indigebat; principio siquidem, ut saepius diximus, immortalitatis exors non erat. Si vero haec ita habent, reliquum est ut illi dicant, quid nam ante transgressionem fuerimus, & quid nam deinceps futuri fuissetemus, si custodissemus mandatum? Nos enim (siquidem disputatio haec manifesti-

ἀποσρέφισθαι · τὸ
 γὰρ προσάλληλα τὰ
 τῶν ἀγίων πατέρων
 ῥητὰ καλοθελῶς συμ-
 βιβάζειν, ἐπαίνετόν
 ἐστὶ καὶ μακάριον καὶ
 τὸ ὄντως θεάρετον ·
 πρόσκειχε οὖν εἰ μὲν
 οὖν ἐμείναμεν ὅπερ
 ἡμεῖς καὶ τὴν ἐντολὴν
 ἐφυλάξαμεν ἐγενόμεθα
 ὅπερ οὐκ ἡμεῖς, τοῦτ' ἐ-
 σὶν, ἄτρεπτοι καὶ κατ'
 αὐτὴν τὴν προαίρεσιν,
 ἀλλὰ μὴ τὸν λόγον
 εὐθείως ἀποσραφῆς ·
 εἴγε καὶ οἱ θειότατοι
 ἄγγελοι κατὰ προαί-
 ρειν ἄλλο τι πρό-
 τερον ὄντες ὕστερον ὅ-
 περ οὐκ ἦσαν ἐγένον-
 το · δυσκίνητοι μὲν
 γὰρ ἦσαν ἀλλ' οὐκ
 ἀκίνητοι πρὸς τὸ κα-
 κὸν ἀπ' ἀρχῆς · ἀλλ'
 ἐπειδὴ τοῖς ἐκπεισού-
 σιν ἀγγέλοις οὐδαμοῦ
 συνεπήχθησαν, ἅτε
 τῆς κακοβουλίας ἐκεί-
 νης εὐρεθέντες ἀνώτε-
 ροι

stissime demonstravit
 corpus illud cuius-
 cumque corruptio-
 nis expers, & immor-
 tale vere fuisse, quum
 nullius indigeret, in-
 telligere omnino non
 possumus, quid am-
 pliusquam corruptio-
 nis expers futurum
 esset. Quid enim cor-
 ruptionis experte,
 magis corruptionis
 expers quis dixerit?
 Et immortalis im-
 mortalius nihil pror-
 fus. Quia neque mor-
 tali immortalius, quid-
 quam invenire est;
 & exinde dictum il-
 lud ita habens: *Fui-
 semus utique, quod non
 eramus, si mandatum
 custodissemus, secun-
 dum aliam rationem,
 quae ex Scriptura
 consequatur, nec pro-
 cul cadat, ut indoctis,
 quemadmodum nos,
 videtur, accipere ad-
 ducti*

ροι· διὰ τοῦτο γεγό-
νασι καὶ ἀκίνητοι
πρὸς τὸ κακὸν οὐ φύ-
σει ἀλλὰ χάριτι, κα-
θὰ δὴ καὶ τῷ Δαμα-
σκηνῷ Ἰωάννῃ περὶ
τούτου δοκεῖ· οὕτω
μὲν οὖν ὁσιώτατε καὶ
περὶ τοῦ πρώτου ἀν-
θρώπου ἐννοῖσθαί σε
χρή· καὶ γὰρ ἐξου-
σίαν εἶχε μένειν καὶ
προκόπτειν ἐν τῷ ἀ-
γαθῷ, καὶ ἐπὶ τὸ
χεῖρον αὐτὸς ἀπὸ τοῦ
καλοῦ μετατρέπεσθαι.
εἴπερ οὖν ἀνώτερος
εὐρέθη κακείνος τῆς
τοῦ ὀφείως συμβουλῆς
εἴπερ ἐφύλαξε τὴν δω-
θεῖσαν αὐτῷ ἐντολὴν
ἐγένετο ἀπαθανати-
σθεῖς ὅπερ οὐκ ἦν
ἀπ' ἀρχῆς, τοῦτ' ἐστὶν
ἀτρεπτος, οὐ κατὰ
φύσιν μόνον, ἀλλὰ δὲ
καὶ κατ' αὐτὴν τὴν
προαίρεσιν· ἀντιλέ-
γειν δὲ ἐπὶ τούτοις
οὐκ εὐλογον· εἰ γὰρ
καὶ

ducti sumus. Si au-
tem concedunt non
nulli esse aliquid im-
mortali immortalius,
hoc etiam sine ulla
contradictione recipi-
emus. Etenim quan-
tum Deo quis adpro-
pinquat, tantum ad
immortalitatem ad-
furgit, & Deo persi-
milis corpore, & spiri-
tu evadit. Par est igitur & Theologica di-
cta benigne accipere,
& dicta reliquorum
Magistrorum honore
prosequi, non autem
aversari. Dicta e-
nim sanctorum Pa-
trum invicem conla-
ta benigne probare
& laudabile est, &
beatum, & Deo gra-
tum omnino. Atten-
de igitur. Si perseve-
rassemus quod era-
mus, & praeceptum
custodissemus, quod
non eramus fuisse-
mus,

καὶ ἐν τῇ φύσει τὸ ἀ-
μαρτάνειν οὐκ εἶχε
κατ' ἀρχὰς ὁ ἄνθρω-
πος ἅτε δὴ παρὰ Θεοῦ
δημιουργηθεὶς ἀφθαρ-
τος καὶ ἀθάνατος,
ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ προ-
αίρεσει, καθὰ δὴ καὶ
προείπομεν, ἐξουσίαν
εἶχε μένειν ἐν τῷ ἀ-
γαθῷ, καὶ ἐπὶ τὸ
χειρόν αὐθις ἀπὸ τοῦ
ἀγαθοῦ μετατρέπε-
σθαι. εἴπερ οὖν ἐφύ-
λαξε τὴν δωθεῖσαν
αὐτῷ ἐντολὴν ἐγένετο
ἂν ὅπερ οὐκ ἦν ἀπ'
ἀρχῆς, ἔχων ὡς εἴρη-
ται καὶ κατὰ προέ-
ρισιν τότε ἀτρέπτον
ὁμοῦ καὶ ἀναμάρτη-
τον ὅποιος ἐστίται.
κακῆϊνος ὁ κατάγε τὴν
τοῦ πάντος συντέλει-
αν ἐγερθισόμενος ἄν-
θρωπος. ἀρκεῖ τοσαῦ-
τα, τοῖς γὰρ ἐχέφρσι
κατὰ σε καὶ εἰς λόγος
ἀρκεῖ πρόσγε τὴν τοῦ
κρίττονος εὐρεσιν.

mus, hoc est, immu-
tabiles, & semper
eiusdem propositi.
Nec sermonem hunc
statim averfare. Si
enim divinissimi An-
geli quum secundum
propositum aliquid a-
liud prius essent, no-
vissime, quod non e-
rant, evaserunt: dif-
ficulter enim mobi-
les erant, sed non
immobiles ad malum
a principio; sed quo-
niam cum cadenti-
bus Angelis nullo pa-
cto devoluti sunt,
utpote qui mali illo-
rum consilii superio-
res contemptoresque
repti, propterea
etiam immobiles ad
malum evaserunt non
natura sed gratia,
quemadmodum Da-
mascenus etiam Io-
annes de hoc opina-
tur. Ita igitur, vir
sanctissime, etiam de
pri-

primo homine cogitare te oportet. Etenim (1) manendi, & proficiendi in bono, potestatem habebat, & ad peius iterum a bono se convertendi. Si igitur & ille Serpentis consilii contemtor repertus esset, si datum sibi praeceptum custodisset, ad immortalitatem adsurrexisset, & evalisset quod a principio non erat, hoc est, immutabilis, non secundum naturam tantum, sed etiam secundum ipsam voluntatem. Hisce autem contradicere, non est rationi consentaneum. Si enim peccare homo a principio in natura non habuit, a Deo siquidem corruptionis expers immortalisque creatus est; in ipsa voluntate, ut diximus, perseverandi in bono potestatem habebat, & in deterius iterum ab honesto se convertendi. Si igitur datum sibi mandatum custodisset, quod a principio non erat, utique fuisset; habens, ut dictum est, etiam secundum voluntatem & immutabilitatem, & impeccabilitatem; qualis erit ille homo, qui in universitatis consummatione resurrekturus est. Et haec quidem sufficiant. Prudentibus enim quemadmodum tu es, & unum verbum, ut quod melius est inveniri possit, sufficit.

N 2

(1) *Cyrillus Alexandrinus Lib. Contra Anthropomorph. Cap. II. arbitrii libertatem homini praeclari- ter adserit.*

τοῦ αὐτοῦ
(1) Περὶ τοῦ ὁποῖου ἦν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Ἀδάμ κατὰ γένεσιν
δοξάν ὁμοῦ καὶ λαμπρότητα.

Ad eundem
De gloria, & claritate, qua a principio
Adamus coruscavit,

Λόγος γ'.

Disputatio III.

Eodem Io. Lamio Interprete.

Εἰ δὲ καὶ τοῦτο μαθεῖν ἐπιζητεῖς, ὁσιώτατε ἄνερ, ὁποίας ἐξέπεςεν διὰ τὴν παρὰ βασιν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος δόξης τε καὶ λαμπρότητος, ἡ δὲ σποτική σε διδάξει φωνὴ κατὰ λέξιν οὕτω λέγουσα· τότε λάμψουσι οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος· ἐντεῦθεν ᾧ, εἴγε προσέχομεν, τὸ ζητούμενον εὐρήσομεν. εἴγε καὶ μάλλον ἢ ἀγία γραφὴ δι' ἐτέρων ἑτέρα διδάσκει πολλὰς ἡμᾶς· ἐπειδὴ καὶ γὰρ ἡ ἐλπίζομένη

SI vero, & hoc discere expetis, Vir sanctissime, qua gloria scilicet & claritate, primus homo per praevaricationem exciderit, vox te dominica docebit, verbis, quae proferimus, ita dicens: *Tunc fulgebunt iusti, sicut Sol*, Hinc enim, si animum intendimus, quod quaeritur, reperiemus: & eo magis, quo facilius (1) aliis per alia, sancta Scriptura nos instruit. Etenim quum ea, quae speratur,

(1) *Lambecius Cod. CLIX. habet καὶ περὶ τοῦ, &c.*

(2) *Superiori Epistola, pag. 171.*

νη χάρις ἐπάνοδος ἐ-
 σιν πρὸς τὴν πρώτην
 ἐκείνην ζώην, ὡς ὁ
 Νύπης φησὶ Γρηγό-
 ριος λέγων τὰδε. οἱ
 δίκαιοι λάμψονται τό-
 τε κατὰ τὸν ἥλιον.
 εὐδήλον πάντως ὅτι
 καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κατ'
 ἀρχὰς οὐσία κατ' οὐ-
 δὲν διενήνοχε τῆς ἡ-
 λίου λαμπρότητος. ἡ
 γὰρ ἀνάστασις οὐδὲν
 ἄλλο ἐστίν, ἀλλ' ἡ
 πρὸς τὸ ἀρχαῖον τῶν
 πεπτωκότων ἀποκατά-
 σις. διὰ γὰρ τοῦ-
 το καὶ ἡλικία μία,
 καὶ εἶδει ἐνὶ, καὶ στή-
 ματι τῷ αὐτῷ κατὰ
 τὸν πρῶτον ἐκείνον ἄν-
 θρωπον ἐγερθῆσονται
 ἅπαν-

gratia, non sit nisi re-
 gressus⁽¹⁾ ad illam pri-
 mam, propter quam,
 ut Nyssenus Grego-
 rius ait, iusti tunc
 æque ac Sol ipse
 fulgebunt; manife-
 stum omnino est &
 humanam ab initio
 naturam nihil fuisse
 a Solis splendore di-
 versam. Nam resur-
 rectio nihil est aliud,
⁽²⁾ quam eorum, qui
 ceciderunt, in inte-
 grum restitutio⁽³⁾; ob
 hoc enim ipsum & ea-
 dem ætate omnes,
 eademque specie ac
 figura, iuxta primi il-
 lius hominis habitum
 resurrecturi sūt, ut in

N 3 Quae-

(1) Epistola antecedenti.

(2) Epistola superiori pag. 188.

(3) Hac ratione inducti quidam, & Pauli verbis
 ex alia parte in angustias coacti, putaverunt prius
 quidem hominem fuisse corpore animali instructum,
 sed quum in Paradiso constitutus est, eum fuisse muta-
 tum, sicut nos quoque in resurrectione mutabimur.
Augustinus Lib. VI. De Genesi ad lit. Cap. XX. Con-
sule superius pag. 123.

ἅπαντες, ὡς ἐν τοῖς
πρὸς Ἀντίοχον ὁ μέ-
γας φησὶν Ἀθανά-
σιος. Ὅτι δὲ ταῦτα
οὕτως ἔχει καὶ ὅτι το-
σαύτη λαμπρότης τῷ
Ἀδὰμ ἐκείνῳ προσῆν
ἀπ' ἀρχῆς, ὅσην ἡ
δεσποτικὴ φωνὴ τοῖς
ἁγίοις ἔσσεσθαι λέγει
κατὰ τὴν ἡμέραν
ἐκείνην, αὐτὸς ὁ κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χρι-
στὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Θα-
βὼρ μεταμορφούμενος
ἀρι-

Quaestionibus ad An-
tiochum magnus A-
thanasius (1) adfirmat.
Haec autem ita se ha-
bere, & tanto fulgore
Adamum (2) illum e-
micuisse a principio,
quantum vox domi-
nica Sanctis illa die
fore pronuntiat, ipse
dominus noster Iesus
Christus in monte
Thabore (3) transfi-
guratus multo ma-
nifestius ostendit;
mo-

(1) Vide superius pag. 138.

(2) Lud. Thomassinus Tom. II. Theolog. Dogmat.
Lib. I. Cap. XX. §. 2. Beatam vitam olim egit ho-
mo, sed protoplastus tantum, non omnis: beatam vi-
tam egere animae primorum parentum, non omnino
tamen corpore nudae, sed immortalis, & quodammodo
spirituali corpore succinctae; ut homo tum fere totus esset
anima, & mens, quia & corpus in naturam animae
trabebatur.

(3) Vbi transfiguratus fuerit Iesus incertum om-
nino, quemadmodum & qua die, de quo Glycas
noster III. Part. Annal. Ceterum montem illum fuisse
Thaborem antiqua est opinio, ut intelligitur ex
Hieronymo Epitaphio Paulae. Consulendus Casaubo-
nus Exercit. XV. in Baron. §. XVIII. Itinerarium ta-
men Burdigalense Christi transfigurationem in Mon-
te Olivarum factam fuisse docet.

ἀριθηνώτερον ἔδειξε ,
καὶ πῶς οἱ ὑμνογρά-
φοι καὶ θεῖοι μελωδοί ,
ὁ , τε μέγας δηλαδὴ
Κοσμάς , καὶ ὁ Δαμα-
σκηνὸς Ἰωάννης σοφῶς
σε διδάξουσι . λέγου-
σι γὰρ ὅτι τὴν ἐντε
θεῖσαν τῷ Ἀδὰμ ὑπὸ
τῆς ἀμαρτίας ἀμαύ-
ρωσιν ἐδιώξας , τῷ
θεῖκῳ φωτί σου σω-
τερ ἐκλαμπρύνας καὶ
ὅτι

modum & hymno-
graphi illi , & divini
cantores , magnus vi-
delicet *Cosmas* (1) , &
Damasceus Ioannes ,
(2) docebunt te sapi-
enter . Dicunt enim :
*Quum Adamo addi-
tum a peccato* (3) nigro-
rem expulisses , divina
tua luce , *Servator* , re-
fulsisti : & archetypam
illam imaginis illius

N 4 primi

(1) *Cosmas* Ierofolymitanus , Maiumae Episcopus ,
Ioannis Damasceni Praeceptor , qui scripsit Hymnos
XIII. in praecipuas anni Festivitates , & metricam e-
narrationem Psalmorum omnium , & Ἀσματικὸς κα-
νὼνας , claruit anno DCCXXX. Vide *Guil. Caveum* ,
Lambecium , aliosque .

(2) *Ioannes* quoque *Damasceus* carmina scripsit .

(3) Melius id omne de anima , & verius , quam
de corpore intelligitur , quod etiam *Cyrillus Alexan-
drinus Lib. advers. Anthropomorphitas Cap. X.* arbi-
tratur . Ἡ φάνισεν , inquit , τῆς θεοειδούς εἰκόνος
τὸ κάλλος ἡ ἀμαρτία , καὶ ῥυτίδων μέσον τὸ λαμπρὸν
τῆς ἀνθρωπότητος πρόσωπον ἀπέφηνε ὁ Σατανᾶς .
ἀλλ' ὁ ἀνακινηθεὶς ἐπέφανεν ὁ ἀναμορφῶν εἰς τὸ
ἐν ἀρχῇ τὸ ἡδικομένον , καὶ πάλιν ἡμᾶς εἰς τὴν
ἐαυτοῦ μεταλλάττων εἰκόνα , ὥστε τῆς θείας φύσεως
αὐτοῦ ἐμπρέπην τοὺς χαρακτηῖρας ἡμῖν δι' ἁγιασμοῦ
καὶ δικαιοσύνης , καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐνζωίας . *Lab-
fa*

ὅτι τὸ ἀρχέτυπον κάλ-
 λος ἐκείνο τῆς εἰκόνος
 τοῦ πρώτου, δηλονό-
 τι Ἀδὰμ, οὐπὲρ ἐ-
 ξέπεσε δι' αὐτὴν πα-
 ράβασιν, ἐπειδὴ τοῖς
 πολλοῖς ἀγνοούμενον
 ἦν, ἐν σεαυτῷ παρα-
 δόξως ὑπεδείξας. Ἐπὶ
 τούτῳ καὶ τὴν ἀφατον
 ἡλλοιώθης τῆς μορφῆς
 ἀλλοίωσιν γνωρίσαι
 θέλων ἐντεῦθεν ὁποίας
 ἡξίото χάριτος πρὸ τῆς
 ἀμαρτίας ὁ ἄνθρωπος,
 καὶ ὅτι ταύτην αὐτῷ
 πάλιν μετέδωκας, διὰ
 τῆς κατ' ὑπόστασιν ἐ-
 νώσεως. εἰ γὰρ καὶ διά-
 δηλον αὐτίκα γενέσθαι
 τοῦτο οὐκ ἐφθασεν,
 οὐδὲ ἤθελε σκάνδαλον
 εἶλαι-

*primi (scilicet, Ada-
 mi) pulcritudinem, qua
 excidit ille per trans-
 gressionem, quoniam
 plerisque omnibus igno-
 ta erat, in teipso mira-
 biliter demonstrasti.
 Propterea enim & inef-
 fabili tuae formae mu-
 tatione immutatus es,
 quum velles ea ratione
 patefacere quali fuisset
 homo ante peccatum
 gratia dignatus, eam-
 demque te illi iterum
 per geminae naturae
 cohaesionem restituisse.
 Si enim & hoc sta-
 tim manifestum esse
 non potuit, noluit e-
 nim continuo Israeli
 offensionem iniicere,
 sed*

*factavit divinae imaginis pulcritudinem peccatum,
 sordibusque opplevit splendidam humanitatis faciem Sa-
 tanas. Ceterum instaurator exortus est, qui id quod
 depravatum erat, pristinae formae restituit, nosque
 denuo in suam imaginem transformavit, ut divinae
 ipsius naturae characteres nobis conveniant per sancti-
 ficationem, & iustitiam, vitamque ad virtutis por-
 tam bene compositam.*

ἐξ αὐτῆς ἐνιέναι τὸ Ἰ-
σραήλ, ἀλλ' ἐπὶ ὄρους
Θαβώρ, ὡς ἦδη προ-
εῖρηται, θεωρηθῆ-
σα ἡ φύσις ἡμῶν ἐ-
γνώσθη διὰ τῆς θείων
ἀκτίνων προχύσεως.
πρόσεχε οὖν· εἰ γὰρ
ἀσράφας ἐπὶ τοῦ ὄ-
ρους ὡς ὁ ἥλιος ὁ Σω-
τὴρ ἔδειξε προφανῶς
ὅποῖ-

sed supra montem
Thaborem, ut iam
dictum est: nostram
naturam tamen divi-
nam iam evasisse de-
prehensum est, quod
undique divinos⁽¹⁾ ra-
dios effunderet. At-
tende igitur. Si enim
Servator, tamquam
sol, in monte coru-
scans,

(1) Id recte adfirmat *Glycas*, nec in Hefychastarum
dogma prolabitur; illi enim perperam arbitra-
bantur, coelestem illum fulgorem, quo Christus transfi-
guratus coruscare visus est, increatum fuisse aliquid ex
divina natura profluens. Horum partes propugnarunt
in primis *Gregorius Palamas*, *Isidorus Patriarcha*, *Phi-
lotheus Metropolita Heracleensis*, & postea *Patriarcha*
Constantinopolitanus, & *Iosephus Bryennius*. Cete-
rum hunc errorem doctis voluminibus elucubratis
impugnarunt *Nicephorus Gregoras*, *Ioannes Cyparissio-
tes*, *Demetrius Cydonius*, *Manuel Calecas*, & ipse *Io-
annes Cantacuzenus*, cuius adversus *Palamam* opus
MS. in Bibliotheca Laurentiana Florentiae adserva-
tur, quod olim publici iuris facere, si Deus adnuit,
in animo habemus. *Glycas* vero radios, qui ex Chri-
sti corpore emicabant, divinos adpellare videtur,
quod mirabiliter fulgerent, & ex divino Christi cor-
pore procederent. Divinum est quidquid excellit,
vel ad Deum quomodocumque pertinet. Haeresis Pa-
lamarum XIV. saeculo Graecam Ecclesiam infe-
ctam habuit.

ὅποῖον ἄρα καὶ τῷ Ἀ-
δάμ ἐκείνῳ προσενῆν
ἀπ' ἀρχῆς φῶς, θαυ-
μάζειν οὐκ εὐλογον
εἶγε λάμπουσιν οἱ δι-
καιοὶ τότε ὡς ὁ ἥλιος.
ἐπεὶ δὲ γὰρ ἡ ἐλπι-
ζομένη χάρις ἐπ' ἐνδοξίας
εἰσιν, ὡς προεῖρηται.
πρὸς γε τὴν πρώτην
ἐκείνην ζῶν, ἀκόλου-
θον ἂν εἴη καὶ τοὺς
ἀνασησομένης τοὺς δι-
καίους μὴ κατὰ τὸ
σχῆμα καὶ τὸ εἶδος
μόνον παραπλησίους
ἐγερθῆναι πρῶτῳ Ἀ-
δάμ, ἀλλὰ καὶ κατ'
αὐτὴν τὴν λαμπρό-
τητα· ὅτι δὲ ταῦτα
οὕτως ἔχει, καὶ ὅτι
ποσαύτην λαμπρότητα
τὸ τοῦ Ἀδάμ ἀπ' ἀρ-
χῆς ἐφαιδρύνετο πρό-
σωπον, ὁ Σιναΐτης
Θεὸς Ἀναστάσιος ἐν τῇ
παρ' αὐτοῦ συγγρα-
φῇ βίβλῳ, ἢ τὸ ὀ-
νομαόδηγός, ἀριδιλό-
τερον

scans, quali utique
& Adamus ille ab ini-
tio lumine radiaret,
luculenter ostendit;
iam mirari non su-
bit, si tamquam sol
tunc iusti fulgebunt.
Etenim quum gratia,
quae speratur, regres-
sus sit, ut iam dixi-
mus, ad primam il-
lam vitam; consecra-
rium quoque est &
resurrecturos tunc ius-
tos, non secundum
figuram, & speciem
tantum, resurrecturos
esse primo Adamo
persimiles, sed & se-
cundum ipsam clari-
tatem⁽¹⁾. Haec autem
ita se habere, & tan-
to Adami faciem ab
initio enituisse fulgo-
re, divinus etiam *A-*
nastasis Sinaita libro
a se scripto, cui *Dux*
viae titulus est, per-
spicue, ac dilucide,
osten-

(1) Consule superius pag. 123.

τερον ἔδειξε διεξιὼν
ἐκ ἑσέκατα ῥήματα καὶ
τάδε. ποιήσας ἐν ἀρ-
χῇ τὸν Ἀδάμ ὁ Θεὸς
κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίω-
σιν αὐτοῦ, ἐνέθυκεν
εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-
τοῦ διὰ τοῦ ἐμφυσή-
ματος ἀκτῖνα τοῦ

ostendit, differens ibi
hisce iisdem verbis
ea, quae sequuntur:
Quum Adamum Deus
in principio ad imagi-
nem, & similitudinem
suam fecisset, eius vul-
tu sua inspiratione ra-
dium ⁽¹⁾ *sancti Spiritus,*

μα-

tus,

(1) Cyrillus quoque Alexandrinus *Lib. adversus Anthropomorphit. Cap. II.* opinatur illam Dei adspirationem, nonnisi Sancti Spiritus infusionem fuisse: nec illam vult homini in animam cessisse: ὅτι γὰρ, inquit, οὕτε ἐς ψυχὴν ἀνθρώπου, τοῦ ἐμφυσήσαντος αὐτῷ γέγονε πνεῦμα, οὕτε μὴν ἐς νοῦν, ὡς οἰοῦνται τινες, εἶναι ἐντεῦθεν ἰδὲν, κατὰ. Spiritum enim homini insufflatum, non ipsi in animam neque etiam in mentem, cessisse, ut quidam existimant, bene videre licet, &c. Alii tamen aliter censent, & Michael noster praesertim, cum in hisce Epistolis, tum *Part. I. Annalium* de hominis creatione agens, ubi tamen Cyrillo ex parte saltem adsentiri videtur. *Augustinus Lib. XIII. Cap. XXIV.* Vnde & illud parum considerate quibusdam visum est, in eo quod legitur, inspiravit Deus in faciem eius spiritum vitae, & factus est homo in animam viventem; non tunc animam primo homini datam, sed eam, quae iam inerat, Spiritu Sancto vivificatam. Movel enim eos quod Dominus Iesus posteaquam resurrexit a mortuis insufflavisse dicens discipulis suis, accipite Spiritum Sanctum. Vnde tale aliquid existimant factum quale tum factum est, quasi & hic sequutus Evangelista dixerit, & facti sunt in animam viventem. Et deinde hanc opinionem late confutat.

παναγίου πνεύματος, καὶ χάριν, καὶ ἔλλαμψιν· ἡμαύρωσε δὲ τὸ λαὸν αὐτὸν ἢ παράβασις τῆς δοθείσης αὐτῷ θείας ἐντολῆς, ἐφ' ᾧ καὶ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ Σὴθ ἐρέθηκε ταύτην ὕπερον ὁ θεός· γνωρίσαι θέλων ἐκ τούτου καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα τὴν δοθείσαν τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ δι' αὐτοῦ ἐμφυσήματος ἔλλαμψιν· καὶ ἀκουε τί περὶ τούτου φησὶν ἡ ἀγία γραφή. ἐζησε δὲ Ἀδὰμ ἔτη διακόσια πρὸ τῆς τριάκοντα καὶ ἐγέννησεν υἱὸν κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, τοῦτ' ἐστὶν, οἷαν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς εἰκόνα καὶ ἔλλαμψιν, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σὴθ, ὃ λέγεται, ἐξ-
ανα-

tus, & gratiam, & splendorem adflavit: obfuscavit vero illum omnino, dati eidem divini praecepti transgressio, quare & ipsius Sethi vultu eundem fulgorem Deus posterius indidit, manifestare volens ex hoc ipso futuris mortalibus, datam a se primo homini sua inspiratione claritatem: & audi quid de hoc dicat sancta Scriptura: vixit vero Adamus ducentis, & triginta annis (1), & genuit filium iuxta formam & imaginem suam, hoc est, iuxta eam imaginem, & splendorem quem habuit ab initio, & vocavit nomen eius Sethum, quod dicitur, resurrectio: quoniam vidit renovatam mirabilem illam formam,

(1) Graecus contextus iuxta LXX. habet: τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη.

ανάσσεις. ἐπειδὴ εἶδεν *nam, cuius causa ipsum*
 ἀνακαίνισθῆσαν τὴν *homines, qui eo tempo-*
 παράδοξον ἐκείνην μορ- *re vivebant (1) De-*
 φὴν ἥς ἕνεκα καὶ θεὸν *um adpellavere. Haec*
 αὐτὸν οἱ κατ' ἐκείνου *eadem igitur prodero*
 καιρῷ τυγχάνοντες ἀν- *videtur etiam divinus*
 θρωποι προσηγόρευ- *ille Macarius Aegy-*
 σαν. *ptius.*

(1) De Enos id tradit *Cyillus Alexandrinus Lib.*
advers. Anthropomorphitas Cap. XVII. Ἐνὸς ὅς διὰ
 πολλὴν ἀγὰν δικαιοσύνην ὠνόμασαι παρὰ τοῖς τὸ τη-
 νικαῦτα θεός, *Enos, qui ob eximiam iustitiam vocatus*
 est ab illius temporis hominibus *Deus. Fidunt autem hi*
 illo *Geneseos loco de Enos: ἡλπισε ἐπικαλεῖσθαι τὸ*
 ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. *Vulgata habet: Iste*
coepit invocare nomen Domini. Vulgata an-
tiquior: Coeptum est invocari nomen Domini. Alii
vertunt: Coeptum est profanari nomen Dei. Ceterum
 de ipso *Setho Glycas noster Part. II, Aethalium haec*
 habet *Ὁ μὲν τοι Σὺθ ἔτι ζήσας ἐννεακόσια διδάχα*
τελευταῖα, θεὸς εἶναι διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ νομιζόμε-
νος, καὶ διὰ τὸ πρῶτος εὐρηκέναι τὰ Ἑβραϊκὰ γράμ-
ματα καὶ τὰς τῶν ἀστέρων ὀνομασίας. οὗτος ὁ Σὺθ γενναῖ-
ὸν Ἐνὸς, καὶ αὐτὸν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτὸν νομιζόμε-
νον θεόν. Hic Sethus quinquē annos DCCCCXII. vixisset,
propter virtutem pro Deo habitus, quod Ebraicas lit-
teras, & adpellationes siderum, primus invenisset. Pro-
creavit autem Enosum, qui & ipse pro Deo virtutis
nomine haberi meruit. Ceterum haec, quae de Setho
Glycas habet, ex Apocryphis, & Haereticorum li-
bris, deducta videntur, ex quibus petiit etiam ve-
tus Chronicon, quod narrat, Sethum in coelum trans-
latum, inde micanti vultu, instar Moysis post collo-
quium cum Domino, rediisse.

σαν· ταῦτα μὲν οὖν
 ὑπεμψένειν ἔθηκε καὶ
 ὁ Θεὸς ἐκείνος· Μακά-
 ριος ὁ Αἰγύπτιος· διὰ
 γὰρ τῆς δόξης ἐκείνης
 τῆς ἐπιλαμπούσης τό-
 τε τῷ προσώπῳ τοῦ
 Θεόπλου· Μωσέως εἰς
 ἡν οὐδεὶς ἀτενίσαι ἡ-
 δύνατο, καὶ μὲν αὖ
 φω ταῦτα παρέσθαι,
 καὶ ἦν εἶχε δηλαδὴ δό-
 ξαν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Ἀ-
 δάμ, καὶ ἦν ἐς ὕψιστον
 ὁ τῶν δικαίων ἔχει χο-
 ρός, καὶ ἀκουε τί κα-
 τὰ ρῆμα φησιν ὁ Θεός
 οὗτος ἀνὴρ ἐν κεφα-
 λαίοις αὐτοῦ, δοκῶ
 τὸ δεδεδασμένον πρό-
 σωπον Μωσέως τύπον
 εἶναι καὶ ὑπόδειγμα
 τοῦ πρώτου διὰ χει-
 ρῶν Θεοῦ δημιουργη-
 θέντος ἀνθρώπου· καὶ
 αὐτοῖς, Μωσῆς ὁ μα-
 κάριος ὑπέδειξε τύπον
 διὰ τῆς τῷ προσώ-
 πῳ αὐτοῦ ἐπιλαμπού-
 σης τοῦ πνεύματος δό-
 ξης,

pius. Etenim quum
 de illa gloria, quam
 vultu suo Dei con-
 templator Moses co-
 ruscabat, & quam
 nemo poterat fixis o-
 culis intueri, loque-
 retur, haec duo etiam
 differuit, qua scilicet
 gloria a principio A-
 damus fuerit insigni-
 tus, & quam novis-
 sime iustorum habi-
 turus est chorus. Au-
 di igitur ipsissima di-
 vini huius viri verba,
 quibus in suis capi-
 tulis ita inquit: *Opinor
 autem glorificatum
 Moſis vultum formam
 esse & exemplum illius
 hominis, quem Deus
 ſuis manibus condidit.
 Et iterum: Beatus
 Moſes illa divini Spi-
 ritus gloria, quae in
 eius vultu reſulgebat,
 ſpecimen praeſtavit, quo-
 modo in reſurrectione
 iuſtorum, corpora San-
 cto-*

ξης, πῶς ἐν τῇ τῶν δικαίων ἀνασάσει τὰ τῶν ἀγίων δοξασθῆσεται σώματα. Καλὸς οὖν ὁ λόγος ἔλεγε ἀνάσασιν ἐπάνοδον εἶναι πρὸς γε τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην καὶ πρῶτην ζωὴν. ἐπὶ μέντοι τοῖς ἤδη προειρημένοις καὶ ἑτερόν τι μεταμορφούμενος ἔδειξεν ὁ Σωτὴρ. τί τῆς τῆς δόξαν ἐκείνην ἣν μέλλει κατάγει τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐνδείξασθαι. καὶ πείθου τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ λέγοντι· ἤξει μὲν οὖν μετὰ τοῦ σώματος ὁ Χριστὸς τοιοῦτος ὅποιος ὁφθῇ τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὑπερνικώσης τὸ σαρκίον τῆς θείας. καλῶς οὖν ἐπὶ τούτοις ἔλεγε τοὺς δικαίους ὁ κύριος κατ' αὐτὸν ἀσφάψαι τὸν ἥλιον. τὴν γὰρ ἀπὸ τοῦ δεισπο-

τι.

etorum glorificanda sint. Bellus igitur sermo ferebat resurrectionem esse ad antiquam illam primamque vitam regressum. Praeter ea vero, quae haecenus diximus, aliquid etiam aliud huiusmodi transfiguratus Servator ostendit, gloriam scilicet illam, quam, quum secundo venerit, manifestabit; super quo fidem adhibere Theologo Gregorio dicenti: Veniet igitur cum corpore Christus talis, qualis discipulis apparuit in monte, divinitate carnem longo intervallo superante. Bene igitur dicebat insuper Dominus fore ut tamquam Sol iusti refulgeant. Quum enim splendorem ex dominico corpore procedentem exceperint,

τικοῦ σώματος ἐπε-
δῶσαν αἶγλην ὑποδε-
ξάμενοι μετασχιω-
θήσονται τινικαῦτα
καίπερ ὁφθήσονται ἄν-
τικρυς καθάπερ τι σῶ-
μα διαφανὲς μαρμαρι-
γὴν ἡλίου δέχόμενον.
Κατὰ τοῦτο καὶ ὁ
πάμμεγας ἔλεγε Παῦ-
λος ὅτι μετασχημα-
τίσει τότε τὸ σῶμα
τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν
ὁ Σωτὴρ εἰς τὸ γενέ-
σθαι σύμμορφον τῷ
σώματι τῆς δόξης αὐ-
τοῦ· ταύτητοι καὶ ἀμ-
φιβάλλειν ἐπὶ τοῦτοις
οὐκ ἄξιον· εἰ γὰρ ὁ
ἀρχὴς αὐτῆς ὁ Ἀδὰμ,
ἡνίκα δηλαδὴ θείαις
ἐπλάσθη χερσὶ, το-
σαύτην ἐδέξατο διάγε-
τοῦ θείου ἐμφυσήμα-
τος τὴν παιδρότητα,
φαίνεται πάντως ὅτι ὁ
ἐκ νεκρῶν ἀναστησόμε-
νος ἄνθρωπος τῆς αὐ-
τῆς ἀν' ἡξιώθη λαμ-
πρότητος διὰ τῆς τοῦ
παν-

rint, ita ii tunc trans-
formabuntur, & pa-
lam adparebunt, ut
corpus quoddam pel-
lucidum splendore
Solis inlustratum.
His magnus etiam
Paulus concinens di-
cebat, tunc a Serva-
tore nostrum humile
corpus ita transfor-
maturum iri, ut suo fu-
turum sit corpori glo-
rioso conforme. Quā-
obrem in his se an-
cipitem traducere haud
dignum est. Si enim
ab ipso initio Ada-
mus, quum videlicet
divinis fictus est ma-
nibus, tantam ex di-
vino adflatu clarita-
tem recepit: elucet
omnino hominem e-
tiam a mortuis resur-
recturum, eiusdem
fulgoris gloria, Spi-
ritus Sancti gratia,
dignandum. Crede
autem beato *David*.
ita

παναγίου πνεύματος
 χάριτος· καὶ πείθου
 τῷ μακαρίῳ Δαβὶδ
 οὕτω περὶ τούτου λέ-
 γοντι. ἐξαποστείλεις τὸ
 πνεῦμά σου καὶ κτι-
 σθήσονται, καὶ ἀνα-
 κινήσεις τὸ πρόσω-
 πον τῆς γῆς. Πρόσε-
 χε οὖν. ἐπειδὴ γὰρ
 ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐδεί-
 ξεν ὁ Σωτὴρ ἐν ἐ-
 αὐτῷ μεταμορφούμενος
 οἷον εἶχε κάλλος ἀπ'
 ἀρχῆς ὁ Ἀδάμ, καὶ
 οἷον οἱ δίκαιοι μέλ-
 λουσι τότε λαβεῖν,
 διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς
 Γρηγόριος ὁ Νύκνης,
 ἐπίσης ἔλεγε παρ' ἐαυ-
 τοῖς τὴν Θεῖαν εἰκόνα
 φορεῖν, τόντε πρὸ τῆς
 παραβάσεως ἀνθρώ-
 πον, καὶ τὸν ἐκ νεκρῶν
 ἐφ' ὑπερον ἀναστήσομε-
 νον. Ὅτι δὲ ταῦτα
 οὕτως ἔχει, καὶ ὅτι ἐπ'
 ἀνοδὸς ἐστὶ πρὸς γε
 τὴν πρώτην ζωὴν ἢ
 ἐλπίζομένη χάρις, ὡς
 πολ-

ita de hoc ipso pro-
 nunciante: *Emittes*
Spiritum tuum & crea-
buntur, & renovabis
faciem terrae. Atten-
 de igitur: quum enim
 supra montem Ser-
 vator in seipso trans-
 formatus ostenderit,
 qualem a principio
 Adamus pulcritudi-
 nem habuerit, & qua-
 lem iusti olim acce-
 pturi sint, propterea
 divinus etiam Grego-
 rius Nyssenus, aequa-
 liter, dicebat, divi-
 nam imaginem ferre
 & ante peccatum ho-
 minem, & illum, qui
 novissime a mortuis
 resurrecturus esset.
 Haec autem omnia
 ita se habere, & gra-
 tiam, quae speratur,
 ad primam illam, ut
 saepius diximus, vi-
 tam esse regresum,
 ipse prae aliis Domi-
 nus ostendit. Quum
 O enim

πολλάκις εἰρήκαμεν ,
 αὐτὸς ἔδειξε πρὸ τῶν
 ἄλλων ὁ κύριος, ἵν' ἵκα
 γὰρ ἐπιστρέφοντα τὸν
 ἄσωτον ἡγαλίζετο
 καὶ τὰδε πρὸς τοῖς
 ἄλλοις ἔλεγε· ἐνδύσα-
 τε αὐτὸν τὴν πρώτην
 στολὴν . μὴ οὖν ἐπὶ
 πλέον ἀμφίβαλλε . στο-
 λὴν γὰρ τὴν πρώτην
 εἰπὼν , ἔδειξε προφα-
 νῶς μηδὲν ἄλλο τὴν ἀ-
 νάσασιν εἶναι ἢ πρὸς τὸ
 ἀρχαῖον τῶν πεπτω-
 κότων ἀποκατάσασιν .

Τῷ

enim redeuntem A-
 sotum obviis ulnis
 excepisset , & haec
 insuper inqueibat :
Induite eum stola-
illa priori (1) . Ne
 igitur amplius du-
 bita : priorem enim
 stolam dicens , di-
 lucide significavit ,
 nihil aliud esse re-
 surrectionem , quam
 eorum , qui ce-
 ciderunt , in pri-
 stinum statum resti-
 tutionem (2) .

Qua

(1) Epistola superiori .

(2) Ea omnia quae in hac Epistola *Glycas* dissertat languida & frigidiuscula sunt , atque etiam falsa manifeste . Falsum enim resurrectionem fore , in eum tantummodo statum , in quo primus homo fuerat ante peccatum , restitutionem . Egre- gie de more *Augustinus* id demonstravit , ut supra quidem pag. 123, videre est . Verum audiamus illum ad rem pariter differentem *Lib. VI. De Genes.* ad litteram . Hic occurrit , inquit , alia quaestio , quomodo renovemur , si non ad hoc per Christum renovamur quod in Adam prius eramus ? Quamquam enim multa non in pristinum , sed in melius renoventur , ab inferiore tamen statu , quam quo erant antea , renovantur , *Vnde*
 de

Τῷ αὐτῷ,

Τίνος ἕνεκεν ὁ διάβολος
διὰ τοῦ ὄφιδος καὶ οὐ δι'
ἑτέρου τῶν ζώων προσ-
έβαλε τῷ Ἀδὰμ (1)
καὶ τείως πόθεν δήλον,
ὅτι διὰ τοῦ ὄφιδος προσ-
έβαλε τῷ Ἀδὰμ, τῷ
γραφῆς ὁποδὴποτε μὴ
σχεῶς οὕτω λεγούσης,
καὶ εἰ ἀληθῶς τίνος ἕνε-
κεν ἡ γραφή τοῦτο τέ-
λεον ἐκρύψεν.

Ad Eundem.

*Qua de causa Diabolus per
serpentem, & non per
aliud animal Adamum
incesserit, & ex quo tan-
dem conslet, Adamum
ab eo per serpentem ob-
pugnatum fuisse, quum
Scriptura id manifeste
non dicat: & an ali-
qua vere de causa
Scriptura isthuc ipsum
omnino caclaverit.*

Λόγος δ'.

Disputatio IV.

Eodem Interprete.

Επειδὴ τῷ Σωτῆρος
ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ ἐν εὐαγγελίοις ἡ-
κούσατε λέγοντος, ἔχ-
θροὶ τοῦ ἀνθρώπου
οἰκειακοὶ αὐτοῦ, καὶ
ὅτι

Quoniam Serva-
torem nostrum
Iesum Christum audi-
stis in Evangeliiis di-
centem: *Inimici ho-
minis domestici eius,*
O 2 quin

*de ergo ille filius mortuus erat & revixit, perierat
& inventus est? Unde illi profertur stola prima, si
non immortalitatem recipit, quam perdidit in Adam?
Quomodo autem perdidit immortalitatem si corpus ha-
buit animale? Neque enim animale corpus, sed spi-
rituale erit, quum corruptibile hoc induerit incorru-
ptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem.....*

Quo-

ὅτι διὰ τῶν τοιούτων
καὶ βασιλεῖς καὶ ἑ-
τεροὶ τινες ἐπιβουλεύ-
ονται ἀνθρώποις, οὐ
τοσοῦτον ἐπαπορεῖν
ἀξιον. εἴ γε καὶ αὐτὸς
ὁ

quin eiusmodi homi-
num opera, & Reges,
& alii mortales adpe-
tantur insidiis, dubi-
tare non decet; si-
quidem & ipse calli-
dus

Quomodo ergo, inquit, renovari dicimur, si non hoc recipimus quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur? Hoc plane recipimus secundum quemdam modum. Non itaque immortalitatem spiritualis corporis recipimus, quam nondum habuit homo, sed recipimus iustitiam, ex qua per peccatum lapsus est homo. Renovabimur ergo a vetustate peccati, non in pristinum corpus animale, in quo fuit Adam: sed in melius, idest, in corpus spiritale, quum efficiemur aequales Angelis Dei, apti caelesti habitationi, ubi esca, quae corrumpitur, non egebimus. Renovabimur ergo spiritu mentis nostrae secundum imaginem eius, qui fecit nos, quam Adam perdidit. Renovabimur autem carne, quum hoc corruptibile induet incorruptionem, ut sit spiritale corpus, in quod nondum mutatus, sed mutandus erat Adam, nisi mortem etiam corporis animalis peccando meruisset, &c. Ceterum Lud. Thomassinus, ut vidimus p. 193. corpus prope spiritale protoplasto Adamo vindicavit, & quod omnem fidem exsuperat, claram apertamque in Paradiso Dei visionem, ut videre est Tom. II. Theolog. dogm. Cap. VII. & seqq. unde ea Adami gloria, decusque, & beatitas, processisset, quam verbis explicare non est.

(1) Quod sequitur usque ad Α'δ'άμ deest apud Lambecium Cod. Theol. CLIX.

ὁ πολυμήχανος δρά-
κων ὀργάνῳ τῆς ὀφει-
χρησάμενος τὸν πρῶ-
τον ἠπάτησε ἄνθρω-
πον. Κατὰ γὰρ τὸν
θείοτατον Χρυσόστο-
μον καὶ τὸν Δαμασκην-
ὸν Ἰωάννην, συνήθης
ἦν ἀπ' ἀρχῆς ὁ ὄφεις
τῆς Ἀδὰμ, καὶ τῶν
ὑποσαυνόντων αὐτὸν
πλησιέστερος τερπνοῖς
αὐτῷ προσομιλῶν
τοῖς

dus Draco, serpen-
tis instrumento⁽¹⁾ u-
sus, hominem pri-
mum decepit. Ete-
nim, iuxta divinissi-
mum⁽²⁾ Chrysostomum,
& Damascenum Ioan-
nem, erat a principio
serpens Adami fami-
liaris⁽³⁾, & omnibus ei
adblandientibus pro-
ximior, iucundis cum
illo motibus congre-

O 3 diens,

(1) Hac de causa Diabolus serpens antiquus in
sacris literis adpellatur, ut *Apocalypf. XII. XX.*

(2) *Homilia IX. in Genesin.*

(3) *Isidorus Pelusiota Epist. XCV. Lib. III.* pulcre
differit quo pacto initio omnes ferae Adamo subie-
ctae fuerint, ideoque etiam nomina eis imposuerit;
posteaquam vero divinum mandatum transgressus
est, ipsius imperium mutilatum merito fuit. Vide
superius *Epist. II. Glycae pag. 113. Augustinus Lib.*
XIV. De Civit. Dei Cap. XI. de Daemone loquens
ait: *Male suada versutia in hominis sensus serpere ad-*
fectans, cui utique stanti, quoniam ipse ceciderat,
invidebat, colubrum in Paradiso corporali, ubi cum
duobus illis hominibus masculo, & femina, anima-
lia etiam terrestria cetera subdita, & innoxia versa-
bantur, animal scilicet lubricum, & intortuosus an-
fractibus mobile, operi suo congruum, per quem lo-
queretur, elegit, &c.

τοῖς κινήμασι, καὶ ψυ-
χαγωγίαν πᾶσαν ἐν-
τεῦθεν ὑπονοούμενος.
Εἰ γὰρ καὶ νῦν αὐ-
τὸν βδελυττόμεθα καὶ
ὡς δυνάμεις φεύγομεν,
ἀλλ' οὐκ ἦν ἀπ' ἀρ-
χῆς τοιοῦτος ὁ ὄφης.
οὐδὲ φευκτέατο τότε
καθάπερ καὶ νῦν ἡ
ὄψις αὐτοῦ. εἰ γὰρ
τοῦτο ἦν, τάχα ἂν
καὶ αὐτὴ ἡ Εὐὰ τινι-
καῦτὰ τὴν ἐκείνου κα-
ταπλαγεῖσα ὁμιλίαν
ἐκρύβη τέλειον ἀπ'
αὐτοῦ καὶ οὐκ ἂν ἡ-
μέρως οὕτω τὴν αὐ-
τοῦ διάλεξιν προσεδέ-
ξατο. συνήθης ἦν λοι-
πὸν ὁ ὄφης ἀπ' ἀρχῆς
τῆ

diens, & omnem he-
inc delectationem ex-
cogitans. Si enim il-
lum nunc⁽¹⁾ abomina-
mur, & quantum pos-
sumus fugimus, non
tamen huiusmodi e-
rat serpens a princi-
pio, nec eius tunc,
quemadmodum in
praesentia⁽²⁾, evita-
batur adspectus. Si
enim isthuc ipsum
forte fuisset, ipsa e-
tiam Eva tunc tem-
poris, eius conloqui-
um exhorrens sese
ab eo penitus abscon-
disset, & non ita le-
niter eius confabu-
lationem admisisset.

(1) Huius rei rationem hanc adfert Theodoretus In-
terrogatione XXXIV. in Genesin. Sed & ipsum animal
quoque ad hominum utilitatem maledictionem recepit.
Itaque videntes serpentem repere ac volutari super ter-
ram, maledictionis antiquae recordamur, & discimus
quanta mala peccatum arcessat, non solum his, qui il-
lud admittunt, sed & illis, qui subserviunt.

(2) Basiliius Homilia de Paradiso: Serpens tum non
erat horrendus, sed mitis ac mansuetus, &c.

βόλῳ ἐπιτηδεύοντων
 ὄργανον· εἶδε τὸν Ἀ-
 δάμ χαίροντα ἐπὶ τῷ
 ὄφει, κακῆϊνον ὑποσα-
 ροντα καὶ πολλὰ τῶν
 ἀνδραπύων μιμούμε-
 νον, κακτεῦθεν λαλεῖ
 δι' αὐτοῦ. Οὕτω καὶ
 οἱ δόλους, κατὰ τινῶν
 πλέκοντες, τοὺς οἰκέ-
 οὺς μετέρχονται. καὶ
 οὕτω τὴν οἰκίαν ἀν-
 ὑπόπτως ἐπιβουλὴν
 συσκιάζουσι. λαλεῖ
 τοιγάρ οὖν δι' αὐτοῦ,
 ἵν' ἐντεῦθεν ὑπονοήσῃ
 ὁ

solvit. Adami erat a
 principio serpens a-
 micus, & ideo Dia-
 bolo visus est instru-
 mentum aptissimum.
 (1) Vidit Adamum
 serpentis familiarita-
 te gaudentem, & il-
 lum adulantem, mul-
 taque eorum, quae
 ab hominibus fieri
 consueverunt, imitan-
 tem, & ea propter
 per ipsum loquutus
 est. Ita pariter qui
 dolos adversus ali-
 quem

(1) *Caictanus* adserit tentationem Evae interna
 tantum subgeſtione peractam a Daemone, qui ser-
 pentis nomine a Mose metaphorice significetur.
 In singularem vero aliam sententiam abiens
Cyrillus Alexandrinus Lib. III. contra Julian.
 opinatur, speciem dumtaxat, & simulacrum serpen-
 tis Evae a Diabolo exhibitum fuisse, non veri ser-
 pentis corpus ad tentationem adsumtum. At veri ser-
 pentis organo in tentatione mulieris diabolum esse
 usum, reliqui Patres docent, ut *Basilius*, & *Chryso-*
ſtomus Homiliis in Genesin, *Theodoretus inkerrog. XXXII.*
Aug. Lib. II. De Genes. ad literam Cap. XXVII. & seq.
Lib. XIV. De Civ. Dei Cap. XI. *Ioannes Damascenus*
Lib. II. De Fide orthodoxa Cap. X. ut de *Beda*, *Ru-*
perto, *Thoma*; aliisque, taceam.

ὁ Ἀδὰμ ὅτι φρόνιμος
 ὁ ὄφεις ὦν, τούτα καὶ ἡ
 γραφή προσμαρτυρεῖ
 αὐτῷ, κατάρθωσε καὶ
 τὸ μιμίσασθαι τὴν
 τοῦ ἀνθρώπου φωνὴν
 καὶ ὅτι τοῖς δεσπό-
 ταις ὡς εὐνοῦς τὰ
 δεόντα ὑποτίθεται. εἰ
 μὴ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ
 ἂν προσῆν ὡς αὐτοῖς
 διελέγετο. τοῦκ' ἂν ἡ-
 μέρωσι οὕτω τὴν αὐ-
 τοῦ βουλήν προσεδέ-
 χοντο. αὕτη οὖν ἡ αἰ-
 ποία, ὡς προσηγορία εἰ-

quem meditantur; do-
 mesticos conveniunt,
 & sic nulla domi sus-
 picionis causa exis-
 tente, insidias ob-
 umbrant ac tegunt.
 Loquitur igitur⁽¹⁾ per
 ipsum, ut heinc sub-
 spicetur Adamus, qu-
 um prudens esset ser-
 pens, quod & Scri-
 ptura ipsa de illo te-
 stificatur, & ipsam
 hominis vocem imi-
 tari potuisse⁽²⁾, &
 ὡς εὐνοῦς τὰ δεόντα.

(1) Recte quidem: sed perperam Talmuditæ, qui
 fabulantur Diabolum, accedentem ad Evam, ut eam
 falleret, inequitasse serpenti, qui magnitudine camē-
 lum æquaret. *Maimonides in More Nervoachim.*

(2) Id magis, quam illud quod *Iosephus* I. Ἀρ-
 χαιολογ. tradit, serpentem scilicet a principio voce
 usum, & pedibus instructum fuisse: his autem a Deo
 in ipsum irato privatum deinde, & eius lingue
 venenum inditum. Serpentem pedibus gradientem, &
 mitem lenemque fuisse. etiam *Basiliius Homilia De Para-
 diso* adfirmat, *Iosephi*, & libri, qui λεπτή γένεσις inscri-
 bitur sententiam sequutus, quam tamen confutat *Gly-
 cas* noster *Part. 1. Annalium*, Chrysostomi senten-
 tiam amplexus, qui censet serpentem olim orbibus
 quibusdam factarum inferius convolutionum erectum
 extenso pectore velut inequitasse.

τία κατὰ τοὺς διαλη-
φθέντας ἀνωθεν πα-
τέρας καὶ διδασκά-
λους ἡμῶν, δι' ἣν ὁρ-
γάνω τοῦ ὅφει καὶ συχ-
νέστερον τινα χρῆσάμε-
νος ὁ παμπόνηρος
τοὺς πρωτοπλάστους
ἠπάτησε καὶ πᾶσιν
ἐῴησεν ὅτι ὁ διάβολος
ἐν τῷ ὅφει ἐλάλησε
τῆς γραφῆς ὅπου ἡ-
ποτε τοῦτο μὴ λεγού-
σης. Ἴδε γὰρ ὅτι καὶ
ὁ Παῦλος ὁφείως μνη-
μονεύει λέγων φοβου-
μαι μὴ πῶς ὁ ὅφεις
ἐξηπάτησεν Ἐβραῖον τῇ
πανουργίᾳ αὐτοῦ. πό-
θεν

Dominis, ut benevo-
lum, ea, quae oportet,
subgerere. Nisi enim ita res se habu-
isset, haud profecto
cum eis blande confa-
bulatus fuisset, neque
ita leniter illi eius cō-
siliū admisissent. Haec igitur causa fu-
it, iuxta superius lau-
datorum Patrum, &
Magistrorum nostro-
rum opinionem, pro-
pter quam Malus il-
le (1) serpente, & non
aliquo alio usus est
instrumento, ut Pro-
toplastos deciperet (2).

At

(1) Malus κατ' ἐξοχὴν a multis adpellatus est
Diabolus, & sunt qui censeant hunc indicari, ubi
in Oratione Dominica dicitur: *Libera nos a malo.*
Paulinus Poem. xvi.

Non tulit haec Malus ille diu, sed inhorruit atris
Cvinibus, & rabidis inflavit colla venenis &c.
Itaque & a Glyca παμπόνηρος nuncupatur.

(2) Memoriam huius serpentis fraudis sunt qui vē-
lint apud Ethnicos ipsos romanisuisse, adeoque in an-
tiquis Graecorum mysteriis. Εὐα vel Εὐδα acclamatum,
& serpentem ostensum, ut tradit Clementis Alexandri-
nus.

Θεν οὖν δῆλον ὅτι ὁ
 διάβολος λαλεῖ διὰ
 τοῦ ὄφως, αὐτὸς ὁ
 δεσπότης ὑπεφάνισε
 τὴν ἀπορίαν. ἵνα μὴ
 τις ἐπὶ τὸν ὄφιν καὶ
 μόνον ἀνενέγκῃ τὴν ἀ-
 μαρτίαν. Πρὸς γὰρ
 τοὺς Ἰουδαίους ἡνίκα
 εἶπον αὐτῷ, ἐκ τοῦ
 Θεοῦ ἐσμὲν, εἶλεν·
 εἰ ἥτε ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ
 θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐ-
 ποίειτε ἅν. νῦν ἐκ τοῦ
 πατρὸς ὑμῶν ἔσε τοῦ
 δια-

At unde liquet, Dia-
 bolum in serpente es-
 se loquutum, quum
 id ullibi scriptura non
 dicat? Vide enim &
 Paulum ipsum, quum
 serpentis meminisset,
 dicentem: Timeo ne
 forte, ut serpens Evam
 sua calliditate seduxit.
 Vnde igitur constat
 Diabolum per ser-
 pentem ipsum esse
 loquutum? Ipse Do-
 minus e medio per-
 ple-

nus in *Protreptico*, & constat etiam ex *Plutarcho in*
Alexandro, *Demosthene περὶ σεφάν*. *Euripide in Bac-*
chantibus, *Catullo*, *Virgilio*, *Nonno*, *Chalcidio*, &c.
 Consule *Phil. Bonarotium Dissert. in Num. max.*
moduli, & *Dissertation. meam De Cistis Mysticis*.
 Sed & *Phercydes Syrius*, dum suum *Ὁφιδέα*, serpen-
 tem mali auctorem, commemorat, qui adversas acies
 in coelo instruxerit, eadem exhibere videtur. Nam
 ita scribit *Origenes Lib. VI. contra Celsum*. Vide, in-
 quit, an non iste, qui nobis impium errorem impingit
 ut aenigmata male intelligentibus, ipse manifeste fal-
 latur, non intelligens quod *Mosaicae litterae* multo an-
 tiquiores vel *Heraclito*, vel *Phercyde*, vel *Homero*
 etiam, narrant de malo illo, qui de *Coelo* expulsus
 est. Nam serpens ille, a quo *Phercydes* sum denomi-
 navit *Ophionem*, qui fuit in causa ut primus homo
 ex *Dei Paradiso* eiiceretur, &c.

διαβόλου. ἰκεῖνος ἀν'
 ἀρχῆς ἀνθρώποκτόνος
 ἦν· ἐντεῦθεν οὖν σά-
 φως ἐπιδέδεικται ὅτι
 ἐν αὐτῷ τῷ ὄφει λα-
 λήσας ὁ διάβολος θά-
 νάτῳ τὸν ἀνθρώπον ὑ-
 ποπέσειν κατεσκεύα-
 σεν. εἰ μὴ γὰρ τοῦτο
 ἦν, οὐκ ἂν ἐγγόνοι
 θνητὸς ὁ ἀθάνατος.
 καὶ εἰ μὴ πείθῃ τοῖς
 λεγομένοις, τῷ σοφῷ
 Σολομῶντι πείσθῃτι
 λέγουσι. ὁ θεὸς θά-
 νατον οὐκ ἐποίησεν,
 ἀλλ' ἐπ' ἀφθαρσίᾳ
 τὸν ἀνθρώπον ἔκτισε.
 φθόνῳ δὲ τοῦ διαβό-
 λου. θάνατος εἰς τὸν
 κόσμον εἰσῆλθε. εὐ-
 δῆλον οὖν ὡς αὐτὸς ἐ-
 λάλησε διὰ τοῦ ὄφει
 ὁ παμπόνηρος. εἰ μὴ
 γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν
 αὐτὸν ὁ κύριος ἀνθρώ-
 ποκτόνον ἐκάλεσε. καὶ
 ἐπεὶ ταῦτα οὕτως ἔ-
 χει, τίνος ἕνεκεν μνη-
 μο-

plexitatem sustulit,
 ne quis peccatum in
 serpentem, & quidem
 solum, reiiciat. Iu-
 daeis enim, quum il-
 li dixerunt, *Ex Deo*
sumus, dicebat: *Si ex*
Deo essetis, Dei certe
voluntatem faceretis:
nunc autem ex patre
vestro Diabolo estis:
ille erat homicida ab
initio. Heinc igitur a-
 perte constitit, quum
 Diabolus in ipso ser-
 pente loquutus esset,
 id contexuisse, ut
 morti homo succum-
 beret⁽¹⁾. Nisi enim
 res ita se habuisset,
 numquam ille, qui
 immortalis fuerat,
 mortalis evasisset. Et
 si minus his, quae di-
 cuntur, fidem adhibe-
 sapienti Salomoni
 quum dicit: *Deus mor-*
tem non fecit, sed homi-
nem in incorruptione
crea-

(1) Vide superius Epist. II.

μονεύουσα ἡ γραφή
 τοῦ ὄφεως μόνου τὰ
 κατὰ τὸν διάβολον τέ-
 λεον ἀπεισιώπησε, διὰ
 τὴν Ἰουδαίων εἰδωλο-
 μανίαν. ἵνα γὰρ μὴ
 μαθόντες, ὥς φησιν ὁ
 Συναίτης Θεὸς Ἀνα-
 σάσιος, καὶ τινες εἶ-
 ναι φύσεις αὐλοῦς,
 κἀντεῦθεν ταύτας θεο-
 ποιήσωσιν, οὔτε περὶ
 δαιμόνων, οὔτε περὶ
 φύσεως ἀγγέλων ἡ
 Μωσαϊκὴ βίβλος δι-
 εἴληφεν. εἰ γὰρ καὶ
 μετὰ τοσαῦτα θαύ-
 ματα τὴν εἰκόνα τοῦ
 μόσχου θεὸν ἀνηγό-
 ρευσαν, τί οὐκ ἂν
 ἔδρασαν εἴγε τῶν ἀο-
 ράτων φύσεων τὴν
 γνῶσιν ἐδέξαντο; Ὅτι
 δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει
 δῆλον, εἴ ᾧ ὁ θεὸς
 διὰ τοῦ προφήτου Ὁ-
 σιὲ πρὸς αὐτὸν ἐλά-
 λησε τὸν Ἰσραὴλ. Εἰ-
 γὼ κύριος ὁ θεὸς σου
 ὁ

*creavit: invidia autem
 Diaboli mors intravit
 in mundum. Manifestis-
 simum est igitur Ma-
 lum illum per serpen-
 tem ipsum esse loqu-
 utum: nisi enim ita
 esset, illum Dominus
 homicidam non ad-
 pellasset. Et quando-
 quidem haec ita se
 habent, qua de cau-
 sa Scriptura solius
 serpentis mentionem
 faciens ea, quae Dia-
 bolum attinent, o-
 mnino reticuit? Pro-
 pter inexpletam Iu-
 daeorum Idololatriae
 inhiantium insani-
 am. Etenim ne quum
 didicissent, ut divinus
*Anastasi*us Sinaita a-
 it, esse quasdam na-
 turas⁽¹⁾ materia mini-
 me constantes, hasce
 exinde divinis hono-
 ribus prosequeren-
 tur, neque de Dae-
 mo-*

(1) Vide superius *Epist.* II. pag. 146.

ὁ σπεῖων οὐρανὸν καὶ monum, neque de
κτίζων γῆν, οὐ αἱ Angelorum natura
χεῖρες ἐκτίσαν σπα- Mosaicus liber disse-
τίαν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ruit (1). Sienim post
οὐκ tanta

(1) Eamdem rationem adfert *Michael* noster *Part. 1. Annalium*. Sunt autem qui autument ideo *Mosen* productionis Angelorum non meminisse, quod ii ante mundum materiatum & adspectabilem, creati fuissent; nam haec sententia adridet *Origeni Homil. 1. in Genesim*, & *X in Matthaeum*, *Basilio Homil. 1. in Hexaemeron*, *Gregorio Nazianzeno Oratione XXXVIII & XLII. Severiano Gabalitano Orat. IV. De Mundi Opificio*, *Caesario Dialog. 1. Interrog. LXI. & Dialogo 111 Interrog. CXXIII. Anastasio Sinaitae Libro VI Hexaemeronis*, & *Cap. IV. ὁ δὲ γῶ, Zachariae Mitylenaeo De Mundi Opificio*, *Ioanni Damasceno Lib. II. De Fide Orthodoxa Cap. III. & Lib. IV. Cap. XIV. Ex Patribus Latinis in eadem sententia sunt Ambrosius Lib. 1. in Hexaemeron Cap. V. & Praefat. in Psalmos. Hieronymus in Cap. 1 Epistolae ad Titum. Cassianus collat. VIII. Cap. III. Et quidem si cavisset *Moses* Angelorum creationem reticendo ne Idololatriae occasionem Iudaeis praeberet, numquam naturae Angelicae in suis voluminibus meminisset, quod quidem non facit. *Epiphanius* quidem *Haeresi LXXV. Theodoretus Interrogatione III. in Genes. Basilii Seleuciensis Orat. 1. Procopius Gazaeus Commentario in Genesin*, *Augustinus Lib. XXII. contra Faustum Cap. X. Lib. II. De Genesi ad litteram Cap. VIII. & Lib. XI. De Civit. Dei Cap. XIX. Sed & Iulius Africanus Lib. II. Cap. II. Auctor Commentarii in Genesin Sancto Eucherio adscripti*, *Gregorius*
Ma-*

οὐκ ἀπεκάλυψά σοι αὐ- tanta etiam miracu-
 τὸν τοῦ πορεύεσθαι la, vituli imaginem
 ὅπίσω αὐτῶν. Κατὰ Deum adpellaverunt,
 τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἐν τῇ quid non utique fe-
 παραδείσῳ φυτευθέν- cissent, si invisibilium
 τῶν etiam

*Magnus Lib. XXXVIII. Moral. Cap. XII. Rupertus Ab-
 bas Lib. I. de Trinitate Cap. X. & Lib. III. de Glo-
 rificatione Trinitatis Cap. III. Gennadius Massiliensis
 Lib. De Dogmatibus Ecclesiasticis Cap. X. Auctor Com-
 mentarior. in Psalmos, inter Opera S. Hieronymi e-
 ditorum, in Psalmum CXXVII. Ansbertus in Apoca-
 lypsim Lib. V. Cap. XII. Hugo Victorinus Tract. II.
 Summarum Sententiarum, Thomas Aquinas I. I. Q. LXI.
 Art. III. Angelos una cum mundo conditos fuisse
 existimant. Ipse quidem hanc litem meam non fa-
 cio, Deo enim universitatem efficiendi non aderam,
 utpote qui fero ab eodem in lucemeductus: sed si
 haec posterior sententia probabilior est, ut Thomas
 etiam arbitratur, ipse crediderim potius, ideo Mo-
 sen de Angelis initio Geneseos mentionem non fe-
 cisse, quod sibi mundi tantummodo adspectabilis &
 materiati generationem describere proposuisset.
 Quod si quis in controversiam vocet, & dubitet, an
 Angeli prorsus incorporei sint, obponere possem hanc
 opinionem iam fere ab omnibus hodie adprobatam
 mihi quoque probari, quamvis tota fere antiquitas
 repugnare videatur, ut superius ostendimus pag. 146.
 Sed si Augustini sententiae inhaerendum esset; An-
 gelorum sub lucis nomine mentionem a Mose fieri
 adfirmare possemus, ut in ejus laudatis Operibus,
 & in Confessionibus etiam videre est; & hanc se-
 quutus est quoque Rupertus Abbas in citato Ope-
 re.*

των δύο ξύλων διαφο-
ράτε καὶ φύσις τῆ πα-
ναγίω σεσίγηται πινύ-
ματι. ἐφ' ᾧ καὶ τοῖς
ἁγίοις πατράσιν ἁ-
σύμφωνος γέγονεν ἡ
περὶ τούτων ἐξέτα-
σις.

etiam naturarum co-
gnitionem habuif-
sent? Haec autem ita
se habere liquet ex
iis, quae Deus per
Prophetam Oseam
ipsi Israeli loquutus
est: *Ego Dominus De-*
us tuus, firmans coe-

lum, & creans terram: cuius manus militiam
coeli creaverunt, & illum non revelavi tibi,
ut ambulares post illa. Ob hoc ipsum & duo-
rum lignorum in Paradiso plantatorum
differentiam atque naturam Spiritus San-
ctus reticuit: quare & sanctorum Patrum
discors fuit de hisce iisdem disquisitio.

Τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ
κυρῷ Ἰωάννῃ τῷ Ἀσπιω-
τῇ περὶ τοῦ ἀποῖα τῇ
φύσει τὰ πᾶν ἀνθρώπων
σώματα ἐκ νεκρῶν ἐ-
γερθῆσθαι, καὶ ἐβρωσιν
αἰσθητὴν ἐσθίειν ἐκείσε
μέλλουσιν, ὡς τινες ἐ-
πιφερουσιν.

Λόγος ε΄.

Ad honorabilem mona-
chum Dominum Ioan-
nem Aspioten. Quali
natura hominum corpo-
ra a mortuis resurrectu-
ra sint, & an sensilem
cibum tunc manducatu-
ra, ut quidam perhi-
beant. (1)

Disputatio V.

Eodem Interprete.

Οὐ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστός, ὁ
υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός,
ὁ σάρκα φορήσας δι-
ἀφατον ἔλεος, καὶ κατ'
ἡμᾶς χρηματίσας ἀν-
θρώπος, ὁ διὰ τὴν σω-
τηρίαν ἡμῶν καὶ ποιήσας
πάντα καὶ παθὼν ὅσα
περὶ ἐν διαγγέλοις ἰσθό-
ρηται, ὁ διὰ σαυρὲ
καταδεξάμενος θάνατον,
ὁ τριήμερος ἐκ νεκρῶν
ἀναστὰς, καὶ ντεῦθεν τὴν
τελευταίαν ἀνάστασιν
δω-

Dominus noster
Iesus Christus
Dei filius, & Deus,
ille qui carnem pro-
pter ineffabilem su-
am misericordiam
circumtulit, homo
nostri instar effectus;
qui propter nostram
salutem ea omnia fe-
cit, & perpeffus est,
quae Evangelica nar-
rat historia; qui in
crucem actus mortem
obiit, & tertia die a
mor-

(1) Horum multa disputat Glycas etiam Part. I. Annal.

δωρισάμενος ἅπασιν,
 ἡ ἀπαρχὴ τῶν κοιμημένων ὁ πρωτοτόκος ἐκ νεκρῶν γεννηθεὶς, ἀρχηγὸς ἐν τοῖς καθ' ἑαυτοῦ ὑπετύπωσεν, ὅποια τὰ ἡμέτερα σώματα κατὰ ἐκείνην ἀνάσασιν ἐγερθήσονται. ὅθεν καὶ περὶ τούτων ἐξετάζειν οὐκ εὐλογον, ὅτι καὶ σαφές τοῖς προσέχειν ἐθέλουσιν τὸ ὑπόδειγμα πρόκειται. ἀφθάρτα μὲν γὰρ ἀληθῶς ἀναστήσονται μήτε σκέπης δεόμενα, μήτε βρώσεως καὶ πόσεως, μήτε ἄλλου τοιούτου τινός. ὅρα γὰρ νοῦνεχῶς, ὅτι καὶ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα τοιοῦτον ἐκ γήφου ἐγίγερται κατὰ αὐτὴν εὐαγγελικὴν ἰσορίαν ἐκείσε πάντα κατὰ

λι-

mortuis resurrexit, illae eorum, qui dormierunt, primitiae, quum primogenitus mortuorum exsistisset, manifeste in semetipso demonstravit qualia nostra corpora in illa resurrectione suscitanda sint. (1) Quare de his disputare non decet. Clarum siquidem animum intendere volentibus exemplum, perspicuumque proponitur. Vere enim corruptionis expertia, neque operimenti, neque cibi, neque potionis, neque rei eiusmodi alicuius, indiga resurgent (2). Prudenter siquidem animadvertere est, & ipsum Domini corpus eiusmodi, ut Evangelica historia pro-

(1) Vide supra Epist. III.

(2) Vide supra Epist. II.

λιπόν τὰ ἐντάφια· εἰ
 δὲ κατάπερ εἴρηται
 γυμνὸν ἐκ τάφου τὸ
 τοῦ κυρίου σῶμα ἐξ-
 ἔδορεν, εὐδηλὸν πάν-
 τως ὡς οὐκ ἔτι σκέ-
 πης τοιαύτης τινὸς
 κατὰ καὶ πρότερον
 ἔχρηζεν, ὅποιον ἀρα
 κέκκειν τὸ πρὸ τῆς
 παραβάσεως τοῦ Α-
 δάμ σῶμα ἐτύγχανεν,
 εἴτε τῆς κατὰ χά-
 ριν ἀθανασίας οὐκ
 ἀμοιροῦν. ἄφθαρτοι
 μὲν οὖν ἀνίστανται
 ἅπαντες ἡλικία τὴν πρὸς
 ἀλλήλους καὶ εἶδει
 κατ' οὐδὲν διαφέρον-
 τες. καὶ τούτου χά-
 ριν μὴ θαύμαζε, μη-
 δὲ ξένον τὸ πρᾶγμα
 ἡγοῦ. εἰ γὰρ ἀ-
 κριβῶς ἐννοήσεις ὅπως

prodit, e sepulcro re-
 surrexisse, omnibus i-
 bidem relictis sepul-
 cralibus exuviis. Si
 vero, prout dictum
 est, nudum e sepul-
 cro Domini corpus
 exsilivit, perspicuum
 omnino est illud am-
 plius cuiuscumque e-
 iusmodi operimenti,
 prout (1) in anteces-
 sum, non indignis-
 se: quale utique &
 illud corpus erat,
 quo ante praevari-
 cationem Adamus in-
 structus fuit. Si vero
 neque expertus fuit il-
 lius, quae divino mu-
 nere conceditur, im-
 mortalitatis: corru-
 ptionis igitur exper-
 tes resurgent omnes,
 P 2 nihil

(1) Iudaei tamen somniant homines vestibus, cum
 quibus sepulti fuere, vel a Deo recens creatis, indū-
 tos, resurrecturos esse, ut in *Tract. Sanhedrin*, R.
Jonathan in Cohel. Rabba, *Talmud. Ierosol. Chilai*
Cap. VIII. videre est.

ὁ οὐκ εὐμήκης τοῦ
σίτου κόκκος καὶ ὁ
πάνυ σμικρὸς, ἐπειδὴν
τῇ γῇ καταβλήθωσιν
ἴσουσθε καὶ τοὺς αὐ-
τοὺς ἀναδεύσασι σά-
χους, οὐκ ἂν ἐπὶ
τοσούτων ἀπορήσαις,
εἰ περ ὁ προβεβηκώς
καὶ ὁ ἐν σπαργάνοις
τὴν ψυχὴν ἀφείς, ἀκ-
μάζοντες ἐν τῇ ἀνάσ-
σει ἐγείρονται καὶ τὸν
πρῶτον ἐκείνον Α'-
δάμ, τὸν πρό τῆς πα-
ραβίσεως δηλαδή. ἡ
γὰρ ἀνάστασις οὐδὲν
ἄλλο ἐστὶν ἢ πρὸς τὸ
ἀρχαῖον τῶν πεπτω-
κότων ἀποκατάστασις,
ὥσπερ οὐκ καὶ ὁ τοῦ
σίτου κόκκος χων-
νύμενος τῇ γῇ καὶ
σηπόμενος, εἰς αὐτὸν
ἐπανέρχεται τὸν σά-
χυν, ὅθεν δηλονότι ἐ-
πέπτωκε. καὶ εἰ μὴ
παίδει τοῖς λεγομέ-
νοις

nihil aetate invicem
& specie differentes.
(1) Neque hac de cau-
sa mirare, neque rem
absurdam arbitrare:
si enim diligenter ex-
penderis, quomodo
brevia tritici grana,
& exigua admodum,
postquam terrae mā-
data fuerūt, aequales
spicas, & omnino si-
miles proferunt; haud
utique tanta de re du-
bitabis, an ille scilicet
qui maturis annis, &
ille qui in incunabu-
lis ante diem naturae
concessit, florenti ae-
que integræque aeta-
te in resurrectione re-
vidturi sint secundum
primum illum Ada-
mum (2), qualis fuit
ante transgressionem
videlicet. Resurre-
ctio enim nihil est al-
liud, quam eorum,
qui

(1) Vide *Augustinum* a nobis inferius advocatum.

(2) Vide superius *Epist.* II. & III.

ροισ, τῶ μακαρίῳ Παύ-
λῳ πείσθῃτι λέγοντι,
Σπείρονται ἐν ἀσθε-
νεῖ, ἐγείρονται ἐν
δυνάμει. Τί τούτου
παραδοξότερον; ἐν
δυνάμει γάρ εἰπὼν,
ἔδειξε προφανῶς ὅτι
κατ' ἐκείνην τὴν πνευ-
ματικὴν ἡλικίαν, ὅ-
σῃ ἀποσελῆς γὰρ φησι
τὸ πνεῦμά σου καὶ
κτισθήσονται, τέλει
πάντως ἐγείρονται.
ἄφθαρτοι μὲν οὖν ἀν-
ίστανται ἅπαντες, μή-
τε βρώται, μήτε πό-
σει καθάπερ εἴρηται
χρώμενοι. Ἀλλὰ μὴ
ἀπίσει τοῖς λεγομέ-
νοις. εἰ γὰρ ἔτι τοῖς
φυσικοῖς ὑπέκειντο
πα-

qui ceciderunt, in in-
tegrum restitutio (1).
Quemadmodum eti-
am tritici granum (2)
terra obrutum & pu-
trefcens, in eandem
spicam iterum verti-
tur, unde scilicet ex-
cidit. Et si minus
his, quae dicuntur, fi-
dem habes, crede bea-
to *Paulo* dicenti: *Se-*
minantur in infirmita-
te, resurgunt in virtute.
Quid hoc mirabilius?
In virtute enim di-
cens dilucide osten-
dit spiritali illa aeta-
te (*Emittes, enim*
inquit, spiritum tuum
& creabuntur) perfe-
ctos (3) omnino omnes

P 3 re-

(1) Superius pag. 197.

(2) Celeberrima comparatio a *Paulo* Apostolo
primum usurpata, & deinde ab omnibus Ecclesiasti-
cis Scriptoribus, & praecipue *Athenagora De Resur-*
rectione, *Tertulliano* item *De Resurrect.* *Rufino in*
Symbolum, & *Io. Damasceno* pariter *De Resurrectione*.

(3) De perfectione, & decore corporum Iustorum
post resurrectionem, vide quae late disputat *Ter-*

tul-

πάθει, πείνη λέγω
καὶ δίψαι, καὶ τοῖς
ἄλλοις ἅπλως οἷς ὑ-
ποπείσῃν κατεκρίθη
μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ὁ
ἄνθρωπος, οὐ μὲν
οὖν αὐτοὺς ἀφάρ-
τους ἐκ νεκρῶν ἐγί-
γερθαι εἴποι τις ἂν.
κατὰ γὰρ τὸν Δαμα-
σκηνὸν Ἰωάννην, ἀμύ-
χανον ἀφάρτον δια-
μένειν τὸν αἰσθητῆς
βρώσεως ἐν μετουσίᾳ
γενόμενον. Ἀλλ' οὐκ
ἔστι τοῦτο οὐκ ἔστιν.
εἰ γὰρ πισεύομεν ὅτι
φθορᾶς ἀνώτεροι ἐγεί-
ρονται πάντες οἱ ἄν-
θρωποι, τί τὸ κατ-
αναγκάζον αὐτοὺς αἰ-
σθητῆς ἅπτεσθαι
βρώσεως; δὲ ἐπὶ τῶ-
τοις ἀποκρίσιν. εἰ δὲ
καὶ κατ' ὁμοιότητα τῶν
ἀγγέλων, ὡς ὁ Νύσ-
σης

resurrecturos. Incor-
ruptibiles igitur om-
nes resurgent, ne-
que alimento, neque
potione, ut diximus,
utentes. Sed ne fidem
abroga his, quae di-
cuntur: si enim ad-
huc naturalibus pas-
sionibus subiiceretur,
fami, inquam, ac siti,
& aliis (1), ut uno
verbo dicam, quibus
homo ob peccatum
succumbere conde-
mnatus est, igitur in-
corruptibiles a mor-
tuis non esse resurre-
cturos iure quis di-
cat. Iuxta enim Da-
mascenum *Ioannem*,
impossibile est incor-
ruptibilem permane-
re eum, qui sensile ali-
mentum participat (2).
Sed res profecto ha-
ud

tullianus De Resurrectione carnis, Augustinus Lib. XXII.
De Civ. Dei Cap. XIX. & XX. & Enchirid. Cap. XC.

(1) Vide superius Epist. II.

(2) Vide adnotata inferius.

σινς θεῶς Γρηγόριος,
 ἐν τῇ ἀναστάσει ζήσε-
 ται ἀνθρώπος, καὶ
 ἔσονται γὰρ φησι
 πάντες ὡς ἄγγελοι
 θεοῦ, πῶς αὐτῶν
 ἐν δεξιᾷ βρώσεως καὶ
 πόσεως εἶπομεν; ἀ-
 μὴν

ud ita se habet (1).
 Si enim credimus
 universos homines
 corruptione superio-
 res esse resurrecturos,
 responde iam, quid
 nam futurum sit,
 quod eos sensilem ci-
 bum

(1) In aliam it sententiam magnus Augustinus Lib.
 XIII. De Civit. Dei Cap. XXII. Corpora ergo iustorum,
 quæ in resurrectione futura sunt, neque ullo signo
 indigebunt, quò fiat, ut nulli morbo, vel senectute
 inveterata moriantur: neque ullis aliis corporalibus ali-
 mentis, quibus esuriendi ac sitiendi qualiscumque
 molestia devitetur: quoniam certo, & omni modo in-
 violabili munere immortalitatis induentur, ut nonnisi
 velint possibilitate non necessitate vescantur. Quod
 Angeli quoque visibiliter & tractabiliter adparentes,
 non quia indigebant, sed quia volebant & poterant,
 ut hominibus congruerent, sui ministerii quadam hu-
 manitate fecerunt. Neque enim in phantasmate An-
 gelos edisse credendum est, quando homines eos bospi-
 tio suscepunt, quantumvis utrum Angeli essent ignoran-
 tibus consimili nobis indigentia vesti viderentur. Un-
 de est quod ait Angelus in libro Tobie. Videbatis me
 manducare, sed vestro visu me vidobatis, idest necessitate
 corporis reficiendi sicut vos facitis, me cibum sumere
 putabatis. Sed si forte de Angelis aliud credibilius di-
 sputari potest, certe fides Christiana de ipso Salvatore
 non dubitat, qui etiam post resurrectionem, iam qui-
 dem in spiritali carne, sed tamen vera, cibum ac
 potum cum discipulis sumisit.

μήχανον τοῦτο πάν-
τως ἀμήχανον . εἰ
γάρ καὶ βρώσει
χρώμεθα σήμερον ἄ-
τε τὴν φύσιν αὐτὴν
ἔχοντες ἀναγκάζουσιν,
ἀλλὰ καθάπερ ὁ
Νύσσης φησὶ τῆς λει-
τουργίας ταύτης ἀπ-
αλλαγῆσεται τότε
ὁ ἄνθρωπος καὶ τοῖς
ἀγγέλοις ὥς ἴσα δια-
τιθήσεται καθὼς ἐν
εὐαγγελίοις ἔφη ὁ κύ-
ριος . Ἀλλὰ καὶ ὁ
Δαμασκηνὸς Ἰωάννης
ἐν τῇ περὶ ἀναστάσεως
ἑκατοσῶν κεφαλαίῳ αὐ-
τοῦ κατὰ λέξιν οὕ-
τῳ φησὶν . σπείρεται
σῶμα ψυχικόν, ἡγουν
παχύτε καὶ θνητόν,
ἐγείρεται σῶμα πνευ-
ματικόν, οἷον τὸ τοῦ
κυρίου σῶμα μετὰ τὴν
ἀνάστασιν , κεκλει-
σμένων ὄντων θυρῶν
διερχόμενον , ἀκοπί-
σον , τροφῆς , ὕπνου ,

καὶ

bum sumere compellat (1)? Si vero secundum etiam Angelorum similitudinem, ut divus *Gregorius Nyssenus* ait, vivet in resurrectione homo, inquit enim: *Et erunt omnes ut Angeli Dei*; quomodo ipsum cibi & potionis indigentem adfirmamus? Impossibile hoc omnino, impossibile. Si enim alimentis utimur in praesentiarum, ex eo est, quod naturam ipsam habemus, quae nos compellit; sed, quemadmodum *Nyssenus* inquit, hoc tum ministerio liberabitur homo, & aequae ac Angelis se habebit, sicut in Evangelio Dominus dicit. Sed *Ioannes* quoque *Damascenus* in suo *Capite*

cen-

(3) Superius pag. 169. & seqq.

καὶ πόσεως ἀνενδεής. βίον γὰρ ἰσάγγελον ἐπὶ πᾶσι τότε ζήσεται ἄνθρωπος κατὰ τὸν εἰπόντα, καὶ ἔσονται πάντες ὡς ἄγγελοι Θεοῦ. καὶ τί χρῆ πολλὰ λέγειν; εἰ τὸν Χριστὸν αὐτὸν ἀντὶ πάντων ἔχειν ὀφείλοντες, οἱ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀπολαβεῖν μέλλοντες ἃ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, διαίτης ἐτέρας ὡς οἶμαι μετασχεῖν οὐκ ἂν ποτε προαχθῇσονται. Ὅτι δὲ ἡ μακαριότης ἐκείνη οὐ βρῶσις αἰσθητή ἐ-
 σιν,

centesimo *De Resurrectione* ita dicit ad verbum: *Seminatur corpus animale, crassum videlicet, & mortale: resurgit corpus spiritale, quale fuit Domini corpus post resurrectionem, clausas ianuas pervadens, indefatigabile, nutrimenti, somni, & potionis haud indigum. Vitam enim aequalem Angelis in omnibus homo tunc vivet, iuxta eum, qui dicit: Et erunt omnes ut Angeli Dei* (1). Sed quid multis opus est verbis? Si Christum ipsum prae cunctis habere debemus, qui bona illa accepturi sunt.

(1) *Tertullianus De Resur. Carn. Transitori in statum Angelicum per indumentum illud incorruptibilitatis, per substantiae resuscitatae tamen demutationem. Rufinus Expos. in Symbol. Resurrectionis ergo virtus angelicum hominibus confert statum, ut qui de terra resurrexerunt, non iterum in terra cum quadrupedibus, sed in coelo cum Angelis, vivant.*

ειν, ἀλλ' ἡ σοφὴ
 μᾶλλον εὐφροσύνη διὰ
 θεᾶς ἐγγινόμενη τοῖς
 ἀγίοις, αὐτὸς ὁ κύ-
 ριος ἔδειξεν ἐν οἷς
 οὕτως ἔλεγε. Πα-
 τερ οὗς δέδωκας
 μοι θέλω ἵνα ὅπου
 εἰμι ἐγώ, καὶ αὐτοὶ
 ὥς μετ' ἐμοῦ ἵνα θεω-
 ρῶσι τὴν δόξαν τὴν
 ἐμήν. Πρόσεχε οὖν.
 οὐκ εἶπε ἵνα μετέχω-
 σιν, ἀλλ' ἵνα θεω-
 ρῶσι τὴν δόξαν τὴν
 ἐμήν. Ἐδείξεν οὖν
 ἐντεῦθεν ὡς ὁ χρι-
 στόρ ῥήματι Ἰωάννης φη-
 σὶ τὸ τοιοῦτον ἐπέξ-
 ηγούμενος θεῖον ρῆ-
 τον ὅτι πᾶσα ἀνά-
 παύ-

sunt, quae oculus non
 vidit, nec auris audi-
 vit, nec in cor homi-
 nis adscenderunt, a-
 liam vivendi ratio-
 nem, ut arbitror, par-
 ticipare nunquam
 compellentur. Beari-
 tatem vero illam, non
 sensibiles epulas (1) ef-
 fe, sed intelligibilem
 potius ex ipsa visio-
 ne laetitiam in San-
 ctis excitatam, ipse
 Dominus demonstra-
 vit, quum ita dixit:
Pater, quos dedisti
mibi, volo ut ubi ego
sum, etiam illi sint me-
cum, ut meam gloriam
contemplantur. Attēde
 igit-

(1) Perperam igitur Theologi quidam pertendunt
 gustus tactusque voluptatibus, & eiusmodi deliciis
 beatos in coelo etiam fruituros: & hinc exculca-
 tur Cherinti haeresis, & eorum Chiliasmum, qui
 homines postquam resurrexerint cum Christo in hoc
 mundo regnatos, deliciis omnibus & voluptatibus
 adfluentes, adfirmant, de quibus vide *Eusebium* Cae-
 sariensem *Lib. III. Histor. Eccles. Cap. XXI. & XXX.*
& Lib. VII. Cap. XXI. & Augustinum Lib. XIX. De
Civ. Dei. Cap. VII. ut reliquos omittam.

παυσις αὐτῇ εἰς εἰς
τὸ θεωρεῖν εἰς τὸν
υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὡς περ
γὰρ οἱ πρὸς τὰς ἀ-
κτίνας τοῦ ἡλίου θεω-
ροῦντες καὶ αἴρος ἀ-
πολαύοντες, λεπτοτά-
την ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοῦ ἔχου-
σι τὴν ἀπόλαυσιν,
οὕτως ἔσαι καὶ τότε.
νοητὴ καὶ γὰρ εὐφρο-
σύνη ἐκείσε διὰ θεῆας
ἐγγινόμενη τοῖς ἀγί-
οις ὡς εἴρηται. τοῦτο
μέντοι τὸ δόγμα συν-
ίσησι καὶ ὁ Θεότα-
τος Ἰωάννης ὁ Δαμα-
σκηνὸς περὶ τῶν ἀ-
χράντων τοῦ Χριστοῦ
μυστηρίων τὸν λόγον
ποιούμενος καὶ τὰδε
φησὶ. τὰ ἅγια ταῦ-
τα μυστήρια τῶν μελ-
λόντων ἀντίτυπα λέ-

igitur: non dixit, ut
participent, sed, ut
contemplantur gloriam
meam. Inde igitur de-
monstravit, ut aurea
verba fundens Ioannes
ait tale divinum di-
ctum enarrans, o-
mnem hanc requiem
in Dei filii contem-
platione consistere.
(1) Uti enim ii, qui
solis radios speculan-
tur, aereque fruun-
tur, tenuissimā ex ad-
spectu habent delecta-
tionem, ita quoque
tunc erit. Etenim in-
telligibilis ibi ex con-
templatione laetitia
in Sanctis, ut dictum
est, excitabitur. Hoc
ipsum utique consul-
tum stabiliet etiam

γε-

di-

(1) Hinc recte vir doctus *Avicenna* Iustorum se-
cundum obitum felicitatem iuxta Muhammedis placita
exponens, in una Dei contemplatione eam conlo-
cat, & ἀλλυγορικῶς interpretatur, quae Ψευδοπρο-
φήτης ille de sensibilibus voluptatibus videtur ingerere.
Vide eius opus *De Almahad*.

γεται οὐχ ὅτι σῶμα
καὶ αἷμα οὐκ εἰσιν ἀ-
ληθῶς τῷ Χριστῷ ἀλλ'
ὅτι νῦν μὲν δι' αὐτῶν με-
τέχομεν τῆς τῷ Χριστοῦ
θεότητος, τότε δὲ νοη-
τῶς διὰ μόνης τῆς θεας.
καὶ ἐν αὐτῷ δὲ πῶς περὶ
ἀναστάσεως κεφαλαιῶ
αὐτῶ τοιαῖς ἢ περὶ τῆς
κέχρηται συλλαβαῖς.
οἱ δὲ τὰ γὰρ πρᾶ-
ξαντες ἐκλάμψουσιν
ὥσπερ ὁ ἥλιος ἐν
αὐτῷ πῶς κυρίῳ ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστῷ, ὁρῶντες
αὐτὸν καὶ ὁρώμενοι, καὶ
ἀληκτον τὴν ἀπ' αὐτοῦ
εὐφροσύνην καρπούμε-
νοι. Ὅτι δὲ ταῦτα
οὕτως ἔχει καὶ ὅτι
βρώσις καὶ πόσις αὐ-
τός ἐστιν ὁ Χριστός,
καὶ ὅτι κόρον ἐκείσε
οὐχ ἔξουσι οἱ ἐσθίων-
τες αὐτὸν, αὐτός ἐ-
δείξε διὰ τοῦ προφή-
του ὁ κύριος οὕτως
εἶ-

divinissimus *Ioannes*
Damascenus de inte-
meratis Christi my-
steriis verba faciens,
& ea quae sequ-
untur dicit. *Sancta*
haec sacramenta simu-
lacrata futurorum dicen-
tur, non quia vere non
sint Christi corpus, &
sanguis⁽¹⁾*; sed quia*
nunc per illa Christi
divinitatem participa-
mus, tunc vero intelli-
gibiliter per solum in-
tuitum. Et in suo eo-
dem *Capite De Resur-*
rectione, talibus super
hoc syllabis usus est:
Qui autem bona fece-
rint, fulgebunt sicut sol
in ipso domino nostro
Iesu Christo, videntes
ipsum, & visi, & inde-
ficientis ex ipso laeti-
tiae fructum colligen-
tes. Haec autem ita
se habere, & cibum,
&

(1) Observa *Damasceni*, & *Glycae* fidem de vera
Christi in pane Eucharistico praesentia.

εἰπὼν· οἱ τρώγον-
 τές με πεινάσουσι, καὶ
 οἱ πίνοντές με διψή-
 σουσι. μὴ περὶ βρώ-
 σεως αἰσθητῆς ἀμ-
 φισβήτῃ καὶ πόσε-
 ως, εἰ γὰρ καὶ φά-
 γειν τὸν Χριστὸν καὶ
 πίνειν μετὰ τὴν ἀνά-
 στασιν αἱ θεῖαι βί-
 βλοι διαγορεύουσιν.
 ἀλλ' ἐπὶ τούτοις δια-
 ταραττέσθαι τὴν οὐ-
 δέον ἀγκύνοισιν· οὐδὲ
 γὰρ νόμῳ φύσεως ἐ-
 φαγε· διαπνευστήσης
 αὐτῷ τῆς σαρκὸς,
 καὶ τὸ ἐνδόν ζη-
 τούσης ἀναπληρῶσαι
 καθάπερ καὶ πρότε-
 ρον· χάριν δὲ πάντως
 τοῦ τὴν τελείαν τοὺς
 ἀποστόλους πληροφο-
 ρίαν.

& potionem ipsum
 esse Christum, & nul-
 lam ibi satietatem,
 qui ea comedunt, ha-
 bituros, ipse Domi-
 nus per Prophetam o-
 stendit ita dicens: *Qui*
comedunt me, esurient:
Et qui bibunt me, siti-
ent. Ne igitur in sen-
 sili alimento, & po-
 culo, ancipitem re-
 traducito. Si enim co-
 medisse Christum &
 bibisse post resurre-
 ctionem divini libri
 testantur, non opus
 est ut super his tor-
 queatur ingenium.
 Non enim naturae
 lege comedebat, qu-
 um ejus caro iam spi-
 ritualis effecta esset (1),

nec

(1) *Glycas noster Part III. Annal.* Κατὰ γὰρ τὸν
 μέγαν Ἀθανάσιον, τοὺς μεθισταίς ἐπιστρέψαι βουλό-
 μενος, ἡμέρας ἐνταῦθα ποιῶν μ' ὀπτανομένους αὐτοῖς
 εἶναι ὅτε καὶ τὰ πρὸς εἰρήνην διαλεγόμενος, ὡς ἡλίας
 ἐν τῷ θεοῦ δεικνύων ἐκάνῳ, σωματι συνεστθῆναι
 αὐτοῖς ἅμα καὶ πίνων, οὐχ ὡς τροφῆς δεόμενος, ἀλλὰ
 πισοῦμενος, καὶ τὰλλα πάντα ποιῶν ὅσα περ εἰώθε
 τοὺς

ρίαν λαβεῖν περὶ τῆς
ἐκ νεκρῶν ἐγερσεως
αὐτοῦ. ἔτι γὰρ ἀ-
πιστούντων αὐτῶν ἀ-
πὸ τῆς χαρᾶς λαβὼν
ἐνώπιον αὐτῶν ἔφα-
γε. μὴ οὖν ἐπὶ
τούτοις ἀμφίβαλλε.
μηδὲ λογισμοῖς τὸ
πᾶν ἐπίτρεπε, πῶς
ἔφαγε λέγων, ποῦ δὲ
καὶ τὰ βρωθέντα κε-
χώρηκε; τοιοῦτόν τι
λέγε μηδὲν, ἀκριβῶς
εἰδὼς ὅπως οἱ ξενι-
σθέντες ἐκείνοι παρὰ
τῷ θεῷ Ἀβραάμ θει-
ότατοι ἄγγελοι τὰ
παρατιθέντα δεδαπα-
νήκασιν βρώματα. ὅ-
θεν καὶ πρὸς ἐφθαρ-
σίαν τὸ τοῦ κυρίου
σῶμα

nec necessario quaere-
ret; quemadmo-
dum prius, saturari;
sed ea tantum de
causa profecto, ut A-
postoli certum & in-
dubitatum suae a-
mortuis resurrectionis
argumentum ac-
ciperent. Adhuc e-
nim iis ex gaudio non
credentibus, quum ci-
bum sumsisset coram
illis manducavit. Ne
igitur de his dubita-
neque ratiocinationi-
bus totum concedere;
quomodo comedit;
dicens, vel quo come-
sa fecerere? Nihil
huiusmodi dicito, qu-
um exakte noveris
quo-

τοὺς ἀσθενεῖς ἀσφαλίζεσθαι, &c. Nam de magni Atha-
nassii sententia, propterea dies in terris XL. commora-
tus est Dominus, quod discipulos confirmare vellet.
Idcirco se conspiciendum eis interdum praebet, amicos
pacificeque cum eis loquitur, cicatrices in corpore divinito
commonstrat: comedit atque bibit una, cetera de nique
facit omnia, quae ad confirmandos imbecilles aliquid
adferre momenti possent. Sed vide quae nos paulo supe-
rius pag. 231. ex magno Augustino protulimus.

σῶμα μεταποιθεῖν
 παραδόξως οὕτως ἐ-
 γήγερται, καὶ τῷ
 λίθου τῷ τῶν ἐπι-
 κειμένου καὶ τῷ σφρα-
 γίδων ἐκείσε ἀπηναι-
 μένων. ἀλλὰ καὶ τῷ
 θυρῶν κεκλεισμένων
 τοῖς ἀποστόλοις ἐφίσα-
 ται. παχύτης γὰρ
 πάσης ἐκτός γεγνηώς
 οὐδαμῶς ἐκάλυτο πα-
 ρά τινῶν εἰσερχό-
 μένους καὶ ἐξέρχο-
 μένος, ὥστε εἰ καὶ
 τύπους ἐδεικνύει τῶν
 ἡλῶν, εἰ καὶ θνητῇ
 χειρὶ πολυπραγμονή-
 μενος ἦν. ἀλλ' οὐ διὰ
 τοῦτο θαυμάζειν σε
 ἄξιον. ὅρα γὰρ ὅτι
 καὶ ὁ χρυσορρήμων
 Ἰωάννης επαπορούμε-
 νος οἶον ἐπὶ τούτοις
 πρὸς δὲ καὶ ἐπιλύων
 τὸ τοιοῦτον ἀπόρη-
 μά φησιν, ὅτι συγ-
 καταβάσειως ἦν τὸ
 γινόμενον. τὸ γὰρ
 οὕτω λεπτὸν καὶ κοῦ-

φον

quomodo illi a divino
 Abrahamo hospitio
 excepti divinissimi
 Angeli adpositas e-
 pulas absumere.
 Vnde & ad incorru-
 ptionem Domini cor-
 pus translatum mira-
 biliter ita resurrexit,
 & lapide adhuc sepul-
 cro superimposito, &
 sigillis ibidem sub-
 spensis; sed & clausis
 ianuis Apostolis ad-
 paruit: crassitudine
 enim omni deposita,
 nulla re unquam ne
 ingrederetur, vel e-
 grederetur, prohibe-
 batur. Si vero formas
 clavorum ostendit,
 vel mortali manu o-
 peratus est, non ta-
 men ob hoc ipsum
 admiratione te per-
 celli par est. Vide e-
 nim quomodo & au-
 reo eloquio manans
 Ioannes de his ipsis
 dubitans, & huius-
 modi

φον ὡς κεκλεισμένων
τῶν θυρῶν εἰσελθεῖν,
ᾧτελὰς ἐν αὐτῷ φέ-
ρειν οὐκ ἔπρεπεν ὅτι
καὶ παχύτης πάσης
ἀπήλλακτος. Τού-
τοις καὶ ὁ Θεότα-
τος Ἀναστάσιος ἐν
τῇ περὶ ἀναστάσεως
αὐτοῦ λόγῳ κατὰ λέ-
ξιν οὕτω διέξεισιν·
εἰσῆλθεν ὁ κύριος τῇ
θυρῶν κεκλεισμένων
καὶ τὰς χεῖρας ὑπέ-
δειξε τοῖς μαθηταῖς·
τὸ μὲν κατὰ φύσιν
ποιήσας. πέφυκε γὰρ
τὸ πνευματικὸν σώ-
μα διὰ τῶν στεγανῶν
ἀκωλύτως διέρχεσθαι·
τὸ δὲ κατ' οἰκονομίαν
ἵνα πισεύσωσιν ὅτι

τὸ

modi insuper difficul-
tatem dissolvens ait,
hoc ipsum factum es-
se, ut aliorum infir-
mitati consuleretur.
Tam subtile enim ac
leve ut ianuis clausis
intraret (1), cicatri-
ces in se ferre dede-
cebat, utpote quod
& quaecumque erat
crassitudine liberum.
Hisce & divinissimus
Anastasius adstipula-
tur, in suo *De Resur-
rectione libello* ita ad
verbum disertans :
*Clausis ianuis ingres-
sus est Dominus , &
discipulis manus osten-
dit : & illud quidem se-
cundum naturam fecit.*

Na-

(1) Non tamen ob subtilitatem intrabat, sed ob
divinam virtutem : intelligi enim non potest quo-
modo sine partium disunctione, subtile corpus,
corpus aliud densum ac solidum penetrare possit.
Adde quod eodem modo ex Virginis matris utero
clauso egressus est, licet crasso corpore circumdatus,
adeoque non corporis natura, sed divina virtute, id
fieri credendum est,

ὅτι πεπονθὸς ἀνέστη
 σῶμα δείκνυται. ταῦ-
 τα λοιπὸν ὡς οἱ δια-
 ληφθέντες θεοὶ πα-
 τέρες φασὶν ὥστε πι-
 στεύειναι τὴν ἀνάστα-
 σιν, καὶ ὥστε μα-
 θεῖν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ
 σωρωθεὶς καὶ οὐκ ἄλ-
 λος τῶν τούτου ἀνέ-
 στη. Κατὰ τοῦτο καὶ
 ὁ κύριος ἐλάλει τοῖς
 μαθηταῖς, ἰδέτε τὰς
 χεῖράς μου ὅτι ἐγὼ
 εἰμι. τί δὲ ταῦτα
 οὕτως ἔχει πάντως
 οὐκ ἐν λόγῳ τῶν ἰ-
 δίων λογισμῶν πειθο-
 μένους ἡμᾶς ἑτέρως
 ἐκλαμβάνειν τὰ εὐαγ-
 γελικά καὶ θεῖα ρη-
 τὰ. εἰ γὰρ τὰ τοι-
 αῦτα καὶ μᾶλλον αὐ-
 τοὺς ἔχομεν ἐπεξη-
 γουμένους πρὸς πνεύ-
 ματι καὶ τί χρὴ
 πολλὰ λέγειν; εἰ
 μὴ κατὰ τὸν χρυ-
 σορρήμονα Ἰωάννην,
 οἰκονομικῶς εἰπόμεν

*Natura enim compara-
 tum est, ut spiritale cor-
 pus solida quaeque, nul-
 lo prohibente, perva-
 dat; hoc vero secundum
 dispensationem ostendi-
 tur, ut corpus, quod
 perpeffum fuerat, re-
 surrexisse iam crede-
 rent. Reliquum est
 igitur ut haec facta
 fuerint, quemadmo-
 dum laudati divini
 Patres adfirmant, ut
 resurrectio crederetur,
 & ut illum ip-
 sum, qui crucifixus
 fuerat, & non alium,
 surrexisse intelligen-
 rent. His concinens
 & Dominus ipse di-
 scipulis inquebat: Vi-
 dete manus meas, quia
 ego sum. Si haec au-
 tem ita se habent,
 absurdum omnino est
 proprio nos ratioci-
 nio persuasos aliter
 evangelica, & divina,
 dicta accipere; siqui-*
 dem

τοὺς τύπους τῶν ἡ-
λων ὑποδεικνύσθαι
χάριν τῶν μαθητῶν,
ανάγκη πᾶσα καὶ τοὺς
ἐκ νεκρῶν ἐγειρομέ-
νους, ὧν ἐγένονε πρω-
τότοκος αὐτός Χρι-
στὸς, οὕτως ἐγερθῆ-
ναι τότε καθὼς ἄ-
ρα καὶ τῇ γῇ κα-
ταληφθῆναι ἐφθάκει-
σαν εἴτε λῶβην ἔ-
χοντες εἴτε καὶ ἄλ-
λως πᾶς ἡκρωτηρα-
σμένα τὰ σώματα φέ-
ροντες. καὶ πνεῦμα
μὲν οὐκ ἦν τοῦ
κυρίου σῶμα καθά-
περ οἱ μαθηταὶ πτω-
ούμενοι ὑπελάμβανον.
εἰ γὰρ τοῦτο ἦν,
οὐκ ἂν ἐνώπιον αὐ-
τῶν ἔφαγεν, οὐκ ἂν
αἱ γυναῖκες ἐκείναι
τοὺς πόδας αὐ-
τοῦ κατησπάσαντο,
οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ κύ-
ριος

dem talia & eos ipfos
in primis sancto Spi-
ritu adflatos ediffe-
rentes habemus. Sed
quid multis haec di-
ducere oportet? Ni-
si, secundum *Aurea*
eloquentiae flumina,
fundentem Ioannem, di-
cimus clavorum for-
mas discipulorum,
gratia certo consilio
ostensas fuisse, neces-
sarium omnino est
adfirmare, fore ut ex
mortuis resurrexuri,
quorum ipse Christus
primogenitus fuit,
tunc ita resurgant,
quemadmodum & ter-
ra defossi sunt in aq-
tecessum, sive nocu-
mentum habentes, si-
ve alio modo corpo-
ra det truncata feren-
tes (1). Et Spiritus qui-
dem non erat Domini

cor- 14

(1) Integra omnino, & perfecta, iustorum hominum corpora suscitanda e terra esse, docent praeter alios Tertull. de Resurr. Carn. & August. in Lib. de Civ. Dei.

ρισ· ἔλεγεν ὅτι τὸ
 πνεῦμα καὶ σὰρκα καὶ
 ὅσα ἐκ τούτων ἔχουσιν κα-
 θάρσις ἐμὴν θεωρεῖτε
 ἔχοντα καὶ ὅθεν πνεῦ-
 μα τὸ μὲν τοῦκ ἦν τὸ
 τοῦ κυρίου σῶμα
 λεπτόν· δὲ ὁμῶς καὶ
 κοῦφον καὶ πνευματι-
 κόν· ὡς τῷ παπα-
 γίῳ πνεύματι διοικέ-
 μενον· εἰ δὲ γὰρ
 τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ἐν
 μιᾷ ὥρᾳ κατὰ δια-
 φόρους τόπους πλε-
 ραίετο, οὐκ ἂν
 τὸ χθρὸς ὁρώμενον τε
 καὶ γινώσκον ἀγ-
 ρατοῦν σήμερον, καὶ
 ἀγνώστον ἦν ἂν Ἀ-
 φθαρτον γὰρ ὡς εἰ-
 ρητὰ γεγονός, φθα-
 ρτὸν ποτὶ τοῖς

corpus, ut trepidi di-
 scipuli existimabant ;
 secus enim coram il-
 lis non manducasset ;
 non mulieres illae e-
 ius pedes exosculatae
 essent ; non ipse Do-
 minus dixisset : *Spiri-
 tus carnem & ossa non
 habet, sicut me videtis
 habere*. Quamobrem
 spiritus quidem Do-
 mini corpus non erat,
 subtile vero pariter,
 & leve, & spiritale ;
 utpoté a sanctissimo
 Spiritu (1) gubernat-
 um. Nisi enim res
 ita se habuisset, haud
 equidem unius horae
 spatio in diversis locis
 adparuisset ; non he-

Q 2

ri

(1) Secus & melius Augustinus Lib. XIII. De Civ.
 Dei Cap. XX. Caro spiritui serviens recte adpellatur
 spiritualis, non quod in spiritum convertatur, sicut
 nonnulli putant, ex eo quod scriptum est, Seminatur
 corpus animale, resurget corpus spirituale ; sed quia
 spiritui summa & mirabili obtemperandi facilitate
 subdetur usque ad implendam immortalitatis indissolu-
 bilis securissimam voluntatem, omni molestiae sensu,
 omni corruptibilitate, & tarditate, detracta.

τοῖς ὁμασιν εὐχε-
 ρῶς οὐ μὲν οὖν ἐ-
 βλέπέτοτε καὶ ἐ-
 γνωρίζετο, ἀλλ' ἡ-
 νίκα πάντως ἤθελε ::
 καὶ καθὼς αὐτὸς συν-
 εχώρει τοῖς μαθη-
 ταῖς αὐτὸν καθορᾶν ::
 καὶ τοῦτο ἐστίν ὅπερ
 ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰω-
 ἀννης ἐλεγεν ἐφανε-
 ρωσεν ὁ Ἰησοῦς ἐαυ-
 τὸν τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ ἐγερθεῖς ἐκ
 νεκρῶν :: τὸ γὰρ ἐ-
 φανέρωσεν εἰπὼν, ἐ-
 δεῖξε προφανῶς ὡς
 οὐκ ἂν ἐώραν αὐ-
 τὸν οἱ μαθηταὶ μετ'
 αὐτὴν ἀνάσσειν, εἰ
 μὴ συγκαταβάσει χρώ-
 μενος ἢ, εἰ μὴ πρὸς
 ἐτέραν ἡλλοιοῦτο μορ-
 φήν. κατὰ γὰρ τοῦτο
 καὶ ἡ εὐαγγελικὴ φη-
 σιν ἰσορία ὅτι ὥφθη
 τοῖς μαθηταῖς ἐν ἐ-
 τέρα μορφῇ. Δείκ-

νυσι

ri visum & cognitum,
 inadspicuum hodie i-
 gnotumque fuisset.
 Quum enim, ut dixi-
 mus, incorruptibile
 evasisset, corruptibi-
 libus oculis facile nec
 videbatur nec cogno-
 scebatur, sed quando
 tantum ipse volebat,
 quemadmodum qu-
 um discipulis conce-
 debat ut ipsum in-
 tuerentur. Et isthuc
 ipsum est, quod evan-
 gelista *Ioannes* dice-
 bat: *Manifestavit Je-
 sus semetipsum discipu-
 lis suis, quum a mor-
 tuis resurrexisset. Ma-
 nifestavit enim dicens*
aperte ostendit, eum
a discipulis non aliter
post resurrectionem
visum fuisse, quam
si indulgentia qua-
dam in eos uteretur,
quam si in aliam (1)

for-

(1) Non in aliam formam conversus Deus. Vide

Hic.

νυσι· ὁ γὰρ ἐντεῦθεν
 ὅτι τὸ πνευματικὸν
 σῶμα σαρκὸς ὁφθαλ-
 μοῖς οὐχ ὁρᾶται, εἰ
 μὴ πρὸς ἑτέραν ἀλ-
 λοιώθῃ· παραδόξως
 μορφήν. ἀλλοιοῦται καὶ
 γὰρ κατὰ πρόθεσιν
 τῆς κεχηρημένης αὐ-
 τῷ ψυχῆς, ὡς ὁ
 τὰ θεῖα φησιν σοφὸς
 Ἀναστάσιος, πρὸς γε
 τὴν κατεπείγουσαν οἰ-
 κονομίαν. εἰ δὲ τὸ
 παναγίου τοῦ Χριστοῦ
 σῶμα τοιοῦτον ἦν,
 ἀφ' οὗ καὶ πᾶσι τοῖς
 ἡμετέροις σώμασιν ἡ
 τῆς ἀναστάσεως χάρις
 κεχάριται. καὶ πῶς
 γὰρ οὐ κεχάριται εἰ-
 γε διὰ νεφελῶν ἀρ-
 παγίσονται πρὸς ἀ-
 πάντησιν τοῦ κυρίου
 εἰς

formam convertere-
 tur. Secundum enim
 hoc ipsum evangeli-
 ca historia ait adpa-
 ruisse discipulis alia
 forma. Ostendit enim
 exinde spiritale cor-
 pus carnis oculis vi-
 deri non posse, nisi in
 aliam formam mira-
 biliter convertatur.
 Immutatur enim ad
 animae, quae eo uti-
 tur, arbitrium, ut di-
 vinarum rerum con-
 sultissimus *Anastasius*
 adfirmat, & ad super-
 advenientem dispen-
 sationem. Si vero
 Christi sanctissimi
 corpus eiusmodi erat,
 a quo & omnibus no-
 stris corporibus illa
 resurrectionis (1) gra-
 tia

Q 3

tia

Hieronymum, & *Platonem*. Quod si humanam na-
 turam adsumsit, forma tamen Dei usque remansit.
 nec Christus unquam, post carnem adsumtam, formam
 mentitus esse in Evangelica historia legitur.

(1) Consule *Augustinum Lib. XII. De Civ. Dei*
Cap. XXIII.

εἰς αἶρα? περί τοῦ
προκειμένου ζητήμα-
τος... ἐπαπορεῖν σε
πλέον οὐκ ἄξιον.
εἴγε τοῦ μεγάλου
Παύλου καὶ μᾶλλον
οὕτως ἤκουσας λέ-
γοντος. μετασχημα-
τίσει τότε τὸ σῶμα
τῆς ταπινώσεως ἡμῶν
ὁ Σωτὴρ, εἰς τὸ γε-
νέσθαι σύμμορφον τῆς
δόξης αὐτοῦ. τὸ μὲν
γὰρ σῶμα τοῦτο,
θεοείκελε ἄνερ, ὁ νῦν
περικείμεθα, ψυχικόν
ἔστιν ἡγουν παχύτε
καὶ θνητὸν ταῖς φυ-
σικαῖς καὶ ψυχικαῖς
ποιότησι καὶ δυνάμε-
σι διοικούμενόν τε καὶ
ζωογονούμενον τῇ ζω-
τικῇ, ἢ τις ἐν τῇ
καρδίᾳ θεωρεῖται.
δί-α-

tia donata est (& pro-
fecto quomodo dona-
ta non est, si in ob-
cursum Domini per
medias nubes rapien-
tur in aera) de propo-
sita quaestione te am-
plius dubitare di-
gnum non est; & eo
magis quod magnum
Paulum ita dicentem
audisti: *Transforma-
bit tunc nostrum bumile
corpus Servator, adeo
ut eius glorioso corpori
conforme prorsus eva-
dat. Corpus enim
hoc, divine Vir, quo
nunc circumdamur,
animale est, crassum
scilicet, & mortale,
& naturalibus atque
animalibus qualitati-
bus⁽¹⁾ & potentiis gu-
ber-*

(1) Hanc eandem doctrinam *Glycas* noster *Part. I
Annal.* ingerit *Platonis* sententiae, ut videtur, inhae-
rens, ita enim scribit: πρὸς τούτοις εἰδέναι καὶ τοῦ-
τό σε βούλομαι, ὅτι τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος τῆς ψυ-
χῆς τῇ ὑπ᾽ αὐτὴν ἐγκαθίσταται, τὸ δὲ θυμικὸν ἐν τῇ
καρ-

διὰ γε τῶν ἀρτηριῶν bernarū, & vitali qui-
 εἰσαγουσῶν καὶ ἐξα- dem vivificatū, quae
 γουσῶν συνέχουσιν ἡ in corde conspici-
 μῶν τὴν ζωὴν, καὶ tur, & per arterias in-
 115 τῇ Q 4 du-

καρδίᾳ ποιῆται τὴν οἰκισιν, τὸ δὲ λογικὸν ἐν αὐτῷ
 τῷ ἐγκεφάλῳ. Praeter haec etiam illud te scire volo
 partem eam animi, quae adpetendi facultatem continet,
 in iecinore sedem suam obtinere; alteram, qua ira-
 scendi vis continetur, in corde; rationis denique domi-
 cilium, in cerebro esse. Et Annal. pariter Part. I.
 quum unam tantum esse animam demonstrasset, di-
 versis eam facultatibus praeditam recte ac sapienter
 adfirmat, easque ita distribuit. Αὐτίκα γὰρ τὸ μὲν
 θυμικὸν αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ λέγουσι ποιῆσθαι τὴν
 οἰκισιν. τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ὁμοίως ἐν τῷ ἥπατι.
 ἡ δὲ λογικὴ αὐτοῦ καταπτομένη τοῦ ἐγκεφάλου,
 δι' αὐτῶ τοῖς πᾶσιν ἐπιλάμπεται καὶ δέχεται. Ac pars
 quidem eius illa, quae vim irascendi continet, sedem
 in corde fertur obtinere; altera vero, qua concupiscimus,
 in iecinore; tertia, quae rationis facultas est, in
 cerebro sita, per id omnibus sese declarat. Haec qui-
 dem Platonis sententia, quam exponit Lib. VI.
 De Repub. & de qua Cicero I. Tuscul. Quaest. &
 eleganter Claudianus De IV. Consulatu Honorii,
 ut Platonis Enarratores omittam. Reprehendit
 in eodem loco Michael Apollinarium Laodiceae
 Antistitem, quasi duas animas in homine con-
 locarit, & partem brutam ac rationis expertem a
 rationali aut intelligente, separaverit; Plotinumque si-
 mul damnat quod hominem mente, anima, &
 corpore, constare dixerit. Sed si probe res expendatur,
 eorum sententia verbis tantum non re a nostra
 di-

τῇ κατὰ τὸ ἥπαρ φου-
 σικῇ, ἥτις καὶ ἑρε-
 πτικὴ λέγεται διὰ
 τῶν ἐκφυομένων ἐκεί-
 φλε-
 ducentes⁽¹⁾ & educen-
 tes nostram conti-
 nens vitam; & natu-
 rali, quae in iecinore
 est,

discrepat, & multi etiam veterum Patrum idem ac illi sensere: non enim plures animas inducebant, sed plures animae partes vel facultates, quod & ipse *Michael* facit. Vult tamen hic animam per omnia membra diffusam toto corpore contineri, nec in aliqua tantum peculiari corporis parte residere, contra *Aristotelem*, qui eam in corde, & *Platonem*, qui in capite, certisque sedibus, posuit. *Michael* insuper *Platonis* vehiculum seu substantiam mediam corpoream admittere in homine videtur; de qua tam multa legi possunt apud *Platonicos*, & veteres Ecclesiae Patres, ut *Origenem*, *Hieronymum*, aliosque, quos modo recensere non vacat.

(1) Recte admodum ac sapienter *Glycas* arteriarum originem ex corde deducit, ut videre est apud *Thom. Bartholinum Libell. II. De Arteriis*. Quod autem eas ἐξαγούσας educentes, & ἐσαγούσας inducentes dicat, humorum circulum quemdam inducere videtur, id quod multis ex antiquioribus quoque persuasum fuit, ut *Auctori Lib. I. De Virtus Ratione*, *Hippocrati* in medio *Libelli de Offum natura*, & in fine *Libri de Natura Humana*, *Auctori Libri de Alimento*, *Diogeni Apolloniati* apud *Aristotelem Lib. III. Histor. Animal. Cap. II. & Lib. De Somno Cap. III. & Platoni in Timaeo*. Et id quidem de sanguine praecipue intelligendum esse censet *Io. Wallaceus Epistola de Motu Chyli. & Sanguinis ad Thom. Bartholinum*. Ceterum mirari subit, quum hi omnes Au-

φλεβῶν ὅλον ἐπαρδεύ- est, & quae etiam nu-
 ουσάτε σῶμα, καὶ tritiva dicitur, quae-
 πρέφουσα καὶ τῇ κα- que ob nascentes ibi-
 τὰ τὸν ἐγκέφαλον ἡ- dem venas⁽¹⁾ totum in-
 ρι-

Auctores aliquali, ut quibusdam videtur, motus san-
 guinis circularis cognitioni praeluxissent, adeo per
 multa saecula hanc homines doctos latuisse, ut pro-
 ximiore aetate tantum, *Michael Serveto*, *Paulo Ser-
 vita*, *Caesalpino*, *Columbo*, *Guil. Harvacio* tandem
 ducibus, in eam prospero quodam fato devenerint;
 & rem verissimam perspicue, ac dilucide comprehen-
 derint; ut laudata *Epistola Io. Walaeus*, & *Io. Bapt.
 Morgagnius V. C. Epistola I.* memoriae prodiderunt.

(1) Non mirandum quidem si *Glycas* noster ini-
 tia venarum ex hepate deducit, id enim antiquorum
 multis persuasum fuit, & inter nostrae aetati pro-
 ximiores *Tb. Bartholino Libello De Venis Cap. I.* Et
 quidem quoad Venam Portae, & Cavam, ex qua
 Cava omnes prope aliae venae per corpus propagan-
 tur, *Paula Barbettae Anatom. Praef. Cap. VIII.* *Io.
 Munnicks De Re Anatom. & Mangero*, ut *Walle-
 sium*, *Heurnium*, aliosque omittam. Nisi mirum
 videatur *Glyc* Aristoteli repugnare voluisse, qui
Lib. III. De Part. Animal. Cap. III. aperte docet ve-
 nas ex corde tamquam fonte, & principio, derivari.
 At *Glycas* Aristotelis vestigiis ubique insistere sibi
 non proposuit, & *Platoni* frequentius inhaerere videtur.
 Vnum tantum insuper observandum maiori proprietate
 quem dicturum fuisse *venas e singulis corporis partibus
 etiam remotissimis ortum suum ducere*, & ad cor us-
 que pertingere, quae verba sunt doctissimi *Vieussens
 De Sanguine*, & *Corde in Tom. I. Bibliothecae Ana-
 tomi-*

τις καὶ ψυχικὴ λέγε-
 ται, διὰ τὴν τῶν νεύ-
 ρων καὶ τῶν μυῶν
 αἰσθητικὴ καὶ κίνη-
 σιν ὅλων χορηγοῦσα
 τοῦ σώματι. διὰ γὰρ
 τῶν τοιούτων ψυχι-
 κῶν δυνάμεων πᾶσα
 συν-

rigat corpus, ac nu-
 trit; & ea, quae in ce-
 rebro, quaeque etiam
 animalis adpellatur,
 quod per nervos &
 musculos sensum o-
 mnium & motum
 suppeditet corpori⁽¹⁾.

Per

*tomaticae Clerici, & Mangeti. Ceterum fallitur etiam
 Glycas antiquorum fidem sequutus, dum per venas
 sanguinem deferentes nutritionem fieri dicit: secus
 enim rem se habere Medici neoterici evicerunt, ut
 videre est apud laudatum Bartholinum de Venis Cap. I.*

(1) Quam recte de nervis, eorumque officio, loquutus
 sit Glycas ostendunt ea, quae habet de eorum origine, &
 usu Thom. Bartholinus Libello De Nervis Cap. I. Princi-
 pium, inquit, dispensationis, vel pars, unde origo
 nervorum immediata, est medulla oblongata, prout
 partim est intra cranium, partim extra, in spina.
 Intra cranium oriuntur, quae vulgo dicuntur a cerebra
 oriri, septem nervorum paria; in spina vero, triginta.
 Et haec verissima sententia non tantum ex similitudi-
 ne substantiarum, medullaris, & nervalis, verum eti-
 am oculari experientia confirmatur. Aristoteles voluit
 a corde oriri, quem sequuntur Alexander, Averroes,
 & Aponensis, qui tamen dicunt fieri hoc mediante
 cerebro. Alii voluerunt nervos nihil esse aliud quam
 venas, & arterias continuatas, & in nervos degene-
 rantes, ut olim Praxagoras, & nostro saeculo Cac-
 salpinus, Reusnerus, Hofmannus, & Martianus,
 sed minus bene;

Quum

συνίσταται ἡμῶν ἡ
ζωή . Ὅτι δὲ τὸ
ψυχικὸν σῶμα τοι-
αύτην ἔχρασιν κέκτη-
ται καὶ οὕτως ἐκεί-
θεν συνίσταται καθ' αἶ
καὶ φθάσας ὁ λόγος
ἐγνώρισε, δῆλον μὲν
καὶ ἐκ τῶν πραγ-
μάτων αὐτῶν οὐχ
ἦτ-

Per eiusmodi enim
animales virtutes o-
mnis nostra vita con-
sistit. Animale autem
corpus, quemadmo-
dum narravimus, se
habere, atque ita ex iis
constare, quae prae-
cedens sermo manife-
stavit, liquet etiam
ex

*Quum I. In cerebro arteriarum nervorumque nulla
appareat per anastomoses coniunctio.*

*II. Laesa vel secta in capite arteria, convulsionem
non excitet.*

*III. Distinctus nervorum in cerebro exortus, ut ar-
teriarum in corde, videatur.*

Erasistratus putavit a dura matre prodire.

*Hodie cum Galeno statunt Medici complures, alios
nervos oriri a cerebro, alios a medulla spinali. Quos
omnes refutat αὐτοψία.*

*Finis & usus est, facultatem animalem cum spi-
ritu animali a cerebro acceptam instar canalium ad-
ferre ad partes;*

I. Sensorias, ut oculos, aures, &c.

II. Motorias, ut musculos ad motum.

*III. Ad omnes fere partes, ut in genere sentiant
& dignoscant, quae dolorem adferunt.*

*Itaque nervi partibus inserti dant his vel solum
sensum, vel solum motum, vel utrumque; nec ullus
motus voluntarius aut sensus absque nervi sit opera;
unde nervo inciso statim privatur illa pars sensu, &
motu, &c. Atque ita quidem ille.*

ἦττον δὲ καὶ ἐκ τῶν
ἐμπεριεχομένων κατὰ
Μάρκον εὐαγγελικῶν
νομικῶν παραγγελημά-
των. Ἀγαπήσεις γάρ
φησι κύριον τὸν Θεόν
σου ὅς ὅλης τῆς δια-
νοίας σου κ.τ.λ. Καρδίαν
γάρ εἰπὼν, καὶ ψυ-
χὴν καὶ διάνοιαν, τὰς
διαφορούς τῆς ψυχῆς
δυνάμεις ἐδήλωσε, τὴν-
τε ζωώδη ἢν διὰ καρ-
δίας ἐρέσκει, καὶ τὴν
φυσικὴν ἢν διὰ τῆς
ψυχῆς ὑπεσήμερε, καὶ
τὴν λογικὴν ἢν διὰ
τῆς διανοίας ὁ λόγος
παρέσκησε. παρακελεύ-
εται γάρ διὰ πασῶν
τῶν ψυχικῶν δυνά-
μεων ἀγαπᾶν τὸν
Θεόν. καὶ νῦν μὲν
οὕτω ζωογονεῖται τὸ
σῶμα ἡμῶν, ἐφ' ᾧ
καὶ ψυχικὸν λέγεται.
τότε δὲ τούτων ἀπάν-
των ἀπαλλαγὴν, ὡς
ἄφθαρτον γεγονός, ἐ-
σαι πάντως πνευμα-
τικόν

ex ipsis operibus, ne-
que minus ex ea com-
prehendentibus in E-
vangelio secundum
Marcum. legitimis
praeceptis: *Diliges e-
nim, inquit, Dominum*
Deum tuum, ex tota
mente tua, &c. Cor e-
nim dicens, & ani-
mam, & mentem, dif-
ferentes animae vir-
tutes manifestavit,
& illam vitalem, quā
per cor indicavit; & il-
lam naturalem, quam
significavit per ani-
mam; & rationalem
illam, quam per men-
tem sermo repraesent-
avit. Iubet enim
omnibus animalibus
potentiis diligere De-
um. Ita nunc corpus
nostrum vivificatur,
quamobrem animale
etiam dicitur. Tunc
vero hisce omnibus
liberum, ut illud quod

no-

τικὸν ἀρρήτῳ τρόπῳ
τῇ παναγίῳ πνεύματι
διοικούμενόν τε καὶ
οἰκονομοῦμενον ἐν δυν
τοῖ καὶ ὁ Παῦλος
ἔλεγε. σπείρεται σῶμα
ψυχικόν, ἐγείρεται
σῶμα πνευματικόν.
πρόσεχε οὖν. σπείρεται
σῶμα ψυχικόν, ἡγούν παχύτε
καὶ θνητόν, ἐγείρεται
σῶμα πνευματικόν, τοῦτ' ἐστὶ λεπτόν
καὶ κούφον καὶ αἰθέ
ριον, πάντως τε πά
χους καὶ βάρους ἀπηλ
λαγμένον. Ἀλλὰ καὶ
μόνῳ τῷ πνεύματι δι
οικούμενον ὡς ὁ Πη
λουσιώτης φησὶν θεῖος
Ἰσίδωρος. νῦν μὲν
γὰρ εἰ καὶ πάρεστι
τὸ πνεῦμα τὸ ἁ
γίον ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἡ
ψυχὴ τὸ κῦρος τῶν
πραττομένων κέκτηται,
ἐσέεται καὶ αὕτη τὰ
πάντα διαπραττομένη
κατὰ τοὺς νόμους τοῦ

πνεύ-

noxium iam evasit,
spiritalē omnino erit,
ineffabili modo a san
ctissimo Spiritu gu
bernatum atque dispo
situm. Inde etiam Pau
lus dicebat: *Seminatur
corpus animale, resur
git corpus spiritale.*
Attende igitur. *Semi
natur corpus animale,
crassum videlicet, &
mortale: resurgit cor
pus spiritale, hoc est,
tenue & leve, & ae
therium, & crassitie
omni ac pondere li
beratum: sed & a solo
divino Spiritu guber
natum, ut divus Isi
dorus Pelusiota ait.*
Nunc enim, etsi no
bis spiritus Sanctus
adstet, anima ta
men actionum domi
nium possidet; tunc
vero haec omnia agat
iuxta divini Spiritus
leges, & hoc est, quod
Paulus dicebat: *Semi*

να-

πνεύματος, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ ὁ Παῦλος ἔλεγε. Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. οὐδὲ γὰρ ταῖς ψυχικαῖς ἐκ τότε διοικεῖται δυνάμειν. natur corpus animale; resurgit corpus spiritale. Non enim deinceps animalibus potentiis regetur, animale enim etiam post resurrectionem diceretur (1). Sed res aliter

(1) De his longe aliter differit Tertullianus de Resurrect. Carn. Praescribens, inquit, enim adhuc eadem passiones obituram carnem, si eadem resurrectura dicatur, naturam adversus dominum suum temere defendis, legem adversus gratiam impie adseris, quasi domino non liceat & mutare naturam, & sine lege servare. Quomodo ergo agimus, quae impossibilia apud homines, possibilia apud Deum? Et, stulta mundi elegit Deus, ut sapientia mundi confundat? Oro te si famulum tuum libertate mutaveris; quia eadem caro atque anima permanebunt, quae flagellis, & compedibus, & stigmatibus obnoxiae retro fuerant, idcirco ne illa eadem pati oportebit? Non opinor. Atqui & vestis albae nitore, & aurei anuli honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur. Permite hanc & Deo potestatem per vim demutationis illius conditionem non naturam reformandi, dum & passiones auferuntur & munitiones conferantur. Ita manebit quidem caro etiam post resurrectionem, eatenus passibilis qua ipsa, qua eadem, ea tamen impassibilis, quia in hoc ipsum maxumissa a Domino, ne ultra pati possit. His adtipulatur ὁ πᾶν in Libris de Civitate Dei; ut intelligere est ex illis quae spar-

καὶ γὰρ ἂν ψυχικὸν
 ἐλέγετο καὶ μετ' ἀ-
 νάσασιν· ἀλλ' οὐκ
 ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν.
 ἐφ' ᾧ καὶ πνευματι-
 ζὼν ἐγείρεται τότε λέ-
 γεται, ὥς μόνον τῷ
 παναγίῳ διοικούμενον
 πνεύματι· ἄλλος λοι-
 πὲν ἔσται τρόπος ζωῆς
 ἀρρητόσ τε καὶ ἀνεπι-
 νόητος, πρὸς διὰ τῶν
 ἀρτηριῶν αἰσ ἀνωθεν
 εἰρηται βασιλεύμενος,
 ὅτι μηδὲν περί τὴν
 καρδίαν ἡμῶν ἐμφυ-
 τον τότε θερμὸν,
 ὡς ἐντεῦθεν παναρρι-
 πτίσειος πτε καὶ ἀνα-
 ψύξεως δέσσειν. εἰ
 γὰρ τοῦτο ἦ, τάχα
 ἂν καὶ νόσος ἐπικο-
 ἐται καὶ ἐπιπλοῦ-
 σαι, καὶ ἐπὶ τῷ σπέρματι καὶ
 sparsim ex eo protulimus; qui tamen Lib. XIII.
 Cap. XXIII. id, quod de Spiritu vivificante ait, Gly-
 cas, & ipse confirmat ex his verbis: Si autem spiri-
 tus eius, qui suscitavit Christum a mortuis habitat in
 nobis; qui suscitavit Christum a mortuis vivificabit
 & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum
 eius in vobis. Tunc ergo erit corpus in spiritum vi-
 vificantem, quod nunc est in animam viventem.

ter habet, aliter o-
 mnino. Quamobrem
 illud spiritale tunc re-
 surgetur dicitur. Siqui-
 dem a solo sanctissi-
 mo Spiritu governa-
 bitur. Ceterum alius
 erit vitae modus, &
 ineffabilis, & qui
 ipsam intelligentiam
 exsuperat; non pro-
 pter arterias, ut su-
 perius diximus, con-
 sistens; quia, inque
 circa cor nostrum in-
 genitus erit tunc ca-
 lor, ita ut propterea
 fomenti, & refrige-
 rationis, indigeat. Si
 enim hoc esset, mor-
 bus etiam fortassis,
 atque mors ipsa con-

tergetur, & tunc se-

des.

λούθει καὶ θάνατος, ἅτε τῆς εκπνοῆς πα-
 ραβλήσεις, ὅτε πο-
 τε, ἀλλ' οὐδέποτε τοι-
 οῦτον ἐκεῖ, τῆς κατα-
 στασεως ἐκείνης καὶ
 νοπρεπούσης παντά-
 πασι καὶ παιδέτωσε
 τὸ τοῦ κόκκου παρά-
 δεῖγμα ὡς Παῦλος ἐ-
 χρησατο, δείξαι θεί-
 λων ἐντεῦθεν ὁποῖα
 ἐστὶ τότε τῶν σωμά-
 των ἡμῶν ἢ κατὰ-
 στασις καταδύεται ἢ
 ὁ κόκκος τῆ γῆς
 τοῦ τυχόν ἢ κριθῆς,
 καὶ οὐκέτι κόκκον ὀ-
 ρῆς, ἀλλ' εὐμεγέθη
 καλάμην, ἀλλὰ σά-
 χυας, ἀλλ' αὖ θεί-
 ρικας, ἄλλο εἶδος,
 ἄλλῃ φύσις, ἕτερον
 ὄνομα, ἐκ τοῦ κόκ-
 κου μὲν ἔχοντα τὴν
 ἀρχὴν, ἀλλὰ δὲ ὅ-
 μως παρὰ τὸν κόκκον
 ὑπάρχοντα. Οὕτω
 μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῶν
 σωμάτων ἡμῶν ἐστὶν

ἰδεῖν

sequeretur, siquidem
 haec non sunt vitia
 respirationis vitia.
 Sed nihil huiusmodi
 ibi, nova illa consti-
 tutione: undequaque
 conveniente. Et per-
 suadeat te illud gra-
 ni exemplum, quo
 & Paulus usus est,
 quum exinde osten-
 dere vellet, qualis erit
 tunc nostrorum cor-
 porum constitutio.
 Obruitur enim terra
 tritici, vel hordei
 granum, nec amplius
 granum vides, sed
 longum calamum, sed
 spicas, sed messes. A-
 lia forma est, alia na-
 tura, aliud nomen.
 Quae quidem omnia
 ex grano duxerunt o-
 riginem, alia vero
 sunt pariter atque
 illud granum. Ita i-
 gitur & quoad corpo-
 ra nostra videre erit:
 seminantur enim in

cor-

ιδεῖν, σπεῖρονται ὃ
 ἐν φθορᾷ, ἐν ἀσθενείᾳ,
 ἐν ἀτιμίᾳ, καὶ
 θά φησιν ὁ ἀπόστολος,
 ἐγείρονται δὲ ἐν δόξῃ,
 ἐν δυνάμει, ἐν ἀρραβασίᾳ,
 κικτημένα μὲν ἐντεῦθεν
 τὴν ὑπαρξιν, ἄλλης ἢ
 παρὰ ταῦτα χρημα-
 τίζοντα ποιότητος τε
 καὶ κράσεως. Ταῦτα
 μὲν οὖν ἐπιβεβαιοῖ
 καὶ ὁ ταῖς θεῖαις
 σοφίαις Ἀναστάσιος ἐν
 τῷ διαληφθέντι λό-
 γῳ αὐτοῦ κατὰ λέ-
 ξιν οὕτω διεξιὼν. καὶ
 τὴν μὲν οὐσίαν αὐτοῦ
 τοῦ ἀνισταμένου σώ-
 ματος διαβεβαιούμε-
 νοί φαμεν εἶναι τὴν
 αὐτὴν τήνδε κρᾶσιν
 οὐδαμῶς. καὶ δῆλον
 ὅτι ὧν ὁ μακάριος
 Παῦλος φησι. σπεί-
 ρεται σῶμα ψυχικόν,
 ἐγείρεται σῶμα πνευ-
 ματικόν. ἄλλο καὶ γὰρ
 ἄληθώς κατὰ ποιότη-
 τα,

corruptione, & in in-
 firmitate, & in contu-
 melia, ut ait *Aposto-*
lus, resurgunt vero in
 gloria, in virtute, in
 incorruptione. Et
 quum exinde essen-
 tiam possideant, alio
 tamen insuper nomi-
 ne quoad qualitatem
 temperiemque cen-
 sentur. Hæc igitur
 quidem confirmat e-
 tiam ille divinarum
 rerum peritus *Ana-*
stasius hisce iisdem
 verbis in laudato li-
 bro dissertans: *Et na-*
turam quidem ipsius
corporis resurgentis ad-
firmitate dicimus esse e-
andem, temperiem au-
tem nullomodo. Et con-
 stat ex iis quæ beatus
Paulus dicit: *Semina-*
tur corpus animale, re-
surgit corpus spiritale.
 Etenim aliud vere
 est secundum qualita-
 tem & granum, &

R

spi-

τα, τότε ἐγερθισόμενον σῶμα, ὡσπερ ἄλλο κατὰ ποιότη-
 τα, ὅτε κόκκος καὶ ὁ σάχυς. καὶ ὅτι
 μὲν ἐγείρονται πνευ-
 ματικά τότε σῶμα-
 τα οἶδαμεν. Ὅποια
 δὲ ἡ τούτων διά-
 πλασις ὡς ὁ διαλη-
 φθεὶς ἔφη θεῖος ἀ-
 νήρ, οὐκ οἶδαμεν.
 καὶ θαυμάζειν ἐπὶ
 τούτοις οὐκ ἄξιον. εἰ
 γὰρ τῷ παναγίῳ
 πνεύματι, τὰ τῆς
 ζωῆς ἡμῶν τινικαῦτα
 συν-

spica. Iam spiritalia
 tunc resurrectura es-
 se corpora novimus;
 qualis vero horum fi-
 gura⁽¹⁾ erit, ut vir di-
 vinus laudatus ait, i-
 gnoramus. Nec ta-
 men ob hoc ipsum
 mirari subit. Si enim
 a sanctissimo Spiritu
 ea, quae nostram vi-
 tam attinent, con-
 stituentur, *Emitte*,
 enim dicit, *Spiritum*
tuum, & creabuntur,
 reliquum est, ut nul-
 lius omnino talis in-
 stru-

(1) Non videtur *Glycas* sentire corpora eadem, ac modo sunt, figura resurrectura esse. Error *Origenis* fuit eam futuram orbiculatam. Sed aliter sentiunt Theologi eminentissimi, inter quos *Tortullianus Lib. De Resurrect. Carn.* de demutatione agens, quae in resurrectione futura est; Sic & *Stephanus angelicum iam fastigium induerat, sed non alia genera in lapidatione succiderant. Dominus quoque in secessu montis etiam vestimenta luce mutaverat, sed lineamenta Petro agnoscibilia servaverat. Vbi etiam Moyses & Elias, alter in imagine carnis nondum receptae, alter in veritate nondum defunctae, eandem tamen habitudinem corporis, etiam in gloria, perseverare docuerunt.*

συνίσταται. ἕξαποσε-
 λείς γάρ φησι τὸ
 πνεῦμα σου καὶ κτι-
 σθήσονται. τοιούτου
 λοιπὸν ὄργάνου τινὸς
 δι' οὗ σήμερον συγ-
 κροτούμεθατε καὶ ζωο-
 γανοῦμεθα χρεῖαν ἔ-
 κείσε πάντως οὐκ ἔ-
 χομεν. εἰ γὰρ τοῦ-
 το ἦν, καὶ ψυχικὸν
 ἀνελέγετο τὸ ἡμέτε-
 ρον

strumenti, quali ho-
 die instruimur, & vi-
 vificamur, egeamus.
 Si enim res ita se ha-
 beret, nostrum pa-
 riter corpus, animale
 etiam post resurre-
 ctionē adpellaretur,
 ut ex praecedenti ser-
 mone iam constitit(1).
 Sed nemo unquam
 isthuc ipsum dixerit,
 R 2 qui

(1) Adversus haec omnia praeclariter sapienter-
 quae disputat Tertullianus Lib. De Resurrect. Carnis,
 quum enim huiusmodi obiecta sibi obposuisset re-
 spondet: Ad haec ergo praestruximus non oportere com-
 mitti futurorum atque praesentium dispositiones, in-
 tercessura cum demutatione: & nunc superstruimus of-
 ficia ista membrorum necessitatibus vitae huius eo
 usque consistere, donec & ipsa vita transferatur, a
 temporalitate in aeternitatem, sicut animale corpus
 in spiritale: dum mortale istud induit immortalitatem
 & corruptivum istud incorruptelam: & ipsa autem
 liberata tum vita a necessitatibus, liberabuntur & mem-
 bra ab officiis: nec ideo non erunt necessaria. Licet
 enim officiis liberentur, sed iudiciis retinentur, ut quis re-
 ferat per corpus prout gessit. Salvum eum hominem tribu-
 nal Dei exigit. Salvum vero sine membris non liquet
 eum, ex quorum non officiis, sed substantiis constat, &c.
 Dignissima sunt quae legantur, & quae praecedunt,
 & quae subsequuntur: nos enim ea brevitati consu-
 lentes omittimus.

ρον σῶμα καὶ μετὰ
τὴν ἀνάστασιν ὡς ἡδὴ
φθάσας ὁ λόγος ἐγνώ-
ρισεν. ἀλλ' οὐκ ἂν τις
εἴποι τοῦτο πότε ταῖς
ἀγίαις ὡς ἡ δυνάμεις
ἐμβαδύων γραφαῖς.
Ὁρα γὰρ ὅτι πνευ-
ματικὸν ἐκείνο τὸ σῶ-
μα καλῆσας ὁ Παῦ-
λος, ἀλλ' ὅτι πα-
ράδοξον παρὰ τὸ ψυ-
χικὸν εἶναι καὶ εἶδει
καὶ σχήματι, πάντως
ἐνέφηνε καὶ τοῦτο σα-
φέστερον ἐν οἷς οὕτως
ἔλεγεν. Ἀλλ' ἔρεῖ τις,
ποῦ σῶματι ἐγείρον-
ται οἱ νεκροί; ἀφρον',
ὃ σπείρεις οὐ τὸ σῶ-
μα τὸ γεννησόμενον
σπείρεις, ἀλλὰ γυμνόν
εἰ τυχὴ κόκκον σίτου
ἢ ἑτέρου τῶν τοιούτων
τινός, ὃ δὲ Θεὸς δίδω-
σιν αὐτῷ σῶμα καθὼς
ἡθέλησεν. εἰπερ οὖν
ἄλλο τι κατὰ τὸ
σπειρόμενον νῦν ἐ-
γείρεται τότε σῶμα,

με-

quicumque, quoad
fieri potest, in peni-
tam sanctarum Scri-
pturarum intelligen-
tiam descenderit. Vi-
de enim quomodo
Paulus, quum cor-
pus illud spiritale vo-
casset, etiam mira-
bile, eo quod animale
futurum sit specie &
figura, omnino ma-
nifestius indicavit in
iis, quae ita differuit:
At dicet quis quali
corpore mortui resur-
gent? Stulte, numquid
quod seminas, corpus
seminas, quod nasce-
tur, & non nudum quod-
cumque tritici granum,
vel alicuius alterius
eiusmodi? Deus autem
dat ipsi corpus, quem-
admodum illi placu-
it. Si quod aliud igitur,
quam id quod
nunc feritur, tunc
corpus excitabitur;
etenim ipsum tunc

Ser-

μετασχηματίσει καὶ
 γὰρ αὐτὸ τηνικαῦτα
 ὁ Σωτὴρ καθώς φη-
 σιν ὁ Παῦλος, μὴ ζή-
 τει τὴν αὐτοῦ φύσιν,
 ὅποια τίς ἐστίν, πνεύ-
 ματικοῦ γὰρ σώμα-
 τος ποιότητα καὶ κρά-
 σιν αἰδεν οὐδεὶς καὶ
 τίς χρὴ πολλὰ λέ-
 γειν; εἰ γὰρ ἐσ-
 φραγισμένον τὸ ταφῆ
 τοῦ κυρίου σῶμα
 ἐξηλθεν, καὶ τῶν
 θυρῶν κεκλεισμένων
 εἰσῆλθε, πολυπραγ-
 μονεῖν ἐπὶ πλέον οὐχ
 ὅσιον. Ἀμήχανον γὰρ
 ἡμᾶς ὅτι καὶ παχύ-
 τερον διακείμεθα τῆς
 ἐκείνης κατασοχασθῆ-
 ναι λεπτότητος. οὐ-
 τω μὲν ἀπρακτὰ κα-
 κεῖνα τυγχάνει τὰ
 μόρια, δι' ὧν τὸ τῶν ἀν-
 θρώπων γένος εἰς πλῆ-
 θος ἐπαύξεται. ἐπει-
 δὴ

Servator transformā-
 bit, ut *Paulus* inquit,
 ne quaere eius natura
 qualis futura sit. Ne-
 mo enim novit spi-
 ritualis corporis qua-
 litatem atque tem-
 periem. Et quid
 multis verbis opus
 est? Si enim e si-
 gnato sepulcro Do-
 mini corpus exivit,
 & clausis ianuis in-
 travit, nefas est ulte-
 rius de his vana ani-
 mi contentione per-
 quirere. Fieri enim
 non potest, ut nos,
 qui crassiori circumam-
 micimur, tenuitatem
 illius vel coniectura
 saltem adsequamur.
 Ita quidem inutilia
 quoque sunt illa
 membra, quibus hu-
 manum genus mul-
 tiplicatur (1). Quo-
 niam

R 3

niam

(1) Vide infra Epist. vi. Haec profecto talia sunt,
 qualia, ut resurrectionis veritatem impugnarent, hae-
 re-

δὴ γὰρ οὔτε γάμος
 ἐκείσε κατὰ τὴν τοῦ
 κυρίου φωνήν, οὔτε
 χρεία τις ἐτέρα τοὺς
 ἀνθρώπους ἐγείρουσα
 τὸ βαρύνον ἀποθεῖ-
 σθαι καὶ ἄκοντας.
 τίτι ταῦτα καὶ πότε,
 καὶ ποίῳ τρόπῳ κα-
 θυπουργήσουσι; καὶ
 ταῦτα τοῦ Παύλου
 λέγοντος, ὅτι τὸ σχῆ-
 μα τοῦ κόσμου τού-
 του παράγει, καὶ
 ταῦτα ἡμῖν ὑπεμ-
 φαίνοντος ὅτι τὰ
 ἐπιτεχνήεντα διὰ
 τὴν παράβασιν, ἐφ' ἧς
 πότε

niam enim neque
 nuptiae ibi secundum
 Domini effatum, ne-
 que usus ullus alius
 homines excitans e-
 tiam invitos, ad id
 quod gravat, depo-
 nendum, cui nam rei
 haec unquam, & qua
 ratione, inservient?
 Atque ista quidem
 Pauli videntur esse di-
 centis, figuram hu-
 ius mundi praeterire,
 atque inde nobis si-
 gnificantis ea, quae
 propter transgressio-
 nem fabricata fuere,
 ad

retici interrogabant apud Tertullianum De Resur-
 rectione Carnis. Adeone autem eadem sperabitur, quae in-
 tercidit? ut claudus, & luscus, caecus, & leprosus
 & paralyticus revertantur, ut rediisse non libeat ad
 pristinum integri? Ut iterum talia pati timeant?
 Quid tum de consequentiis carnis? Rursusne omnia ne-
 cessaria illi, & in primis pabula atque potacula, &
 pulmonibus natandum, & intestinis aestuandum, &
 pudendis non pudendum, & omnibus membris laboran-
 dum? Rursus ulcera, & vulnera, & febris, & po-
 dagra, & mors redoptanda? Nimirum haec erunt
 vota carnis recuperandae, iterum cupere de ea eva-
 dere.

πότε παρελεύσονται.
 ἀλλὰ μὴ μῦθον ἡ-
 γοῦ τὰ λεγόμενα·
 καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ
 θεὸς Ἀναστάσιος τὸ
 δόγμα τοῦτο παρί-
 στησι λέγων, ὅτι πᾶν
 μὲν ἁλλέτριον τὸ διὰ
 τὴν ἁμαρτίαν ὑπείσ-
 ελθὼν ἀποθνήσκει-
 θα, μὴ ζητεῖν δὲ
 ἐν ὁπείῳ σώματι ἀ-
 ναστῆσόμεθα. καὶ σχή-
 ματα γὰρ καὶ διαπ-
 λασιν ἀφθάρτου καὶ
 πνευματικοῦ σώματος
 οἶδεν οὐδεὶς. Κατὰ
 γὰρ τοῦτο καὶ ὁ
 μακάριος Παῦλος τῆς
 τὰ τοιαῦτα περιερ-
 γαζομένους εὐμερό-
 δως ἀποπαύων, ἄλ-
 λο μὲν ἔλεγε κα-
 ταβαλέσθαι τῇ γῇ,
 ἄλλο δὲ παραδό-
 ξως ἐκείθεν ἀνίστα-
 σθαι.

ad extremum transi-
 tura⁽¹⁾. Haec fabulo-
 sa tibi nequaquam vi-
 deantur. Et ipse e-
 nim divinus *Anasta-*
sius consultum hoc
 infert dicens, omne
 nos alienum, quod
 propter peccatum
 subrepfit, depositu-
 ros esse. Ne quaere
 vero quali corpore
 resurgemus, figuram
 enim, & formam, in-
 corruptibilis, & spi-
 ritualis corporis nemo
 novit. Hac enim de
 causa beatus etiam
Paulus eos, qui hu-
 iusmodi curiose se-
 ctantur, optima ra-
 tione quiescere faci-
 ens, aliud quidem di-
 cebat terrae manda-
 tur, aliud vero exin-
 de mirabiliter sur-

R 4 git,

(1) Consule *Epistolam* vi. Vbi ostendere nequid-
 quam contendit, inter alia sexuum discrimen pro-
 pter peccatum inductum fuisse.

σθαι. καθὼς ὁ Θεὸς git (1), quemadmo-
 πάντως ἠθέλησεν, α- dum Deus omnino
 φρον, γὰρ φησιν, ὁ voluit; Stulte, enim
 σπείρεις οὐ τὸ σῶ- inquit, quod seminas
 ua non

(1) EX Pauli verbis multo melius Tertullianus
 dissertat Lib. De Resurrect. Carnis. Hoc ergo iam
 de exemplo seminis conslet, non aliam vivificari car-
 nem, quam ipsam, quae erit mortua. Et ita sequen-
 tia relucebunt. Nihil enim adversus regulam exem-
 pli licebit intelligi, ne quia sequitur & quod seminas
 non corpus quod futurum est seminas, idcirco aliud resur-
 rectorum corpus, quam quod moriendo seminatur, exi-
 stimes. Ceterum excidisti ab exemplo, neque enim
 frumento seminato, & in terra dissoluto, bordeum e-
 rumpit, & non idipsum genus grani, eademque natura,
 & qualitas, & forma. Denique unde? Si non idi-
 psum. Et corruptela enim ipsum est, dum ipsum est.
 Non enim, & suggerit quomodo: non quod futurum
 est corpus seminatur dicens, sed nudum granum, si
 forte frumenti, vel alicuius huiusmodi. Deus autem
 dat illi corpus prout vult, certe ei grano, quod nu-
 dum seminari ait. Certe inquis. Ergo salvum est cui
 dare habet Deus corpus, Quomodo autem salvum est,
 si nusquam est? Si non resurgit? si non idipsum
 resurgit? Si non resurgit, salvum non est. Si
 non est, & salvum accipere corpus a Deo non po-
 test. Sed enim salvum omni modo constat. Ad quid
 ergo dabit illi Deus, prout vult corpus, habenti uti-
 que proprium corpus illud nudum, nisi ut iam non nu-
 dum resurgat? Ergo additum erit quod corpori super-
 struitur: nec exterminatur illud cui superstruitur, sed
 augetur. Salvum est autem quod augetur. Seritur
 enim

μα τὸ γεννησόμενον
 σπείρεις, καὶ τὰ ἐξῆς.
 ἄλλος λοιπὸν ἐκεῖ-
 σε τρόπος ζωῆς,
 ἀρρήτοστε καὶ ἀνεπι-
 νότος. οὐ χρεῖα τότε
 ἥπατος καὶ κοίλης
 φλεβός, ἀφ' ὧν καὶ
 δι' ὧν τὸ αἷμα σή-
 μερον ἐπὶ πάντα τὰ
 μέλη καὶ μέρη τοῦ
 σώματος κατὰσπει-
 ρεται. ὅτι μὴδὲ σὰρξ
 τοιαύτη τοῖς ἀνθρώ-
 ποις τότε πρόσεσι,
 παχεῖα δηλαδὴ καὶ
 ῥευσή, καὶ ἐκ τεσ-
 σάρων χυμῶν τὴν
 σύσασιν ἔχουσα. εἰ
 γὰρ καὶ ὁ κύριος ἐ-
 γερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὕ-
 τω τοῖς μαθηταῖς ἐ-
 λεγε· τὸ πνεῦμα
 σάρ-

non corpus, quod na-
 sciturum est, seminas,
 & quae sequuntur.
 Ceterum alius erit
 ibi vitae modus, &
 ineffabilis, & huma-
 nae intelligentiae
 incomprehensibilis.
 Nullus erit tunc usus
 iecinoris, & venae
 cavae, a quibus, &
 per quae nunc san-
 guis in omnia mem-
 bra ac partes corporis
 disseminatur⁽¹⁾. Quia
 neque homines tunc
 huiusmodi carne con-
 stabunt, crassa & flu-
 xa videlicet, & ex
 quatuor humoribus
 conflata. Si enim &
 Dominus quum a
 mortuis resurrexisset
 di-

enim solummodo granum sine folliculi veste, sine fun-
 damento spicae, sine munimento aristae, sine superbia
 culmi. Exsurgit autem copia foeneratum, compagine
 aedificatum, ordine structum, cultu munitum, & us-
 quequaque vestitum. Haec sunt ei corpus a Deo aliud,
 in quo non abolitione, sed ampliacione, mutatur.

(1) Vide superius pag. 248.

σάρκα καὶ ὅσα οὐκ
 ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεω-
 ρεῖτε ἔχοντα, μὴ δο-
 ρυβοῦ καθ' ἑαυτὸν.
 εἰ γὰρ καὶ μᾶλλον ὁ
 κύριος συγκαταβαίνων
 ἦν ἀπανταχοῦ τοῖς
 αὐτοῦ μαθηταῖς. εἰ
 γὰρ καὶ σάρκα φο-
 ρεῖν ἔλεγε μετὰ τὴν
 ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν,
 ἀλλ' ὁ μακάριος Παῦ-
 λος εἰπὼν· οὐκ ἐτι-
 νοῦμεν τὸν Χριστὸν
 κατὰ σάρκα, ἔδει-
 ξε προφανῶς ὅτι
 συγκαταβατικῶς ὁ
 κύριος καὶ ἔλεγε τὰ
 πλείω καὶ ἔπραττεν.
 εἰ μὴ γὰρ τοῦτο
 ἦν οὐκ ἂν ἐν οὐ-
 τῷ λέπτῳ καὶ πνευ-
 ματικῷ σώματι τὰς
 ὠτειλάς ὑπεδύκνουν.
 ἀλλ' ἐρωτᾷς τίς ἡ
 τοσαύτη συγκατάβα-
 σις; ἀγασάντος ἐκ
 νεκρῶν αὐτοῦ ἐδόκουν
 οἱ

discipulis ita dicebat :
Spiritus carnem Gossa
non habet, sicut me vi-
detis habere ; ne tur-
beris in temetipso :
 siquidem Dominus
 potius discipulis suis
 ubique condescende-
 bat . Si enim post re-
 surrectionem a mor-
 tuis carnem se ferre
 dicebat , quum bea-
 tus Paulus pronun-
 tiaverit , *Amplius*
Christum secundum
carnem non intelli-
mus : manifeste de-
 monstravit pluria .
 Dominum dixisse &
 fecisse (1) , ut aliis
 condescenderet . Nisi
 enim res ita se ha-
 buisset , haudqua-
 quam certe in adeo
 tenui , & spiritali ,
 corpore cicatrices o-
 stendisset . Sed inter-
 rogabis : *Quorsum*
 isthaec

(1) *Observe Glycam in*
ma pene prolabantem .

Origenis erraticum dog-

οἱ μαθηταὶ πνεῦμα θεωρεῖν. ἵνα οὖν μὴ χάραν ἐκ τούτου λαβὼν ὁ Σατανᾶς ἐνσπείρῃ ὅτι Χριστὸς οὐκ ἐγείγεται ἀληθῶς· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγείγεται, οὐδὲ τῶν σωμάτων ἀνάστασις ἔσται. διὰ τοῦτο καὶ ἔφαγεν ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὠτειλὰς ἐν ἀφθάρτῳ σώματι ὑπέδυνκυνεν, ὥστε καὶ σὰρξ ἐν ἀληθείᾳ μὴ ὦν, σὰρξ εἶναι ἐδόκει τοῖς οὕτω θέλουσιν αὐτὸν κατιδεῖν· εἰ μὴ ἴδω γὰρ φησιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, οὐ μὴ πισεύσω. πρόσεχε οὖν. εἰ μὴ συγκραταβὰς ὡς ἡδὴ προείρηται σὰρξ ὡφθη τοῖς μαθηταῖς οὐκ ἂν αὐτοῖς τὸν τύπον τῶν ἥλων ὑπέδειξεν, οὐκ

ἀπι-

isthaec indulgentia? Quum ipse a mortuis resurrexisset, spiritum discipuli se videre opinabatur; prohibere igitur voluit ne Satanas ex hoc occasione adripiens Christum vere a mortuis non resurrexisse insinueret. Si vero Christus non resurrexit, neque ulla erit corporum resurrectio, & propterea coram discipulis suis comederat, & in corpore corruptioni non obnoxio cicatrices ostendebat, ita ut, quum reipsa caro non esset, caro esse, eum ita videre cupientibus, videretur. Nisi enim videro, inquit, in eius manibus formam clavorum, non credam. Attende igitur. Nisi condescendens, ut iam di-

ἀπιστοῦντας αὐτοὺς ἐ-
 θεράπευσεν, ὥς τε
 σῶμα μὲν ἦν ὁ κύ-
 ριος ἐγερθεὶς ἐκ νε-
 κρῶν, σὰρξ οὐδαμῶς.
 οὐδὲ γὰρ εἰ τὸ σῶμα,
 τοῦτο καὶ σὰρξ, καὶ
 δῆλον ἐκ τοῦ ἡ-
 λίου, καὶ τῆς σελή-
 νης, καὶ τοῦ λοίπου
 τῶν ἀστέρων χοροῦ,
 σῶ-

dictum est, caro di-
 scipulis visus fuisset,
 haud utique ipsis cla-
 vorum formam o-
 stendisset, non eos
 incredulos curavisset.
 Itaque corpus qui-
 dem erat Dominus
 quum a mortuis re-
 surrexisset, caro vero
 nequaquam (1). Non
 enim

(1) Caro erat & corpus. Ita ratiocinari poterat
 etiam Origenes. Contra hos Tertullianus *De Resurrect.
 Carn.* Videris unus aliquis Lucanus, nec huic quidem
 substantiae parcens, quam secundum Aristotelem dissol-
 vens, aliud quid pro ea subiicit: tertium quiddam
 resurrecturum, neque anima, neque caro, idest, non
 homo, sed ursus, forsitan tamquam Lucanus. Nam
 ut recte dissertat ibidem Carthaginiensis Theologus
 ad illud Esaiæ: Ego occidam & vivificabo. Caro autem
 est quae occiditur per mortem, caro itaque & vivifi-
 cabitur per resurrectionem, &c. Et haec vera senten-
 tia est, quae & in Symbolo exprimitur, & omnes veri
 Theologi tuentur. Itaque prosequitur egregie idem
 Tertullianus. Sed quoniam & hic de interpretatione cor-
 poris quaestio cavillatur, ego corpus hominis non aliud
 intelligam, quam omnem istam molem carnis, quoquo
 genere materialium concinnatur atque variatur, quod
 videtur, quod tenetur, quod denique ab hominibus
 occiditur. Sic & parietis corpus non aliud ad-
 mittam, quam sementem, quam saxa, quam late-

res.

σώματα μὲν εἰσι, σὰρξ
 δὲ οὐδαμῶς : κεκοινώ-
 νηκε μὲν γὰρ πρὸς
 τὰ παῖδια σαρκὸς καὶ
 αἵματος ἀληθῶς γε-
 νόμενος ἄνθρωπος .
 ἀλλ' ἐκεῖ σάρκα μὲν

enim statim ac ali-
 quid est corpus, caro
 etiam est, ut liquet
 ex Sole, & Luna,
 & reliquo stellarum
 choro: corpora enim
 sunt, caro vero nequa-
 quam

res. Si quis arcanum aliquod corpus inducit, osten-
 dat, revelet, probet ipsum esse etiam, quod occidatur
 ab homine, & de illo erit dictum. Augustinus Lib.
 XIII. De Civ. Dei Cap. XXIII. Tunc iam non terre-
 nus sed coelestis homo erit, non quia corpus quod
 de terra factum est, non ipsum erit, sed quia dono
 coelesti iam tale erit, ut etiam coelo incolendo non amif-
 sa natura, sed mutata qualitate, conveniat. Et Lib.
 XXII. Cap. XXI. Erit ergo spiritui subdita caro spi-
 ritualis, sed tantum caro non spiritus; sicut carni sub-
 ditus fuit spiritus ipse carnalis: sed tamen spiritus non
 caro. Et mox: Quae sit autem, & quam magna corporis
 spiritualis gratia, quae nondum venit in experimen-
 tum, vereor ne temerarium sit onine, quod de illa
 profertur eloquium. Quod autem Glycas ait explicari
 recte potest, & modo; quo simile dictum effert lauda-
 tus Augustinus. Enchirid. Cap. LXXX. Alias enim
 prope ὀπρηνίζην videretur, contra quod Gennadius
 Lib. De Diffinit. Fidei Orthodoxae Cap. VI. Si id re-
 surgere dicitur, quod cadit, caro ergo nostra in veri-
 tate resurgit sicut in veritate cadit, & non secundum
 Origenem immutatio corporum erit: idest aliud novum
 corpus pro carne: sed eadem caro corruptibilis quae
 cadit, tam iustorum, quam iniustorum, incorrupti-
 bilis resurget, &c.

ὡς ὁ Θεολόγος φησὶν
 Γρηγόριος, οὐκέτι
 τὸν Χριστὸν ἴδει τις
 οὐ μὲν δὲ καὶ ἀσώμα-
 τον, οἷς οἶδε λόγοις
 Θεοειδές ἐστι σῶματος,
 ἵνα καὶ ὠφθῇ ὑπὸ τῶν
 ἐκκεντησάντων, καὶ
 μείνῃ Θεὸς ἔξω πα-
 χύτης. εἰ μὴ γὰρ
 τοιοῦτος ἦν ὁποῖον ἦ-
 δι τὰ Θεῖα παράσσει
 λόγια, καὶ ζῶντ' ἂν
 ἐξ ἀνάγκης ἀνάσσειν
 προσδέχισθαι δίκαιον
 ἦν, χερσαίων δηλαδὴ
 καὶ θαλαττίων καὶ τῶν
 ὅσα πτηνῆς μετέλινχε
 φύσεως· ἀλλ' οὐκ
 ἔστι τοῦτο οὐκ ἔστιν.
 οὐδὲ γὰρ ἐπιθυμίαι
 βρωμάτων ἐκείσε δι-
 ενοχλοῦσιν, ὡς ἐντεῦ-
 θεν Θείας ἀκοῦσαι
 φωνῆς οὕτω λεγούσης,
 φάγεσθε πάντα ὡς
 λάχανα χόρτου. εἰ
 γὰρ ἐνταῦθα, Θεό-
 τατε

quam(1). Participavit
 enim vere ad terre-
 stre solum delapsus
 carnem, & sanguinē,
 quum vere homo ef-
 fectus esset; sed adhuc
 carnem, ut Theolo-
 gus Gregorius ait,
 nullus amplius Chri-
 stum videbit, sed ne-
 que etiam incorpo-
 reum, iis diviniore
 corporis rationibus,
 quas ipse novit; & ut
 videatur ab iis, qui
 eum compunxerunt,
 & Deus extra crassi-
 tudinem maneat.
 Alia tum vitae ratio
 nec dictu enarrabilis
 nec captu compre-
 hensibilis. Nisi enim
 talis esset qualem iam
 divina eloquia pro-
 nunciant, fas etiam
 necessario esset & a-
 nimalium ceterorum
 resurrectionem expe-
 ctare,

(1) O admirabilis scientiae virum, & iudicio acer-
 rimo praeditum!

τατε ἄνερ, ἐνθα ρώ-
 δης ἡμῶν ἡ φύσις ἐ-
 σί, τοσοῦτο ἀποθεω-
 θῆναι τινες ἔχουσιν
 ὡς ἐν ἀσιτίῃ σχεδὸν
 ἀνύσαι τὸν βίον αὐ-
 τῶν ἅπαντα, πόλλω
 μᾶλλον ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ζωῇ κατὰ κύριον οὐκ
 ἔχει χώραν ὅλως τὰ
 τῆς φθορᾶς, καὶ ἢ
 ἰσότημος τοῖς ἀγγέ-
 λοις ὁ ἄνθρωπος, καὶ
 ἢ τοῖς δικαίοις ὁ κύ-
 ριος καὶ θρόνοι καὶ
 τράπεζα, βρώσιστε
 καὶ πόσις καὶ πᾶν,
 εἰ τι ἕτερον ἡδύσμα.
 οὐ φόρτους ἐκεί μετα-
 κομίζειν ἐπάναγκες,
 οὐδὲ σπέρματα τῇ γῇ
 καταβάλλειν ὡς ἐν-
 τεῦθεν ἡμιόνων δεῖ-
 σθαι καὶ ἀροτριόντων
 βοῶν, πάντων γὰρ καὶ
 ἀπλῶς τῶν ὅσα τῇ
 παρούσῃ ζωῇ συντε-
 λοῦσι, ὁ βίος ἐκεί-
 νος ἐλεύθερος. καὶ
 πείθου τῷ μεγάλῳ

Βα-

ctare, terrestrium vi-
 delicet, & marinorū,
 & quae volucrem nat-
 urā participant. Sed
 res haud ita se habet,
 haud profecto. Ne-
 que enim ciborum
 adpetentiae tunc
 perturbabunt, ita ut
 exinde divinam vo-
 cem liceat ita dicen-
 tem audire: *Comedi-
 te omnia tamquam o-
 lera foeni*. Si enim,
 vir sanctissime, ubi
 fluxa est nostra natu-
 ra, adeo quidam ad
 divinam praestantiā
 accedere conati sunt,
 ut in perpetua prope
 a cibis abstinencia vi-
 tam suam omnem,
 transegerint: Quan-
 to magis id in illa vi-
 ta contingeret, in qua
 iuxta Dominum nul-
 lum omnino locum
 corruptio habet, & se-
 cundum quam homo
 Angelis honore ac-
 qui-

Βασιλείῳ ἐν τοῖς ἀ-
σκητικοῖς αὐτοῦ λέ-
γουσι. ὥσπερ εἰ ἡμεῖς
ἐν τῇ παραδείσῳ τῆς
τρύφης, οὐκ ἂν ἐ-
πινοίας καὶ μόχθου
γεωργικοῦ προσεδί-
δαμεν· εἰ γὰρ ἐν ἰ-
δρώτι τοῦ προσώπου
μετὰ παράβασιν ἐ-
σθίειν τὸν ἄρτον κατ-
εδιχάσθη ὁ ἄν-
θρωπος, εὐδὴλον πάν-
τως ὅτι πρὸ τῆς πα-
ρακοῆς καμάτου, καὶ
ιδρώτων, καὶ πάσης
ἄλλης ὀδύνης ἀνὸς ἄν-
θρωπος ἦν. Ἐν-
θεν τοι καὶ ὁ Παῦλος
εἰδὼς ὅτι πρὸς τὴν
ἀρχαίαν ἐκείνην καὶ
πρώτην ἀναδραμεῖται
διαγωγὴν, ἔλεγεν,
ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ
κόσμου τούτου παρά-
γειτο, διὰ τὴν πα-
ράβασιν δηλονότι. τῇ
γὰρ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ
παλαιώδεντι, συνε-
παλαιώθη κατὰ τῆς
κτί-

quiparatur; & secun-
dum quam ipse Do-
minus iustis & sedes,
& mensa, & dapes,
& potio, & omne e-
rit, siquod aliud suave
condimentū est. Non
onera ibi ferre neces-
sarium, neque semina
terrae committe-
re, ut exinde mulis, &
arantibus bobus, opus
sit. Etenim iis, ut
semel dicam, omni-
bus, quaecumque ad
praesentis vitae abso-
lutionem conferunt,
vita illa libera est.
Fidem autem habe
magno *Basilio* in suis
Asceticis operibus di-
centi, si in deliciarum
Paradiso essemus, ar-
tificii amplius, & la-
boris, quo terra exer-
cetur, minime indigos
futuros. Si enim post
praevaricationem ad
panem in sudore vul-
tus comedendum

con-

κτίσεως . ἀμύχανον
 γὰρ ἐν ἀφθάρτῳ διά-
 γειν τὸν ὃς ἀβουλίας
 εἰς φθορὰν ὀλισθή-
 σαντα . Ὅθεν ἀνακα-
 νίζομένης τῆς ἀνδρω-
 πότητος ἀκολέθως καὶ
 τὰ τοῦ κόσμου τοῦ-
 του συνανακαταστῆ-
 σεται . ἡ γὰρ ἀποκα-
 ραδοκία φησὶ τῆς κτί-
 σεως τὴν ἀποκάλυ-

condemnatus est ho-
 mo ; patet omnino
 eum ante inobedien-
 tiam supra laborem,
 & sudores, & omnem
 alium dolorem con-
 stitutum fuisse (1). In-
 de etiam *Paulus* sci-
 ens eum ad antiquam
 illam, & priorem vi-
 tae rationem, rever-
 surum, dicebat, figu-

ram

(1) An si Adamus non peccasset, tamen terram
 culturus fuisset, quaestio est. Et quidem affirmat
 magnus *Augustinus Lib. VIII. De Genes. ad litt. Cap.*
VIII. Videamus, inquit, itaque quid sit quod dictum
est, ut operaretur, & custodiret. Numquid forte agri-
culturam Dominus voluit operari primum hominum? An
non est credibile quod eum ante peccatum damnaverit ad
laborem? Ita sane arbitraremur nisi videremus cum
tanta voluptate animi agricolare quosdam, ut eis magna
poena sit inde ad aliud advocari. Quidquid ergo delitia-
rum habet agricultura, tunc utique longe amplius erat,
quando nihil acciderat adversi, vel terra, vel coelo.
Non enim erat laboris adflictio exhilaratio voluntatis,
quoniam ea, quae Deus creaverat humani operis adinto-
rio, lactius feraciusque provenirent, unde creator ipse
uberius laudaretur, quia animas in corpore animali
constitutae rationem dedisset operandi ac facultatem,
quantum animo volenti satis esset, non quantum in-
vitum indigentia corporis cogeret &c. Vide quae se-
 quuntur, admiranda quidem, & lectu dignissima.

φιν τῶν ὑῶν τοῦ Θεοῦ
 ἀπεκδέχεται . ἀλλ'
 ἢ τοίνυν ἐκείσε κατὰ-
 σαις , ἢν παραστῇ-
 σαι λόγος οὐ δύνα-
 ται· καὶ γὰρ τοῦ προ-
 φήτου Ἡσαίου ἡνίκα
 τὰ τῆς κατένης ἀλλοι-
 ώσεως ὑπέσχημαι ,
 πρὸς τὸν Θεὸν οὕτως
 ἠκουσας λέγοντος . ὁ
 λέγων τῇ ἀβύσσῳ ἐν-
 ερημωθήσῃ , καὶ πάν-
 τας τοὺς ποταμοὺς
 ξηρανῶ . καὶ τοῦ εὐ-
 αγγελίστου Ἰωάννου ἐν
 τῇ ἀποκαλύψει αὐτοῦ
 κατὰ λέξιν οὕτω διε-
 ξιόντος· εἶδον οὐρα-
 νὸν καὶ γῆν
 καὶ θάλασσαν
 οὐκ εἶναι ἔτι . πρὸς
 δὲ τοῦ κορυφαίου Πέ-
 τρου ἐν τῇ καθολικῇ
 αὐτοῦ ἐπιστολῇ λέγον-
 τος . Οὐρανοὶ μὲν
 ροιζηδὸν παρελεύσον-
 ται , γῆ , καὶ τὰ ἐν
 αὐτῇ ἔργα κατακαί-
 νονται . τοῦ Δαβὶδ ὁ

ram huius mundi
 transire , per trans-
 gressionem videli-
 cet . Vna enim cum
 homine illo invete-
 rato cetera omnia
 creata inveterata sūt .
 Fieri enim non po-
 test ut corruptioni
 minime obnoxius vi-
 vat , qui ob stoliditatē
 in corruptionem de-
 lapsus est . Vnde re-
 novata hominis na-
 tura hic quoque orbis
 universus una conse-
 quenter renovabitur :
Anxia enim creaturae
exspectatio , inquit , fi-
liorum Dei revelationem
exspectat . Ce-
 terum ea ibi erit con-
 stitutio , quam exhi-
 bere sermo non po-
 test . Audisti enim
 Prophetam *Esaïam* ,
 quum novam immu-
 tationem significa-
 ret , Deo ita dicen-
 tem . *Qui dicit Abyss-*

μο- so,

μοίως . ἀνακαινίσσεις
τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.
τί χρὴ καὶ λέγειν
περὶ τῆς κατασάσεως
ἐκείνης, ἐν ᾗ τὰ σύμ-
παντα πρὸς τὸ βέλ-
τιον μεταμείβονται ;
πῶς δὲ καὶ τὰ ἡμέ-
τερα τινικαῦτα δια-
κείσεται σώματα, ἡνί-
κα μὲν θάλασσα οὐκ
ἔστιν ἔτι κατὰ τὸν θαιώ-
τατον Ἰωάννην ἡνίκα
τὰ ὕδατα πάντα ξη-
ραίνεται κατὰ τὸν προ-
φήτην Ἡσαΐαν ἡνίκα
τὰ ἐν τῇ γῇ πάντα
κα-

so, *deserta eris*, & om-
nia *flumina exsicca-*
bo (1). Et Evangelii-
stam Ioannem in sua
Apocalipsi ita ad ver-
bum differentem: *Vi-*
deo *coelum novum*, &
& *terram novam*, &
mare non est amplius.
Insuper & principem
Petrum in sua catho-
lica Epistola pronun-
ciantem: *Coeli qui-*
dem cum magno impe-
tu adclinabuntur ad
terram, & *quae in ea*
sunt opera comburen-
tur.

S 2

(1) Michael noster Part. I. *Annalium* hunc eum-
dem Esaiæ locum de mundi incendio extremo in-
telligit: ἔσαι μὲν τοι ὅτε καὶ πάντα καταφρυγίσσεται
τῷ πυρί, ὡς ὁ προφήτης Ἡσαΐας φησὶν, ἐν οἷς πρὸς
τὸν τῶν ὧλων θεὸν διαλέγεται. Ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ,
ἐρημώθησιν, καὶ πάντας ποταμούς σου ξηρανῶ.
Et erit aliquando tempus quum ab igne cuncta exu-
rentur, quemadmodum vater noster Esaias inquit,
cum universitatis huiusce Deo quasi colloquens: Qui
ad abyssum ait, *deserta esto*, cunctique fluvii tui ex-
arescant. De mundi hac conflagratione & renova-
tione consule τὸν πάνυ Lib. XX. de Civ. Dei Cap.
XIIII. & XX. Eadem adcredita fuit etiam Ethnicis, ut
Stoicis, & Ovidio I. *Metam.*

κυκλικὴν ταύτην τοῦ
 ἡλίου περίοδον. οὔτε
 γὰρ εὐκτός τις ἀνέ-
 παυσιν τὸ σῶμα τοῦ-
 τοῦ δέεται πότε τοῦτε
 πάλιν ἡμέρας εἰς ἐρ-
 γασίας ἀντίληψιν.
 εἴ γε πάντων ὡς ἐρη-
 τικῶν μετὰ τὴν ἀ-
 μαρτίαν ἀπὸ ἡλλακταί.
 εἰ μὴ γὰρ τοῦτο ἦν,
 οὐκ ἂν αὐτῶς παρὰ
 τῷ Παύλῳ ψυχρὸν
 μέν ἐλέγετο τοιοῦτο πείρε-
 σθαι, πνευματικὸν δὲ
 αὐθις. ἐγείρεσθαι.
 Ὁ δὲ τοιοῦτον καθαρ-
 ρὸν ἐγειρόμενον, καὶ
 λάμψει πάντως κατὰ
 τὸν ἥλιον. ἐκ τῆς ἀρ-
 ρήτου δόξης καὶ μελ-
 λον εὐείνης ὑπερφύως
 ἐλλαμπόμενον καὶ
 μὴ δαύμαζε τοῦτου
 ἐνεκὸς γὰρ σκέυος

cōprehensibilis. Cor-
 pus enim hoc natu-
 rali infirmitate, in
 quā incidit post pec-
 tum, omnino libera-
 tum, Oportet enim,
 inquit, corruptibile
 hoc inducere incorru-
 ptionem, & mortale
 hoc inducere immorta-
 litatem, neque mar-
 ris, neque lumina-
 rium, neque aliorum
 quorumlibet elemē-
 torum tunc illi opus
 erit. Et quid multa
 dicere necesse est,
 & omnia singillatim
 enumerare? Dies, &
 nox iuxta circulatē
 hanc solis conversio-
 nem tunc non erit (1);
 neque enim noctis
 propter requiem cor-
 pus hoc inquam in-

S. 3. di.

tem, & varias Patrum & Teologorum sententias
 adferentem Calmetium Dissert. De Fine mundi, ex
 quo innumera erui possunt unde Glycas noster illu-
 stratur.

(1) Petrus Lombardus Lib. III. Distinct. XLVIII.

ὑέλινον ἐπειδὴ τῆς
 ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἐμ-
 φορηθεῖν σφοδρότερον
 πῦρτε ὅλον αὐτίκα
 γίνεται καὶ τοῖς πα-
 ρατυχοῦσι φλογὸς με-
 ταδίδωσι, τί χρὴ
 καὶ λέγειν περὶ τῶν
 καθαρωτάτων ἐκείνων
 σωμάτων ἡνίκα ἐκ
 τοῦ δεσποτικῷ σώ-
 ματος ἐκπηδῶσαν λί-
 γην παραδόξως εἰσ-
 δέχονται καὶ ὑπὲρ αὐτὸν
 ἀσράφουσι· πάντως
 τὸν ἥλιον; καὶ μὴ ξέ-
 γον τοῦ πράγμα ἡ-
 γοῦ· εἰ γὰρ ἐν τῇ
 παχεὶ τούτῳ καὶ πη-
 λίνῳ σώματι τῶν ὁ-
 σίων οὐκ ὀλίγοι πῦρ
 ὀφθησαν ἄντικρυς,
 ἅτε δὴ τὸ κατ' εἰκόνα
 τηρήσαντες ἀδιαλώ-
 βητον, κἀντεῦθεν εἰς
 τὰ μέτρα φθάσαντες
 τοῦ πρώτου ἐκείνου
 Ἀδάμ, πολλῷ μᾶλ-
 λον ἡνίκα καὶ πνευ-
 ματικά ἐκεῖνα καὶ λε-
 πτά

digebit: neque iterum
 diei ad operationis
 susceptionem: Siqui-
 dem omnibus, ut di-
 ctum est, quae ei post
 peccatum contingere,
 liberum erit. Nisi
 enim haec ita se ha-
 berent, haud equi-
 dem apud ipsum *Ραν-
 λην* animale quidem
 seminari diceretur,
 spiritale vero deinde
 resurgere. Vnde
 quum adeo purum
 resurrexerit, & sicut
 sol ob ineffabilem
 gloriam omnino ful-
 gebit, & magis quam
 illa mirum in modum
 splendescens. Neque
 ob hoc ipsum mirere.
 Si enim vas vitreum,
 postquam solari radio
 impletum fuerit, to-
 tum statim vehemen-
 tior ignis efficitur, &
 cum prope adstanti-
 bus flammam com-
 municat, quid dicen-
 dum

πᾶ καὶ κοῦφα, καὶ αἰθέρια δέξονται σώματα ὑπὲρ τὸν ἥλιον ὄντως· ὁ τῶν ἀγίων ἀστράψαι τότε χορός· καὶ πείθου πρὸς μεγάλην Παύλῳ κατὰ λέξιν οὕτω διεξιόντι· μετασχηματίσει τότε τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν ὁ Σωτὴρ εἰς γενέσθαι σύμμορφον πρὸς σῶματι τῆς δόξης αὐτοῦ· καὶ ταῦτά μὲν περὶ τῶν θεωρῶν ἐνταῦθα πολιτευσαμένων ἱκανῶς ὁ λόγος ἀπέδειξε· περὶ δὲ τῶν μὴ τοιούτων τί χρὴ καὶ λέγειν· ἀφθαρτοὶ μὲν οὖν ἀνίστανται ἅπαντες, εἴτε δικαίους, εἴπης, εἴτε ἁμαρτωλούς, ληπτὰ καὶ κοῦφα καὶ πνευματικά σώματα φέροντας ὅτι καὶ κοινῶς ὑπὲρ πάντων ὁ Χριστὸς ἀπέθανε· πρὸς ἀλ-

λή-

S 4

ad

dum erit de illis purissimis corporibus quando ex domino corpore procedentem splendorem mirabiliter excipient, & plusquam sol ipse prorsus fulgebunt? Neque insolitā omnino rem hanc existima. Si enim in crasso hoc & luteo corpore Sanctorum non pauci ignis palam adparuere, quod illud ad imaginem fervavissent, & in laesum exinde ad primi illius. Adami measuras praeoccupassent; multo magis quum & spiritualia illa, & tenuia, & levia, & aetherea, corpora excipient, plusquam sol ipse omnino Sanctorum chorus tunc radiabit. Et crede magno Paulo

(1) Vide supra *Epist.* III.

λήλους· δὲ ὁμῶς ἐκ
 διαμέγρου διεννηόχασι.
 καὶ τί χρὴ πολλά
 λέγειν. καθάπερ ἐ-
 πί τῶν σπέρματων
 σίτου τυχόν ἢ κριθῆς
 εἰσιν, δεῖν καταβάλλου-
 ται μὲν γὰρ ἐπίσης
 καὶ ἀμφω τῇ γῇ καὶ
 εἰς αὐτὰς ἀκρίβειαν εὐπρε-
 πείας ἀναρίδονται, κατ'
 αὐτὴν δὲ ὁμῶς διαφέ-
 ρουσι πᾶν ποιότητα.
 οὐδὲ γὰρ εἰς σίτου
 κόκκον μεταβάλλεται
 ἢ κριθῇ, οὕτως καὶ
 ἐπὶ τῶν σωμάτων
 αὐτῶν ἴδῃ τις ἀν-
 τικρὺς. ἀφ' ὧν τῶν
 μέν

ad verbum ita disse-
 renti: *Transformabit*
tunc humile corpus no-
strum Servator, ut suo
evadat corpori glorioso
conforme. Et haec
 quidem de iis, qui
 vitam Deo gratam
 heic vixere, suffi-
 cienter oratio demō-
 stravit. De iis autem
 qui tales non fuere,
 quid dicere oportet?
 Omnes igitur corru-
 ptionis expertes re-
 surgent⁽¹⁾, sive iustos
 dicas, sive peccatores,
 tenuia, & levia, &
 spiritalia, corpora ge-
 stan-

(1) Fulgentius Lib. De Fide ad Petrum: *Erit enim etiam iniquorum resurrectio, sed sine immutatione, quam solum fidelibus, & ex fide iuste viventibus daturus est Deus.* Hoc est enim quod ait Apostolus Paulus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* Ostendens autem iustos divino munere commutandos, ait: *& nos immutabimur.* Habebunt ergo iniqui cum iustis resurrectionem carnis communem; immutationis tamen gratiam non habebunt, quae dabitur iustis. Quoniam a corporibus impiorum non auferetur corruptio, & ignobilitas, & infirmitas, in quibus seminantur.

μὲν γὰρ ἀνίστανται
ἅπαντες, ὅτι καὶ πᾶ-
σι κοινῶς ἡ ἀφ' ἑαυτῶν
κεχαρίσται, διαφορὰν ἢ
ὅλως οὐ τὴν τυχοῦσαν
κεκαθαρμένοι καὶ ἀλλή-
λους εὐρίσκονται. οἱ
μὲν γὰρ φωτὸς ἔργα
διαπραξάμενοι, πλή-
ρεις φωτὸς ἐξανίσταν-
ται. τοῖς δὲ σκότους
ἔργα θησαυρίζαντες
ἐαυτοῖς, σκότου τὴν
καὶ τα μέσθι, καὶ ἀ-
πλῶς εἰπεῖν τοιοῦτοι
κατὰ τὴν κρίσιν ἀνί-
στανται ἅπαντες. ὅποιοι
οἱ τῇ γῇ κατεβλήθη-
σαν ἐν τῇ τῆς ἐξόδου
καίρῳ καὶ τοῦτο δη-
λῶν ὁ πᾶμμεγας Παῦ-
λος ἔλεγεν. ἕκαστος
ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι
ἀναστήσεται. ἀρκεῖ
το.

stantes, quia com-
muniter pro omni-
bus mortuus est Chri-
stus. Different vero
pariter ad invicem,
ex diametro. Et quid
multis verbis opus
est? Sicuti in quibus
libet tritici, vel hor-
dei seminibus videre
est: obruantur enim
terra, & spicae exin-
tae, & decedentes pullu-
lant: per qualitatem au-
tem pariter differunt;
non enim in tritici
granum, & hordeum
convertitur; sic &
in corporibus ipsis
manifeste quis vide-
at. Omnes enim cor-
ruptionis expertes
resurgent (1), quia om-
nibus

(1) Iudaeis quibusdam persuasum fuit, non omnes homines resurrecturos esse, sed iustos tantum bonosque Israelitas, ut Kimchi, Maimonidi, Abarbaneli &c. qui suam sententiam iuvare putant ex Ps. l. vers. 6. & II. Machabaeor. VII. vers. 14. Millenarii

autem

τοσαῦτα . τοῖς γὰρ
ἐχέφροσι κατὰ σε . καὶ
εἰς λόγος ἀρκεῖ πρὸς
τὴν κρείττενος εὕρεσιν .
κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν
Σολομῶντα , δίδου σο-
φῶ ἀφορμὴν , καὶ σο-
φώτερος εἶσαι .

mnibus communiter
incorruptio data est :
differentiam vero pa-
riter , & non quam-
libet quidem , ii , qui
mundati fuerint , ha-
bere comperientur .
Hi enim qui lucis o-
pera egerint , luce ple-
ni excitabuntur ; qui

autem tenebrarum opera sibi congesserint ,
tenebris tunc obstiti erunt . Et , ut uno verbo
dicam , tales iudicii die omnes resurgent ,
quales tempore obitus terra sepulti fue-
rint . Et hoc manifestans maximus *Paulus*
dicebat ⁽¹⁾ : *Unusquisque in suo ordine resurget* .
Talia actanta sufficiunt . Prudentibus enim
viris , qualis tu es , & unum verbum ad
eius , quod sufficit , inventionem satis est .
Iuxta enim sapientem Salomonem , *Da*
causam sapienti , & sapientior erit ⁽²⁾ .

autem impios , saltem a prima resurrectione , ex-
cludebant , post quam Iusti mille annis cum Christo
super terram regnaturi erant .

(1) I. *Corinth.* XV. 23 .

(2) Idem finis ac II *Epistolae* .

Quum quaedam paginae vacuae superessent, visum est ex eodem Codice MS. quo Glycae Epistolae continentur, & hanc fidei Catholicae formulam exscribere, & in Latinam linguam conversam heic edere, non tam ut paginae illae expleantur, quam in meae persuasionis argumentum; quod enim corde credo ad iustitiam, ore profiteor ad salutem. Ipsa quidem edita alias fuerit, necne, ignoro: sed qualiscumque sit, certe meo proposito conducit, apteque haeret.

ΟΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ
ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ.

DEFINITIO FIDEI
CATHOLICAE.

ΠΙΣΤΕΥΩ εἰς πα-
τέρα καὶ υἱὸν
καὶ ἅγιον πνεῦμα,
τριάδα ὁμοούσιον,
μίαν θεότητα, μίαν
δύναμιν, μίαν ἐξ-
ουσίαν, μίαν θε-
λησιν, μίαν ἐνέρ-
γειαν, τούτέστιν ἕνα
θεὸν ἐν τρίσι γνω-
ριζομένοις ὑποστάσε-
σι, νοερᾶς, τελεί-
αις, κατ' αὐτὰς ὑφ-
εσώσαις, ἀριθμῶ
διαμεταῖς, καὶ οὐ
διαμεταῖς θεότητι,
ἐν

CRedo in Patrem,
& Filium, & Spi-
ritum sanctum, Tri-
nitatem consubstan-
tialem, unam divini-
tatem, unam virtu-
tem, unam potesta-
tem, unam volunta-
tem, unam actionem,
hoc est, unum Deum
in tribus indicatis
personis, intellectu-
alibus, perfectis, secun-
dum seipsas existen-
tibus, numero distin-
ctis, sed non distinctis
di-

ἐν γὰρ ἐν τρισὶ ἢ
 θεότης, καὶ τὰ τρία
 ἐν: τὰ ἐν αἷς ἢ θεό-
 της. ὁμολογῶ δὲ καὶ
 πιστεύω τὸν ἕνα τῆς
 ἀγίας καὶ ὁμοουσίου
 τριάδος, τὸν κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν, τὸν μονογενῆ
 τοῦ θεοῦ υἱόν, προ-
 αιώνως μὲν ἐκ τοῦ
 πατρὸς γεννηθέντα,
 ἀχρόνως καὶ ἀσω-
 ματως, ἐπ' ὅσχα-
 ρων δὲ τῶν ἡμερῶν δι'
 ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡ-
 μετέραν σωτηρίαν σαρ-
 κωθέντα ἐκ πνεύμα-
 τος ἁγίου, καὶ Μα-
 ρίας τῆς παρθένου
 καὶ ἀληθῶς θεοτό-
 κου, σαρκὶ ἐμψυχο-
 μένῃ ψυχῇ λογικῇ
 καὶ ποιεῖν, γενομένου
 ἀνθρώπου κατὰ πάν-
 τα

divinitate: una enim
 in tribus divinitas, &
 haec tria (1) unum, in
 quibus quaecumque
 sunt divinitas est. Cō-
 fiteor, verò, & credo,
 unum ex sancta & cō-
 substantiali Trinita-
 te, Dominū nostrum
 Iesum Christum, uni-
 genitum Dei filium,
 ante saecula quidē ex
 Patre genitū intem-
 poraliter, & incorpo-
 raliter; ultimis vero
 diebus propter nos &
 propter nostrā salutē
 incarnatū de Spiritu
 sancto, ex Maria Vir-
 gine, & vere Deipara,
 carne animata anima
 rationali & intelle-
 ctuali, & factum ho-
 minem per omnia se-
 cundum similitudi-
 nem,

(1) Neutro etiā genere divinae Trinitatis Hy-
 postases indicari posse, & *Tria* dici, & viri longe
 doctissimi observarunt, & nos exsequuti sumus eo li-
 bello, quem *De recta Nicaenorum Patrum Fide* in-
 scripsimus, Cap. XXXII. §. V.

τα καθ' ὁμοίότητα
χωρὶς ἁμαρτίας· τέ-
λειον ἐν θεότητι καὶ
τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν
ἀνθρωπότητι. ὁμοού-
σιον τῷ πατρὶ κατὰ
τὴν θεότητα, καὶ ὁ-
μοούσιον ἡμῖν κατὰ
τὴν ἀνθρωπότητα·
ἐκ δύο φύσεων καὶ ἐν
δύσει ταῖς φύσεσι γνω-
ριζομέναις· ἀσυνχύ-
τως, ἀτρέπτως, ἀ-
διαίρετως.

nem, excepto pecca-
to; perfectum in di-
vinitate, & perfe-
ctum eundem in hu-
manitate; consub-
stantialē Patri se-
cundum divinitatē,
& consubstantialē
nobis secundum hu-
manitatē: ex duabus
naturis, & in duabus
naturis indicatis, in-
confuse, inconverti-
biliter, indivisibiliter.

Admodum Reverendus Pater Thomas Vincentius Moniglia Ordinis Praedicatorum, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum, seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat. die 30. Augusti 1736.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Michaelis Glycae, cuius complura typis edita publici iuris facta sunt, monumenta quaedam, vel anecdota, vel in meliore lumine conlocata, Vir clariss. Io. Lamius, Publ. in Florent. Univerf. Prof. ita eruditis adnotationibus suis illustrat, & ubi oportuit, castigat, ut nihil Religioni, nihil morum integritati, a Graeco Scriptore metuendum sit, optimus autem Interpres omnes sui muneris partes impleverit.

Dat. Florentiae in Collegio D. Marci Ord. Praed.
Id. Septembris 1736.

*F. Thomas Vincentius Moniglia Suprad.
Colleg. Sac. Theolog. Prof.*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

A Dimodum Reverendus Pater Lector Theologus
Thomas Maria Grifelli Ord. Praedicatorum ,
Censor pro S. Inquisitione, perlustrare dignetur Opus,
cui titulus *Deliciae Eruditorum*, &c. iussu Reveren-
diss. Patris Mag. Pauli Antonii Ambrogii Ord. Min.
Conv. S. Francisci Inquisitoris Gen. Dominii Floren-
tini , & referre , an permitti possit, ut typis man-
detur .

Ex AEdibus S. Officii Florentiae 15. Septembr. 1736.

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Con.
Vicarius Gen. S. Officii Florentiae .*

I Vssu Reverendissimi Patris Pauli Antonii Ambrogii
Generalis Inquisitoris attente perlegi Librum , qui
inscribitur *Deliciae Eruditorum* , &c. ipsumque di-
gnum censeo , qui publica luce donetur .

Dat. Florentiae in Collegio D. Marci Ord.
Praed. VIII Cal. Octobr. 1736.

*Fr. Thomas M. Grifelli in suprad. Collegio
Sac. Theol. Lector , & Censor pro S. Inquis.*

Stante supraposita attestatione imprimatur .

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Con.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae .*

Carolus Ginori pro Reg. Cels. vidit.

ERRATA CORRIGE

Pag. XII	restitute	restitutæ
XV	χαλχογράφτων	χαλκογράφτων
XVII	omnes	omnia
XXVII	Hiacinthus	Hyacinthus
28	Aelianus	Acacius Caesariensis
		Aelianus
37	Heraclonem	Heracleonem
41	ἐπιβεβιμῶνται	ἐπιβεβιμῶνται
46	ἐλληάκη	ἐλληάκη
	ominum	omnium
47	ne	en
58	ἐπιτρέπτουσι	ἐπιτρέπουσι
59	δισιν	δυσιν
67	ἐπῶν	ἐπῶν
76	διηγεχέε	διηγεχέε
77	ἀμα	ἀμα
81	ἐχῆ	ἐχῆ
96	ἠνοχλη	ἠνοχλη
107	ὁμολογηται	ὁμολογηται
110	Aureae	Aurae
120	δεσβήτα	δεσβήτα
128	ἔναι	ἔναι
133	incorruptione	incorruptionem
149	planta	plantam
160	95	93
174	tribuemus	tribuereimus
178	sensili cibo	sensilem cibum
	participium	participatum
188	sensili alimento	sensile alimentum
199	modum	quemadmodum
214	exhorrens	exhorrescens
224	illud	illum
259	sapienterquae	sapienterque
265	in quo	in quod